

Dirshu
דרשו ד' ועוזו
קרן עולמית לחינוך
ועידוד לימוד התורה

אוגדן עלוני שבת

פרשת בלק ♦ תשפ"ה

מיטב עלוני השבת:

לקראת שבת מלכתא

סיפורי צדיקים

אזמרה לשמך

פאר מקדושים

אגעדאנק

באר הפרשה

היכל החתם סופר

Dirshu

דרשן ד' ועזון

קרן עולמית לחינוך
ועידוד לימוד התורה

Dirshu
דרשו' ד' ועזו
קרו עולמית לחיזוק
ועידוד לימוד התורה

לקראת שבוע מלכתא

dirshu@dirshu.co.il | למייל: לקבלת הגליון

סיפורים ופנינים מרתקים

גליון מס' 490

פנינים לפרשת בלק פ"ה

"הכנתי את השיעור היטב, אבל היה איזה עניין מוקשה שלא הצלחתי להסביר אותו, ובשיעור פשוט אמרתי שאת הנושא הספציפי הזה אני לא יודע להסביר כי לא הבנתי אותו בעצמי! מיד לאחר פרסום השיעור קיבלתי טלפון..."

הגאון רבי אריה זילברשטיין שליט"א מגדולי מרביצי התורה ומגיד שיעורים ב'דרשו', בשיחה מיוחדת עם 'לקראת שבת', לרגל תחילת לימוד מסכת פסחים במסגרת תוכנית 'עמוד היומי'

יעקב א. לוסטיגמן

לקראת תחילת לימוד מסכת 'פסחים' בתוכנית הלימוד 'עמוד היומי' מבית 'דרשו', וכדי להמחיש את גודל ההזדמנות והזכות שיש בפני כל יהודי באשר הוא, להצטרף ללגיונו של מלך ולחבור ליראי ה' ולחושבי שמו העוסקים בתורתו דבר יום ביומו מתוך דבקות של ממש בלימוד הגמרא בעומק הפשט, ובתוספת עיון, פנינו אל מגיד השיעור הנודע הגאון רבי אריה זילברשטיין שליט"א, ששיעוריו התפרסמו זה מכבר לשם ולתהילה, תחילה בתוכניות נוספות של 'דרשו' ובראשן תוכנית הלימוד של 'הדף היומי בהלכה', ובהמשך גם כמגיד שיעור בתוכנית 'עמוד היומי', שסוחפת אחריה אלפים ורבבות לומדים.

תחילה ביקשנו מהגר"א זילברשטיין שליט"א שיספר על האופן בו הוא נקשר עם ארגון 'דרשו' והחל למסור שיעורים לפי סדר התוכניות של הארגון.

"זה התחיל בלימוד של הלכות עירובין במחזור הראשון של 'הדף היומי בהלכה', מספר הרב זילברשטיין שליט"א. "באותה תקופה סיימנו ללמוד הלכות עירובין ביסודיות ובעיון אצלנו בכולל בטלזסטון, וב'דרשו' חיפשו מישהו שיאמר שיעורים על חלק ד' של המשנה ברורה, ויחבר את הציבור לנושא בצורה כמיטב היכולת בסייעתא דשמיא.

"ביום מן הימים הגיע אלינו לכולל הגאון רבי אביגדור ברנשטיין שליט"א, הרוח החיה שמאחורי כל הדבר הענק הזה. חושבני שאני

זוכר אפילו את המילים שהוא השתמש בהן כשהציג בפני את הרעיון. הוא אמר שב'דרשו' רוצים מישהו "שילך עם הלומדים יד ביד", בלימוד הלכות עירובין, לפי קצב הלימוד של 'הדף היומי בהלכה'.

"משם הכל היסטוריה. המשכנו עם השיעורים גם אחרי שסיימנו חלק ד' של המשנה ברורה, תחילה השיעורים היו מוקלטים, לאחר מכן גם מצולמים. בסייעתא דשמיא הם התקבלו יפה בציבור, ומספר המאזינים הלך וגדל עם השנים."

"בחדוד חשוון לפני יותר משנה וחצי, יצאה לדרך תוכנית 'עמוד היומי', ומאז אנחנו מתקדמים עמוד אחרי עמוד, יום אחרי יום, כבר סיימנו ב"ה את מסכת ברכות ומסכת שבת, כעת מסיימים עירובין ובסיעתא דשמיא מתחילים מסכת פסחים. כמובן שהסיום של עירובין הוא רגע גדול וחשוב מאוד עבורי, כי כל הכניסה שלי לאמירת השיעורים ב'דרשו' החלה עם לימוד הלכות עירובין...

"האמת שהתוכנית של לימוד 'עמוד היומי' היא דבר נפלא מאוד, ואני חושב שזה פלא גדול מאוד שלא חשבו על זה עד כה. יש בזה תועלת רבה כל כך, שקשה להבין למה זה לא נוסד קודם לכן".

בשיעורים הרב אומר גם את כל המפרשים על העמוד?

"לא בהכרח. המטרה שעומדת לנגד עיני באמירת השיעור היא להקל על הלומדים ולהמתיק אצלם את העמוד היומי. מי שרוצה להעמיק ולהרחיב ידע יכול כמובן ללמוד ותן לחכם ויחכם עוד, אבל בשיעורים המטרה היא לפשט את הלימוד ולתת את ההסבר בצורה הכי חלקה ובהירה שאפשר.

"ולכן, בכל הקשור לאמירת מפרשים מעבר לרש"י ותוס', זה תלוי בנושא, בסוגיא ובסוג ההערה או החידוש שאותם מפרשים אומרים. במקרים שתוספת הפירוש גורמת לכך שההסבר יתיישב טוב יותר על הלב, נביא את ההסברים הנוספים כמובן. במקרים שבהם זה הופך את הלימוד למורכב יותר ועלול לבלבל ולסבך, אני אעדיף שלא לומר את המפרש הזה בשיעור, כדי שהלומדים יוכלו לצאת עם סוגיא ברורה ומובנת היטב.

"המובן שבמקרים רבים, המפרשים מביאים הוספות שגם אם הן לא קשורות ישירות להסבר של הפשט, או שהן לא עוזרות להבנה טובה יותר של הסוגיא, הן נותנות לה תוספת טעם וממתיקות את הלימוד, ואז אשתדל כמובן להזכיר את אותן הוספות, כשהמטרה שעומדת תמיד לנגד עינינו היא שכל אחד ואחד מהמאזינים לשיעור יוכל לצאת עם סוגיא ברורה ובהירה בידו".

נשאל שאלה שנוגעת למגיד שיעורים רבים: הרב בוודאי מתלבט במקרים רבים לגבי מפרש מסוים אם להזכיר או לא, איך מקבלים הכרעה?

"שמעתי פעם פתגם שמקורו בשפה הספרדית אם אני טועה, ומשמעותו היא שהאויב של 'הטוב מאוד', זה ה'מצוין'.

"לפעמים אדם מכין שיעור או כל פרויקט אחר שהוא עובד עליו, והוא מגיע לרמה שהשיעור כבר ברמה טובה מאוד, אבל אז הוא רוצה להעלות אותו לרף של 'מצוין', ואז הוא רק גורע ופוגע, בחלק מהמקרים לא רק שהשיעור לא יהיה מצוין, אלא שהניסיון הזה גם יגרום לכך שהוא כבר לא יהיה טוב מאוד.

"זה נכון לא רק לגבי מפרשים, לפעמים אני אומר שיעור בסוגיות קשות, ואני לא 'סוגר' את הפשט בצורה מושלמת מכל הקצוות,

כי אני יודע שהשיעור ברור ב-90 אחוז, ואם אנסה גם בפעם הזאת למסור שיעור שהוא ברור במאת האחוזים, התוצאה תהיה שהוא לא יגיע גם לא ל-90 אחוז, כי תוספת ההסבר והניסיון להיות מושלם, רק יבלבלו את השומעים ויוציאו אותם עם הרבה פחות.

"לנצח בקרב זה חשוב, אבל המטרה העיקרית שלנו היא לנצח במערכה הכוללת. מי שרוצה לדעת את הש"ס חייב לדעת שלפעמים צריכים להתקדם הלאה גם כשלא הצלחנו להגיע לשלמות".

השיעור נמסר למעשה אל תוך המיקרופון ואל מול המצלמה. אין קהל בחדר בזמן מסירת השיעור. האם הרב מקבל לאחר מכן תגובות מהמאזינים?

"בוודאי. מגיעות הרבה מאוד תגובות, ומה שמעניין זה שהן מגיעות ממגוון מאוד מאוד רחב של מאזינים. יש מאזינים קבועים שהם תלמידי חכמים, אפילו תלמידי חכמים מופלגים, ויש גם אנשים עובדים במגוון רחב של מקצועות, גם בעלי תשובה, במגוון רחב מאוד של גילאים.

"סיפר לי אחד מגדולי מרביצי התורה בדורנו, מחשובי מגידי השיעורים בעולם הישיבות, תלמיד חכם מופלג, גאון עצום ומפורסם מאוד בציבור שאמר לי שהוא שומע את השיעור שלנו ב'עמוד היומי' דבר יום ביומו. הוא כל יום נוסע במכונית לישיבה, וחוז' ממנו ומהנהג שגם הוא אברך, יש עוד שלושה תלמידי חכמים שיושבים בספסל האחורי, וכל החמישה החליטו יחד שמאחר והנסיעה שלהם נמשכת בין עשר דקות לרבע שעה, זה זמן מתאים בדיוק לשיעור ב'עמוד היומי', והם מקשיבים לשיעור יום יום.

"בכלל, רבים מהמאזינים של השיעור הם אברכים שלומדים בדיוק בצורת הלימוד הזאת, של האזנה בדרכים. שמעתי על כמה וכמה קבוצות של אברכים ששומעים אתה שיעור יום יום.

"ויש גם אנשים רבים שעובדים בעמל כפיים. יש רופא מסוים, פרופסור גדול מאוד בתחומו שאמר לי שהוא מקשיב לשיעור יום יום, וביקש ממני אפ אפשר להקים עוד תוכנית של חמישה עמודים בשבוע, כי כל שבוע הוא מפסיד שני עמודים, בימי שישי ובשבת קודש, וקשה לו להשלים לאחר מכן.

"פעם אמרתי בשיעור המוקלט שאני לא יודע להסביר איזה עניין מוקשה. הכנתי את השיעור היטב, אבל היה איזה עניין מוקשה שלא הצלחתי להסביר אותו, ובשיעור פשוט אמרתי שאת הנושא הספציפי הזה אני לא יודע להסביר כי לא הבנתי אותו בעצמי!

"מיד לאחר פרסום השיעור קיבלתי טלפון מיהודי תלמיד חכם שהסביר לי את הנושא שלא היה ברור לי, ושמחתי מאוד שאכן זכיתי להבין. מבחינת השיעור המוקלט זה כבר היה מאוחר מדי, אבל לפחות אני עצמי יצאתי עם הסבר המתקבל יפה על הלב".

ממש כמו שאמרו "ומתלמידי יותר מכולם"...

"הוא לא תלמיד. זה יורת בגדר של 'חברים מקשיבים'..."

כ"ה תמוז
מתחילים
מסכת פסחים
ב'עמוד היומי'

עמוד היומי

עמוד גמרא ליום
במתינות בבהירות ובמתיקות
הצטרף עכשיו לאלפים שכבר טעמו את ה'גישמאק'
גם אתה יכול להיות ש"ס איד!

מתיקות

מבחן בארבעה מסלולים
שונים.
מידי חודש בלמעלה מ-600
מוקדי בחינה.
סיפוק חודשי נפלא!

מתינות

מגוון שיעורים מפי מיטב
מגידי שיעורים בכל השפות.
להאזנה בכל מקום, בכל עת
ובכל שעה בקו התוכן של
'דרשו'!

בהירות

מהדורה מיוחדת ומהודרת
של גמרא עם פירוש שפה
ברורה וביאורי עיון העמוד
מבית 'דרשו'.
מוענק חנים ללומדים!

הפעם זה תלוי רק בך! תצטרף תטעם תבין

כ"ה תמוז תשפ"ו גם אתה מתחיל
בלימוד מסכת פסחים והופך לש"ס איד

לימוד יומי של עמוד גמרא • גמרא עם ביאור עיון העמוד ושפה ברורה • מיטב שיעורים להאזנה בכל עת • לוח לימוד
אישי • כוללים וקבוצות לימוד • מבחן חודשי בארבעה מסלולים • מלגת פתיחה לשיעורים • מלגות לנבחנים
להצטרפות: 'דרשו' 02-5609000 או בעמדות נדרים פלוס

סטאלין רדף את היהדות והיהודים, אימלל כה רבים בהריגה, וב"גדול המחטיאו יותר מן ההורגו" האם צריך שתהיה בלבי פנה חמה לרוסים שהגלוני לסיביר, רק משום שהתחתנתי ברוסיה, בבית חמי שסבל בעצמו מרורות מהם?! ממשה רבינו למדנו, שכן

מגיד המישרים הגה"צ רבי יעקב גלינסקי זצ"ל,
על מעלתה של הכרת הטוב, וגנותו של בלעם שכפר בטובה

"וַיַּחַר אֶף בְּלֶעָם וַיֵּךְ אֶת הָאֶתָּון בַּמֶּקֶל" (במדבר כ"ב, כ"ז)

בשעה זו שנפלה בחלקי מצוה להלחם בהללו שהחטיאו את ישראל בפריצות?! באותו יום הוא כבר ערך גיוס - לנקום בחטא הפריצות "גדול המחטיאו יותר מן ההורגו!"

משה רבינו ידע להעריך כמה שוה עוד שנת חיים של גדול כמותו, והבין כי אם ישאר בחיים, עם ישראל יכול להרויח הון רוחני וגשמי רב - חיים נוספים של משה איש האלוקים! אך הפקיר את הכל. ובכך לימד אותנו מהו חטא!

אם כן, מלחמת מדין לימדה אותנו, ראשית כל, מה המשמעות של חטא, ועד היכן מגעת חומרתו של עון. דבר נוסף היא לימדה אותנו: הגיוס של אותה מלחמה הגיוס שערך משה רבינו היה בו לימוד מיוחד לדורות.

דיברתי פעם לפני סגני אלופים האוהבים לשמוע על גיוס. סיפרתי להם על הגיוס הראשון בתורה - מלחמת מדין. שלושים ושש אלף חיילים יצאו למלחמת מדין - שניים עשר אלף למלחמה עצמה - חזית. שניים עשר אלף - לשמירת הכלים, ושניים עשר אלף - לתפילה, כך מבואר בתורה ובגמרא.

נמצאנו למדים כי שליש מהצבא המגויס היו חיילים שהתפללו. המתפללים הם חלק מהגיוס, אינם פטורים מהצבא - הם הצבא... אתם, אמרתי להם, חושבים כי אנו מצפים להענקת פטור מהצבא ללומדי התורה, טעות, אנו חושבים - כי הם הצבא עצמו. כך למדנו

"רבי יהודה אומר אילו היה רוצה משה לחיות כמה שנים היה חי, שאמר לו הקב"ה נקם ואחר תאסף תלה הכתוב מיתתו במדין. אלא להודיעך שבחו של משה. אמר: בשביל שאחיה יעקב נקמת ישראל? מיד וידבר משה אל העם לאמר החלצו מאתכם אנשים לצבא".

ישנו סיפור מבעל ה'שאגת אריה', סיפור אמיתי שהרב מבריסק סיפרו כמה פעמים: אשה זקנה נקשה על דלתו של רבי חיים מוואליזין ובפיה סיפור ובקשה בצידו: "לפני כחמישים שנה התגוררתי בכפר ליד וואליזין. באותם ימים ה'שאגת אריה' עבר ממקום למקום (היה זה בימי גלותו) והוא התאכסן בכפר שלנו במשך כחודש - חודשיים. ה'שאגת אריה' הקפיד שלא לאכול 'חדש' גם בחוץ לארץ. ולי (לאלמנה) היה קמח מהישן ונרתמתי לסייע בידי תלמיד חכם, ולכבוד שבת, בקביעות, הייתי אופה לו שלוש חלות. כאשר עזב את הכפר, בירך אותי - כי אזכה לעשירות ואזכה מכספי לבנות שלושה בתי כנסיות (כנגד ג' חלות) שנים בגולה ואחד בארץ הקדש".

"ברוך ה'" - המשיכה האשה לספר - "בעשירותי, בניתי בית כנסת אחד בוילנא ואחד בעיירה אחרת, (הרב מבריסק אמר כי התפלל באותו בית כנסת) והנה עתה קפצה עלי זקנה, יש לי את הסכום המלא - ממון רב, לקיים את המשך הבטחתו - לבנות בית כנסת בירושלים עיה"ק. אך כיון שאין מכרים בירושלים באתי לשאול אולי לראש הישיבה יש קשרים בירושלים - ואפקיד את הכסף בידו - והוא כבר יעביר אותו לתעודתו".

התפלא רבי חיים: "לכי הביתה, מה דוחק אותך, אם ה'שאגת אריה' בירך אותך, הרי לא תעזבי את העולם עד שתבני שלושה בתי כנסיות, יש לך ביטוח, מה בוער לך?!..."

ביטוח מה'שאגת אריה'. למשה רבינו היה ביטוח חיים מהקב"ה! - מלחמת מדין. כי הכל יודעים את דברי חז"ל, אילו משה רבינו ע"ה היה מעוניין לחיות עוד כמה שנים היתה לו יכולת, כי היה בידו משכון "נקום נקמת בני ישראל ואחר תאסף אל עמך" - אינך מת עד שתנקום במדין. לא היה לו ציווי ללכת מיד ולהלחם במדין, והיה ביכולתו לדחות את הנקמה.

עם כל זאת, החליט משה רבינו ע"ה: וכי אתחשב בחיים שלי

השיר היה מתארך זמן רב, "בים בם, בם בים - - - - ריבוננו - של - עולם..." ערב ראש השנה לחש החזן באוזני הגבאי הראשי של בית הכנסת: "אני מגלה רק לך, ר' גבאי, לכבוד ראש השנה הקרוב, יש לי ריבוננו של עולם חדש..."

גאוה לא: "אין אני והוא יכולים לדור בכפיפה אחת" מהו בעל גאוה
אמיתי? החשוב כי הוא יכול לעשות משהו בעולם. מדוע שיכיר
טובה למישהו הרי אני עושה, אני אפרנס, אני מרפא.

"רבונו של עולם" חדש

בפולניה, מקום מגורי בילדותי, סיפרו על חזן בית הכנסת
בחגים. הוא הקפיד לשיר עם מקהלה את ה"ריבוננו של עולם"
הנאמר בעת הוצאת ספרי תורה מן ההיכל, השיר היה מתארך זמן
רב, "בים בם, בם בים - - - - ריבוננו - של - עולם..." ערב ראש השנה
לחש החזן באוזני הגבאי הראשי של בית הכנסת: "אני מגלה רק לך,
ר' גבאי, לכבוד ראש השנה הקרוב, יש לי ריבוננו של עולם חדש".
חיך הגבאי השנון, ואמר: "חזן, חזן, הזהר לך, עד שתעשה ריבוננו
של עולם' חדש הרבוננו של עולם יעשה חזן חדש, הוא חזק ממך,
תישמר ממנו".

החיים, הבריות, השכל - כל נשימה ונשימה - תלויה ועומדת רק על
הקב"ה וחובה להכיר טובה! כי בידיו הכל.

זו אכן שאלת המדרש (במדבר רבה כב, ג): "וישלח אותם משה"
(במדבר לא, ו) אמר הקב"ה למשה: "נקום נקמת", אתה בעצמך,
והוא משלח אחרים? אלא מפני שנתגדל בארץ מדין אמר: אינו בדין
שאני מצר למי שעשה לי טובה. המשל אומר: "בור ששתית ממנו,
אל תזרוק בו אבן" (יעוין בב"ק צב ע"ב). אני מבין, מילא, כשנשלח
משה לגאול את ישראל וביקש לקבל תחילה רשות מיתרו, "מפני
שקבלני יתרו ופתח לי ביתו ואני עמו כבן, ומי שהוא פותח פתחו
לחברו נפשו חייב לו" (שמות רבה, ד, ב) מובן.

אבל מדין?! האם משום שיתרו התגורר במדין - ונדוהו שם, ורדפו
בנותיו (רש"י שמות ב, טז) ואחר כך בקשו לעקור את עם ישראל
וניסו להחטיאו בחמורות שבעברות - עודו חייב להכיר להם טובה?
אשאל. אדרבה, ענו לי: סטאלין רדף את היהדות והיהודים,
אימלל כה רבים בהריגה, וב"גדול המחטיאו יותר מן ההורגו" האם

מהגיוס הראשון של עם ישראל, המתפללים היו - צבא ההגנה
לישראל.

דבר שלישי למדנו ממלחמת מדין: הפקרת חיים ולא הפקרת הכרת
הטוב לאחר הגיוס, משה לא עמד בראש אלא שלח את פנחס
ללחום עם המדיינים. שאל הקב"ה את משה, היתה עליך מצוה
ללחום ומדוע הינך שולח שליחים? ובאמת, משהו לא מובן כאן,
משה רבינו, מסר נפשו כפשוטו, על מלחמת קדש זו עד שהפקיר
את חייו למענה, ולפתע בביצוע הלוחמה למעשה, הוא נעמד בצד
ושלח את פנחס.

השיב משה להקב"ה, אינני יכול להילחם אישית, כי גדלתי כמה
שנים במדין, מצאתי שם שידוך. הכרת הטוב.
למדנו כאן פלאי פלאות: הפקרת החיים ולא הפקרת הכרת הטוב...
עד היכן מגעת חובת הכרת טובה.

הנה משה רבינו לימד אותנו מהי הכרת הטוב עוד בעיצומן של
עשרת המכות במצרים. לא הכה את המים והחול (מכת דם ומכת
כנים), כי בגיל שלושה חדשים אמא הניחה אותו בתיבה ביאור,
שם ניצל - במים, והכרת הטוב לחול כי השתמש בחול של מצרים
להטמין את המצרי, לכן לא הכה אותם בידיו.

אך היה אפשר לתמוה, וכי היתה לאדמה אפשרות להתנגד ולמנוע
ממשה רבינו ע"ה לקבור את המצרי בתוכה, א"כ, וכי חייב לה הכרת
הטוב האם עשתה דבר למען משה? אך כך לימדו אותנו גדולי
ישראל, בחיוב הכרת הטוב. איזו עדינות של גדולי ישראל - הכרת
הטוב למים ולחול!

הכרת טובה לאדם ולהקב"ה

"מי שאין בו דעה אסור לרחם עליו" נשאלת השאלה וכי מה הוא
אשם שאין בו דעה, מסכן מה הוא אשם שאינו יכול לעזור לעצמו?
מסביר הסטייפלער זצ"ל - הכוונה למי שאין בו דעה ושכל להכיר
טובה - עליו אין לרחם. אין לרחם! אתה לא מכיר טובה אין לרחם
עליך!

מי שאינו מבין להכיר טובה זו כסילות. זו גם גאוה וחוצפה גדולה.
מאד. ובכך מגיעים בהכרח לבריחה מהכרת הטוב לה'.

'עבודת האלוקים' אומר "חובת הלבבות" היא לחוש חייב - "בעל
חוב" להקב"ה, "כל הכופר בטובתו של חברו כאילו כופר בטובתו
של מקום", ואם כן, כיצד ישעבד לבו לאביו שבשמים, הרי כופר
בטובתם של אחרים.

בעל גאוה לא מכיר טובה "כל הנהנה מהעולם הזה בלא ברכה כאילו
גוזל את הקב"ה ואת כנסת ישראל" הברכה זו דוגמא של הרגשת
חובה להקב"ה ואמירת תודה "ברוך אתה ה' - שהכל נהיה בדברו".

הכלל הוא כי אם אדם יודע בכל ליבו - הכל מוכרע רק בידי שמים,
כל גרגיר פרנסה ובריאות - הוא מכיר טובה, ומברך להקב"ה בכוונה
ובכל ליבו. ואם הוא בעלה גאוה חושב ש"אני" מפרנס את עצמי וכו'
וכו' אינו מכיר טובה. לכן, כל כך מאוס בעל גאוה.

דבר פלא תראו, על הקב"ה נאמר "השוכן אותם בתוך טומאתם"
גם עם בעל עבירה טמא, הקב"ה כביכול למתגורר, אבל עם בעל

סיפר רבי לוי רבינוביץ בעל 'מעדני השולחן': הזמנתי את רבי שמשון אהרן פולנסקי מטעפליק לסדר קידושין בחתונת אחי. בעת החופה התברר שהצד השני הזמין את הגאון רבי ישראל מינצברג לסידור קידושין...

רבי שלמה קולדצקי שליט"א עם צרור סיפורים ועובדות נפלאות מרנן ורבנן גדולי ישראל בדורות האחרונים, אשר עשו כל שלא ידם כדי להימלט מן הכבוד • חלק ב'

"פי כבוד אכבודך מאד" (במדבר כ"ב, י"ז)

סיפר רבי שלמה וולבה: הסבא מקלם הקפיד שהבחורים לא יקומו לפניו. פעם הגיע בחור חדש, וכשנכנס הסבא, הבחור קם. מיד יצא הסבא מבית המדרש ולמד מוסר במשך שעה! הוא הרגיש שזה מזיק לו.

החפץ חיים התנהג כשפל שבשפלים. ובהקדמה לספרו ליקוטי הלכות הוא כותב כך: אנכי הפעוט והשפל שבטל אנכי באחד מאלף אלפים נגד הגאונים הראשונים. אנכי רק כשמש קטן בבית המדרש המביא ספרי הרי"ף והרמב"ם על השולחן ללמוד בהם אין אנו נגד בני ענקים אלא רק כנמלים קטנים הרוחשים על הארץ לגמרא ולסברא. היה הח"ח משתדל בכל הדרכים לברוח מהכבוד. לא הסכים מעודו לקבל איזו נשיאות או לעמוד בראש איזה מפעל או מוסד.

אף בשיבתו לא ניכרה כלל ראשותו. הוא נהג בה כאדם העומד כאילו מבחוץ, והיה מדגיש תמיד שאינו ראוי לכך. כשהיה נכנס לשיבה היה רץ מהר שלא ירגישו בו ולא יקומו מפניו. בימי החגים כשהחזוהו בשיבה היתה מגיעה לשיאה והכל רקדו וצחלו. גם פניו הזהירו משמחה. אבל הוא לא השתלב בעיגולים ובריבודים ועמד מהצד, וכשהיו מזמינים אותו להשתתף היה משיב: מה אני כאן? אינני כדאי לרקוד בשיבה.

פעם בעת התלהבות השמחה, הרימו התלמידים את ראשי השיבה למעלה לאות כבוד והערצה כנהוג. בחור אחד הרהיב עוז, והרים גם את החפץ חיים. החפץ חיים הקפיד מאד על זה וגער בבחור.

חצי חצי

בעת שהחפץ חיים החל לעסוק בצרכי ציבור וליזום פעולות גדולות, השתדל לא להבליט את אישיותו בפומבי, והתחכם להדחק לצדדים ולהסתתר מאחורי גבם של אחרים, הוא לא הסכים מרצון לשבת בראש אסיפה, לפתוח אותה ולהופיע בתור מנהיג, ובחר תמיד להיות מהאחרונים. ואף בעת זקנותו היה מתרחק מזה בתכסיסים שונים.

כשהיו מפצירים בו, היה טוען: בהיותי צעיר כבן שלושים, לא פרסמתי את שמי על ספרי, כדי להתרחק מן הכבוד, וכעת הנכם מכריחים אותי לעת זקנה שארדוף אחר הכבוד.

סיפר רבי לייב בנו של החפץ חיים, שפעם נשאל הח"ח זצ"ל איך

נדמה לו בעיני עצמו כאשר מכבדים אותו ונושאים את כסאו על כפיים. והוא נענה ואמר: "כגרף של רעי"...

בעת מסעותיו של החפץ חיים לערי פולניה בענייני המגבית לטובת "ועד הישיבות", לא יכול היה להשתמש מקבלות הפנים, ובכל מקום היו עורכים לו כבוד רב, ונושאים אותו על כפיים, החפץ חיים סבל מזה סבל רב, והיה אומר, שרק בגלל החזקת הישיבות הוא מקבל עליו את היסורים האלה.

בספר 'תנועת המוסר' על רבי אהרן בקשט שהיה נואם בחדש עליון, וכל מתי שסיים נאומיו התחמק ונעלם מעיני הקהל בכדי שלא יחלקו לו כבוד.

פעם הזדמנו רבי אהרן ובעל ה'חפץ חיים' לעצרת גדולה שהוכרזה למען חיזוק טהרת המשפחה. המונים צבאו על פתחי האולם לראות את הרבנים החשובים. בסיום העצרת ניסה רבי אהרן להחזיק במנהגו ולברוח מן הכבוד שיחלקו לו, אולם הפעם לא הצליח.

ידע ה'חפץ חיים' מה שבדעת רבי אהרן לעשות, והכין את עצמו מקודם. תפסו בידו והחזיקו, וכך יצאו שני הגדולים יחד מהאולם. "כבודו רצה שרק אני אסבול מכבוד ואיענש על כך?", הפטיר ה'חפץ חיים', "יקבל נא כבודו את מחציתו ונתחלק..."

תחושת בחילה

על ה'דברי חיים' מצאנו מסופר כשביקר בעיר טרנוב חלקו לו כבוד מלכים. הדבר כאב לו מאוד ואז הוא פנה לבנו ה'דברי יחזקאל'

**שמע זאת רבי ברוך בער, והניע
בידו בתנועת ביטול, באומרו:
טוב, דבר, אבל הוא תפס בקצות
שרווליו וחיפה בהם על שתי
אזניו כדי ששוב לא ישמע את
דברי השבח והתהילה...**

חתיכת בצל

באחת האסיפות למען חיזוק הדת, שנכח בה רבי אלחנן וסרמן, אמר הנואם: 'יהודי ברנוביץ! הידעתם מי שרוי בתוכם? הידעתם את ר' אלחנן מי הוא? והמשיך לתאר את אישיותו. כשהלה הוציא את ארבעת המילים "הידעתם מי שרוי בתוכם", מיד נשא רבי אלחנן את רגליו ונמלט מבית הכנסת כאדם הבורח מפני הדליקה. סיפר רבי לוי רבינוביץ בעל 'מעדני השולחן': הזמנתי את רבי שמשון אהרן פולנסקי מטעפליק לסדר קידושין בחתונת אחי. בעת החופה התברר שהצד השני הזמין את הגאון רבי ישראל מינצברג לסידור קידושין. מיד ויתר הרב מטעפליק על הכיבוד ונתנו לרבי ישראל. לאחר החופה ניגשתי לפייסו, אבל הוא הגיב: וכי מה זה הסידור קידושין? כבוד. ומה זה כבוד? כבוד שווה חתיכת בצל.

כל ימיו היה רבי שמואל רוזובסקי בורח מפני הכבוד, והיה נזהר שלא ידבק בו ממידה זו. בהזדמנות מסוימת רקדו סביבו תלמידים, הוא פנה לאחד ממקורביו ותבע שיפסיקו זאת מיד. והסביר, שכבוד זה דבר מסוכן, ומעולם לא היה רגיל בזה ועלול להינזק. וכך היה כשחזר מהנחת בארה"ב ומאות תלמידים באו לקבל את פניו, הוא התאונן שהרי "צריך יהיה לשלם אחר כך על כל זה".

בדומה לזה סיפר גם רבי יהודה עדס שליט"א: בשיבת 'קול יעקב' קיבלנו את פניו של רבי שמואל בשירה ובשמחה כמאות תלמידים המקבלים פני שכינה, ומלבד מה שהיתה ניכרת עליו עגמת נפש וצער שעושים כן, הנה לאחר יומיים אמר לי בשיחה טלפונית: 'זה מאד מסוכן! אתה מעורר אצלי את רגש הכבוד, אני מעולם לא הורגלתי לקבל כבוד.

"כשחלה, כתב במכתב, כי חושש שחוליו הוא עונש על מה ששנתיים קודם לכן השתתף באירוע מסוים בו עשו לו כבוד גדול, ואולי נהנה קצת מן הכבוד!

(גיליון 'וארטים לפרשת השבוע', קרח תשפ"ג, ע"פ קובץ 'כבוד')

משינאווא ואמר לו, אתה יודע למה אני דומה? לגנרל שסרח והולכים להוריד לו את דרגותיו אך לעת עתה הוא הולך עם כל הדרגות. איזה הרגשה רעה יש לו שחולקים לו כבוד וזה רק גורם לו בחילה כי הוא יודע שבאמת אין לו כלום.

כשהגיע רבי ברוך בער לארצות הברית במסעו למען ישיבתו בקמניץ. אחד מתלמידיו אירגן לכבודו 'דינר', ובמעמד כל הנדיבים שהתאספו, התחיל אותו תלמיד להציג בפני הקהל את תארו של רבי ברוך בער, את גדלות התורה שלו, ואת צדקותו המופלגת.

כששמע זאת רבי ברוך בער התחיל להראות סימנים של חוסר סבלנות, כי בענוותנותו הרבה לא מסוגל היה לשמוע את כל שפע דברי התהילה והשבח שהרעיפו עליו, ועם כל רגע שעבר נטרדה מנוחתו יותר ויותר, עד כי פנה בקול לנואם: שקר הוא, אינו אמת, אין הנואם דובר נכונה.

התלמיד כופף מיד את עצמו ולחש לאוזן רבו: רבי, הלא הגעתם לאמריקה כדי לאסוף כספים ולהתרים את הקהל למען הישיבה, וכאן באמריקה מוכרחים לדבר בשפה הזו, כי אחרת אין שום סיכויים להצליח בערב כזה, וככל שירבו התהילות והשבחים כך יגדלו הסכומים שיתרמו.

שמע זאת רבי ברוך בער, והניע בידו בתנועת ביטול, באומרו: טוב, דבר, אבל הוא תפס בקצות שרווליו וחיפה בהם על שתי אזניו כדי ששוב לא ישמע את דברי השבח והתהילה.

וכך המשיך לשבת עד לגמר הנאום של תלמידו. מחזה זה חזר ונשנה בערב נוסף שערכו לכבודו, ולאחר גמר המסיבה, כשהלך עם תלמידו לאכסנייתו, דיבר בהתמרמרות רבה על הגורל המר שנפל בחלקו, שכך מרעיפים עליו שבחים בלי גבול.

כשהגיעו לאכסניה, דאג בעל הבית להזהיר מראש, לבל יאכל מהדגים שהוגשו לשולחן, שכן הוא חושש שאינם טריים כל כך והם עלולים לגרום לו להרעלת קיבה. אך רבי ברוך בער לא שם לדברים הללו ואכל מן הדגים. לאחר סיום הסעודה נכנס לחדר שהכינו לו מבעוד מועד, וככל יתר בני הבית - אף הוא עלה על יצועו לנוח את מנוחת הלילה, אך כעבור זמן מסוים, כשכל בני הבית כבר נמו את שנתם, התעורר לפתע בעלי הבית בשומעו קול של הקאה, והוא התקרב לדלת חדרו של רבי ברוך בער, ומיד התחוויר לו, כי האורח הדגול הוא המקיא.

בראותו כך נכנס אליו בחרדה באומרו לו: הלא הזהרתי את הרב לבל יאכל מדגים אלה. אלא שרבי ברוך בער ענהו: כלום אתם חושבים שאני מקיא בגלל הדגים? לא מיניה ולא מקצתיה.

אני מקיא מכיוון שמעי התחילו להתהפך בקרבי מחמת בחילה וגועל מרוב השבחים והתהילות שהמטירו עלי בימים האחרונים, עד כי חשתי רצון להקיא בגלל זה.

פעם כשחזר מאמריקה, שם פעל לטובת הישיבה, דיבר לפני תלמידיו דברי חיזוק, ובין השאר אמר: יש לי את הזכות לתבוע ממכם, היו לי שם בזיונות וסבלתי עבורכם נורא, בכל מקום שהגעת י נתנו לי כבוד.

לימים סיפר ראש ישיבת 'מאור התלמוד' הגאון רבי חיים זליבנסקי זצ"ל לבנו, שביקש מהמשגיח לקבל חדר כמה שיותר קרוב לבית המדרש, לשאלתו מדוע הוא מבקש זאת, ענה: "ככה אני הולך לישון ומתעורר עם המנגינה העריבה של צוברי"

הגאון רבי יחיאל צוקר שליט"א, מרבני ישיבת 'תורה בתפארתה' ומחבר ספרי 'להאיר', על השאיפות הגדולות של בלעם, וחוסר ההתאמה שלהן עם המציאות

"וַתְּהִי אַחֲרֵי־תִי כְּמֹהוּ" (במדבר כ"ג, י')

בלעם כוסף למוות מיתתם של אבות האומה כיסופין אלו באים לאחר שהגדיר את עם ישראל כ"עם לבדד ישכון", מה המיוחד בדבר זה שמביא את בלעם לכסוף למוות כיהודי? אך ברשות קוראי 'לקראת שבת מלכתא' המכובדים ברצוני להעמיד שאלה נוספת אם מדברי רש"י המביא דברי חז"ל מדוע בכלל העמיד הקב"ה נביא לאומות העולם, מבואר שדבר זה נועד כדי 'שלא יהיה פתחון פה לאומות לומר אילו היו לנו נביאים היינו חוזרים למוטב. לכן העמיד להם הקב"ה נביא, ודווקא הוא פרץ את גדר העולם... ומשמע לכאורה שמבחינתו של בלעם לא היתה לו שום גדלות, רק שהקב"ה השרה עליו נבואתו לסתום את פיות האומות, כאן לכאורה אנו רואים שבלעם כן היה בעל שאיפות נעלות, מדוע לא עמדו שאיפותיו במבחן המציאות? מה ההבנה בכך?

מה שנקנה בקלות - נאבד בקלות

מובא בגמרא (הוריות יג ע"א), והרמב"ם פוסק זאת להלכה (תלמוד תורה פ"ג ה"ב), שתלמיד חכם ממזר קודם לכהן גדול עם הארץ. מה המקור לכך? שנאמר: "יקרה היא מפנינים" (משלי ג, טו), ודרשו חז"ל: "מכהן גדול הנכנס לפני ולפנים" - לקודש הקדשים.

ידידי הרב אליאסף בן טוב שליט"א אמר לי על כך ביאור נפלא: הפנינה נוצרת במעמקי הים. כאשר גוף זר חודר לתוך צדפה, הצדפה מפרישה חומרים העוטפים את הגוף הזר, וכך נבנית הפנינה. אט אט במשך מספר שנים. הסיכוי להיווצרות פנינה בטבע הוא קלוש ביותר, שכן בתשעים ותשע אחוז מהמקרים היא כלל אינה נוצרת, ולכן ערכה הוא רב ביותר. משכך, סיכנו בני האדם את עצמם וירדו למעמקי הים, בניסיון למצוא פנינים ולהתעשר, ובמקרים רבים מצאו את מותם.

ואז עלה רעיון בראשם של שני סינים: הם לקחו צדפות מהים, החדירו לתוכן גוף זר בתהליך כירורגי ועדין והחזירו אותן לים. שיעור הפנינים המושג בדרך זו עלה פלאים, ומיני אז הפכו פנינים אלה, המכונות 'פנינים מתורבתות', לברות השגה. מיני אז, צנח מחיר הפנינים והוא אינו יקר כבתחילה, למעט פנינים הנוצרות באופן טבעי, אשר מחירן מרקייע שחקים.

בלעם אומר בנבואתו הראשונה (כג, י'): "תָּמֹת נַפְשִׁי מוֹת יִשְׂרָאֵל וַתְּהִי אַחֲרֵי־תִי כְּמֹהוּ". בלעם עמד על החילוק בין יהודי וגוי לאחר מותם. בעוד שהיהודי עובר מיחידת דיור קטנה למקום גדול מאוד, הגוי מוטמן בקרקע כבעל חי, ונשמתו צרורה בגן החיות... כיף למוות כמו יהודי!

אמר ה"חפץ חיים" זצ"ל: בלעם גילה השתוקקות למוות כיהודי, אך הוא לא השכיל להבין דבר בסיסי: לחיות כגוי ולמוות כיהודי - זה דבר בלתי אפשרי! מי שרוצה למוות כיהודי - עליו לחיות כיהודי! לפי זה נבין מדוע נבואת משה לא ניתנה לאומות העולם. הם לא היו מצליחים לעמוד בכל ההתחייבויות שנטלו על עצמם היהודים. ומהיכן הראיה הטובה ביותר לכך? מבלעם! בלעם הגיע לדרגות נפלאות ונשגבות, כמו שנאמר (כד, טז) "וידוע דעת עליון", וזכה לנבואה בדרגת משה רבנו, הגבוהה יותר מדרגת נבואתם של האבות הקדושים, אברהם יצחק ויעקב. ומה הוא עשה עם זה? חיפש קיצורי דרך!

הוא ידע שהשכר הטוב שמור רק למי שזוכה לעשות את רצון הבורא, ולכן רצה להגיע לפסגה ולמוות כצדיק נשגב, אך עד שעת המיתה היה בדעתו להמשיך לחיות חיי הפקרות ובהמיות.

לימים נשאל מה משך אותו למסור נפש בגיל כה צעיר ללמוד תורה שלא בדיוק הכיר אותה, ענה שהוא נמשך לבית כנסת, והיה שם יהודי אחד שהיה לומד בנעימה מיוחדת, ערבות התורה נשפכה ממנו וזה חדר עמוק לליבו הקט...

חמורות בראשו, עם הצלקת הזאת חי עד סוף ימיו... וכל זה לא מנע ממנו להמשיך ולהתעלות במקום תורה... הרדיפות האלו מצד משפחתו לא פסקו, הם התרחבו למשפחה מסביב, עד שנשאר בודד, בודד ממש, לאביו הזקן לא היה שום שליטה והוא התמודד קשות עם שאר בני המשפחה שנלחמו בו בכל הכוח, מבחינתם ההתנגדות הזאת היא הצלת נפשות. לא בעיה דתית היתה להם אלא בעיה קיומית, כך החדירו להם לראש, שמי שעוסק בתורה לא יצא ממנו כלום, וגם אוכל כדי להתקיים לא יהיה לו...

לימים נשאל מה משך אותו למסור נפש בגיל כה צעיר ללמוד תורה שלא בדיוק הכיר אותה, ענה שהוא נמשך לבית כנסת, והיה שם יהודי אחד שהיה לומד בנעימה מיוחדת, ערבות התורה נשפכה ממנו וזה חדר עמוק לליבו הקט, המנגינה של אביו ורבת שבתה את ליבו, והחליט שזאת תהיה שירת חייו.

מהר מאוד מצא עצמו כתלמיד בשיבת 'תפארת ציון' שם ספג תורה ויראת שמים, ובישיבה גדולה חשקה נפשו ללמוד משרותה של תורת בריסק, כך נעשה תלמיד מובהק למרן הגאון רבי משה שמואל שפירא זצ"ל בשיבת 'באר יעקב' כשאת אורחות חיו סופג מהמשגיח מרן הגר"ש וולבה.

ואיפה החתן?

בישיבת באר יעקב היה לאחד מגדולי המתמידים, לימים סיפר ראש ישיבת 'מאור התלמוד' הגאון רבי חיים זליבנסקי זצ"ל לבנו, שביקש מהמשגיח לקבל חדר כמה שיותר קרוב לבית המדרש, לשאלתו מדוע הוא מבקש זאת, ענה: "ככה אני הולך לישון ומתעורר עם המנגינה העריבה של צוברי", הוא תמיד היה ראשון בביהמ"ד ותמיד עזב האחרון.

באר יעקב של הימים ההם היה מקום שומם לחלוטין, ומצב משפחתו לא נתן לו לשהות בביתו כלל, וכך מיום שנכנס לישיבה

מדוע מחיר הפנינים המתורבתות נמוך בצורה כה משמעותית מהפנינים הטבעיות?

פשוט מאוד: מחירן הגבוה של הפנינים הטבעיות נובע מהעמל, היגיעה והסיכון הכרוכים בהשגתן. לעומת זאת הפנינים המתורבתות קלות להשגה, ועל כן מחירן נמוך בהרבה.

שיעור באהבת תורה

ברצוני לשתף את ציבור הקוראים בדוגמה חיה למי שחי בדד ומגיע לפסגות רמות, השבוע יחול הארציט של הגאון הגדול רבי אפרים צוברי זצ"ל, שנפטר ביום י"ט תמוז תשע"ט.

שבת שכולה חג היה בקהילתנו באשדוד עת היה מגיע הגאון רבי אפרים צוברי זצ"ל לשהות בבית בנו, ליל שבת היה מוסר שיעור בין קבלת שבת לערבית שבדרך כלל היה מתארך מעבר לשעה היעודה כי כשהיה רבי אפרים פותח פיו בדברי תורה היה כולו שמחה ומקפץ על הבימה כנער צעיר, ולא היה שייך לעצור אותו, גם מי שלא אחז את מהלך השיעור - קיבל שיעור אדיר של אהבת תורה, חשו איך תורה מחיה את הנפש.

שלד עצמות נמוך קומה היה רבי אפרים, אך גבהה קומתו באהבתו את התורה הקקדושה שהיתה משוש חיו, אחד מאברכי הכולל סיפר שלמד חברותא עם ראש הכולל ולפתע רימו לו בידו על פיו, קלט האברך שקשה לו לנשום, זאת היתה תקופה בה סבל קשות מקוצר נשימה, האברך השכיב אותו ועשה לו הנשמה, משחזר לעצמו בני הכולל היו מבוהלים ובקשו ממנו להתפנות לבית החולים, רבי אפרים הסתכל עליהם בבוז: "איזה שטויות, חבל על הזמן", ושקע מיד בתלמודו כבתחילה.

האברך המספר רץ להשיג מכשיר אינהלציה, וביקש ממנו שלפחות יתחבר כדי לקבל תרופה שתקל לו על הנשימה, רבי אפרים לא הסכים להתחבר בביהמ"ד שלא ימשוך את עיני האברכים ויגרום ביטול תורה, הוא עלה לעזרת נשים ושם התחבר, הם הכניסו לו חומר ל-5 דקות.

מששם האברך לב אחרי כמחצית השעה שעדיין לא ירד לביהמ"ד עלה לראות מה אותו, ומצאו כשהוא עדיין מחובר למכשיר ושקוע בלימוד, הוא פשוט לא שם לב שאיננו יושב בצורה רגילה, מבחינתו אין לו בעולמו אלא הגמרא ומפרשיה.

זה היה עצם חיו של רבי אפרים, אבל איפה צמח אילן פאר זה? ערש לידתו היתה בעת העלייה מתימן, כשהתייתם בגיל צעיר מאוד מאמו, ואביו שנשאר בחיים היה כבר זקן. אחיו שהיו בוגרים ממנו כבר הושפעו מהאווירה הקלוקלת שראשי המדינה החדירו בעולים, הם שלחו אותו ללמוד בבית ספר פשרני בפתח תקוה, הרבה אידישקייט לא רכש שם, אבל נשמתו כספה להתקדש בקדושת התורה, ולפלא שבגיל תשע כבר חתר להגיע למוסדות חרדיים, הוא ברח מהמקום והלך לחפש מקום לימודים לבדו.

הוא הסתובב בין יהודים יראי ה' והתחנן שיעזרו לו למצוא מקום תורני, הם פנו לפעילים ואלו הכניסו אותו למוסד תורני, אבל אז נכנסו אחיו לתמונה וניסו להניא אותו בכוח הזרוע, עד כדי פציעות

מתקדם למחלת הפרקינסון, לקחו בנו לרופא בכיר שחיבר אותו למחטים ואלקטרודות, בתום הבדיקה קרא לרבנית ואמר לה: אני בודק עשרות אנשים ביום כבר עשרות שנים, ואני רואה שהבן אדם לא אכל ארוחת בוקר מזה עשרות שנים, רואים זאת בעורקים שלו! הרבנית תממה ביותר, זה לא יתכן, הוא שימש כראש כולל מחוץ לעיר יום שלם, עזב בבוקר וחזר בערב והייתי מכינה לו שתי סנדוויצ'ים בכל יום, אחד לבוקר ואחד לצהריים! אך הרופא התעקש שהבדיקות אומרות ברור שהוא עשרות שנים אינו אוכל.

היא שאלה אותו על כך, והוא ניסה להתחמק, אבל היא לחצה עליו עד שלא היה יכול והחל לבכות ולספר, שצם רבות על צאצאיו שיצמחו תלמידי חכמים, ומכיון שלא רציתי שתפריעי לי הייתי לוקח את הסנדוויצ'ים, אבל לזרוק אסור, ולכן זימן לי הקב"ה את אחד האברכים המתקשים בפרנסה ששמח לקבל ממני את ארוחותי!!!

כך גדל הילד אפרים, לבד, בלי תמיכה, עם הרבה התנגדויות, אבל סיגל לעצמו שהחיים זה "נאר תורה", ותורה בלבד!

את עול פרנסת הבית נטלה הרבנית שתחי' על עצמה, כשהוא אינו מתעניין במאומה! ביטוי נדיר פלט לאברך כולל שהת"עץ עמו איך להתפלל על פרנסה, ענה בפשטות "אני מעולם לא בקשתי מעבר למה שמודפס בסידור למרות שהיו קשיים, אבל להתפלל על עולם הזה? מהיכי תיתי!".

גם כשהזדמן לו בעת שהלכו לעולמם חמיו וחמותו ודירתם נמכרה בא אליו גיסו, ת"ח מפורסם ובידו את החלק שלהם, סרב לקבל באומרו שאין הבת יורשת. גיסו לא ויתר ואמר לו, אנחנו האחים נותנים לכם זאת במתנה אתם הרי מחתנים ילדים, והוא השיב מיד "שונא מתנות יחיה".

כשהרבנית החליטה לצורך הכנסה נוספת לבנות יחידת דיוור להשכרה, וכמובן שהכל עשתה לבדה, היה זה כעשרים שנה לפני פטירתו, אך הוא מעולם לא עלה לראות את היחידה, כאילו אין זה שייך אליו כלל וכלל.

צוואתו האחרונה שכתב סיכמה את תמצית חייו, הוא ביקש מצאצאיו לעשות הכל כדי לחשוב כל הזמן בלימוד, ועל מצבתו ביקש לא לכתוב שום תואר, רק דבר אחד הסכים, שיכתבו שהיה לו תשוקה לדעת את התורה משחר נעוריו, וכך נחקק על קברו.

גדולה בחר לחיות בישיבה, גם בבין הזמנים נשאר על יד הסטנדר, כשנשאל מה אכל בימים ההם, היה עונה בפשטות שאיננו יודע, הוא היה מוצא על ספסל בכניסת ביהמ"ד מגש עם מעט אוכל, מסתבר שזה הגיע מביתו של הגרמ"ש זצ"ל ע"י אחת מבנותיו. כשנשאל מה היה לו לעשות שם בבין הזמנים, תמה, מה הפירוש? ללמוד! וללמוד! לתמיהת ילדיו, אבא, בין הזמנים? בכל זאת מה עשית? היה הופך לסימן שאלה, מה יש לעשות, יש סטנדר, יש גמרא, מה יותר נופש מזה?!!!

גם נישואיו היו בחדר האוכל של הישיבה, הצעת השידוך היה ע"י ראש הישיבה, ומעשה שהיה כך היה, בת ישראל כשרה מי שלימים הרבנית צוברי, היא היתה מגיעה לבית ראש הישיבה לסייע בדי הרבנית, ביום מן הימים שאל אותה ראש הישיבה מה תבקש ממנו תמורת מסירותה לרבנית, והיא שלא כאורח חיי הימים ההם ביקשה שיברך אותה בבעל תלמיד חכם. במקום הכריז יש לי בשבילך, והפגיש אותה עם הבחור המתמיד הפלאי, והיות ולא היה מי שיעמוד בצד החתן נעמדו ראש הישיבה והמשגיח בצד החתן, את החתונה עשו בחדר האוכל של הישיבה.

בחורי הישיבה שכבר היו לבושים בבגדי השבת וציפו לחופה חיפשו היכן הוא החתן, הבינו שהוא מתארגן בחדרו, הלכו לחפשו שם, והחתן איננו, מאן דהוא אמר בבדיחות הדעת, לבטח הוא בבית המדרש... אבל הבדיחות של כולם היו הרצינות של החתן, ואכן מצאוהו שקוע בלימוד על יד הסטנדר. משניערו אותו, רץ לחפש בהשאלה עניבה שתכבד אותו כחתן, וכך הגיע מהגמרא והתוספות לחופתו.

לאחר נישואיו לא חדל לרגע מעמלו, ברצונו החזק לשקוד בדרכי הפשט של בריסק דבק ברבו מרן הגאון רבי יחיאל מיכל פיינשטיין זצ"ל והיה דבוק בו עד סוף ימיו, גם משהוצע לו שנתיים לאחר נישואיו לכהן כראש כולל סרב לו הגר"מ, רק כעבור מספר שנים שהפצירו מאוד בהגר"מ שיתן לו להרביץ תורה לאברכים מבקשי תורה הסכים, ועם כל זה שהיה ראש כולל יום שלם, היה שם פעמיו מיד בסיום הכולל לבית מדרשו של הגר"מ לעוד מספר שעות, כדי להתבסס בדרכי הלימוד.

עשרות שנים בלי ארוחת בוקר

עשרים שנה סבל הג"ר אפרים מדלקת פרקים. כשגילו שזה כבר

מתכוננים לשבת יחד עם:
ר' חיים גולדברג
ור' יעקב אשר גרין
כל שבוע בקו השבת של 'דרשו'
077-2222-666

אחסידישער
שבת

כולם התפלאו, מה ראה ר' יחזקאל להתחדש בשבת זו בשטריימל ההדור? כמובן שהיו גם כאלו ששאלו אותו ישירות על רכישה יקרה זו שכידוע עולה בדמים מרובים, גם לאחר הירידה התלולה במחירי השטריימלך בחודשים האחרונים...

כמה שווה מילה של יהודי, גם אם היא נאמרה בפיזור הדעת ובלי שום מחשבה מקדימה

הרב צבי גטקור

"וַיֵּרָא בָלְעָם כִּי טוֹב בְּעֵינֵי ה' לְבָרְךָ" (במדבר כ"א, ד')

ראשו. הבינו, ר' יחזקאל אינו מהעשירים, והשטריימל שהוא חבש עד השבת הזו, היה או מהחתונה שלו, או שהשטריימל עצמו כבר עשה זה מכבר בר מצווה.

כולם כמובן איחלו לו איחולי 'תתחדש', ובד בבד התפלאו הרי 'לא חודש ולא שבת', לא בר מצוה ולא חתונה, ומה ראה ר' יחזקאל להתחדש בשבת זו בשטריימל ההדור? כמובן שהיו גם כאלו ששאלו אותו ישירות על רכישה יקרה זו שכידוע עולה בדמים מרובים גם לאחר הירידה התלולה במחירי השטריימל בחודשים האחרונים... ר' יחזקאל סיפר: בשבת שעברה לאחר הסעודה הלכתי לאחל מזל טוב לשכננו היקר, בשמחת ה'שלוש זכר' לרגל הולדת בנו. כשנכנסתי בירכתי כמובן את אבי הבן בחום, איחלתי לו איחולים נרגשים, לנחת של קדושה ברית בעיתה ובזמנה, וכל המסתעף. חיפשתי מקום לשבת ולאכול מין ממיני ה'פסול'אש' כמנהג המבואר בשו"ע ובנושאי כליו, להגיש מיני קטניות כתקרובת בשמחה זו.

בעודי מחפש מקום עברתי על יד אחד הנוכחים, איש לא מוכר, שאיחל לי 'גוט שבע'ס' עסיסי והוסיף, יש לך ממש שטריימל של פורים, אני חייכתי במבוכה לא עניתי דבר, התיישבתי היכן שהתיישבתי, טעמי מה שטעמתי, ברכתי שוב את בעל השמחה ויצאתי, וכמעט שכחתי.

ביום ראשון אני מקבל טלפון, האיש שמאחורי הקו מזדהה כמי שכינה את הכתר שלי 'שטריימל של פורים', וביקש את סליחתי. הוא הסביר לי שאחרי שהלכתי כמה מן הנוכחים הוכיחו אותו

בספר 'שערי תשובה' על ה'שולחן ערוך', מביא בשם הספר הידוע 'חסד לאברהם', מהו המקור לאמירתנו בכל יום בתפילת שמונה עשרה, "וטוב בעיניך לברך את עמך ישראל בכל עת ובכל שעה בשלומך", המקור הוא בלעם... בלעם ראה בחזונו, כי אין זמן ועת שאובי ישראל יוכלו להכחיד אותם, אלא טוב בעיני ה' לברכם.

כמה אנו חשים זאת על בשרינו, בזמנינו אנו, שכל שרק נחשוב ונחשב, מה זממו, אותם שונאי ישראל, שעמדו על הגבעות, כשאנחנו עם ישראל שוכן לבטח, ולא מבין מה מתכננים הארכי רוצחים, כמה טילים וחיילים הם הכינו לעת פקודה, כמה טריליונים הם השקיעו בתכניות, יותר מאשר מלא ביתו של בלעם כסף וזהב, פשוט מסרו את ממונם ונפשם למען המטרה של השמדת העם הנבחר, היו לא תהיה.

והוא ברחמי המרובים, הטיל בבוא העת מורך בלבבם, וינסו מנוסת חרב, וכל תכניותיהם עלו בעשן. הודו לה'.

התבוננות נוספת בלשון התפילה, היא כי לא רק שטוב בעיני ה' לברך את עם ישראל בכל עת ובכל שעה, אלא הברכה היא בשלום, היכן המקור לזה?

נראה לומר כי כידוע המדרש מספר כי בזמן מעמד הר סיני כאשר כל העולם כולו רעד ברעידת אדמה חזקה, וקולות שופר אלוקי החרידו את חללו, התאספו כל האומות אל בלעם, ואמרו לו, בלעם נביאנו, שמא מבול מביא ה' לעולם?

אבל בלעם אמר להם, לא מבול בא לעולם, אלא ש"ה' עוז לעמו יתן", ה' בא לתת לעמו ישראל תורה שמימית, פנו כולם חזרה למקומם בהפטיר את סיומו של הפסוק, "ה' יברך את עמו בשלום".

הרי שגם זאת התגלה לנו דווקא ע"י בלעם, כי ה' אוהב אותנו בכל מצב, ורוצה רק בשלומנו.

בלעם מלמד אותנו, כי באמת אין בידנו לקלל חלילה את הזולת, והכל כל מילה מכוונת מן שמיא, רק אנחנו יכולים לבחור להיות ממביאי הברכה, ברכת האלוקים ע"י דיבורים טובים. לנוכח עינינו נלמד הדבר, מהעובדה הבאה:

בשבת האחרונה נכנס אל ה'שטיבל' שלנו, אחד מחשובי המתפללים, כשאף אחד לא יכול לפספס את ה'שטריימל' ההדור המתנוסס על

"אני צעקתי כשאמרתי את זה", סיפר לנו מרן הגר"ש בעדני זצ"ל ושוב צעק למרות חולשתו הרבה: "בית דין! בית דין! צריך בית דין! גם הסטייפלר צעק כשהוא אמר לי את זה..."

מתוך שיחה מיוחדת ומרתקת שזכינו לשמוע מפיו של מרן הגאון רבי שמעון בעדני זצ"ל,
על מתיקות התורה ועל הקמת עולה של תורה בקרב בני עדות המזרח • זכרתי ימים מקדם

יעקב א. לוסטיגמן

"פאָהלים נָטע ה' - (במדבר כ"ד, ו')

לפני מספר שנים זכינו לחלות את פני הקודש, ולהתקבל בחדר
הלימוד של מרן הגאון רבי שמעון בעדני זצ"ל חבר מועצת חכמי
התורה, ומקים עולה של תורה בקרב בני עדות המזרח בכל רחבי
הארץ והעולם, זה עשרות בשנים.

רבינו הגר"ש זצ"ל האיר לנו פנים כדרכו בקודש לכל אדם באשר
הוא, וכאשר שמע מפיו של פעיל 'אחינו' הוותיק הרה"ג ר' ישראל
דחבש, שהגענו לכבודה של תורה, מטעם עלון 'לקראת שבת' מבית
'דרשו', פינה לנו מרן זצ"ל מזמנו היקר והקדיש לנו למעלה ממחצית
השעה לשיחה שיש בה יסודות עמוקים לעניין לימוד התורה בפרט,
ולכל עניינים שבקדושה באופן כללי.

הרבה בחורים היו שמחים לשמוע, אם הרב יכול אולי לתת להם איזו
עצה איך לזכות ולהגיע למתיקות בתורה, לשמוח בלימוד התורה
ולהתענג על הלימוד.

באים ושואלים אותי את השאלה הזאת לא פעם, ואני תמיד אומר
לשואל, אתה הרי מתפלל על זה כל יום! מה אתה בא לבקש ממני?
אתה מבקש ישירות מהקדוש ברוך הוא כל יום בתפילה, רק תבקש
מעומק הלב, תתפלל על זה בכוונה "והערב נא", ותזכה לזה!

"ואם זה לא הולך לך, אם התפילה אל עשתה פירות, אז תתפלל
שוב ותבכה! תבכה! אם היית חולה מסוכן חלילה וחס, איך היית
אומר 'רפאנו'? בבכי! גם פה, תבכה! תעבדו על זה, תדברו על זה,
ותתעסקו בזה בתפילה ובבקשה ובתחינה ותזכו לזה.

"ועוד צריך לדעת, שכדי לזכות למתיקות התורה חייבים לחזור
הרבה על הלימוד. לחזור הרבה, זה מביא אהבה ללימוד".

ישנה תחושה שאולי פעם היה יותר קל העניין הזה, שבדור שלנו בגלל
שיש כל כך הרבה גשמייות ומותרות, קשה יותר להרגיש מתיקות
בלימוד, ההרגשה היא שפעם זה היה יותר קל, יש בזה משהו?

"אני לא יודע... הכל צריך עבודה, כל דבר צריך עבודה, לדבר לדבר
להתפלל לבקש, לחזור, ככה מגיעים למתיקות התורה".

הרב אומר שצריך להתפלל חזק, אבל הבחור הרי לא יודע עד כמה
זה חסר לו, איך הוא יבכה אם לא הרגיש אף פעם מתיקות בלימוד?
"הוא בא ושואל אותי, בגלל שהוא מבין שחסר לו את זה".

נכון, מרגיש שחסר כי אמרו לו שיש דבר כזה, אבל לא בכזאת רמה

שהוא יכול לבכות ולהוריד דמעות על העניין הזה...

"אם לא יכול לבכות, לפחות יבקש. זאת גם דרגה, לבקש. אם אין
טעם בלימוד, לא חבל? זה בוודאי חסר לך, אז תבקש תתמיד,
תחזור".

"הרב שהציל אותי"

במהלך השיחה חשף הרב טפח וטפחיים משנות נעוריו ומעבודת
הקודש שלו בבגרותו כמקים עולה של תורה בקרב בני עדות המזרח
בכל רחבי הארץ.

הרב נולד בחדרה להוריו ע"ה שעלו לארץ מתימן. הוא מספר כי
בחדרה היה מסתובב הגאון הצדיק רבי אלחנן פרלמוטר זצ"ל,
שפתח את ישיבת נוברדהוק בעיר, בלי כסף ובלי תקציבים, והיה
אוסף נערים מהרחוב, מדבר על לבם שיבואו ללמוד בישיבה, וכך
העמיד תלמידים הרבה.

"זה היה הרב שהציל אותי", כך הגדיר הגר"ש בעדני זצ"ל, את הגר"א
פרלמוטר זצ"ל, "הוא שלח אותי לישיבת נוברדהוק בירושלים ושם
גדלתי. שם כיהן מרן הגרא"מ שך כראש הישיבה, ואני גדלתי על
ברכיו.

"שלושה רבנים היו לי שגדלתי על ברכיהם" אמר לנו מרן הגר"ש
זצ"ל, לאחר שהסתיימה השיחה, "הרב שך, הסטייפלר וחכם עזרא
עטיה. אהבתי אותם אהבת נפש והם אהבו אותי מאוד".

"אמרתי לחכם שלום כהן (שליט"א), קח אתה את הישיבה בקטמון, את 'סניף פורת יוסף', כי אני רוצה ללכת לבני ברק לפתוח מוסד שיהיה יותר מישיבה. אבל חכם שלום אמר לי אני לא יודע להיות ראש ישיבה, אני לא יכול, לא יכול!"

"היו ישיבות בבני ברק, אבל לא היו ישיבות לציבור הספרדי, ובישיבות האשכנזיות לא קיבלו את כולם. היו ישיבות שקיבלו יותר, כמו ישיבת וואלוז'ין, אבל לא היתה ישיבה ספרדית אחת בכל בני ברק.

"אמרתי לחכם שלום כהן (שליט"א), קח אתה את הישיבה בקטמון, את 'סניף פורת יוסף', כי אני רוצה ללכת לבני ברק לפתוח מוסד שיהיה יותר מישיבה.

"אבל חכם שלום אמר לי אני לא יודע להיות ראש ישיבה, אני לא יכול, לא יכול! הוא לא הסכים שאלך. אמרתי לו, אני אבוא יומיים בשבוע ואסייע לך.

"זכורה לטוב אשתי הצדקת, שהסכימה ואפשרה לי לנסוע במשך שנים, כל שבוע הייתי נוסע לשם, ישן בלילה ונשאר עוד יום. והיא הצדקת היתה מסכימה בשמחה.

"בכלל, היא היתה צדקת גדולה אשתי, היתה הולכת מבית לבית להשפיע על בנות ישראל להקפיד יותר בענייני קדושה וטהרה, היא עשתה הרבה מאוד, והיתה הולכת דרומה וצפונה, בכל האזור כולו. איפה שהיו ספרדים, שמה היא הלכה להשפיע, כי היא ידעה שתהיה לה השפעה גדולה יותר על ספרדים, והיתה הולכת ממש כל יום כדי לעשות את הפעילות".

הגר"ש בעדני זצ"ל ציין בתוך הדברים כי הרבנית למדה ב'שפיצר' בירושלים: "זה היה תלמוד תורה לבנות של המזרחי. היתה אז תנועת 'המזרחי', והיה 'הפועל המזרחי', היום כולם מקולקלים... אבל אז העילית של המזרחי היו צדיקים, שמה היא היתה בשפיצר, העילית של המזרחי.

"אבל מאת ה' היתה זאת, על יד איפה שהיא גרה היתה קבוצה של בנות מטעם אגודת ישראל, בשבת מה עושים בשבת באגודת ישראל? בתי! ראתה אותם רוצה אחריהם, אמרה להם לפה אני רוצה להיכנס. למה? כי בשפיצר לא היו מקפידים כמו שם, הבנות

"בישיבה בירושלים" תיאר הגר"ש, "הרב שך ממש לימד אותנו יום ולילה. הוא לא היה אומר רק שיעור והולך, אלא היה יושב אתנו מהבוקר ועד הערב. לפני הצהרים היינו לומדים גמרא, כמו בכתה, ואחר הצהרים היינו לומדים 'קצות'..."

"לא ידעו שהוא כזה גדול בתורה"

מאוחר יותר, כשמרן הגרא"מ שך זצ"ל עזב את ישיבת נוברדהוק בירושלים כשנקרא לכהן פאר כראש ישיבת פוניבז' בבני ברק, עזב גם מרן הגר"ש בעדני זצ"ל את הישיבה, ועבר ללמוד בישיבת 'פורת יוסף' בעיר העתיקה.

"היה לנו שם רב גדול, ראש הישיבה הגאון רבי עזרא עטיה זצ"ל, הוא היה אדם עצום, ספרדי, אבל הוא לא היה מוכר ולא ידעו את זה שהוא כזה גדול בתורה. נהניתי מאוד ללמוד אצלו, אהבתי אותו אהבת נפש, וגם הוא מאוד נהנה ומאוד מצא חן בעיניו סגנון הלימוד שלי, כי באתי מישיבה שבה למדו בשיטה הליטאית, עם קושיות, תירוצים, פלפולים, והוא מאוד אהב את זה.

"לרב עטיה היה שם חדר שבו היה יושב ולומד ושם היה מקבל את התמידים שבאו להקשות קושיות ולשאל שאלות. אני זוכר פעם שלא שאלתי שאלות אחרי השיעור, והוא, הרב עטיה זצ"ל, דחק בי, "איפה הקושיות שלך? למה אתה לא שואל?". ככה גדלנו וגדלנו ב"ה.

"הישיבה היתה אז בלי פנימייה, ולכן קיבלו בה בעיקרון רק בחורים שהתגוררו בירושלים", סיפר מרן. "כשנכבשה העיר העתיקה על ידי האויב הערבי, והלגיון הירדני גרש את כל היהודים, גורשה גם ישיבת 'פורת יוסף', ולקח חלק מהיהודים בשבי.

"מאת ה' היתה זאת, שבאותה העת כבש הצבא הישראלי את שכונת קטמון, שהיתה שכונה ערבית יוקרתית מאוד, וכך היה מקום מסודר עבור כל מי שגורש מהעיר העתיקה, שקיבל בתמורה נכסים למגורים בקטמון, והיה מקום לשכן את כל המגורשים. כל אחד הגיע, תפס דירה, תפס מיטות וריהוט, היה 'חד גדיא'...

"וכך, אנחנו, ישיבת 'פורת יוסף', קיבלנו שם שני בנינים בתמורה לרכוש של הישיבה שהיה בעיר העתיקה ושתפס על ידי הלגיון הירדני.

"בהמשך דיברתי עם המנכ"ל של המקום, ואמרתי לו, אם יש לנו שני בנינים, למה שלא נעשה אחד מהם פנימייה? כך יוכלו לבוא צעירים שגרים במקומות אחרים ורוצים ללמוד ב'פורת יוסף'..."

עם מרן חכם שלום כהן זצ"ל

"וכך הוקמה ישיבה חדשה שנקראה 'סניף פורת יוסף', אני הייתי ראש הישיבה שם לקחתי את חכם שלום כהן (שליט"א) זצ"ל, הוא היה איתי שם יחד, וברוך ה' יצאו הרבה פירות. שניים מהתלמידים שלנו הגיעו עד בית הדין הגדול ברוך ה'.

"אחרי כמה זמן לחצו אותי גורמים שונים, ואמרו לי שאני צריך לבוא לבני ברק. למה בני ברק? כי בבני ברק לא היה אז כלום כלום, ממש אפס.

היו הולכות בלי גרביים, והיא זה לא מצא חן בעיניה. אז היא הלכה לאגודת ישראל ואמרה אני הולכת ללמוד איתן, עם הבנות האלו שהולכות רק עם גרביים. הלכה לשמה ועשתה פעילות בתוך החבורה הזאת.

"בכל אופן אני הייתי עוזר לחכם שלום בניהול הישיבה, אחר כך הוא עבר עם הישיבה לעיר העתיקה, לאחר מלחמת השחרור, בנו מחדש את הבניין של הישיבה שם, בניין עצום ויפה, הבניין שקיים היום. חכם שלום כבר הסתדר אז לבד ולא היה זקוק לעזרתי, אבל בכל זאת הייתי בא לתת שיחות בישיבה.

"לאחר מכן היינו פותחים מתיבתות, הרבה מתיבתות, ללימוד תורה של צעירים. לאט לאט, פתחנו עוד ועוד, לאט לאט".

פנימייה עם בחור אחד

"כשהגעתי לכאן", אמר מרן הגר"ש על מקום מושבו באותה עת בכולל 'תורה וחיים' ברח' רבי עקיבא בבני ברק, "דבר ראשון פתחתי כולל. זה היה בדירה כאן. היה כאן קמפוס כזה של חנויות, הבעלים שבנה את המקום נתן לנו שתי חנויות להקים בית מדרש. שיהיה מקום מרווח יותר. ומפה פזרנו כוללים בכל רחבי הארץ.

"אחרי זמן מה באו אלי שני זקנים מתל אביב שאמרו שהם רוצים לפתוח ישיבה בשכונת 'התקוה' בתל אביב. אמרתם להם 'השתגענתם? לפתוח ישיבה בשכונת 'התקוה'? מי פותח במקום בזה? זה מקום גרוע! מלוכלך! כל הצרות שבעולם יש שם. זאת הייתה אז שכונה רעה, מאוד רעה. נורא ואיום מה שהלך שם, היו שם עבריינים.

"לא רק שהם רצו לפתוח ישיבה, הם אפילו רצו שתהיה שם פנימייה, למה? כי הם הדפיסו קבלות של המוסד והיו כתוב שם שזה מוסד עם פנימייה. אמרתי להם תזרקו את הקבלות, תדפיסו חדש. אבל הם לא רצו, אמרו לי איך נזרוק? זה עלה לנו עשרה שקלים...

"הכרתי בחור יתום מהוריו, עוד מישיבת פורת יוסף בירושלים הכרתי אותו, לפני הרבה שנים. לא היה לו בית, אמרתי להם שהוא ילך לישון שמה בשכונת התקוה, וכך הם יוכלו לקרוא למוסד שלהם, מוסד עם פנימייה. הוא מאוד שמח שהיה לו איפה לגור. אבל פתחנו שם ישיבה וכולל שגדל וגדל, כי הכולל שלנו כאן, היה הכולל (הספרדי) היחיד בכל הארץ, ולכן באו כל הזמן עוד אברכים ויכולנו לפתוח עוד ועוד כוללים. זה היה לפני ששים ושבעים שנה..."

בסיומה של השיחה, ביקש מרן זצ"ל שנפרסם בשמו קריאה חשובה לראשי הישיבות והמחנכים, ואכן פרסמנו את הדברים שכו גלים ועוררו הדים נרחבים:

"יש בעיה אחת שמטרידה אותי מאוד", אמר מרן במהלך השיחה. "כשהייתי ר"מ בישיבה שם, בירושלים (סניף 'פורת יוסף' בקטמון), היו בחורים בישיבה, בחורים טובים ובחורים לא טובים. ואמרתי מה אנחנו מחזיקים אותם פה והם מפריעים ומקלקלים? האם מותר לסלק אותם מהישיבה? אולי נסלק אותם?

"החלטתי לשאול את מורי ורבי מרן הסטייפלר זצ"ל, באתי אליו ושאלתי אותו, יש תלמידים טובים ותלמידים לא טובים, האם מותר לסלק מהישיבה את הבחורים הלא טובים?

"אז הוא חשב ואמר לי ככה: זה תלוי מה הכוונה לבחור לא טוב. אם הוא בחור שובב שעושה בעיות לצוות החינוכי, אז שישברו את הראש! שיתמודדו. הם מקבלים משכורת, הם מקבלים כסף. מה? הם הרי לא עובדים בחינם, שיעשו את עבודתם.

"אבל אם הבחורים הלא טובים מקלקלים בחורים אחרים, צריך לשלוח אותם החוצה, ומהר.

"מי שמקלקל אחרים, מהר לזרוק אותו.

"אבל בשביל להחליט אם הוא מקלקל אחרים צריך בית דין! בית דין!

"הסטייפלר צעק כשאמר את זה: בית דין, בית דין, בית דין!!!

"צריך מושב בית דין כדי להחליט אם הבחור באמת מקלקל אחרים, אולי זה לא באמת ככה. אולי כן.

"הסיפור ששמעתי סיפור נורא ואיום על בחורים שיצאו מהישיבה בתקופת הקורונה, ועכשיו לא נותנים להם להיכנס חזרה. אומרים להם 'אתה מקולקל'. מי אמר לכם שהבחור מקולקל? בדקתם את זה? עשיתם מושב בית דין כדי להכריע בעניין? דופקים אצלי בחורים בדלת, בחצות הלילה דפקו אצלי ואמרו לי שזרקו אותם מהישיבה. מה נעשה, הם שואלים.

"היו אצלי קבוצה של מחנכים, דברו על הנושא הזה ואמרתי להם שיש לי פסק כזה מהסטייפלר, שאסור לזרוק בחור שלא מקלקל אחרים, ושצריך בית דין להחליט אם הוא מקלקל אחרים או לא. הם ביקשו שאכתוב את זה, כתבתי מכתב, אני לא יודע איפה הוא עכשיו, אבל כתבתי, ולאחר מכן שמעתי שהמכתב עזר הרבה.

"בא אלי תלמיד חכם אחד, ואמר לי שהוא חשב לזרוק מהישיבה שלו ארבעה בחורים, ועכשיו כששמע את הפסק של הסטייפלר הוא חזר בו.

"אני רוצה לפרסם את הפסק הזה של הסטייפלר, אבל אני יודע איך לפרסם את זה!", אמר מרן הגר"ש, ואנו הבטחנו להשתדל בעניין לעשות פרסום לדברים.

שאלנו את מרן, מי יהיה בית הדין שיוכל להכריע בעניין. האם צריך לכנס שלושה תלמידי חכמים שאינם קשורים לישיבה כדי להכריע? אבל מרן אמר שאין צורך בכך.

"ראש הישיבה, המשגיח וה'רבה' (הר"מ) של הבחור, הם ישבו יחד ויחליטו במוטב תלתיא".

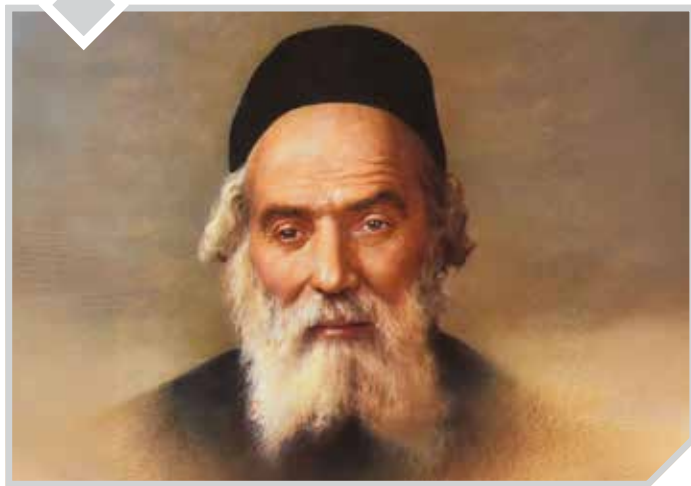
"אני צעקתי כשאמרתי את זה", סיפר לנו מרן הגר"ש ושוב צעק בקול גדול למרות חולשתו הרבה: **"בית דין! בית דין! צריך בית דין! גם הסטייפלר צעק כשהוא אמר לי את זה.** כל כך כאב לו כשהוא אמר שמוותר לגרש בחור שמקלקל אחרים, שהוא צעק שצריך לזה בית דין.

"תזהרו! זה לא היתר כללי! צריך בית דין!", זעק הרב בכאב.

"עכשיו אני שומע על בחורים מסכנים שיצאו מהישיבה (בתקופת הקורונה) ולא רוצים לקבל אותם חזרה. זה פשע!".

פעם נסע החפץ חיים בעגלה, ובדרך התנמנם. כשהתקרבו לפרשת דרכים שם היה מוצב פסל, התבוננו המלווים לראות מה יהיה עם רבם כשיעבור בצומת, והנה דבר פלא...

"בדרך שאדם רוצה לילך, מוליכים אותו"

הרב בנימין בירנצוויג

"אם יתן לי בלק מלא ביתו פסוף וזקב" (במדבר כ"ב, י"ח)

בלעם הגייע לדרגה והכרה כה גבוהה, עד כי אמר "לא אוכל לעובר את פי ה'!" ואם כן הקשה הגה"צ רבי יעקב ניימן זצוק"ל, מה היתה הטענה על בלעם, הרי באמת לא רצה לעבור את פי ה'?

את התשובה הוא מביא בשם הסבא מקלם זצוק"ל, שבלעם אכן אמר "לא אוכל" וכוונתו היתה, כי רוצה הוא מאד לעשות כדברי בלק, אך לא יכול לעשות כן מפני דבר ה'. כך גם היה באמת, הוא לא ויתר על רצונו, וניסה לעשות תחבולות כדי שהקב"ה יסכים לרצונו, עד שאכן הרשה לו הקב"ה ללכת עם שרי בלק.

מכאן לימוד גדול לדרך עבודת ה' של כל אחד, יש אנשים שמקיימים מצוות וכוונת מעשיהם לעשות רצון הבורא יתברך שציונו לקיים מצותיו, ויש שמקיימים מצוות בלא שום כוונה לרצון ה' יתברך, מצידם הם היו מוותרים על 'התענוג' של עשיית המצוות, ועשים זאת בכורח כמי שכפאום לכך ומכח הרגלם.

אנשים אלו בסופו של דבר סרים מהר מן הדרך, ולא נשאר בהם הרבה לחלוחית של מצוות ומעשים טובים, אם בכלל. שכן כבר למדנו חז"ל (מכות י', ב') 'בדרך שרוצה אדם לילך, מוליכין אותו', גם אם יקיים מצוות כוונת רצונו היא שתקבע את דרכו - אם כוונתו לעשות רצון אבינו שבשמים, וליכוחו בדרך הזו למעלה להשכיל, ואם ח"ו אין כוונתו לכך, וליכוחו בדרך עקלתות עד אבדן דרך רח"ל.

יין במערת הקבורה

חז"ל מספרים במדרש רבה (ויקרא יב סו) מעשה באחד שהיה מורגל מאוד בשתיית יין ובשיכרות עד שהיה מוכר את כלי ביתו ושותה בהם יין.

אמרו בניו זה לזה, באופן כזה לא ישאיר לנו אבינו שום רכוש! מה עשו, השקו אותו יין עד שהשתכר, לקחו אותו והוציאוהו מחוץ לעיר ושמוהו במערה המוכנת לקבור בה מתים. כוונתם בזה היתה שכשיתעורר ויראה היכן נמצא, יבין את גודל הרעה בה הוא מצוי, ויתעורר לשוב מדרכו הרעה. השאירוהו שם והלכו להם לביתם, והוא נשאר שוכב במערה ישן בשיכרותו.

והנה עברה במקום שיירה של סוחרי יין טעונים כדי יין. כשהגיעו ליד המערה, שמעו קול המולה גדולה מהעיר, והיה נראה להם כקול מלחמה שפרצה זה עתה. מרוב פחדם ודאגתם עליהם ועל הסחורה

היקרה שבידיהם, חיפשו מד מקום להטמין את כמות כדי היין שברשותם עד יעבור זעם, ומשמצאו את המערה, פרקו במהירות את כל חביות היין, והניחו אותן במערה.

משהקיץ השיכור מינו, לא האמין למראה עיניו, בתוך מערה במדבר כזה, שפע של יין!! וכך הוא שותה כאוות נפשו ללא הפוגה, לאחר שלשה ימים אמרו בניו וכי אין אנו הולכים ורואים מה נעשה באבינו? הלכו להם ובאו לאותה מערה ומה הם רואים? אביהם שוכב ונוד היין נתון בפיו.

אמרו אף כאן אין הקב"ה מניח אותך, והואיל והוא נותן לך אין אנו יודעים מה לעשות נגד רצון הקב"ה, עשו ביניהם תקנה שכל אחד ואחד מביניהם ישקה את אביהם יום אחד יין...

אמר הגה"צ רבי אליהו דסלר זצ"ל על המדרש הזה, התפעלתי מדברי חז"ל אלו, לראות אשר בדרך שאדם רוצה לילך מוליכים אותו, הוא לא רק בדרך הטבע אלא גם בסיבות רחוקות כמעט על דרך נס בסיבות שונות ורחוקות! ואם כך הוא לרוצה ללכת בדרך רעה, הרי מידה טובה מרובה ואם כן עד כמה גדולה הסייעתא דשמיא, כי לרע רק 'פותחין לו' אבל לטוב 'מסייעין אותו' למעלה מדרך הטבע.

'נמנום' של צדיק

סיפר מרן בעל האיילת השחר זצוק"ל, על מרנא החפץ חיים שהיה נוסע למכור את ספריו בכל רחבי מדינת ליטא ורוסיה, ובימים ההם היה נוהג במדינות שם, שבכל צומת דרכים היה מוצב 'שתי וערב' וכשהיו עוברים שם היו משתחוים לפניו או קדים לכבודו. מובן

כל הפ

תכנית הלימוד לימוד גמ' בהספק קבוע של עמוד ליום בארבעה מסלולים. התכנית נועדה לאלו המבקשים לקבוע סדר לימוד כדי לר קל, וכן לאלו שכבר למדו את הש"ס ומעוניינים בחזרה החומר מדי חודש, על מנת להעשיר את היקף וקנין הידי

ביום שני כלל ישראל מתחילים בלימוד מסכת

בקו התוכן של 'דרשו': 077-2222-666

הניוז השבועי

דפי הלימוד ופנינים מיוחדים על הסוגיות הנלמדות נשלח בתפוצת אימייל מידי יום ראשון, ניתן להצטרף לקבלת הניוז בעמדות 'נדרים פלוס'.

מלגת פתיחה

תנתן למגידי שיעורים חדשים בהתאם לכללים, רישום ופרטים בעמדות 'נדרים פלוס'.

עמדות נדרים פלוס או במוקד 'דרשו': 02-560-9000.

חשוב מאוד לדייק במילוי הפרטים ע"מ שנוכל להעביר את המלגות ללא עיכובים.

כניסה למלגות

כל המשתתפים במבחן הראשון במסכת פסחים, יכנסו מיידית למסלול המלגות. טבלת המלגות והכללים נשלחים בדיוור ישיר.

שיעורים

ניתן להאזין לשיעורים הנמסרים ע"י הרבנים שליט"א במגוון שפות וסגנונות

מהדורת הגמרא

'דרשו' מעניק לכל לומד מסכת פסחים עם ביאור עיון העמוד ופירוש שפה ברורה מהדורת עוז והדר. הקונטרס מופץ במוקדי חלוקה בכל הארץ, פרטים בעמדות 'נדרים פלוס'.

לוח לימוד יומי

לוח יומי מפורט מופץ בכל בתי הכנסת בארץ.

רישום

הרישום באמצעות טופס 'דרשו' בכל

כ"ה רתמוז תשפ"ו גם אתה מתחיל בלימוד מסכת פסחים והופך לש"ס איד

פרטים:

ברמות שונות של העמקה ועיון, לצד תוכנית מבחנים כוש קנין נצח של ידיעה בש"ס, בבקאות בשילוב של עיון עיונית במתינות, עם שינון וחזרה ואפשרות להיבחן על נה במכמני הש"ס.

כ"ה תמוז

פסחים במסגרת העמוד היומי

רחבי הארץ, פרטים בעמדות 'נדרים פלוס'. 02-560-9000 והקשה על * (כוכבית).

ציונים

ניתן להאזין לציונים שלכם, באמצעות חיוג לקו התוכן 077-2222-666 שלוחה 4 וכן בעמדות 'נדרים פלוס'.

חומרי הלימוד

ניתן לקבל את חומרי הלימוד, לוחות, פרוספקטים ועוד. באמצעות פניה למייל: dro25609000@gmail.com

פתיחת מוקדי מבחן

תינתן אפשרות לפתיחת מוקדי מבחן בהתאם לקריטריונים. הרישום באמצעות מוקד 'דרשו' 02-560-9000.

קוד 'דרשו'

כל נבחן מקבל קוד 'דרשו', איתו הוא מזדהה במבחנים ובמערכות השונות, נבחנים ותיקים יכולים לשמוע את הקוד שלהם באמצעות חיוג למוקד 'דרשו'.

חבורות וקבוצות לימוד

הטבות מיוחדות לפתיחת חבורות וקבוצות לימוד, הרישום באמצעות מוקד 'דרשו' במס' 02-560-9000.

המבחן הראשון

על מסכת פסחים, דפים ב. - ח. יתקיים בעז"ה ביום שישי י"ד אב פרשת ואתחנן.

מוקדי מבחן

כ-600 מוקדי מבחן עומדים לרשותכם בכל

לימוד יומי של עמוד גמרא · גמרא עם ביאור עיון העמוד ושפה ברורה · מיטב שיעורים להאזנה בכל עת · לוח לימוד אישי · כוללים וקבוצות לימוד · מבחן חודשי בארבעה מסלולים · מלגת פתיחה לשיעורים · מלגות לנבחנים

להצטרפות: 'דרשו' 02-5609000 או בעמדות נדרים פלוס

ר' שמואל הבחין בכך ושם לב לניסיונות ההתחמקות. הוא ניגש אל ראש הכולל ושאלו: "מה עושים כאשר מגיע זמן פרעון הלוואה, ואי אפשר לפרוע?" "אנה אני בא?" חשב הלה בחרדה

ההידור המיוחד של החסיד רבי מנדל קומנשטר, באכילת מצה בפסח, שמצא חן באופן מיוחד בעיני הרה"ק בעל ה'צמח צדיק' מויז'ניץ זיע"א

"וּבְרַךְ וְלֹא אֲשִׁיבָנָה" (במדבר כ"ג, כ')

סיפר הרה"ג ר' אליעזר מאירוביץ, מו"ץ בקריית ויז'ניץ: ילדה צעירה התדפקה על דלת ביתו של ר' שמואל דסקל. אביה ביקש מר' שמואל הלוואה, ור' שמואל אמר לו כי ישלח ילד לקבל את ההלוואה. האב שלח את בתו ולא גילה לה את סוד השליחות. לאחר זמן שוב ביקש האיש הלוואה מר' שמואל, ולאחר שהסכים שלח שוב את בתו להביא את המעטפה.

כך חזר הדבר ונשנה מספר פעמים. הסתקרנה הבת מאוד... מהו הסוד? מה הקשר בין אביה לר' שמואל דסקל? פעם אחת, כשר' שמואל מסר לידיה את המעטפה, אמר לה: "בעזרת ה', לאט לאט אחזיר הכל..."

עתה נודע לה מה הקשר... לבה התרונן: "אבא שלי הלווה לר' שמואל דסקל כסף, ור' שמואל מחזיר לו בתשלומים..." כעבור שנים רבות נודע לה עד כמה התחשב ר' שמואל ברגשותיה. לא היה אכפת לו שתחשוב כי הוא, ר' שמואל דסקל, לווה מאביה...

כשהלב מדבר

סיפר הרה"ח ר' יונה פוקס מקריית ויז'ניץ: ר' שמואל היה מרגיש מיד בחוש טבעי מיוחד האם העומד לפניו הוא נצרך, ועד כמה חשוב לתת לו. באחד הימים עמד ר' שמואל ושוחח עמי בביתו שברחוב רב סעדיה גאון.

לפתע הגיעה אשה ופרצה בבכי תמרורים על מצבה הכלכלי הקשה. ר' שמואל הושיט ידו אל החליפה, שלף ממנה צרור עבה של שטרות כסף, משך מתוכו שטרות רבים, ומבלי לספור העניק לאשה סכום עצום. רק שטרות בודדים נותרו בצרור.

כאשר התרחקה, שאלתי: "כיצד נתת סכום כה גדול על סיפורים... האם אתה מאמין לסיפורים?"

"הרגשתי שהיא מדברת מהלב", הייתה תשובתו הרגישה.

סיפר הרה"ג ר' כתריאל פריד, ר"מ בשיבת ויז'ניץ: האיש יצא מביתו של ר' שמואל כשארשת פנים פגועה נסוכה על פניו. זה עתה ביקש תמיכה, ור' שמואל העניק לו כדרכו סכום גבוה, אך משום-מה האיש נפגע כי לא קיבל את הסכום שציפה לו. הוא החזיר את הכסף ויצא מן הבית.

במקום שר' שמואל יפגע, נכמר לבו בקרבו. הוא הרגיש את לבו של

הנזקק חשב: 'אולי באמת לא הענקתי לו סכום כראוי לו?' ר' שמואל לא התמהמה. הוא יצא מן הבית, רדף אחרי האיש והעניק לו כפל כפליים.

וכך סיפר הרב שלמה לוין, מנכ"ל מוסדות קרלין, שהתגורר בסמוך לביתנו: פעמים רבות ראיתי כיצד ר' שמואל מבקש את סליחתם של העניים, אולי לא נתן להם די...

מקנא אני בר' מנדל

לא אחת, כאשר יהודי לא פרע הלוואה שלוה ממנו, לא זו בלבד שלא כעס עליו, אלא הבין שהאיש שרוי במצוקה, וייתכן שצריך להלוות לו שוב!

על דרגה מופלאה זו שמע לא אחת מפיו של הרבי ה'אמרי חיים' מויז'ניץ, שסיפר על אחד מחסידי הרה"ק בעל צמח צדיק מויז'ניץ: בבעלותו של הרב החסיד ר' מנדל קומנשטר הייתה חנות סיטונאית מצליחה ומשגשגת, שהכניסה רווחים נאים. בעלי החנויות הקטנות היו מגיעים לרכוש את סחורתם בהקפה, ור' מנדל רשם את חובותיהם.

בין הקונים היו גם יהודים עניים שבקושי הרוויחו את לחמם ולא הצליחו לשלם את חובם. הללו התביישו לשוב ולהיכנס לחנות והשתדלו לחמוק מר' מנדל.

אבל ר' מנדל מצא עצה... כשהגיע החג, והחסידים כולם נפגשו בחצר הרבי, היה פונה ללקוח וגוער בו: "תמהני עליך, ידידי ורעי! לקחת מחנותי סחורה בהקפה, לא שילמת עליה, ולא זו בלבד, אלא

והנה הגיע ערב פסח. מדי שנה, כשבתנור נאפו מצות המצווה, שרף החסיד רבי מענדיל קאמאנעשטער ר' מנדל את חבילת השטרות...

ידעתי את נפשי, מנין אשלם סכום זה? חשבתי לבקש מר' שמואל שיוותר לי, אך התביישתי. וכי קל לוותר על סכום כה אדיר? מאז השתדלתי לא להימצא בקרבתו... עדיין לא הייתי סמוך למוסדות ויז'ניץ. גרתי ברחוב הגר"א בבני ברק ולא פגשתי את ר' שמואל אלא לעתים רחוקות. הקפדתי שלא להיות עמו ביחידות... אבל פעם אחת הוא תפס אותי! הוא ניגש אלי ולקח אותי הצידה... לבי החל לפעום בחוזקה. מה אענה לו? ואז פנה אלי בחיוך לבבי, הוציא מכיסו את שטר הערבות, ולנגד עיני קרעו לגזרים... ואמר לי: "ברוך, שכח מזה!" הוא לא המתין שאתבזה ואבקש מחילה. הוא הרגיש את המתחולל בלבי וייתר על החוב בחכמה ובגדלות שאין להן אח ורע.

זה לא הכסף שלי

סיפר הרה"ח ר' יצחק אונגר, המלחין לבית ויז'ניץ: בחור יתום גר בשכונתנו. באין לו תמיכה כלכלית, נאלץ לפנות לר' שמואל וללוות ממנו סכום כסף להוצאות נישואיו. ר' שמואל הלווה לו חמש מאות דולר (סכום עצום בזמן ההוא). כעבור תקופה הגיע הבחור להחזיר את הכסף. "איני מקבל זאת", דחה אותו ר' שמואל. הוא צירף הסבר מנומק: "ראה, הכסף לא היה שלי. הנני עוסק בייצוא יהלומים לחו"ל, ענף שמדינת ישראל מעודדת מאוד. היצרנים שמייצאים סחורה מכניסים רווחים למדינה ותורמים להעסקת עובדים בארץ, לכן על כל משלוח הם מקבלים מהרשויות תגמול מסוים כמתנה. כסף זה אינו שלי. הוא מיועד לחלוקה". החתן הצעיר האמין לדבריו... כך הצליח להקל על הנצרך ולהקנות לו הרגשה כי לא קיבל צדקה, אלא נתן לו כסף שאינו שלו ומיועד לחלוקה בלבד... (איש חסד היה, על הנגיד ר' שמואל דסקל זצ"ל)

הנך הולך וקונה סחורה בחנות אחרת, ואני מפסיד לקוח! ברצוני להציע לך שתוסיף ותקנה אצלי סחורה נוספת, וכשירווח לך, תשלם את חובך!", הקלה גדולה הייתה פושטת בלבו של היהודי. הוא חש בנוח כאשר ערך קניות נוספות אצל ר' מנדל, ואף הרגיש שהוא מייטיב עם בעל החנות כשאינו רוכש סחורה בחנות אחרת. כשחלפה תקופה נוספת, ועדיין לא הצליח האיש לשלם, היה ר' מנדל פונה אליו ברוגז מעושה: "עדיין לא שילמת, ולכן עליך להביא לי שטר שעליו חתומים אתה, אשתך והוריך!". האיש מיהר להביא את השטר וחש בנוח - הן חתם הוא על שטר. הוא אינו מקבץ נדבות! בעזרת ה' יבוא יום, וכל החוב ייפרע! כמוהו היו עניים רבים שהפקידו שטרות אצל ר' מנדל ולא הצליחו לפרוע את חובם.

והנה הגיע ערב פסח. מדי שנה, כשבתנור נאפו מצות המצווה, שרף החסיד רבי מענדיל קאמאנעשטער ר' מנדל את חבילת השטרות... "מקנא אני בר' מנדל, שזוכה לאכול כזית מצה כזו", היה הרה"ק בעל 'צמח צדיק' קורא עליו.

"ר' שמואל הלך בדרכו של ר' מנדל", סיפר בערגה הרה"ח ר' לייב בער שמענונוביץ מקריית ויז'ניץ. "שלושה עמודי חסד מופלאים היו בחסידות ויז'ניץ: ר' מנדל קומנשטער, ר' יודל עיבר רוזנברג ור' שמואל דסקל", סיים את דבריו.

אין צורך להתחמק

"לר' שמואל היו השגות של חסידים קדמונים", פתח הרה"ג ר' אשר פרנקל את סיפורו המופלא: ראש כולל ביקש מר' שמואל הלוואה לכולל. בהגיע זמן הפירעון, לא היה בידו לפרוע. לאחר זמן הבחין ראש הכולל בר' שמואל דסקל בחתונת ידיד. הוא התחמק מר' שמואל בבושה: "לא החזרתי את ההלוואה! הלוואי שר' שמואל לא יבחין די ויתבע את ההלוואה, הרהה. אבל ר' שמואל הבחין בכך ושם לב לניסיונות ההתחמקות. הוא ניגש אל ראש הכולל ושאלו: "מה עושים כאשר מגיע זמן פרעון הלוואה, ואי אפשר לפרוע?"

"אנה אני בא?" חשב הלה בחרדה. מדוע הכאבתי ליהודי יקר כר' שמואל דסקל?! וכי אין זה חילול ה' שאדם כמוני לא יפרע חוב בזמנו? המחשבות חלפו במוחו, אך בן רגע התהפכה הקערה על פיה...

ר' שמואל סיים את דבריו במאור פנים ובחביבות נפלאה: "אם אי אפשר לפרוע, מבקשים הלוואה נוספת!"

ראש הכולל לא ידע את נפשו. התפעלותו גברה כשר' שמואל העניק לו הלוואה נוספת, שהאירה את עיניו והעמידה את הכולל על רגליו. הוא למד שמר' שמואל אי אפשר, וגם אין צורך להתחמק...

ברוך, שכח מזה

סיפר הרב ברוך ולצר, סמוכ"ל ויז'ניץ (בשנים תשל"ט - תשנ"א) ר' שמואל הלווה לנצרך מאה אלף דולר, ואני חתמתי על שטר ערבות. לצערי הרב, נקלע הלווה לקשיים, ולא היה באפשרותו לשלם. לא

בערב שבת, עמדתי בתפילה ובתחינה, ליד הציון הקדוש, וביקשתי שיהא מליץ יושר עבורי, ולעורר זכות התוספות יו"ט זיע"א שאזכה מאת הקב"ה, להוושע בשידוך הגון לבני, במהרה ובשמחה'. חזרתי הביתה וכעבור שעה! הטלפון צלצל

כמה חמור העניין של שיחה בשעת התפילה, וכמה גדולה חשיבותה של עניית 'אמן' כהלכתה

הרב מאיר בנימיני

"מה טובו אהליך יעקב" (במדבר כ"ד, ה')

והוא סיפר: "נודע לי על תקנתו הקדושה של בעל תוספות יו"ט זי"ע, אשר בעקבות מאורעות הדמים בשנות ה'ת"ח-ת"ט, כאשר צרות קשות באו על עם ישראל מאת שונאיהם, עשה שאלת חלום לברר טעם הצרות. ובשמים השיבו לו כי הדבר נגרם עקב פחיתת הערך והזלזול בקדושת בתי כנסיות ומדרשות, ושיחות בטלות בבית ה' גרמו ש'דבר' נהפך ל'דבר' - ר"ל מגפה. והוא תיקן נוסח 'מי שברך' מיוחד, המיועד לאותם ששומרים את פיהם ואינם משיחים שיחה בטלה בשעת התפילה וקריאת התורה. ואמנם היכן שאני מתפלל אומרים את אותו 'מי שברך' מדי שבת בשבתו, ואני נזהרתי בזהירות יתירה בעניין זה.

כאשר הגיע בני היקר לפרקו, החלה תקופה ארוכה של עיכובים והשהיות, הרגשתי בעצמי כמי שהברכה הזו אמורה לחול עליו - מדוע אין היא פועלת ישועה?
עלה בלבי לעלות ולהשתטח על ציונו של מרן התוספות יו"ט זי"ע בעיר קראקא, אולם בשל ריחוק המקום וטרדת הדרך הדבר לא התאפשר.

ישועה מיידיית

לבסוף החלטתי לעלות אל ציון הרה"ק משאץ זי"ע כאן בלונדון, הידוע כמקום ישועות, ובמיוחד בערבי שבתות. בערב שבת, עמדתי בתפילה ובתחינה, ליד הציון הקדוש, וביקשתי שיהא מליץ יושר עבורי, ולעורר זכות התוספות יו"ט זיע"א שאזכה מאת הקב"ה, להוושע בשידוך הגון לבני, במהרה ובשמחה'.

אמרו בגמרא (סנהדרין ק"ה) - מברכתו של אותו רשע אתה למד מה היה בלבו, ביקש לומר שלא יהיו להם בתי כנסיות ובתי מדרשות... אמר רבי אבא בר כהנא כולם חזרו לקללה חוץ מבתי כנסיות ומבתי מדרשות שנאמר (דברים כג-ו) ויהפוך ה' אלהיך לך את הקללה לברכה כי אהבך ה' אלוהיך.

וכתב בספר חרדים: "כל בית כנסת שבעולם מקדש קרוי, ושני חכמים גדולים מקובלים גדולים בדורנו פסקו לאסור הדיבור בבית הכנסת לגמרי, רק בדברי תורה ויראת השם, והם החכם השלם כמוהר"ר משה קורדיאוויר זלה"ה, (הרמ"ק) והחכם השלם כמוהר"ר יצחק אשכנזי זלה"ה (האריז"ל), וכבר הזכיר עונש השח אפילו שלא בשעת התפלה.

וכך מובא בספר 'שומר אמונים' "שמעתי לספר מהגאון הקדוש בעל 'אמרי אש' זצ"ל שפעם אחת היה אצלו תלמיד ששח בשעה שהש"ץ חזר השמונה-עשרה, וקראו אחר כך כל היום בשם 'גדול', ולא ידעו התלמידים טעם הדבר, ושאלו אותו, והשיב, מפני ששח בשעה שהש"ץ חזר התפלה, נעשה בזה בכלל חוטא וגדול עונו מנשוא כמובא בשלחן ערוך (או"ח קכד - ז) על כן קראתיו 'גדול', ודברי פי חכמים חן (שומר אמונים דף רנב').

ישועות של ממש

הסיפור הבא סופר מפי המגיד מישירים הרה"ג ר' יוסף חיים גרינוואלד שליט"א, והתפרסם בגליון מעדני מלך: כל הפרטים דלהלן הם מעדות נאמנה.

בלונדון בירת הממלכה הבריטית, החליטו כמה מעסקני התורה ועמליה על רעיון נשגב לפתוח כולל לאברכים, כאשר הכולל ייקרא על שמו של הרה"ק משאץ זי"ע, שהתגורר בלונדון ושם מנוחתו כבוד. מכיון שאם אין קמח אין תורה, נרתמו העסקנים ויצאו במסירות נפש לאסוף נדבות מבעלי יכולת ומוקירי תורה.

בין הבתים שפקדו לצורך זה, באו גם לביתו של גביר חשוב, כאשר שטחו לפניו את מטרת בואם - קרי, החזקת כולל על שם אותו צדיק שקברו ידוע כמקום לפעול ישועות קטע אותם האיש ואמר: "אין לכם מה לספר לי. אני עצמי עד נאמן לכוחו של הרה"ק משאץ זי"ע".

חזרתי הביתה וכעבור שעה! הטלפון צלצל. מעבר לקו - שדכן ותיק שנעלם זמן רב, והציע שידוך מיוחד עם בת מיוחסת בעלת יראת שמים ומידות נאצלות. תוך כדי שהוא אומר: 'המדוברת היא... נכדת בעל התוספות יו"ט'.

במוצאי שבת, עוד שיחה, הפעם ממנהל הסמינר בו לומדת הנערה, שמאשר את כל הפרטים ומוסיף גם הוא: 'בת מיוחסת, מצאצאי התוספות יו"ט...'. ובתוך זמן קצר נסתיים השידוך לטובה ולברכה, וממנו זכיתי לתענוג ונחת למכביר.

סיים אותו גביר ואמר: "אין לכם צורך לשכנע אותי על כוח הישועות של הרה"ק משאץ זי"ע - אני ראיתי בעיניי, וחוויתי בבשרי. ובזכות אותה שתיקה בשעת תפילה - נתתי פי לה' וזכיתי לישועה כה נעלה - בדידי הוה עובדא!".

ויש לסיפור זה המשך: קבוצה של יראי ה' יצאה למסע תפילה על קברי צדיקים בעיר קראקא שבפולין. כשנכנסו לבית החיים הישן ונעמדו ליד ציונו של מרן בעל התוספות יו"ט זי"ע, עמד עמם במקום המגיד מישרים רבי יוסף חיים שליט"א ששיתף אותם בסיפור המרגש שסיפר הגביר מלונדון - אותו סיפור מפעים על השידוך המיוחד שנעשה בזכות ה'מי שברך' ששומרים עליו מדיבור בשעת התפילה.

הסיפור גרם להתרגשות עצומה בלבבות, והשתררה אווירה של התעוררות עמוקה ותפילה מכל הלב.

ישועות מקיפות

אלא שאז, בעודם סמוכים לקברו של הצדיק, אחד מהמשתתפים - שסבל במשך זמן ממושך מאבנים בכליות וייסורים לא פשוטים - החל לחוש כאבים חזקים במיוחד, כמעט בלתי נסבלים.

בתוך הכאב התעורר במה ששמע רגע קודם על הסגולה של שתיקה בשעת התפילה, ועל הישועה שפעל מרן התוספות יו"ט.

מיד קם, חזר לציון הקדוש, ובפשטות ובכוונה גדולה קיבל על עצמו קבלה חזקה - מהיום והלאה להיזהר בזהירות גמורה מלדבר אפילו מילה אחת בשעת תפילה וקריאת התורה, ולזכות בזכות כך לברכה הנאמרת ב'מי שברך' שתיקן התוספות יו"ט.

ולא עבר זמן רב - ממש לאחר שסיים את תחנוניו, וממש כמעשה פלא החלו לצאת מגופו אבנים קטנות שהיו מציקות לו זמן רב. אותו יום עצמו - נרפא כליל!

סוג של עבירה

כתב ב'הגהות יש נוחלין': בכל העבירות לא ראיתי כהנה. כי בשאר העבירות כגון גזל ומאכלות אסורות וכיצא בהן יצרו מתגבר עליו ויתאווה בהם להנאות גופניות, אבל בזה האיסור אין שום דבר יוצא ממנו, כי אם בזדון לבו וברצונו מורד באדונו ומושך עליו כח היצה"ר ומזלזל בכבוד הקדוש ברוך הוא בהיכלו הקדוש בפרהסיא בתוך קהל ועדה.

ובאשר שעבירה זו לא תיעשה בפחות משניים. אם כן הוא כירבעם החוטא ומחטיא, ועוון זה מעכב את הגאולה כמו שכתוב בזהר

הקדוש מאן דמשתעי בבי כנישתא אנהיג קלנא בשכינתא ועל זה מתעכבי ישראל בגלותא...

לכן כל ירא שמים יזהר מאד בדבר זה אפילו להשיב בשום דבר עד שיצא מבית הכנסת כדי שלא ילמדו ממנו לדבר דברים בטלים ויענש גם עליהם, כי איסור גדול הוא לדבר בבית הכנסת כלל. לא קודם התפלה ולא לאחר התפלה, והרבה בני אדם שאינם נזהרים בזה ועומדים לאחר התפלה ומשיחים זה לזה ומספרים מעשיות ומאורעות ואינם זוכרים שעומדין בהיכל הקדש במקום שהשכינה שם. ובאמת לא ידעתי מאין הא להם ההיתר לדבר בבית הכנסת כלל...

ולפי שהפרצה הזאת התגברה כל כך בתוך בני ישראל היה ראוי ונכון בכל הקהילות גדולות וקטנות להכריז בבית הכנסת להיות להם לאיסור בחרם גדול שלא לדבר שום אדם בבית הכנסת. ומשום גדר אפילו בצרכי צבור, ואפילו בדברי מוסר ותורה ויראת שמים זה עם זה, כי אם כל אחד ישים עיניו בספרו שלפניו, אולי השם ברוך הוא ברחמי הגדולים והמרובים עד אץ סוף ירחם על אורך גלויותינו ויקרב לנו את הגאולה, וישלח משיח צדקנו במהרה בימינו אמן. (הגהות יש נוחלין)

חומר העניין

מעשה מפורסם בבעל ה'לבושים', זכור לדורות כאזהרה חמורה על חשיבות עניינת אמן. הגאון רבי מרדכי יפה, בעל ה'לבושים', היה רב בקהילה קטנה כשהוזמן לשמש כאב"ד בעיר פוזנא. הוא הסכים לתפקיד אך ביקש לדחות את נסיעתו כדי ללמוד תחילה את חכמת עיבור החודש אצל חכמי ספרד באיטליה ובוונציה.

במשך כרבע שנה למד הגאון אצל החכם אבובי הספרדי, ושם אירע המעשה המזעזע. יום אחד, כשהתינוק בן החמש של רבו בירך "בורא פרי העץ" בקול רם, ענו כל בני הבית אמן - חוץ מהגאון רבי מרדכי יפה שלא שם לב. כשראה רבו שתלמידו לא ענה אמן על ברכת הילד, כעס עליו כעס גדול ונידה אותו.

לאחר שלושים יום ביקש הגאון להשלים עם רבו, אך זה סירב. כשהפציר בו לדעת מה חטאו, השיב לו החכם: "תדע שאהבתי אותך יותר מבני, אבל היית חייב מיתה בשעה שלא ענית אמן על ברכת התינוק. אמחל לך רק בתנאי שבכל מקום שתגיע תדרוש ברבים על החטא הגדול של מי שאינו עונה אמן על ברכה".

החכם סיפר לו מעשה מזהיר: בספרד, לפני גירוש תתנ"ו, היה חסיד גדול ועשיר שהיה מקורב למלך ותמיד הציל את היהודים מגזירות. יום אחד, כשהמלך גזר שוב על גירוש היהודים, בא הקהל לחסיד לבקש שימליץ בעדם. החסיד רצה להתפלל מנחה תחילה, אך הקהל הפציר בו לבוא מיד למלך. כשהגיע לארמון, קיבל אותו המלך בחיבוק ונישוק.

באותה שעה הגיע כומר ממרחקים ובירך את המלך ברכה ארוכה בלטינית. החסיד, שלא הבין את דבריו, פנה לפינה להתפלל מנחה. כשסיים הכומר את ברכתו, קרא לכל הנוכחים לענות אמן, וכולם ענו - חוץ מהחסיד שהיה באמצע התפלה ולא רצה להפסיק.

"ראיתי כי טוב, וכך בהתחלת המחזור הקודם החלטתי לנסות גם לימוד בתוכנית 'קנין ש"ס'. הרי מה יקרה?, באם אצליח ואקנה קניין קנין נצח בכמה מאות דפים והיה זה שכרי, ואם אצליח ואקנה קנין באלפי דפים, והיה שכרי כפול ומכופל..."

סדרת שיחות עם אנשים מופלאים הנבחרים על כל הש"ס

הרה"ח ר' אהרן כהן

לרגע נדמה היה לי, אולי טעייתי והנחתי גפרור בוער לצד חבית נפט. התגובות הנלהבות והמדרבנות לא הפסיקו להגיע. חלק הרגישו פשוט צורך להגיב על התועלת בחידוש השיחות עם הלומדים שלדבריהם מעוררות 'קנאת סופרים תרבה תורה' כפשוטו. חלקם אף מצאו 'מראה מקום' אליו הם יכולים לפנות כדי לשאול ולהתעניין לקראת החלטתם האישית להתקדם לידיעת התורה.

כך או כך, אני מרגיש בחוש. הסייעתא דשמיא הנגלית המלווה את מפעל התורה העולמי 'דרשו', מלווה אותנו גם כאן. זאת, לאור דברי מגיבים חשובים שבקשו לשמוע ולהבין האם חברי מסגרת 'קנין ש"ס' הנעלים חיים (כלשונם) ב'סיר לחץ' מבעבע ומפעפע; כל חודש מבחן על 30 דף, כל ארבעה חודשים מבחן מסכם על 120 דף, ושיא הלחץ והמתח מגיע כנראה בכל חצי שנה במבחן המסכם את כל הלימוד מתחילת המחזור ב'דף היומי' העומד כבר כעת על יותר מאלפי דפי גמרא...

בהשגחה עליונה נפלה בידי בדיוק השבוע הזכות לשוחח עם הרה"ג ר' דוד קליין שליט"א שהיטיב לחדד ולהבהיר נקודה חשובה זו. יצוין, שעם כל האמור להלן, אך אין צורך להתכחש או לחשוב אחרת מהמציאות המבורכת והמשובחת. כל אלו שהצליחו ומצליחים במסגרת 'קנין ש"ס' הם כאלו שהחליטו שבשבע שנים וחצי הבאות זה 'פרויקט החיים' שלהם.

רק מי שלוקח את זה ברצינות, זוכה ומצליח. אך עדיין אפשר ורצוי לגשת לפרויקט חיים זה ברוגע, בשמחה ובהנאה של ידיעת הש"ס כולו. נעבור כעת לשיחתנו עם הרב קליין שליט"א. ישמע חכם ויוסף לקח.

מתי הצטרפתם ל'קנין ש"ס'?

לפני שאענה, מחייך הרב קליין, אבקש להקדים: לדעתי, סדר לימוד ה'דף היומי' היא הדרך הטובה ביותר להגיע לידי ידיעת הש"ס - להוסיף דף אחד ביום, דבר ש'לא בשמים הוא'.

כמובן, צריך לזה להוסיף את העיקר, חזרה תמידית על הישנות בשאיפה שלא לאבדם, מי שבאמת עומד בזה, יזכה להיות בקי בש"ס בתוך פחות משבע וחצי שנים!

כאמור, חוזר ומדגיש הרב קליין, צריך להשתדל לחזור תמיד על הלימודים הישנים, ויש גם דרכים לשפר את הזיכרון, אבל העיקר, ללמוד באופן מסודר, עם זמן קבוע לחזרה על הישנות, ולא רק בזמן

הפנוי. [אמנם בהחלט, ניתן וכדאי לנצל גם את זמן הפנוי לזה, אם ייתכן מצב של 'זמן פנוי אצל אברך הלומד בתוכנית 'קנין ש"ס'...]. אחרי ההקדמה, חוזר הרב קליין לשאלתנו ומשיב בנעימות: הצטרפותי לדרשו התרחשה בעצם בשלבים. היה זה לפני שני מחזורים בהתחלת מסכת יומא. התעוררתי והצטרפתי למבחנים החודשיים.

בהמשך ראיתי כי טוב, וכך בהתחלת המחזור הקודם החלטתי לנסות גם לימוד בתוכנית 'קנין ש"ס'. הרי מה יקרה? אם אצליח ואקנה קנין נצח בכמה מאות דפים והיה זה שכרי, ואם אצליח ואקנה קנין באלפי דפים, והיה שכרי כפול ומכופל... כך הצטרפתי למסגרת 'קנין ש"ס', וב'ה על ידה אני זוכה להמשיך ולהתקדם...

מהו סדר הלימוד לקראת החזרות?

אף שכדאי לשמוע רעיונות וללמוד זה מזה מהלכים להצלחה, ולכך אני אכן מתראיין כאן, קצת קשה לי לפרט את סדר לימודי, היות שאני בעצמי שיניתי כבר כמה פעמים את סדרי השינון והחזרות. אך עדיין העיקר הוא לכל אחד לנסות ולבדוק מה מתאים עבורו. אישית, מגלה הוא טפח, כעת אני כבר כאמור במחזור השני ב'קנין ש"ס', כך שמה שאני עושה עכשיו לא בהכרח מתאים למי שכעת מתחיל.

למעשה, איך אתה מתכוון למבחנים החודשיים?

בראש ובראשונה, הכל מתחיל מלימוד טוב. בכל יום משקיעים בלימוד טוב של ה'דף היומי', יהיה מה שיהיה בלי ויתורים או דילוגים חס ושלום. אחר שהלימוד ברור ומוכן היטב, מוסיפים ומסכמים את

הלימוד לצד שינון וחזרות כפי הצורך והיכולת. לקראת המבחן יום לפני משקיעים ועוברים על כל הלימוד החודשי לריענון וחזרות הלימוד.

כל הלימוד החודשי ביום אחד?

החינוך שהורגש אף דרך הטלפון, עזר לנו לקלוט את הסוד. קודם כל. כן. משיב הרב קליין. זה בוודאי אפשרי ומעשי להספיק לשנן שלוש דפים ביום. חוץ מזה, וכאן הוא מבטא את המהלך עליו מבוססת דרך הצלחתו. מבחינתי, הצטרפתי למסגרת המבחנים החודשיים ובהמשך גם ל"קנין ש"ס" היא לזכות לדרבון להוסיף בשינון וחזרות להגיע לשאיפת כל יהודי לדעת את הש"ס. כל לומד היודע שהוא עומד להיבחן על הנלמד, מקבל דרבון חשוב לחזור ולחזור עם רצון ליזכור. אבל אפילו אם קרה ולצער לא הספקתי לשנן את כל הדפים מחמת אונס וכדומה, מטעים הרב קליין, אף שאני בוודאי לא שמח בזה, עדיין זה לא כואב לי כל כך. כי העיקר הוא המטרה אליה ברוך השם אני הולך ומתקדם...

איך מתכוננים למבחנים הגדולים של קנין ש"ס?

בהתחלה, כשמדובר במאות דפים, זה אכן קל וחוויתי. בהמשך השתכללתי ואני מחפש לעצמי מיני-מסגרות ומסלולי לימוד

שיגרמו לי לשנן עוד מסכתא ועוד מסכתא. כך אני מצטרף למסלולי לימוד במסגרת "ישיבה על קברו" המסייעים לי לשנן כסדר עוד מסכתות. אך כאמור, חוזר הוא ומבקש להדגיש; הכל נעשה בלי לחץ. החלטתי שאני מנסה כל העת לשאוף יותר ולזכות ליותר, אבל בלי לחץ! בצורה ומהלך מחשבה שהכל ריווח. כל מסכתא שאני זוכה לשנן, כל דף שאני יודע טוב, כולו רווח, ומה שלא הספקתי, אספיק בעזרת ה' בהמשך.

האם אתה ממליץ לחברייך או מכריך להצטרף למסגרת?

למה לא? הוא מגיב כיהודי, בשאלה חוזרת. הרי כל אחד חולם בסופו של דבר ליזכות לדעת את הש"ס. כל מה שיכול לעזור להתקדם ולזכות לידיעת הש"ס, יבוא עליו ברכה. אבל הכי חשוב זה שלא תישארו בחלומות. אתם חושבים שאתם לא יכולים קנין ש"ס? בסדר, הצטרפו למבחנים החודשיים. כל צעד מקרב אתכם, עד שבסייעתא דשמיא נזכה כולנו ללמוד ולדעת את כל הש"ס כולו ברוב אושר והנאה.

לשליחת תגובות לכותב המאמר, או לשתף ב"טיפים" ורעיונות לצד דרכי הצלחה כתבו ל: a0533185209@gmail.com

המשך מעמוד 5 | הגה"צ רבי יעקב גלינסקי זצ"ל

צריך שתהיה בלבי פנה חמה לרוסים שהגלוני לסיביר, רק משום שהתחתנתי ברוסיה, בבית חמי שסבל בעצמו מרורות מהם?

ממשה רבינו למדנו, שכן.

לא מובן? נכון, אז נסביר - האנושות מתחלקת לשנים, לא נעים לומר: לתלמידי משה רבינו, ולתלמידי בלעם הרשע.

משה רבינו הוא האדם שלא חושב שמגיע לו משהו: "ואתחנן אל ה'" (דברים ג, כג) אין חינון בכל מקום אלא מתנת חנם. אף על פי שיש לצדיקים לתלות במעשיהם הטובים אין מבקשים מאת המקום אלא מתנת חנם (רש"י). כל מעלה שיש בו, מהבורא יתברך. החיים ממנו. הכישורים, ממנו. היכולות, ממנו. "כי גם כל מעשינו פעלת לנו" (ישעיה כו, יב). "ה' אלוקים אתה החילות" (דברים ג, כד). אנשים סבורים שההתחלה לפחות מהם, ואז זוכים לעזרת שמים, "אקרא לאל גומר עלי" (תהלים נז, ג). "גול על ה' דרכך ובטח עליו והוא יעשה (תהלים לז, ה) אתה תתחיל לגלגל, וה' יסיים (יעבץ אבות פ"ב מ"ב) אבל משה רבינו אמר: גם ההתחלה ממך (דרשות הר"ן, דרוש ט) דבר אינו ממני. הכל מקבל הוא, ועל הכל אסיר תודה ומכיר טובה. לאדם, ומכל שכן לבורא.

מולו ניצב בלעם, שיא האנוכיות, הכל סובב בעיניו סביבו. והוא מכיר בכך, ואומר לבלק: הושינו להיות שנינו כפויי טובה. בלק היה צאצא לוט שנצל מסדום בזכות אברהם ובלעם היה צאצא לבן שזכה לבנים בזכות יעקב, ושניהם מבקשים לאבד את העם שחייבים הם חיייהם לאבותיו (במדבר רבה כ, יט)!

ופרט נוסף למדנו בסוגית הכרת הטוב של משה רבינו: וכי חשבו המדינים להציל או לארח, להיטיב עם משה רבינו? וכי היו מועדים לכך שמצא אצלם מקלט? אין זה מענינו. אינו צריך ואינו רוצה לחשוב

מדוע היטיבו. די לו שקיבל מהם טובה! מחובתו לחשוב מה הוא חייב ותו לא! כך, כשלא הכה את היאור, אלא נצטוו להורות לאהרן, "לפי שהגן היאור על משה כשהושלך לתוכו, לפיכך לא לקה על ידו לא בדם ולא בצפרדע" (רש"י שמות ז, יט). ובמכת כנים "לא היה העפר כדאי ללקות על ידי משה, לפי שהגן עליו כשהרג את המצרי וטמנו בחול, ולקה על ידי אהרן" (רש"י שמות ח, יב). וכי היה היאור מודע לכך שנושא הוא את תיבת הגומא, וכי מרצונו עשה זאת.

האם המפליג בספינה מכיר טובה למים, והטס באוירון מודה לאויר? וזה עצוב, כי אלו שאלות ששואל בלעם. משה רבינו מחפש למי להכיר טובה, כדי לתפעל את מידת הכרת הטובה. ואם יתרגל בה ויכיר טובה לבני אדם, יעלה ממנה להכיר טובה להוריו, "וכשיקבע זאת המדה בנפשו יעלה ממנה להכיר טובה לה' ברוך הוא שהוא סיבתו וסיבת כל אבותיו עד אדם הראשון, ושהוציאו לאויר העולם, וסיפק צרכיו כל ימיו, והעמידו על מתכונתו ושלמות איבריו, ונתן בו נפש יודעת ומשכלת שבלעדה היה כבהמה, ויעריך במחשבתו במה וכמה ראוי לו ליהרהר בעבודתו יתברך!" ("חינוך" מצוה לג).

ולכן, ומשום כך, הרגיל משה עצמו לא להסתפק בהכרת הטובה לסיבה הקרובה, כתיבה שהיצלתו, אלא גם לזו שמאחריה, למים שנשאו את התיבה. ולא רק ליתרו שפתח בפניו דלתו, אלא גם לעמו של יתרו. שמשם יעלה בהכרת הטוב שלב אחר שלב, עד לקב"ה הסיבה הראשונה. ה' משה רבינו ע"ה לא זו בלבד שהכיר טובה לצפורה, שהסכימה להנשא לו, אלא גם לסיבתה, ליתרו, ולסיבתו למדין - ואנו, מי מדבר על הכרת הטוב לשווער ולשוויגער - לאשה, מכירים?! ולהורים!

(והגדת)

מתוקים מדבש

היות שהיה אז פרשת בלק נענה אחד מהנוכחים ושאל מה עם פרשת השבוע פרשת בלק, היכן מרומזת בה אהבת ישראל?

"וירא בלק" (כב, ב)

הרה"ק ה'אוהב ישראל' מאפטא זי"ע, ישב פעם אחת עם תלמידיו ודיבר על ענין חשיבות אהבת ישראל. ובאמצע השיחה נענה ואמר שבכל פרשה ופרשה שבתורה אפשר למצוא רמז לענין אהבת ישראל. היה זה בעידנא של של שמחה, והוא התבטא ואמר שכל מי שרוצה יכול לשאול אותו על כל פרשה היכן הוא הרמז והוא יענה להם, והיות שהיה אז פרשת בלק נענה אחד מהנוכחים ושאל מה עם פרשת השבוע פרשת בלק, היכן מרומזת בה אהבת ישראל?

ענה הרבי ואמר: בל"ק הוא ר"ת ו'אהבת ל'רעך כ'מוך. שאל החסיד בתמיהה, רבי, הלא בלק כותבים ב' וק' ולא ב' ובכ', ענה הרה"ק מאפטא ואמר, כי אכן זהו הרמז, שצריך לאהוב כל אחד ואחד מישראל כמו שהוא ובאיזה פנים שיש לו, ובכל מדריגה שעומד, ולא משנה אם ב' או ב' ואם בק' או בכ', בכל אופן צריך לאהוב אותו ולקיים מצוות ואהבת לרעך כמוך. ובאותו ענין, מורי זקני רבי ישעיה פוקס זצ"ל בספרו 'פתח תקוה' על התורה, מפרש על דרך הדרוש, ואהבת לרעך - אם אתה נוהג עם רעך באהבה ואחוה, כמוך אני ה', גם אני אנהג עמך כך.

"מפני שהיה בלק 'ערליכער גוי' שקיים את ההלכה בתכלית השלימות, בדין הוא שיטול שכרו ותיקרא הפרשה על שמו"

"וירא בלק" (כב, ב)

ישנה שאלה מפורסמת על עצם שמה של פרשתנו, הכיצד נקראת היא על שם בלק הרשע וצורר היהודים, והרי על הפסוק (משלי י ז) "ושם רשעים ירקב", אמרו חכמינו ז"ל במסכת יומא (לח:): "רקביות תעלה בשמותן, דלא מסקינן בשמיהו", ופירש רש"י "לא יקרא אדם לבנו שם אדם רשע". ומכל שכן שפרשה שבתורה אינה ראויה שתיקרא על שמו של רשע מרושע.

מובא מהרה"ק רבי מאיר מפרעמישלאן זי"ע בדרך צחות על פי מאמר חז"ל "הלכה בידוע שעשו שונא ליעקב", והנה בלק בא קיים הלכה זו בתכלית השלימות, שהרי אף על פי שידע בלק היטב שנהרו בני ישראל "אל תצר את מואב" (דברים ב ט), ולא היה לו להתירא מפני בני ישראל, אף על פי כן שכר את בלעם לקלל את בני ישראל כדי לקיים 'הלכות גוי' בהידור, ומפני שהיה 'ערליכער

גוי' שקיים את ההלכה בתכלית השלימות, בדין הוא שיטול שכרו ותיקרא הפרשה על שמו.

מעשה נפלא מובא ב'פרי עץ חיים' לגדול תלמידי האריז"ל רבי חיים ויטאל זצ"ל ובספרי מקובלים נוספים על אחר מגורי האריז"ל רבי אברהם הלוי, ששימש את האריז"ל.

בשבת אחה"צ פרשת בלק נכנס אצל רבו ומצאו ישן ושפתיו רוחשות מתוך שינה, ומגודל חשקו ורצונו להשכיל בתורת רבו קירב את אוזנו לשמוע את דבריו, ותוך כדי הדברים ניעור האריז"ל ושאלו למעשהו, והשיב לו באימה וביראה שרצה לשמוע את דברי תורתו. אמר לו האריז"ל 'תמיד כשאני ישן נשמתי עולה למעלה דרך שבילין ונתיבות הידועים לי, ומלאכי השרת באים בעדי ומקבלים נשמתי ומביאים אותי לפני מטטרון שר הגדול, והוא שואל אותי לאיזה ישיבה אני רוצה לילך כנ"ל, ובאותם הישיבות מוסרים לי רזי וגנזי התורה אשר לא נשמעו ולא נודעו אף בזמן התנאים ע"ה'.

אמר לו תלמידו 'ולא יגלה לי הרב מה שלמדו לו עתה בזה הפעם?' צחק האריז"ל ואמר 'אני מעיד עלי שמים וארץ אילו הייתי דורש שמונים שנה רצופים בלי גוזמא, לא יכולתי לסיים מה שלמדתי בזה הפעם בפרשת בלעם ובאתון.

"ברצוני להבין איך הגיעה רגלו לספסל, אם זה נעשה ללא מחשבה מיוחדת הרי זה פחד להימצא במחיצתו"

"מלא ביתו כסף וזהב" (כב, יח)

בספר 'בנועם שיח' (פרשת ויקרא עמ' ע) מובאת קושיא מדוע מחייבת התורה את החוטא בשגגה בקרבן, סוף כל סוף בני אדם אנו ולא מלאכים, והטעות רובצת לפתחנו. ומפרש זאת ע"פ דברי

היתה זו כבר שעת אחר הצהריים, כאשר ירדו הבחורים מן הרכבת באותה עיירה, ולא ידעו כיצד יעלה בידם להגיע אל מחוז הפצם לפני כניסת השבת. אדהכי והכי נצנץ במוחו של אחד מהם רעיון, והוא ניגש יחד עם חבריו תיכף לביצועו.

בפנים סמוקות מכעס עצור מספר הוא לבחורים ההמומים כי זה עתה התקשר לשולץ לברר אם אמת בפייהם, ונענה בשלילה - אין אף 'בישוף' השווה בעיירה בעת הזאת... משהעמידו אותו תלמיד הישיבה על טעותו, והסבירו כי כוונתם היתה לרב יהודי קדוש מן הארץ העושה בשולץ, וכי שעתם דוחקת להספיק להגיע אלי ובטרם תשקע החמה, נבלעה דמותו שוב בעד פתח המשרד, ולאחר שהות קצר החזר אליהם ואישר את נכונות הידיעה.

אמנם כן, הוא התקשר שוב ואמר לו כי בעיירה שווה יהודי קדוש מארץ ישראל. וכך, בניגוד לכל הגיון, מיד כאשר נראתה באופק הרכבת העושה דרכה לשולץ, יצא מפקד התחנה אל שולי מסילת הברזל, ותוך כדי שהוא משמיע תרועות רמות בחצוצרה, הניף דגל אדום בידו לאותות לנהג הרכבת לעצור.

הלה מצידו, תהה לבטח לפשר העצירה הבלתי מתוכננת, הפעיל את מערכת הבלמים ואך בקושי הצליח לעצור את הרכבת ממסעה במועד. אחד אחד עלו ששת הבחורים על הרכבת שעמדה לכבודם מלכת, בדרכם לשהות בצל הרב מבריסק ולהשלים לו מנין לתפילה וקריאת התורה.

היתה זו שבת פרשת כי־תצא, בטיולו ברחוב העיר, התלוו הבחורים אליו, ואז אמר הרב מבריסק זצ"ל זצ"ל בפניהם את הווארט הנפלא הבא:

התורה נותנת טעם לאיסור "לא יבא עמוני ומואבי בקהל ה'" בכך שהם שכרו את בלעם הרשע לקללם, ומה שייכות יש להמשך ש'לא אבה ה' אלקיך לשמוע אל בלעם ויהפוך... את הקללה לברכה כי אהבך וגו', לעצם האיסור?

"אלא", אמר מרן זצ"ל במתק שפתיו לבני לויתו, "הביאור הוא כך: אדם פשוט שיקלל, אין לכך כל משמעות, אולם כאשר רואים אנו שהקב"ה בכבודו ובעצמו נצרך כביכול להפוך את קללת בלעם לברכה, הרי שהיתה זו 'קללה' שאילולא הפך אותה הקב"ה לברכה - כי אהבך ה' אלקיך, היא היתה עלולה להתקיים חלילה.

ה'מליץ יושר'. אצל בלעם הרשע מצינו שאמר 'אם יתן לי בלק מלא ביתו כסף וזהב', ומפרש רש"י למדנו שנפשו רחבה ומחמד ממון אחרים. אמר, ראוי לו ליתן לי כל כסף וזהב שלו, שהרי צריך לשכור חיילות רבות, ספק נוצח ספק אינו נוצח, ואני ודאי נוצח.

ומקשה ה'מליץ יושר' כיצד ע"י התבטאות אחת ויחידה למדים על תכונות נפשו של בלעם, ומה עוד שזו לשון מקובלת אצל בני אדם, אפילו אם תתן סכום גדול לא מעשה כך וכך. אלא מכאן אנו למדים שאין מעשה או דיבור של אדם הנעשה באופן אקראי ללא סיבה, אלא הוא פועל יוצא של פנימיותו.

בישיבת קלם דיברו והתווכחו בלימוד שני בחורים ואחד מהם הרים את רגלו על הספסל ונשען עליו, בדיוק באותו הרגע נכנס לבית המדרש רבי צבי ברוידא חתן הסבא מקלם והבחין בבחור.

מיד הקהיל את בני הישיבה לשיחה מוסרית, ובין השאר אמר ברצוני להבין איך הגיעה רגלו של הבחור למרומי הספסל, אם זה נעשה ללא מחשבה מיוחדת הרי זה פחד להימצא במחיצתו, כיוון שהיום עשתה הרגל מעשה ללא מחשבה ומחר היד תעשה זאת.

ואם הרגל עלתה על הספסל מתוך כוונה ומחשבה, הרי שוב פחד לעמוד לידו, וכי לא יזו מטרם נחוץ להרים את הרגל על הספסל תוך כדי לימוד גמרא? אין זה אלא אדם שעושה מעשים ללא שמץ של היגיון, ואם כן יש להיזהר מפניו עד מאד.

הם פנו למפקד התחנה וסיפרו לו על "איש קדוש" השווה בשולץ, ושעז חפצם להסתופף בצילו

"לקוב אויבי קראתיך והנה ברכת בך" (כד, י)

בספר הרב מבריסק, מסופר על קבוצת בחורים יצאה בצהרי יום שישי מישיבת לוצרן, בדרכם ל'שולץ' לשבות יחד עם הרב מבריסק. למעשה, לא היתה תחבורה ישירה מלוצרן לשולץ - מרחק של כארבע שעות נסיעה. הרכבת היוצאת את לוצרן היתה מורידה את הנוסעים בעיירה אחרת שעל אם הדרך, ואף שבמקום עברה רכבת אחרת שנסעה לשולץ, היא לא היתה עוצרת במקום אלא ממשיכה הלאה לשולץ בלי עצירה.

היתה זו כבר שעת אחר הצהריים, כאשר ירדו הבחורים מן הרכבת באותה עיירה, ולא ידעו כיצד יעלה בידם להגיע אל מחוז הפצם לפני כניסת השבת. אדהכי והכי נצנץ במוחו של אחד מהם רעיון, והוא ניגש יחד עם חבריו תיכף לביצועו.

הם פנו למפקד התחנה וסיפרו לו על "איש קדוש" השווה בשולץ, ושעז חפצם להסתופף בצילו, כשהם מבקשים הימנו לחרוג מן הכללים, ולהורות לרכבת הבאה העושה דרכה לשולץ, לעצור בתחנה. היתה זו "העזה" היוצאת מגדר הרגל, לפנות בבקשה כזו למפקד תחנת רכבות שוויצרי - האמון על כללים נוקשים, ועמידה בלוח זמנים בדיוק של שעון שוויצרי - אך למרבה הפלא לא דחה האיש את הבקשה על הסף, אלא ביקש מהם להמתין קמעה. הוא נכנס למשרדו ואת הדלת סגר אחריו.

לא חלפו רגעים אחדים, ומפקד התחנה נראה בפתח המשרד.

מעטה, מבואר היטב ההקשר של הפסוק 'ולא אבה... ויהפוך...
לך את הקללה לברכה... כי אהבך ה' אלקיך לעצם איסור ביאתם
בקלה ה', שהלא העובדה שהם הביאו את בלעם דייקא, מורה על
רשעותם, ששכרו אדם שקללתו קללה ובכוחה להתקיים, לולא
אהבת ה' והפיכתו אותה לברכה.

**תגובת הסטייפלר זצ"ל היתה שונה. הוא אמר לו: "אני בשום
פנים ואופן לא אקלל אותך... מצלמות בראש אינן ברכה! אדם
לא בא לעולם כדי לצלם"**

"זמה ה' דורש ממך" (הפטרה לפרשת בלק)

מעשה בבחור כישרוני מאוד, בעל זכרון מופלא, שיכול היה לעבור

על דף גמרא שלם בחמש דקות. לאחר מכן היה ניתן לערוך לו
"מבחן סיכה" על כל מה שלמד. בוקר אחד, לאחר שהתעורר משנת
הלילה, גילה לתדהמתו שאיבד את כל זה...
הוא רץ לכל הגדולים שיברכוהו, ויתנו לו עצות מה לעשות. כל אחד
מהם אמר לו משהו אחר, כל אחד לפי דרכו ולפי שיטתו.
אבל תגובת הסטייפלר זצ"ל היתה שונה. הוא אמר לו: "אני בשום
פנים ואופן לא אקלל אותך... מצלמות בראש אינן ברכה! אדם לא
בא לעולם כדי לצלם. יש בעולם מספיק מצלמות... באנו לכאן כדי
לעבוד, כדי לעמול!".
עם כל מה שהבחור הוסיף לבכות ולהתחנן- הסטייפלר נותר בשלו!
בשום פנים לא אברך אותך שיחזור לך הכח כבתחילה... זו קללה
ולא ברכה!

המשך מעמוד 11 | הרב צבי גטק

על מעשהו הנלוז, והוא באמת מתחרט בכל ליבו, ויעשה כל מה
שביכולתו כדי לפצותני.
אני מוחל לך, עניתי מיד, הכל מחול, אכן ביישתי אותי, ואני אף
התביישתי... אבל מחול לך, אינני איש שמקבל את הדברים
ברגשות יתירה.
אבל הוא ביקש בכל אופן לפייסני ושאל, ובמה אני יכול לפייס אותך,
ובכן עניתי לו בחיוך, האמת שכשהערת לי ב'שולם זוכער', חשבת
לענות לך, ולומר, מפריע לך השטריימל, אתה יכול לקנות לי חדש...
והוא בתגובה מיד שאל, וכמה עולה אצלך שטריימל חדש, כמעט
5000 שקלים עניתי, והוא אמר אין בעיה, תן לי את פרטי חשבון
הבנק שלך, והעביר לך את מלוא הסכום.

ואכן כשהסכום הועבר, קניתי לי שטריימל. מזל טוב!
מה לומדים מהמעשה הזה, שאלנו את עצמנו, וענינו כולנו יחד, בא
ונראה כמה שווה מילה של יהודי.
יהודי רוצה למחוק מילה שנאמרה בפיזור הדעת, הוא צריך לשלם
על מחיקת המשפט 5,000 שקלים, ומאידך כשמעניקים מילה טובה,
משפט עידוד לזולת, כמה השווי של המשפט הזה, מידה טובה
מרובה!
בואו נלמד ממידות הבורא יתברך, אשר טוב בעיניו לברך את עמו
ישראל, בכל עת ובכל שעה, נדבק במידותיו הטובות, ונשרה סביבנו
אך אושר ועושר. כן, עושר! כי כל מילה שווה אלפים, לא פחות.

המשך מעמוד 21 | הרב מאיר בנימיני

כששמע הכומר שהיהודי לא ענה אמן, זעק בכאב: "בגלל היהודי
הזה לא תתקיים ברכת המלך!" המלך התרגז מאוד והורה להרוג את
החסיד וכך נעשה.
חבר של החסיד הנהרג התפלל על הדין הקשה שפקד צדיק זה,
והתענה ובכה עד שהופיע לו החסיד הנהרג בחלום. החסיד הסביר:
"מימי לא עברתי עבירה, אבל הקדוש ברוך הוא מזדקק עם

הצדיקים כחוט השערה. פעם אחת בני הקטן בירך על הפת ולא
עניתי אמן, והקדוש ברוך הוא האריך אפו עד שנענשתי במה שלא
עניתי אמן על ברכת הכומר. ספר את המעשה הזה לכל באי העולם
וזהר על עניית אמן".
הגאון רבי מרדכי יפה, הפיץ את המעשה הזה בכל מקום כדי להזהיר
את הציבור על חשיבות עניית אמן והזהירות במורא מקדש.

המשך מעמוד 15 | הרב בנימין בירנצוויג

שמרנא החפץ חיים היה נזהר בכל פעם שעברו שלא לעשות שום
תנועה עם ראשו שלא יראה חס ושלוש כאילו קד לכבוד הפסל.
פעם נסע החפץ חיים בעגלה, ובדרך התנמנם. כשהתקרבו לפרשת
דרכים שם היה מוצב פסל, התבוננו המלווים לראות מה יהיה עם
רבים כשיעבור בצומת, והנה דבר פלא, החפץ חיים נמנע וראשו
היה מוטף לפניו, ובהגיעו לפרשת הדרכים, הזדקף ראשו והתרומם,

מתוך שינה. מיד לאחר שעברו את הצומת, שב ראשו ונשמט
בתנומה, וכך חזר הפלא על עצמו בכל צומת וצומת שעברו בו.
בזה ראו בחוש איך התקיים בחפץ חיים הקדוש 'בדרך שאדם רוצה
לילך מוליכין אותו', וכדי שלא יראה ח"ו שהחפץ חיים מטה ראשו
כלפי הפסלים ויהיה מזה חילול ה', משמים התרחש הנס והפלא
וראשו הורם מתוך נמנומו.

לפני המבחן הקרוב, וגם הלימוד עצמו נעשה בצורה יסודית ורצינית יותר כשהלומד יודע שלאחר מכן הוא יצטרך להעמיד את הידיעה שלו בכור המבחן.

"מעבר לכך, יש את המעלה הגדולה שציין מהר"ם שפירא על לימוד 'הדף היומי' והיא נכונה גם ללימוד 'עמוד היומי'. מי שלומד לפי הסדר הזה, תמיד ימצא עוד מישהו שלחומד את אותו עמוד, ויהיה לו עם מי לשוחח בלימוד ובפני מי להציג את השאלות שצצו אצלו או החידושים שזכה לחדש במהלך הלימוד.

"ויש גם את העניין הסגולי. ה'ביאור הלכה' כותב בתחילת סימן קנ"ה, שאמנם גם מי שלומד ביחידות מקיים מצוות תלמוד תורה, אבל לכתחילה צריך ללמוד בחורבה, כי יש כבוד שמים, 'ברוב עם הדרת מלך'.

חז"ל הקדושים אומרים, שאדם הלומד בחבורה הקב"ה כותב את הדברים בספר הזיכרון, וזה מיוחד למי שלומד ברבים. מסתבר שיש גם סיעתא דשמיא מיוחדת אם הלימוד הזה נכתב בספר הזיכרון, ולכן זה דבר טוב ומועיל ללמוד יחד עם רבים אחרים את אותו הלימוד.

"כאמור זה נכון גם ללימוד 'הדף היומי', אבל לא כל אחד זוכה ללמוד דף שלם כל יום, וגם מי שכן זוכה, לפעמים רוצה להספיק בנוסף, לדף היומי גם עמוד היומי, וכל המוסיף הרי זה משובח.

"ואני רוצה להוסיף כאן עוד נקודה. הלימוד של עמוד ליום, יש בו תועלת עצומה שמצד אחד אין אותה ב'דף היומי'. כמובן איני בא לומר שללמוד עמוד זה יותר טוב מללמוד דף חלילה, אלא שמי שלומד דף כדאי שילמד בנוסף גם עמוד כדי להשיג את התועלת המיוחדת לעמוד, והיא שכשהקצב מתון יותר, הלימוד נספג טוב יותר שוקע חזק יותר באיבריו של הלומד, וממילא הסיפוק והשמחה הנגרמת מהלימוד גדולים יותר. ללכת 'לאט אבל בטוח', זה דבר נפלא גם כשמדברים בלימוד התורה, במיוחד שזה בא כתוספת ללימוד בקצב מהיר יותר. ותפילתנו שנזכה בעז"ה להוסיף עוד ועוד בעסק התורה ובהרבצת תורה, כל אחד כפי יכולתו, ובזכות ריבוי לומדי התורה, נזכה לגאולה השלמה במהרה".

לגופו של עניין, מסיימים מסכת עירובין ומתחילים מסכת פסחים, זה סגנון שונה לחלוטין של מסכתא, לא כך?

"אכן, עירובין היא ללא ספק מסכת יותר מורכבת, ולא זו בלבד אלא שהיא גם מסכת מקומית. המסכת כמעט לכל אורכה עוסקת בנושאי עירובין וממוקדת מאוד בנושא הזה על שלל היבטיו והלכותיו כמו מחיצות, תחומין, שיתופי מבואות, עירובי חצרות, דיני רשות הרבים מדאורייתא ומדרבנן ועוד ועוד. חלק מההלכות הללו נוגעות גם למצוות אחרות בתורה, אבל המיקוד המרכזי והעיקרי והכמעט בלעדי הוא בהלכות עירובין.

"לעומת זאת מסכת פסחים היא מסכת מאוד מגוונת עם נושאים רבים שאינם נוגעים ישירות להלכות פסח. אני לא יודע אם אפשר לומר שפסחים היא בגדר של 'ש"ס קטן', אבל זו בוודאי מסכת מגוונת מאוד.

"מובן יש את הנושא העיקרי של פסח שכולל בדיקת חמץ וביעור חמץ, ובחלקה האחרון של המסכת גם הלכות ליל הסדר. אבל מדף יד ואילך אנחנו נפגשים בנושאים של סומא וטהרה, מאכלות אסורות ונותן טעם לפגם, אחת הסוגיות המרכזיות של נטל"פ נמצאת במסכת פסחים. כמו כן לומדים במסכת זו גם לא מעט הלכות קדשים, קידוש היום בשבת וביום טוב, ועוד מגוון רחב של נושאים מגוונים ומעניינים מאוד כמו הלכות שוכר ומשכיר, 'שני שבילין', ועוד רבות.

"ויש גם 'בונס' מאוד מיוחד שבעז"ה מי שמתחיל אתנו עכשיו ללמוד 'פסחים' בקצב של עמוד ליום, יזכה לסיים את המסכת בעז"ה כשריח המצות כבר ימלא את החלל, ואין לך הכנה טובה יותר לחג הפסח, מאשר ללמוד את מסכת פסחים מרישא ועד גמירא".

למעשה הלימוד בקצב של עמוד ליום יכול להתבצע בכל דרך אפשרית. כל אחד יכול לבחור לעצמו איזו מסכת הוא רוצה ללמוד בקצב של עמוד ליום. מה כל כך מיוחד בתוכנית הזאת כשהלימוד הוא דווקא לפי הסדר של 'דרשו'?

"יש מעלה גדולה מאוד ללימוד במסגרת 'דרשו', ואפילו כמה מעלות טובות. קודם כל יש מבחנים, והמבחנים הם 'מחייב' גם לשמור על קצב אחיד של עמוד ליום כדי שנספיק לסיים את הכמות הנדרשת

שמענו ותחי נפשכם

הצטרפו אלינו לשיעורים מרתקים של מגידי השיעורים שבחרנו עבורכם, ב'דף היומי בבלי',
ה'עמוד היומי' ו'בדף היומי בהלכה'. בנסו לקו השיעורים של 'דרשו' 077-2222-666

מעשה אבות

בתוך שנים אחדות חולל מהפכה של
ממש בעיר - הקים סניפים ללימוד גמרא,
הפיח רוח חיים בקהילה, ולבסוף זכה
לקבל את ההסמכה לפסוק הלכה

"וְנִעְשֶׂה כְּמַעֲשֵׂי הַמִּתְנַבֵּר"

בשנות תרע"ה, כאשר חרב הגיוס הטורקי איימה על בני התורה בירושלים, נאלץ רבי עזרא עטייה - צעיר בן עשרים וחמש - להימלט למצרים בזהות בוכרית בדויה, תוך תחבולות מסכנות חיים. שם, בקהיר, מצא מקלט אצל גבאי חסד מקומי, אך לא שקע בשלווה - אלא החל מיד להשיב עטרה ליושנה ולהקים גרעין תורני מפואר בלב ההמון המתבולל.

בתבונה ובאהבת תורה פתח קבוצת לימוד במסכת עבודה זרה, במטרה להרחיק את הנוער מהשפעות זרות. תלמידיו נדבקו ברוחו, והשיעורים גדלו ממספר מועט של צעירים אל שיעורי ענק בבית הכנסת המרכזי, עד כדי כך שנערך סיום מסכת פומבי ברוב עם, נוכח הרבנים הראשיים למצרים וליפו.

בתוך שנים אחדות חולל מהפכה של ממש בעיר - הקים סניפים ללימוד גמרא, הפיח רוח חיים בקהילה, ולבסוף זכה לקבל את ההסמכה לפסוק הלכה. אף כאשר משפחתו התאחדה עמו, המשיכה רעייתו לתמוך בו כלכלית במסירות עצומה, ויחדיו שירתו את עולם התורה.

בשנת תרפ"ב שב לארץ, אך עד סוף ימיו זכר את אותן שנים של שגשוג רוחני - דווקא בשיא המלחמה והגלות - כפסגת חייו.

כאשר הגיעה לשבדיה קבוצת בנות ניצו-
לות שואה, היה הראשון לקום, להופיע
מולן בדמות של תלמיד חכם

"וְכִנְהָרָה שְׂאִינוּ פֹסֶק"

שמונה שנים של בדידות עברו על רבי שלמה וולבה זצ"ל במדינת שבדיה, בין קומץ שומרי שבת וכמעט בלי גדר קדושה. הוא גורש ממיר עם עליית הנאצים, ונקלע לשבדיה מבלי שרצה בכך. אך

דווקא שם, מתוך ריחוק ותהום רוחנית, בחר להקים עולם. החל בלימוד עם ילד אחד - והפך לרב קהילה מאולתר, מייסד שיעורים לבנים ולבנות, מארגן תפילות, ואף מייסד ארגון שבת לבנות. הוא היה לבדו, אך קבע בעצמו: "אם אין איש - אני הנני!". בלבו נשא את יראת ד' משיבת מיר ואת דברי מוסר שלמד שם. אלו הפכו לחבל ההצלה שלו - וגם של רבים אחרים.

כאשר הגיעה לשבדיה קבוצת בנות ניצולות שואה, היה הראשון לקום, להופיע מולן בדמות של תלמיד חכם - ולהטביע חותם בנפשו. ברכותיו ומעשיו הדליקו בהן גחלת יהודית שנראה היה שכבתה. הוא הקים עבורן סמינר "לידינגה", שהיה הרבה מעבר למוסד לימוד - הוא היה בית.

גם פועלו הטכני לא נפל בחשיבותו: נציגות בוועד ההצלה, שליחת כספים לשיבת מיר, ופעילות למען שיקום קהילות. את ראש השנה תש"ו, כשהיה לבדו בבית חולים, עם שופר בידו בין חדריו בנות חולות - הוא כינה "היום הגדול ביותר בחיי", וממנו למד: גדולה שליחות ביחיד - במקום שאין בו כל.

אז קם רב העיר מקנס ובכה. לא תחנונים של
רחמים - כי אם בכי של תשובה: "עליכם אני
בוכה - על עצמי אני בוכה! אם אני מצליח
להשפיע, סימן שאין בי יראת שמים!"

"אִי לָהֶם לְבָרִיּוֹת מַעֲלָבוֹנָה שֶׁל תּוֹרָה"

לא לחינם נקראה מקנס "עיר של חכמים ושל סופרים". בה שגשגו

להתחמק. אך משאמר שהוא מקוסוב - אורו פני בעל הבית: "אתה בנו של רבי חיים?! היכנס, בני, היכנס - ואספר לך כיצד אביך מל את בני!"

וכך גולל באוזניו סיפור מופלא: כיצד באו אליו אביך וגיסו כ"סוחר שוואר", וגילו כי בנו התינוק לא נימול. מששמעו שהיו מיתות במשפחה, נרתעו ההורים, אך רבי חיים התחייב בעצמו שהכול יעבור בשלום - ומלו את הילד בלא שהות. כעבור רגעים ספורים זרמו עשרות יהודים לבית, הסעודה התארגנה מאליה - ואביך הכריז: "לא רק סעודת ראש חודש - אלא גם סעודת ברית!" מאז לא שכח בעל הפונדק את היום ההוא. וכשייב לספר - הוסיף ברגש: "הלילה נגלה אליי אביך בחלום, ואמר: 'בני עובר פה - קבל אותו'. עכשיו אני יודע שאכן - אתה הוא".

ואז הוביל את רבי יוסף לבית מאחור, שם ישב בנו - זה שנימול אז - ושקע בלימודו, קולו מהדהד בבית. "זהו בני שנימול בידו של אביך הקדוש. עתה, ברכוהו גם אתם!"

הנער, תשוש ממסעו, נרדם מייד. כשפקח עיניו, ראה את החפץ חיים יושב על יד השולחן, פניו קורנות, והוא מעיין בספריו

"נושא בעל עם חָבֵרו"

לייבל בן הארבע-עשרה היה תלמיד ישיבה ברוסיה. בדרכו חזרה לבית הוריו בפולין, התעכבה הרכבת - והוא הבין שלא יספיק להגיע לביתו לפני שבת. כשהתברר לו שהתחנה הקרובה היא ליד ראדין, אורו פניו: "החפץ חיים, גר שם! אולי אוכל לשבות אצלו!" ואכן, הרבנית קיבלה אותו בחום. "רבי ישראל מאיר כבר הלך לבית הכנסת", אמרה, "אך אתה - לך תנוח". הנער, תשוש ממסעו, נרדם מייד. כשפקח עיניו, ראה את החפץ חיים יושב על יד השולחן, פניו קורנות, והוא מעיין בספריו. מיד נטלו ידיו, התפלל - וישבו יחד לסעודת שבת.

הנער התרגש עד עומק נשמתו. סעודה לצידו של קדוש ישראל, שירת זמירות עם צדיק הדור - מי 'אומן? לאחר הסעודה איחל לו החפץ חיים לילה טוב ונכנס לחדרו. אך לייבל, שלא הצליח להירדם, נכנס למטבח - והביט בשעון: השעה כבר אחרי ארבע לפנות בוקר! למחרת שאל את הרבנית: "האם זה ייתכן? כל כך מאוחר סיימנו?" והיא ענתה בחיוך: "כן, כך בדיוק. הצדיק סירב להעיר אותך - 'ילד עייף', אמר לי, 'צריך לישון. נחכה שיתעורר מעצמו'". וכך, ישב הגדול שבדור, ממתיין בצד, שעות על גבי שעות - כדי לכבד נפש של ילד עייף, קרוב רחוק, שהגיע מדרך ארוכה.

ישיבות, פרחת תורה, ובתי כנסיותיה היו מלאים בזקנים ובתלמידים כאחד. שושלת רבניה ממשפחת טולידאנו חיברה בין גירוש ספרד ובין תחיית התורה במרוקו, ובראשה עמד אחרון השרשרת, הגאון הצדיק רבי רפאל ברוך טולידאנו זצ"ל - רב, מחנך, ומנהיג בנפשו. לצד מאבקים עיקשים על שמירת השבת, עמל ויזע למען הישיבה בעיר ולמען בני העניים שגדלו להיות רבנים וראשי ישיבות. הוא לא חס על בריאותו או כבודו כאשר נגע הדבר בחינוך ילדי ישראל.

בשנים הקשות של מלחמת העולם הראשונה, בעיצומו של חורף קשה ומסוכן, הגיע אליו שליח מהעיר המרוחקת אושדה - נסיעה בת מאות קילומטרים - ובפיו בשורה עגומה: העשירים בעיר סגרו את התלמוד תורה. רבי רפאל לא יכול היה לשאת את הבשורה. למרות מחלתו והסכנות שבדרכים - קם ונסע.

בקרונות הרכבת הדחוסים, בין יריקות וקללות של גויים שונאי ישראל, ישב הצדיק ולמד מתוך דבקות. בדרכים בוציות ותחנות עמוסות, גופו סבל, אך נפשו בערה. באושדה כינס את ראשי העיר וביקש בדמעות: "כל החיות שלנו - מפי עוללים ויונקים. היש תורה, יש חיים!". אך הם ענו בקרירות: "אין ביכולתנו".

אז קם רב העיר מקנס ובכה. לא תחנונים של רחמים - כי אם בכי של תשובה: "עליכם איני בוכה - על עצמי אני בוכה! אם איני מצליח להשפיע, סימן שאין בי יראת שמים!". הדמעות הסהורות היכו בליבם. כולם שתקו. קולו החרישי הכה גלים, ולפתע - נמס הקרח. עשירי העיר התעוררו, ומיד באותו יום חזר תלמוד התורה לפעול. היה זו עוד ניצחון קטן במערכה הגדולה שניהל - מערכה על הדורות הבאים.

כשהגיעו, שאל הפונדקאי: "מהיכן אתם?", ורבי יוסף, שידע את הלך הרוח, ניסה להתחמק. אך משאמר שהוא מקוסוב - אורו פני בעל הבית

"אין מְלוּיִן לוֹ לְאָדָם... אֶלָּא תוֹרָה וּמַעֲשִׂים טוֹבִים בְּלִבָּד"

רוסיה הלבנה, העמוסה שלגים וקור מקפיא, הקשתה תמיד על הנוסעים, אך הפעם - הדרך הפכה לקטלנית ממש. רבי יוסף אלטר, בנו של רבי חיים מקוסוב, נסע לקבר חמיו הקדוש, ויחד עם שמשו, נתקע בסופה פראית, שלג שוטף וסכנת קפיאה מוחשית. לאחר מסע של יאוש ושל ציפייה, פגשו שני יהודים מן המקום, שהזהירו: "יש כאן פונדקאי - אך קשה לבבו. הוא כמעט ואינו מארח זרים". התקווה דחפה אותם לנסות. כשהגיעו, שאל הפונדקאי: "מהיכן אתם?", ורבי יוסף, שידע את הלך הרוח, ניסה

רוצים לקבל את 'לקראת שבת' מדי שבוע ישירות למייל?
חדש!!! ניתן להרשם בכל עמדות 'נדרים פלוס' ברחבי הארץ

האם מותר לשתות מיץ שהצטבר בתחתית צלחת של סלט פירות?

סחיטת פירות, אסורה בשבת משום איסור 'מפרק', שהוא תולדה של מלאכת 'הדש'. יש פירות שסחיטתם אסורה מן התורה, ויש שאסורה מדרבנן. וגזרו חכמינו ז"ל שלא לשתות משקה שיצא מהפרי בשבת עצמה, אף אם הפרי נסחט מאליו ולא בידי אדם, מחשש שאם יהיה מותר בשיייה, יכשלו בסחיטתו 'בידים' על מנת לשתות. וחילקו חז"ל בגזירתם זו בין סוגים שונים של פירות: זיתים וענבים, אשר רובם מיועדים לסחיטה, לייצור שמן ויין - אסור בכל אופן לשתות את המשקה היוצא מהם. ופירות שרובם מיועדים לאכילה - כגון רימונים - אם הביאם לביתו על מנת לסוחטם, או שהביאם לביתו ללא כוונה ברורה, אסור לשתות את המשקה שיצא מהם בשבת; אך אם הביאם לביתו על מנת לאוכלם, מותר לשתות.

ונחלקו הפוסקים בנוגע לפירות הדר - תפוז, אשכולית ודומיהם - בזמננו, שאחוזים ניכרים מהיבול של פירות אלו מיועד לסחיטה: לדעת הגרי"ש אלישיב זצ"ל, דינם כזיתים וענבים, וכן צידד הגר"נ קרליץ זצ"ל; ולדעת הגרש"ז אויערבך זצ"ל, דינם כפירות שרובם מיועדים לאכילה. וסלט פירות הדר [ממינים אלו שרגילים לסוחטם] שיצא ממנו מיץ והצטבר בתחתית הצלחת, דעת הגרי"ש אלישיב זצ"ל, שמותר לשתות את המיץ בשעת האכילה, כיון שהוא טפל לפירות עצמם ונחשב כחלק מהאוכל, ולא כמשקה, אך אם נותר מיץ בצלחת לאחר גמר האכילה, אסור לשתותו, משום שלדעתו דינם של פירות אלו כזיתים וענבים, וכנ"ל, ולדעת הגרש"ז אויערבך זצ"ל, שדינם של פירות אלו כדן פירות שרובם מיועדים לאכילה, מותר לשתות מיץ זה שנותר בצלחת. ועוד נחלקו הפוסקים בנוגע לאכילת אשכולית בעזרת כפית, כאשר תוך כדי לחיצת הכפית על בשר הפרי נסחט הפרי: לדעת הגרש"ז אויערבך זצ"ל, הואיל וסחיטת האשכולית אסורה רק מדרבנן [לדעתו כנ"ל], והסחיטה נעשית ב'שינוי', שהרי אין דרך לסחוט פרי באופן זה - מותר לאכול את האשכולית באופן זה. ועוד צידד הגרש"ז להתיר את האכילה באופן זה מסיבה נוספת, שהואיל והמיץ נשאר מעורב בפרי, אין זה נחשב לסחיטה. ואכן, לדעת הגרי"ש אלישיב זצ"ל, מסיבה זו יש להתיר את אכילת האשכולית באופן זה [אף לדעתו שאיסור סחיטתה הוא מדאורייתא]. אולם, לדעת הגר"נ קרליץ זצ"ל, אסור לאכול את האשכולית באופן זה.

האם מותר לסחוט לימון לתוך מאכל בשבת? האם מותר לסחוט אשכולית לתוך סוכר בשבת?

פרי שאין דרך כלל לסוחטו לצורך שתיית המיץ, אף אם הדרך לסוחטו לצורך תיבול מאכלים וכדומה, מותר לסוחטו בשבת אפילו לישם שתייה. ואף אם רגילים לסוחטו לתוך משקה אחר, כגון לתוך מים מתוקים, כדי שיתן בו טעם, המנהג להקל ולסוחטו בשבת. אולם, אם הדרך לסוחטו בפני עצמו, ורק לאחר מכן לערבו במשקה אחר, וכנהוג בימינו במיץ הלימון, שאינו משמש כמשקה בפני עצמו, ועם זאת הוא נסחט ונארז בבתי החרושת בפני עצמו, ולאחר מכן מערבים אותו במאכלים ובמשקאות - אסור לסוחטו בפני עצמו לישם שתייה, אבל מותר לכתחילה לסוחטו ישירות לתוך מאכל.

מאכל, כיון שבאופן זה אין איסור של 'מפרק' משקה מאוכל, היות והמשקה עצמו מוגדר כ'אוכל'. וסחיטת לימון לתוך סוכר, נחשבת כסחיטה לתוך מאכל; אולם, אם הסחיטה נעשית על דעת לערב לאחר מכן את הסוכר עם המיץ במשקה אחר - נחלקו הפוסקים אם היא נחשבת כסחיטה לתוך מאכל. וסחיטת אשכולית לתוך סוכר - דעת האגרות משה, שאם כוונת הסוחט לשתית המיץ, הסחיטה אסורה אף כשאין בכוונתו לערב לאחר מכן את הסוכר במשקה אחר. והחילוק שבין לימון לאשכולית הוא, שמין הלימון אינו משמש כמשקה בפני עצמו, אלא שמשתמשים במעט ממנו כדי לתת טעם, ולכן, כשנסחט ישירות אל הסוכר הריהו בטל

מחשיבות המשקה שבו, ונחשב כמאכל; אבל מיץ אשכוליות משמש כמשקה בפני עצמו, וכאשר מטרת הסחיטה היא לשם שתיית המיץ, הוא אינו מאבד מחשיבותו כמשקה על ידי סחיטתו לתוך סוכר.

האם מותר להשתמש במבשם אויר בשבת?

אחת מל"ט מלאכות האסורות בשבת, היא מלאכת 'הזורה'. הזרייה נעשית לאחר הדישה, בעזרת הרוח; דהיינו, שבזמן שנשבה רוח היו זורקים את התערובת של גרגרי התבואה והפסולת לאוויר, והרוח נשאה את הפסולת הקלה, בעוד הגרגירים, הכבדים יותר, נפלו על הקרקע במקום הזרייה. ובירושלמי אמרו שפיזור של כל דבר בעזרת הרוח, אסור משום מלאכת הזורה, אף כשאין בכך הפרדה של פסולת; וכן פסק הרמ"א. ולפי זה אסור, לדוגמה, לנער מפה עם פירורים במקום שנושבת בו רוח. ויש מהאחרונים שהקלו בדבר, ויש מהאחרונים שפירשו את כוונת הירושלמי עצמו באופן אחר. ובמשנה ברורה ציטט את דברי מהר"י קשטרו, בן דורו של הרמ"א: "ולא ראינו מי שחושש לזה". ולכן, למעשה, מותר לשפוך מים לאוויר אף כשהרוח מפזרתם, וכמו כן, הורו הגר"מ פיינשטיין זצ"ל, המנחת יצחק והגרי"ש אלישיב זצ"ל, שמותר לרסס תרסיס להפצת ריח טוב, וכיצא בזה; אך לדעת השבט הלוי, לכתחילה יש להחמיר בדבר. ולדעת הגר"פ שרייבר זצ"ל, יש להחמיר בדבר אף לדעת המשנה ברורה, משום שזוהי פעולת 'זורה' נעשית באמצעות כלי.

האם מותר להקפיא גלידה בשבת?

והאם מותר להשתמש בסבון נוזלי סמיק?

חכמינו ז"ל אסרו המסת מים קפואים - קרח - בידים, בשבת. ונחלקו ראשונים אם טעם האיסור הוא משום 'מוליד', שפירושו: יצירת דבר חדש בשבת, הדומה לעשיית מלאכה; או משום שחששו שמא יבוא מתוך כך לסחוט פירות האסורים בסחיטה. ולדעת השולחן ערוך, מותר להניח את הקרח בסמוך למקור חום או כנגד השמש, והוא יפשיר וימס מאליה, כיון שבאופן זה לא אסרו חכמים את המסתו. ויש מהראשונים שסוברים, שאין היתר להפשירו אלא באופן שכאשר הוא נמס אינו ניכר בפני עצמו, וכגון קרח המוכנס לכוס משקה; אבל הפשרת הקרח בפני עצמו [בסמוך למקור חום או כנגד השמש], אסורה. ודעת הרמ"א שלכתחילה יש להחמיר כדעה זו, ולצורך שבת ניתן להקל אף לכתחילה.

והוצאת מים קפואים ממקפיא כדי שיפשירו בחום החדר, דעת הגרי"ש אלישיב זצ"ל, השבט הלוי והגר"נ קרליץ זצ"ל, שמוותרת היא לכל הדעות, משום שרק המניח את המשקה הקפוא כנגד מקור חום נחשב כ'מוליד', אבל המוציאו ממקום קר אל מקום פחות קר כדי שימס, אינו נחשב כמוליד. ולאחר ההפשרה - לדעת הגרי"ש אלישיב זצ"ל, המים אסורים בשתייה לדעת הרמ"א, משום 'נולד'; ולדעת השבט הלוי, אין בהם איסור נולד והם מותרים בשתייה.

והקפאת מים - לדעת הדובב מישרים, אסורה היא אף לדעת השולחן ערוך, המקל בהפשרה, וכן דעת הקהילות יעקב; ולדעת הגרש"ז ריגר זצ"ל מברסק, היא מותרת לכתחילה אף לדעת הרמ"א, המחמיר בהפשרה. והגר"נ קרליץ זצ"ל כתב מפי השמועה שגם דעת החזון איש להקל בכך, אך הקהילות יעקב במכתבו הנ"ל מפקפק בתוקף בשמועה זו. ואף לדעת האוסרים - הורה הגרי"ש אלישיב זצ"ל, שמותר להכניס מים למקפיא על מנת לצננם, ואין לאסור זאת מחשש שמא ישכחם שם ויקפאו. והפשרת חלב קפוא - לדעת הגרש"ז אויערבך זצ"ל, מותרת היא לכל הדעות, כיון שמפאת חשיבותו שם 'חלב' עליו אף בעודו קפוא, וממילא הפשרתו אינה נחשבת כ'הולדת' דבר חדש. ולדעת הגרי"ש אלישיב זצ"ל, דין החלב כדין המים. וכן הפשרת גלידה או הקפאתה - לדעת הגרש"ז אויערבך זצ"ל, הן מותרות לכל הדעות, כיון שבשני המצבים היא נחשבת כאוכל ולא כמשקה; ולדעת הגרי"ש אלישיב זצ"ל, דין הגלידה כדין המים.

וכאמור - הראשונים נחלקו בנוגע לאיסור המסת קרח בשבת, אם טעמו משום 'מוליד', או מחשש שיבואו לסחוט פירות. על פי הטעם הראשון, אסור להשתמש בשבת בסבון מוצק, כיון שהסבון נימוח ונוצר נוזל חדש; וכן פסק הרמ"א. ועל פי הטעם השני, אין איסור 'מוליד' בשימוש בסבון, כיון שבניגוד למים קפואים, סבון אינו עומד לשתייה, ולכן אין לחשוש שיבואו מתוך המסתו לסחיטת פירות, אך השימוש בסבון המוצק אסור משום איסור 'ממרח'. וסבון נוזלי, לדעת הקצות השולחן, אין בקצף הנוצר בשעת השימוש בו איסור מוליד; אולם, לדעת האגרות משה, יש להחמיר אף בסבון זה משום איסור ממרח. ודעת הגרי"ש אלישיב זצ"ל, שאין להחמיר בדבר כלל, ואף בסבון נוזלי סמיק, אולם, לדעת הגר"נ קרליץ זצ"ל, בסבון נוזלי סמיק יש להחמיר, משום שהגבול המדויק בין סבון נוזלי למוצק אינו ברור.

חֲמִידַת יָמִים אוֹתוֹ קָרָאָה

הרבנית מסתכלת על המשקפיים ואומרת לעצמה, מצד אחד אבי סובר שאסור, אבל מצד שני חמי סובר שמותר, ואיך עלי לנהוג, כאבי או כחמי? בעל החנות אמר לה, גברת, שאלות כאלו לא שייכות לא לאבא שלך ולא לחמיך...

לקט עובדות ואמרות על שבת קודש, מאת אב"ד סאנטוב הגאון רבי שלמה זלמן פרידמן שליט"א

היה זה בחודש סיון תשס"ט, כאשר הרבנית אויערבאך ע"ה נפטרה (בתו של הגאון הרב אלישיב זצ"ל, וא"ח הגאון הגדול רבי עזריאל אויערבאך שליט"א בן הג"ר שלמה זלמן זצ"ל), והרב אלישיב ישב במשך כל ימי השבעה בפניה בתוך הבית כאשר הוא עוסק במשך כל שעות היום בגמרא מסכת מועד קטן, ובאמצע החדר ישבו שאר בני המשפחה והגיעו אנשים לנחם - ורק פעם ביום עברו הציבור במהירות גם מול הרב אלישיב לנחמו. ניכר היה על הגאון כאב רב על פטירת בתו, ובפרט שהיא שימשה אותו אחר פטירת הרבנית שנים רבות קודם לכן.

ובאחת הימים שאלתי את בנו של הרב אלישיב האם אני יכול לשמח את הרבי? ענה הבן, תנסה!

ניגשתי אל הרב אלישיב, ושאלתי: האם אני יכול לספר להרבי משהו על הרבנית לאה ע"ה? ענה הרב אלישיב: כן. וסיפרתי: הרבנית אויערבאך היתה לה מחלה בעיניים ה"י שלא יכלה לסבול את קרני האור של השמש, ולכן הוכרחת להשתמש עם משקפי שמש, אבל היא התביישה ללכת כל היום עם משקפיים כאלו, אי לכך נכנסה לחנות ואמרו לה שיש משקפיים מיוחדות שכאשר נמצאים בתוך הבית הן משקפיים רגילות, וכאשר יוצאים לרחוב הרי שבאופן אוטומטי משתנה למשקפי שמש. והנה כידוע שבענין זה נחלקו גדולי הפוסקים הגר"ש אויערבאך והגר"ש אלישיב האם מותר להשתמש במשקפיים כאלו בשבת, הגר"ש התייר, והגר"ש אסר (ראה פסקי תשובות סי' ש"כ אות כ"ח).

הרבנית מסתכלת על המשקפיים ואומרת לעצמה, מה אעשה, מצד אחד אבי סובר שאסור להשתמש עם משקפיים כאלו בשבת, אבל מצד שני חמי סובר שמותר, ואיך עלי לנהוג, כאבי או כחמי.

בעל החנות, שלא ידע מיהי, אינו מתאפק ואומר לה, גברת שאלות כאלו לא שייכות לא לאבא שלך ולא לחמיך, שאלות כאלו שואלים את ר' שלמה זלמן או את הרב אלישיב...

ובסיימו את הסיפור נראה חיוך רחב על פני מרן הגר"ש....

הרה"ק בעל ה"ישועות משה" מוויז'ניץ זי"ע דרש והתקין, שכאשר בחור מסב לשולחן שבת במחיצת בני המשפחה, יפתח את פיו בחידושי תורה, בסוגיה הנלמדת בשיבה. מי שחננו ה' בחידושים משלו, ירצה זאת בפני הוריו ובוודאי יגרום להם קורת רוח נפלאה. ואם שוהה בשבת בין כתלי הישיבה, אזי יערוך את הפלפול על הכתב, וישלח את המכתב הביתה לקראת שבת. ובטרם יגש לערוך את המכתב - הוסיף רבינו - יאמר בפה מלא: הריני מוכן ומזומן לקיים מצות עשה של כיבוד אב ואם, כמו שנאמר "כבד את אביך ואת אמך".

הרבי זי"ע הסביר את התועלת העצומה שבדבר: הלא ההורים משקיעים כוחות כה רבים בבנם, רצונם ושאיפתם לראותו מתעלה בתורה ועבודת ה', אם כן חובה עצומה מוטלת עליו לכבדם כראוי, ולגרום להם נחת רוח ע"י שירצה בפניהם חידושי תורה, כדי שיווכחו לראות כי חיותו היא בתורת ה', ואז אין קץ יהיה לאושרם.

סיפר הרה"ח ר' נפתלי מערינג הי"ו מחשובי חסידי וויזשניץ בוויילאמסבורג, שפעם הכניס בחור אחד "שעות צעטל" אצל הגה"ק בעל "תורת מרדכי" מוויזשניץ-מאנסי זי"ע, וכתב שם שבשבת קודש למד שלש שעות. הבחור היה בטוח בעצמו שהרבי יתן לו לטיפה [גלעט], בחור לומד שלש שעות בשבת? וכי מילתא זוטרתא היא? אבל במקום זה, שאל אותו הרבי: וואס האסטו געטאן די איבריגע צייט? [מה עשית בשאר השעות]..

ושמעתי מאת הגה"ח רבי ברוך גריפל שליט"א, משפיע רוחני בקהילת באבוב בירושלים עיה"ק: במקום אחד כתוב שהאריז"ל ישן ב' שעות בשבת ביום, ובמקום אחר נאמר ג' שעות. על כן ירא שמים יוצא ידי שניהם, ומחמיר לישון ה' שעות...

הרה"ג רבי משה פריד שליט"א בעמח"ס וגליוני וישמע משה מספר:

(נועם שיח)

העלון מופץ לזיכוי הרבים, אנא הימנעו מקריאה בשעת התפילה וקריאת התורה

דרשו | רח' הקבלן 45 ירושלים | 02-5609000 | לשאלות ופניות בכל נושא: Ls@dirshu.co.il

גליון 689
שנה י"ד תשפ"ה

סיפורי צדיקים

יו"ל לע"נ הרה"ח ר' הלל ז"ל בן ר' פינחס נחום המבורגר ז"ל

סיפורי חז"ל

הן עם כלביא יקום וכארי יתנשא
(כ"ג - כ"ד)

"הן עם כלביא יקום וכארי יתנשא לא ישכב עד יאכל טרף", אין לך אומה בעולם כיצא בהם, הדבר האחרון שעושים בערוב היום הוא, שקוראים קריאת שמע על מטתם. והרי הם ישנים מתוך התורה והמצוות, עמדו משנתם בבוקר, הדבר הראשון שעושים, חוטפים קריאת שמע וממליכים להקדוש ברוך הוא, ורק לאחריה הם מפליגים לדרך ארץ למשא ומתן, אם נתקל אחד מהם, או אם מחבלים ומזיקים באים ליגע באחד מהם, ממליך לקדוש ברוך הוא וניצול, כשהוא אומר שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד, מיד המחבלים נרתעים מפניו, ומלחשים אחריו ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד, כשאחד מהם בא לישון, הוא מפקיד רוחו ביד הקדוש ברוך הוא, והוא נסמך ונמסר בקריאת שמע משומרי היום לשומרי הלילה, וכשנעדר משנתו בבוקר וממליך לקדוש ברוך הוא בקריאת שמע, שומרי הלילה מוסרים אותו לשומרי היום.

(תנ"ב בלק בג)

פרשת השבוע

ברך לקחתי (כ"ג-כ')

מסופר: בחתונה הגדולה שנערכה בזלבין, שהמחותנים היו הרה"ק רבי לוי יצחק מברדיטשוב זיע"א, והרה"ק בעל התניא זיע"א, ישב כל צדיק על יד שלחן מיוחד, והחסידים עמדו בתור להתברך. ואחד החסידים של בעל התניא, שהיה חשוך בנים, התחנן לפני רבו שיברכו בכו. נענה בעל התניא ואמר, אני לא אוכל לעזור לך, עליך להתחנן לפני מחותני הרב מבארדיטשוב. הלך ועמד בתור, וכאשר קרא הרב מבארדיטשוב בקשתו, והחסיד אמר שמחותנו שלח אותו אליו, רבי לוי יצחק בירך אותו שבשנה זו יפקד בבן זכר. הוא רץ בשמחה רבה לבשר לרבו שקיבל ברכה מאותו צדיק. שמח בעל התניא ואמר: מחותני העניק לך בן זכר, והוא כבר פתח לך שערי רחמים, וגם אני מוסיף לך בן זכר, ואשתך תלד בשנה זו תאומים.

הן עם כלביא יקום וכארי יתנשא
(כ"ג - כ"ד)

נאמר במדרש על פסוק זה שכשעם ישראל קמים משנתם בבוקר לתפילת שחרית הם, מתגברים כלביא וכארי

לחטוף את המצוות, ללבוש ציצית, להניח תפילין ולקרוא את קריאת שמע. בהקדמת הספר לב אליהו מספר תלמידו של הרה"ק רבי אליהו לאפיאן זיע"א. באחד הבקרים נכנסתי לרבי אליהו כדי להביא לו ארוחת בוקר, וראיתי שהוא עייף מאוד, שאלתי לסיבת הדבר, והוא ענה לי, אני קם לפני עלות השחר. שאלתי אותו למה הוא צריך להקדים כל כך, הרי זמן התפילה בישיבה הוא בשבע בבוקר. וענה לי, כתוב בספרים הקדושים, שכשבאים לעולם העליון, ישאלו את האדם אם קיים תורה ומצוות, ומסתמא יענה שקיים, ויביאו ד' חלקי שולחן ערוך, וישאלו אותו סעיף אחרי סעיף, וההתחלה תהיה ודאי משולחן ערוך אורח חיים, וא"כ הרי בשו"ע בסעיף הראשון פוסק המחבר יתגבר כארי לעמוד בבוקר לעבודת בוראו, שיהא הוא מעורר השחר, ומוכן שלא נעים כלל שהאדם יתפס כבר בהתחלה, לכן אני קם בבוקר השכם, כדי שאוכל לענות.

זמני השבת

פרשת בלק

זמני יציאת השבת

ירושלים: 8:29 ת"א: 8:31 ר"ת: 9:02

זמני כניסת השבת

ירושלים: 7:12 ת"א: 7:27

רציתי לגמול טובה תחת טובה

הרה"ק רבי דוד מלעלוב זיע"א ביקש פעם לנסוע אל רבו הרה"ק רבי אלימלך מליזענסק זיע"א, אולם כסף לשכור עגלה לא היה לו, החליט אפוא לעשות ברגליו את הדרך הארוכה, בדרכו נעצרה לידו עגלה ובו ישב חסיד עשיר מהעיר וורשה, פנה אליו רבי דוד ושאל: להיכן אתה נוסע? "לליזענסק אל הצדיק רבי אלימלך" השיב העשיר, שאל רבי דוד התוכל להסיעני בעגלתך? חשב האיש לרגע קט, ולבסוף הפטיר: "עלה!" סבור אותו עשיר, כי הנוסע שבעגלתו אינו אלא אחד מאותם יהודים המתהלכים בדרכים, ומידי פעם פושטים ידם לקבץ נדבות, ועל כן דיבר אליו בזלזול ואף לגלג עליו לא מעט. שמע רבי דוד את מילות הלעג והבוז, ושתק, כך נמשכה הנסיעה, העשיר לועג, ורבי דוד ממלא פיו מים.

בהגיעם לפתח מעונו של רבי אלימלך, עצרה העגלה והעשיר נחפו לרדת ולהיכנס לחדרו של הצדיק, גם רבי דוד ירד מן העגלה, אולם הוא כלל לא נחפו להיכנס אל רבו, בטרם יכנס, עליו להכין עצמו כראוי. חלף אפוא זמן מה עד שנכנס רבי דוד אל רבי אלימלך מליזענסק, ואולם, משנכנס נתמשכה שיחתם של שני הצדיקים זמן רב מאד. והעשיר, משנוכח כי רבי אלימלך משוחח עם הנוסע "שלו" זמן רב כל כך, הבין כי אותו נוסע אינו אדם פשוט כלל ועיקר, ומן הסתם אדם גדול הוא, וחשב לעצמו: אני העזתי ללעוג לו ולהתקלס בו. מצפוני ייסר אותו והוא החליט להמתין לאיש ולהסיעו בדרך חזרה.

אך משיצא הנוסע – הלוא הוא רבי דוד – מחדרו של הצדיק לאחר שתי שעות שיחה, פנה אל העשיר הממתין לו ואמר: "עלי לשהות כאן זמן מה, ועל כן לא אחזור עמך, סע אפוא לבד לדרכך, ובהיותך בדרך יגיע לאזניך קול צווחה, לך בעקבות אותו קול, ואז כבר תדע מה עליך לעשות". עתה היה בטוח העשיר, ללא כל ספק, כי הנוסע הנו אדם מורם מעם, ללא אומר ודברים עזב את המקום ויצא לדרך.

העגלה התנהלה על אם הדרך, הסוסים משכוהו בעוז והגלגלים השמיעו קולות שקשוק, כבר עשו הסוסים את מחצית הדרך והגיעו לקרבת יער עבות – כשנשמעה לפתע צעקה נוקבת, מאן-דהו זעק דבר מה בשפה הפולנית. כמו חיכה לזעקה זו, הזדקף העשיר על מקומו, הקול הוסיף להישמע, כאילו בוקע הוא ממעבה היער, הטה העשיר את העגלה מדרך המלך, והסוסים החלו לצעוד בשבילי היער. כל אותו עת המשיך אותו אלמוני לזעוק וזעקות אימים, הקולות הלכו וגברו, ככל שהתקדמו הסוסים בין סבכי העצים. והנה עצרו הסוסים מלכת: סבך העצים התדלדל בבת אחת, ובהמשך נראתה ביצה עכורה. זעקות האימים נשמעו קרובות וברורות, הביט העשיר נכחו וראה מאין בא הקול: מרכבה הדורה, רתומה לשני סוסים, גלשה אל תוך

הביצה התובענית, והחלה לשקוע בתוך הבוץ הזדוני, כשהוא אוחז בשתי ידיו במרכבה השוקעת, נסחף גם השר – אשר נסע באותה מרכבה – אל עמקי הביצה, והוא הוא שזעק בקולי קולות לעזרה.

בלי להתמהמה לקח העשיר היהודי חבל עבה, קשר את קצהו לעגלה הטובעת ואת הקצה השני לעגלתו, ואז הצליף בסוסים שהחלו לדהור וחילצו את העגלה הטובעת מהבוץ, עם העגלה חולץ גם השר הפולני אשר נסע בה. מראהו של השר העולה מן הביצה לא היה מלבב כלל וכלל, בגדיו היו מרופשים, והוא רעד מקור ומבושה גם יחד. העשיר חס על האיש העלוב שלפניו, ונתן לו מזון ומשקה להשיב את נפשו, ורק לאחר שהתאושש שאלו: מנין אתה? "מוורשה" ענה השר. "גם אני מוורשה" הגיב היהודי, "ועתה פני מועדות לשם, תוכל אפוא להצטרף אלי ולנסוע בעגלתי", השר הפולני הסכים, ובהגיעם לוורשה הביא העשיר את השר אל ביתו, שם טיפל בו כאב מסור, ובבוקר המחרת כשהוא מאושש לחלוטין עזב השר את ביתו של היהודי ובפיו מלות תודות חמות.

חלפו ימים מעטים, והיהודי הוזמן אל אותו שר, עתה, בשבתו בלשכתו המהודרת, כשמראהו אומר כבוד, שאל את היהודי: במה אוכל לגמול לך על שהצלת אותי? אינני מבקש כל גמול על מעשי, השיב היהודי, "שכרי וגמולי הוא בכך שהצלתי חי אדם". אם כך, ארשום לפני את שמך וכתובתך, כדי שתמיד אזכור מיהו האדם שהציל את חי, ואכן רשם השר את הדבר בספר הזכרונות.

ימים רבים עברו מאז אותו מאורע, וגלגל הזמן הסובב ללא הרף, הוריד מטה מטה את היהודי העשיר, הוא אשר עשה עד כה חיל בעסקיו נאלץ למכור את כל רכושו, ואף את ביתו, ואף את רהיטיו ובגדיו אילצו נסיבות השעה למכור, שכן בידו לא נותרה אפילו פרוטה אחת. משנפרד מרכושו ומכל אשר לו, לא נותר לו אלא לחזור על פתחי נדיבים ולפשוט יד, מעיר לעיר ומכפר לכפר כתת רגליו, והתחנן למטבע עלובה או לפת לחם להחיות את נפשו, עשר שנים תמימות עברו על אותו יהודי בסבל רב, ובזמן הארוך הספיק לשכוח כי אי פעם היה עשיר ובעל נכסים, שעל פתח ביתו המהודר התדפקו עניים ופושטי יד.

לא יפלא אפוא, כי בראותו מרכבה הדורה חולפת ברחוב העיר, קרב אליה והושיט ידו אל היושב בתוכה. בעגלה ישב לא אחר מאשר שר המחוז של וורשה, הוא הביט בפניו של היהודי העלוב ואמר: "בוא הנה יהודי". מילותיו של השר הנכבד החרידו את העני, "מי יודע מה מתכוון הוא לעולל לי" חלפה מחשבה במוחו, והוא נשא את רגליו ונמלט מהמקום. "רוץ בעקבותיו והבא אותו הנה" פקד השר על משרתו, ואמנם, מקץ כמה רגעים היה היהודי רוטט מאימה בתוך מרכבת השר. "אל תחשוש ממני, לא אגרום לך כל רע" קולו של השר היה נעים ומלבב, "רצוני לדעת רק זאת: מה שמך?" אמר היהודי את שמו, ופני השר התבהרו, "המכיר אתה אותי?" שאל את העני הרועד.

משל ונמשל

לחשוב על הכבוד של השני

באחת המדינות התפרסם שמו של צלף מומחה. האגדות סביבו עברו מפה לאוזן. סיפרו כי יש ביכולתו לפגוע בעצמים ממרחק ובדיוק מדהים. עוד סיפרו, כי במרדפים אחר חיות, במסעות הציד שלו, הוא יורה תמיד היישר לאזני החיה. זאת במטרה להשאיר את עור החיה שלם. האגדות 'תפסו כנפיים' והגיעו עד לארמונו של המלך. המלך, שהיה בעצמו חובב ציד מושבע וצלף מאומן, ביקש ליוזם תחרות קליעה ארצית ולהזמין את הצלף המומחה להתחרות מולו, הרצים יצאו דחופים, והתחרות אורגנה במהירות וביעילות. הצלף הגיע גם הוא והמתין לפתיחת התחרות. המלך שהגיע, מלווה בפמליה מכובדת, הורה על פתיחת התחרות. מנהל הטקסים כחכח בגרונו והזמין את המלך להראות את כישוריו בתחום קליעה למטרה. הרים המלך את רובה הצלפים המשוכלל שלו, ובתנועה קלילה החל יורה למרכזו של לוח הקליעה. צלף מומחה היה המלך, וכל הכדורים קלעו במרכז המטרה. העיגול שסימן את המטרה המרכזית, שהיה בגודל סנטימטרים בודדים, נוקב כולו, מקו לקו. אחרי המלך קם המומחה האגדי, נעמד מול לוח המטרה, הרים בתנועה פשוטה את רובהו והחל יורה. עשרות קליעים ירה הצלף וכולם פגעו באותו מקום, בשורה השלישית שמעל לנקודה המרכזית. כיוון ששום קליע לא פגע בנקודה המרכזית, מיהרו השופטים להכריז על נצחונו של המלך בתחרות לקול תרועת הנוכחים. עם סיום התחרות לחץ המלך את ידי מתחרהו והזמינו לסיור מלכותי בארמון המפואר. כאשר היו השניים לבדם, פנה הצלף אל המלך ואמר: "שמח אני על ניצחונך בכל לבי, אולם רציתי כי תדע שהיה בכוחי לנצח בתחרות, אך מפאת כבודך הסטתי את הרובה מעט מעל המרכז ולשם קלעתי את כל הכדורים. תוכל להבחין, כי בניגוד לחור הגדול שנוצר במרכז המטרה שלך, בלוח שלי קיים רק חור בקוטר של כדור בודד. עשרות הקליעים שיריתי פגעו באותה נקודה בדיוק.

והמוסר השכל: מחשבה של חיפוש מעט פחות כבוד, מעט פחות הערכה, ובלבד שהזולת לא יישאר מנוצח. בכוחה של מחשבה זו להפוך את האדם לזרקור רב עוצמה המאיר בכנותו את הסביבה כולה.

לא... ענה העני, אם כך, המשיך שר המחזו, אזכיר לך דבר מה, האם יער וביצה ומרכבה טובעת אומרים לך משהו? היהודי הנהן בראשו. "אני הוא אותו שר שהצלת אז מטביעה" אמר שר המחזו, "ואולם באותו עת היית עשיר ונכבד, כיצד אפוא הגעת למצב בו אתה שרוי היום? במילים מקוטעות סח לו היהודי את כל המוצאות אותו בעשר שנים האחרונות, "מצבי השתנה מקצה אל קצה" סיים באנחה, "עד כי איני זוכר כלל את הימים בהם הייתי בעל נכסים". לא ירחק היום, ותשוב ותיזכר בכך, אמר השר בקול נלבב, "הנה לך אלפיים רובלים, בסכום זה תוכל לפתוח בעסקי מסחר ולשקם את עצמך". מעודד ומאושר פתח היהודי דף חדש בחייו, הוא החל לעסוק במסחר וההצלחה האירה לו פנים, ומקץ זמן לא רב שב להיות עשיר ובעל נכסים.

שנים רבות חלפו מאז אותה נסיעה אל הצדיק רבי אלימלך מליזענסק זיע"א, ובנתיים התבקש רבי אלימלך לישיבה של מעלה, ואת מקומו, כמנהיגם של החסידים, מילא ה"חווזה" הקדוש מלובלין, גם רבי דוד מלעלוב זיע"א שאותו הסיע יהודי זה אל רבי אלימלך, יצא שמעו בקרב קהילות ישראל והוא נודע כאחד מצדיקי הדור ומנהיגיו. ואולם, כל אותה עת לא ידע אותו יהודי כי הנוסע בעגלתו – אותו נוסע שבו העז לזלזל, לא היה אלא רבי דוד מלעלוב.

עתה, מששב למעמדו ולעשרו, החליט האיש לנסוע אל צדיק הדור, רבי דוד, ניצב הוא לפני הצדיק, שטח את בקשותיו, וכלל לא עלה על דעתו, כי אי פעם ראה את הרבי. אך רבי דוד הכיר את הבא, ברגע שדרכו רגלי האיש על סף חדרו ידע רבי דוד מיהו האיש, ובלי להתמהמה ביקש, "אנא ספר לי כל מה שעבר עליך בשנים האחרונות". והאיש סיפר: על כך שהציל את השר הפולני, ועל קורותיו בעשר שנות עוניו, ולבסוף, על ההצלחה שבאה לו ממקור בלתי צפוי.

כל אותה עת ישב רבי מחריש ונענע בראשו, "דע לך" אמר משסיים היהודי את דבריו, "כי אני הוא האיש שנסע בעגלתך, ובעת שעלבת בי ולעגת לי גזרו עליך בשמים מיתה, הגזירה נודעה לי, ובהגיעי באותו יום אל רבי אלימלך, נכנסתי אל חדרו לטכס עצה, כיצד להעביר את רוע הגזירה, ואמנם, לבסוף הצלחנו להגיע למעין פשרה: נגזר כי תהפוך לעני, ומכיון שעני חשוב כמת, יהיה העונש הזה כפרה על עוונך. "ולמה הגיע הקץ לעניי אחרי עשר שנים?" שאל האיש הנפעם. השיב לו הצדיק: הן גמלת לי טובה והסעת אותי בעגלתך לליזענסק, וזה היה מעשה חסד, משום כך רציתי לגמול לך טובה תחת טובה והשתדלתי כי מקץ עשר שנים יבוא הקץ לסבלך ותשוב למעמדך הקודם.

צין אדם לחברו

ללמוד תורה וגם לעזור בבית

מסופר על אברך בן תורה שנכנס אל הרה"ק ממריסק רבי יצחק זאב הלוי סולובייצק זיע"א, והתאונן כי אשתו דורשת ממנו לעזור בבית בטיפול הילדים, הוא טוען שיש לו פטור, כי תלמוד תורה כנגד כולם, ושאל, עם מי הצדק? השיב לו הגאון: הלא אפשר לקיים את שניהם, וסיפר: כשהייתי אברך אב לשלושה ילדים מה עשיתי, הושבתי ילד אחד על ברך אחת, השני על הברך השניה, בידי נענעתי את עריסת התינוק, ובינתיים שקעתי בלימוד.

אחינו כל בית ישראל

הרה"ק בעל ה"אמרי חיים" מויוניץ זיע"א נודע במידת אהבת ישראל שלו שעברה כל גבול, אם היה יהודי הנמצא במצוקה, היה הוא הראשון שפעל ועשה כדי לסייע ולעזור, ולחלצו מן המצר, לימינו עמד איש צדיק וחסיד במלוא המובן ר' דוד לייב שווארץ זצ"ל, על ר' דוד לייב זה היו יהודים ממטירים סכומי כסף אדירים, כולם ידעו שכל מעשיו לשם שמים והנצרכים שאוסף עבורם אכן נצרכים הם. ערב אחד נכנס ר' דוד לייב אצל רבו ה"אמרי חיים", והרבי פתח את השיחה אודות פלוני בעל משפחה ברוכת ילדים ולרש אין כל, ר' דוד לייב ידע במי מדובר, הוא גם ידע שמדובר בסכום עתק, ומשום כך העז לשאול את הרבי, "רבי עם סכום כסף גדול כזה, הלא נוכל לפרנס כמה אנשים מאנ"ש - "אנשי שלומינו

חסידי ויוניץ". "הוי דוד לייב, דוד לייב, גם ממך אשמע אודות אנשי שלומינו? בגלל זה הקמתי את השיכון הלזה? בכדי שיהודי כמון יוכל להגיד אנשי שלומינו?", ויתן הצדיק את קולו בבכי. הבין ר' דוד לייב כי לא עת לחשות, אמר ועשה, והתרים יהודים לצורך המצוה, ובסופו של דבר חיתן את כל בניו ובנותיו של האיש לרבות חלק מנכדיו.

ושימח את אשתו

הגה"צ רבי משה אהרן שטרן זיע"א משגיח ישיבת קמניץ, הבחין פעם באברך תוך שנה ראשונה לנישואיו, העומד ומשוחח לאחר סדר הישיבה. העיר ואמר לו, כאשר אינך לומד, מתבטל ומשוחח ולא הולך הביתה, עובר הנך על מצות ושימח את אשתו, סיימת ללמוד, רוצ לבייתך וקיים את המצוה כדבעי.

להרגיש את כאב הזולת

לאחר הסתלקותו של אביו הרה"ק בעל ה"שפת אמת מגור זיע"א, הגיע הרה"ק רבי לייביש מבערזאן זיע"א אל הרה"ק בעל ה"דברי חיים מצאנו זיע"א, ואמר שהחסידים מפצירים בו שיקבל על עצמו את עול ההנהגה, והוא בעצמו יודע שאינו ראוי לזה, וביקש את עצתו הקדושה. השיב לו ה"דברי חיים, נקוט כלל זה בידך, שאם יבוא אליך אדם מישראל, וישיח לפניך את צער ומכאובו, ואם תרגיש בעצמך שזה כואב לך כאילו היה זה צערך הפרטי, אזי יש לך כח בידך לברך את ישראל, ולפעול ישועות עבורם.

תלולא דצדקיא

שבת ט"ז תמוז

הרה"ק רבי דוד היילפרין אב"ד אוסטראה ב"ר ישראל (תלמיד הבעש"ט - תקכ"ה)

יום ראשון י"ז תמוז

יהודה בן אשר (בן הרא"ש - ה"א קנ"א)

יום שני י"ח תמוז

הרה"ק רבי משה דוד אשכנזי מטאלטשוא ב"ר אשר אנשיל (תולדות אדם - תרט"ז)
הרה"ק רבי יעקב אריה מראזמין ב"ר שלמה (תרל"ד)

יום שלישי י"ט תמוז

הרה"ק רבי אהרן שמואל ב"ר ישראל (תפארת שמואל על הרא"ש (תל"ט)
הרה"ק רבי מאיר תאומים ב"ר יוסף (אבי הפרמ"ג - תקל"ג)

יום רביעי כ' תמוז

הרה"ק רבי נתן נטע האנווער הי"ד ב"ר משה (שערי ציון - תפילות - (תמ"ג)

יום חמישי כ"א תמוז

רבי אליהו ב"ר משה לואניץ (בע"ש מווארמס - שצ"ו)

יום שישי כ"ב תמוז

הרה"ק רבי שלמה מקארלין ב"ר מאיר הלוי (תקנ"ב)
הרה"ק רבי אורי פייבל מקריסניפולי ב"ר אהרן (אור החכמה - תקע"א)

זכותם תגן עלינו ועל כל ישראל אמן

מצווה הלכות

מאת הרה"ג נטילאל הכהן רביטבין שליט"א
מחבר "בית אורי" רפרנס יוסף הדרש" על המצוות.

השארית הפת על השלחן בברכת המזון (א)
(א) כל מי שאינו משיר פת על השלחן בשעת ברכת המזון, אינו רואה סימן ברכה לעולם. (שור"ע אור"ח סימן ק"פ סעיף ב').

(ב) אם אוכלים בכמה שולחנות נפרדים, יש לשיר פתית פת על כל שלחן ושלחן. (כף החיים שם ס"ק ב').

(ג) אם מסלקין השלחנות לפני ברכת המזון [כמו שנהוג בשמחת נישואין] די שנשאר הפת בשלחן שלפני המזמן. (ערוך השלחן שם סעיף א').

(ד) הולכי דרכים האוכלים תוך כדי נסיעתם ואין שלחן לפניהם, ישירו בתיק שלהם מעט פתית פת לברכת המזון, כדי שיהיה לברכה על מה לחול. (ספר וזאת הברכה ריש פרק ט"ו).

קרית קרעטשניף רחובות

טל: 052-7144471 מייל: sipureitzadikim@gmail.com

בחסות דפוס פוסטר

דפוס אישי מקצועי

08-8422112 ההגנה 54 רחובות

P6422112@gmail.com

לע"נ

הרה"ק רבי שלמה מקארלין זיע"א

ב"ר מאיר הלוי זיע"א

נלבע כ"ב תמוז תנצב"ה

דיני י"ז תמוז ושלושת השבועות

החייבים והפטורים מהתענית

- א.** הכל חייבים בתענית ואסור לפרוץ גדר.
- ב. קטנים** עד גיל מצוות פטורים מהצום, ואף בתענית שעות אינם חייבים.
- ג. חולה,** אף שאין בו סכנה פטור מהצום, ואוכל ושותה כרגיל ללא שיעורים, שבמקום חולי לא גזרו רבנן, ואסור לו להחמיר על עצמו.
- ד.** הגדרת חולה היא כחולה שמותר לו לקחת תרופות בשבת, והוא באופן **שנפל למשכב**, או שחולה כל גופו והיינו שהוא במצב **שאינו יכול לתפקד**.
- ה.** מי שיש לו רק **מיחושים** - כל עוד שיכול לתפקד כרגיל, חייב להתענות.
- ו. מעוברות ומניקות** אינן צמות. הגדרת מעוברת היא מעת שיודעת שהיא מעוברת [בכל אופן שהוא], ואף בתוך ארבעים יום ליצירת הוולד. והגדרת מניקה היא כל עוד שמניקה בפועל, ואף הנקה חלקית. אבל אם אינה מניקה בפועל כלל, אף שהיא תוך כ"ד חודש מהלידה, צריכה לצום.
- ז. יולדת** [אפי' אינה מניקה] תוך ל' יום ללידתה אינה צמה. את הל' יום מקלים למנות מעת לעת.
- ח. מפלת,** אם הפילה אחר ארבעים יום מתחילת עיבורה, דינה כיולדת שאינה צמה תוך ל' יום ללידה ולהפלה.
- ט.** צריך לדאוג לאפשרות שיוכל לצום. ומי שיודע שאם לא יתאמץ במהלך הצום לא יהיה בגדר חולה, עליו לעשות כן [- לנוח] בכדי שיוכל לצום.
- י.** אף אלו שמתירים באכילה, אין להם לאכול בשר ויין ומיני מעדנים. אולם קטנים שאינם יודעים להתאבל, מותרים.

ההנהגה בלילה שלפני הצום

דיני ליל הצום

- יא.** התענית מתחילה בעלות השחר ומסתיימת בצאת הכוכבים.
- יב.** הדעות העיקריות בזמן עלות השחר הן: [א] תשעים דקות במע' קודם הנץ. [ב] שבעים ושתיים דקות במע' קודם הנץ. להלכה אפשר לאכול עד זמן עלות השחר השני [המאוחר].
- יג.** להלן יתבאר **שאכילה בלילה שלפני הצום מותרת**, אלא שבעל נפש יפסיק לאכול מבעוד יום [כמו בצום ת"ב], אך למעשה לא נהוג כן ואף בעלי נפש מקילים בזה.
- יד.** מעיקר הדין אף **אכילת בשר ושתיית יין מותרת בליל התענית**, ויש מחמירים (עי' סי' תקנ, תוה"ש יו"ד סי' קפה ס"ק י, סדה"י ענין יז בתמוז).

טו. יש להימנע מלערוך **אירועים בליל התענית**, חוץ מסעודות מצוה שזמנם אז (עי' הגהות חת"ס סי' תקסח), אמנם מסעודת שבע ברכות יש להימנע [אם אין צורך בכך].

שינה בקבלת התענית

טז. אף שנתבאר שהתענית מתחילה בזמן עלות השחר, אם ישן שנת קבע, השינה נחשבת כקבלת תענית, ואסור לאכול

לאחר שקם מהשינה אף אם קם באמצע הלילה. אך שנת עראי אינה נחשבת כקבלת תענית, ואם התעורר קודם עלות השחר לאחר שנת עראי, מותר לו לאכול.

יז. אם התנה קודם השינה שיוכל לאכול לאחר שיקום משנתו, מותר לו לאכול עד עלות השחר, אך עפ"י הזהרה אין לאכול [אף בכל לילה] לאחר שקם משנתו באמצע הלילה [לאחר חצות]. אך מי שללא האכילה יהיה קשה לו לצום, או שלא יוכל ללמוד טוב, מותר לו לאכול כעיקר הדין עד עלות השחר. שתיה מותרת גם לפי הזהרה.

יח. אם דרכו לישון בתחילת הלילה, ואח"כ לקום ולאכול, אין השינה נחשבת כקבלת תענית, ומותר לו לאכול לאחר שקם משנתו.

יט. אם נרדם וישן, אפילו שישן שנת קבע באמצע סעודתו, מותר לו להמשיך לאכול [והמחמיר על עצמו בזה קדוש יאמר לו].

כ. דין שתיה לאחר שינה בליל הצום - מותר לשתות את כל המשקים אף אם לא התנה לפני השינה, אך לכתחילה יש להתנות לפני השינה [ולספרדים הנוהגים כדעת השו"ע] אסור לשתות אם לא התנה].

כא. כאשר אדם קם באמצע הלילה, באופן שמותר לו לאכול, **יכול לאכול ולשתות ללא הגבלה עד עלות השחר**.

בשונה מיום רגיל, שבו הדין שבחצי שעה שלפני עלות השחר אסור להתחיל לאכול יותר מכביצה פת או מזונות [אבל מותרת אכילת פירות וירקות וחטיפים למיניהם ללא הגבלה], ואסור להתחיל לשתות משקה המשכר יותר מכביצה [אבל מותרת שתיית שאר משקין ללא הגבלה עד עלות השחר], וכשהגיע עלות השחר צריך להפסיק (כמבואר בסי' פט סעיף ה ובמשנ"ב שם ס"ק כז). ויש לדון האם גם ביום צום קיים דין זה שאינו יכול להתחיל לאכול יותר מכביצה פת או מזונות בחצי השעה שלפני עלות השחר, משום שיש מקום לומר שרק ביום רגיל גזרו שמא ימשך בסעודתו, ויתבטל מקריאת שמע, אבל בצום אסור לו להמשיך לאכול מפני הצום, אין חשש שימשך.

והנה מבואר בדברי הגמ' (תענית יב) והטור והשו"ע (סי' תקסד) שאוכלין ושותין עד שיעלה עמוד השחר, ומכך שלא נזכרו בפוסקים הגבלות, משמע דבצום מותר לאכול ולשתות עד עלות השחר ללא הגבלה [עכ"פ כשלא ישן בלילה. ואם ישן והתנה לפני שנתו אז עפ"י דין מותר ועפ"י הזהרה אסור, כפי שנתבאר לעיל].

דיני התענית

שטיפת הפה

כב. שטיפת הפה מותרת רק אם יהיה לו צער אם לא ישטפנו, ואז צריך לכפוף ראשו ופיו שלא יבלע.

צחצוח שיניים

כג. כיון שלאחר הצחצוח שוטפים את הפה, ושטיפת הפה מותרת רק במקום צער, על כן **אין לצחצח שיניים בצום אלא במקום צער** [או במקום כבוד הבריות].

תרופות

כד. כאמור חולה שאין בו סכנה פטור לגמרי מהצום. אך בריא או מי שיש לו מיחושים **הנזקק ליטול תרופות, מותר לו ליטולן ללא מים אם אין בהם טעם**.

אם אינו יכול לבלוע ללא מים, או שהיא תרופה ממותקת - ימרר את המים על ידי מלח או כמה שקיות תה ללא סוכר.

טעימה

כה. לבני אשכנז - טעימה אסורה, אף אם יפלוט אח"כ.
אך לבני ספרד הנוהגים כדעת השו"ע - **טעימה מותרת בתנאי שיפלוט.** ובשו"ע הביא ב' דעות האם הטעימה שמותרת היא רק מעט עד שיגיע לשיעור רביעית במשך כל היום, או אף טעימת רביעית מותרת, **ואף כמה פעמים במשך היום, כל טעימה רביעית,** אך טעימה יותר מרביעית אסורה, והלכה כדעה זו.

עישון בתענית

כו. עישון סיגריה אלקטרונית – אסור. עישון סיגריות רגילות הותר בצנעה למי שהדבר קשה לו ביותר [אולם יש להיזהר בסיגריות אף בכל השנה].

רחיצה בתענית

כז. מעיקר הדין רחיצה מותרת ביום התענית, אולם בני אשכנז נהגו שלא לרחוץ בתענית [ביום] את כל הגוף בחמין, אבל לרחוץ פניו ידיו ורגליו בחמין, וכן לרחוץ את כל גופו **בצונן** - לא נהגו להחמיר (שעה"צ סי' תקנ"ח) [ולעניין בעל נפש – ראה להלן].

כיבוס

כח. מעיקר הדין מותר לכבס בתענית [ואף שהבה"ל (ריש סי' תקנ"א) כתב בשם הא"ר והפמ"ג (שם א"א ס"ק י) "ואפשר דיש להחמיר ב"ז בתמוז ועשרה בטבת כמו מ"ח עד התענית", וכ"ה בדרך החיים (דיני בין המצרים) ובקיצוש"ע (סי' קכב) ובבא"ח (פרשת דברים), אך למעשה הוא טעות סופר בא"ר, ובטעות נכנס שם שורה מהסימן הקודם, ולכך מעיקר הדין א"צ להחמיר, ועיין דע"ת (שם), ועי' תוס' (עירובין מ: ד"ה דלמא) ושו"ע (סי' תקנ"ג) בענין חופה בתענית. עוד יש להוסיף שהפוסקים הנ"ל כתבו דבריהם על האמור בשו"ע (שם ס"ב, והוא דינא דגמ' יבמות מג) שיש למעט מ"ח אב עד התענית במשא ומתן ובבניין של שמחה, וע"ז כתבו שאפשר שיש להחמיר כן גם בשאר צומות, אבל בדינים שאיסורם עד שבוע שחל בו הוא רק מחמת מנהג, כגון כיבוס ותספורת, לא מצינו בזה חומרא כלל, וכדמוכח מהמבואר לעיל שמותר לרחוץ בתענית בצונן, אע"פ שאסור בתשעת הימים, דכיון שהוא רק מחמת מנהג, לא החמירו בזה].

שכח ואכל

כט. שכח ואכל, אפילו אם אכל כזית או שתה משקין כמלא לוגמיו, **מחויב להמשיך לצום,** ואינו צריך לצום ביום אחר, **אך ילמד הלכות תענית לכפרה על חטאו.**

אמירת עננו לשכח ואכל או לחולה

ל. שכח ואכל - אם אכל פחות מכזית, או שתה פחות ממלא לוגמיו - אומר עננו כרגיל.

אך אם אכל יותר מכזית [וי"א יותר משיעור ככותבת] או שתה יותר ממלא לוגמיו - כיון שדינו שצריך להמשיך לצום, אומר "עננו" אך יאמר "ביום צום התענית הזה" במקום "ביום צום תעניתנו" [והספרדים אומרים בכל מקרה "ביום צום התענית הזה"].

חולה שמותר לו לאכול, אינו אומר עננו, וכן קטן שאינו צם אינו אומר עננו.

ניהוג דיני ט' באב בשאר הצומות [ראה להלן בהרחבה]

לא. כתב המשנ"ב (סי' תקנ"ח ס"ק ו) **"ובעל נפש יחמיר בכולן [בכל ג' התעניות] כמו בט' באב,"** ולפיכך:

רחיצה וסיכה: בעל נפש יחמיר שלא לרחוץ כלל בליל התענית וביומו, אף לא בצונן, וכן יחמיר בסיכה.

אכילה בליל הצום: נתבאר לעיל שלמעשה אף בעלי נפש מקלים בזה.

תשה"מ: מעיקר הדין מותר, ובעל נפש יחמיר אף בליל התענית [א"כ חל בו ל"ט].

נעילת הסנדל: כשהולך ברחוב - אף בעל נפש אין לו להחמיר בזה, משום שזהו דבר שבפרהסיא והוי יורהא ויראה כחוכא ואיטלולא, אך בבית - יש לבעל נפש להחמיר שלא לנעול נעלי עור [בליל התענית וביומו] כמו בתשעה באב.

מוצאי הצום

לב. מותר לאכול בשר ויין במוצאי הצום (סי' תקנח ס"ק ה, ועי' סי' שלד ס"ק עט).

האם שאר עינויים הנוהגים בט' באב, נוהגים בשאר צומות

הקדמה

מבואר במשנה (ר"ה יח ע"א) ששלוחי ב"ד היו יוצאים על ר"ח אב משום התענית, דהיינו שהיו יוצאים להודיע האם נתעבר החודש כדי שידעו מתי חל צום תשעה באב. והקשו בגמ' מדוע לא יצאו גם בחודש תמוז וחודש טבת כדי שידעו מתי חלים הצומות. ותירצה הגמ' "דאמר רב חנא בר ביזנא אמר ר"ש חסידא מאי דכתיב (זכריה ח, יט) "צום הרביעי וצום החמישי וצום השביעי וצום העשירי יהיה לבית יהודה לששון ולשמחה", קרי להו צום וקרי להו ששון ושמחה - בזמן שיש שלום יהיו לששון ולשמחה אין שלום צום. אמר רב פפא הכי קאמר, בזמן שיש שלום יהיו לששון ולשמחה. יש גזרת המלכות - צום, אין גזרת המלכות ואין שלום - רצו מתעניין רצו אין מתעניין. אי הכי תשעה באב נמי. אמר רב פפא שאני ט' באב הואיל והוכפלו בו צרות" ע"כ. **מבואר בגמ' שרק צום ט' באב הוא חיוב גמור אבל שאר הצומות כגון עשרה בטבת תלוי, אם יש שלום אז יהיו לששון ולשמחה, יש שמד - גזירת המלכות יש חיוב לצום, אין גזירת המלכות ואין שלום תלוי הצום ברצון,** ולכן אין השלוחים יוצאים כיון שכשאינן שלום ואין גזירת מלכות אין חיוב לצום ותלוי ברצון הציבור. ומה נקרא "יש שלום" - נחלקו הראשונים האם הוא כשבית המקדש קיים או כשיד ישראל תקיפה על האומות.

וכתב הרמב"ן בתורת האדם (שער האבל אות קא) **"ועכשיו כבר רצו ונהגו להתענות בהם וקבלום עליהם,** לפיכך אסור ליחיד לפרוץ גדרן, וכל שכן בדורות הללו שהרי בעונותינו שרבו יש שמד בישראל ואין שלום, הילכך חייבין הכל להתענות מדברי קבלה ותקנת נביאים" עכ"ל, והובאו דבריו בר"ן (ר"ה שם). ובריטב"א (תענית כו ע"ב) כתב וז"ל: "וכבר פירשתי במסכת ר"ה (שם) דהא דאמרינן רצו מתעניין רצו אין מתעניין כך היתה הגזירה של נביאים, ובבית שני רצו כל ישראל וקבלו עליהם **ואי אפשר לשום אדם לפרוץ גדרם והפורץ גדר ישכנו נחש,"** עכ"ל.

ומבואר ברמב"ן שאף שכשאינן שלום ואין גזירה הצום תלוי ברצון הציבור, אבל עכשיו קבלו כל ישראל על עצמם לצום ואדם לא יכול לפטור את עצמו וכ"כ השו"ע (סי' תקנ"ח ס"א) **"הכל חייבים להתענות ארבע צומות הללו ואסור לפרוץ גדר."**

ועוד כתב הרמב"ן (שם) "ומסתברא דכולהו ארבע צומות תענית צבור הן, ונביאים גזרו אותם וכל חומרי תענית עליהן, מפסיקין בהן מבעוד יום ואסורין ברחיצה ובסיכה ובנעילת הסנדל ובתשמיש המטה כט' באב, וקרא מקיש להו לתשעה באב, אלא האידנא כיון דבזמן דליכא שמד בטלין רצו ונהגו להתענות בהן ולא רצו לנהוג בהם בחומרות הללו, אבל מעיקר התקנה ודאי אסורין הן בכולן, דלא גרעה גזרת נביאים מגזרת

וכתב האליה רבה (שם ס"ג) וז"ל "ועכשיו המנהג ברחיצה לאיסור (ב"ח ס"ג). מפני כבוד שבת מותר. ואיזה יחיד שמרגיש בעצמו שיוכל לעמוד בזה טוב לו שיפסיק

באכילה מבעוד יום בכל ד' צומות (של"ה). ובשאר דברים כתב של"ה דבעל נפש יחמיר כמו בט' באב חוץ מחליצת מנעל שלא יהא כחוכא וטלולא" עכ"ל.

וכתב המשנה ברורה (שם סק"ו) בביאור דברי השו"ע וז"ל "דבשעה שרצו וקבלו עליהם לצום בכל הארבע תענית הנ"ל לא קבלו עליהם שיהיו בחומר תענית ציבור כט' באב, לפי שאין רוב הצבור יכולין לעמוד בה, **ובעל נפש יחמיר בכולן כמו בט' באב**. אלא שאם חל ליל טבילה יקיים עונתו, וגם בנעילת הסנדל לא יחמיר משום חוכא וטלולא" עכ"ל. וביאר בשער הציון (סק"ט) שהטעם שבעל נפש יחמיר **כיון דהאידינא מצוי גזירות מן העכו"ם**, וא"כ חל חובה על צום עשרה בטבת ושאר צומות כמו ט' באב לפי דברי הרמב"ן דלעיל.

והנה עולה מכאן שני טעמים להחמיר למי שיוכל לנהוג כל דיני ט' באב בעשרה בטבת ובשאר צומות: **טעם א'** מבואר בשל"ה שכיון שכל הטעם שאין נוהג כל הדינים הנוהגים בט' באב בשאר צומות הוא כיון שזה תלוי ברצון הציבור, והם לא קבלו עליהם לנהוג את שאר הדינים, כיון שאין רוב הציבור יכולים לעמוד בזה, לכן מי שיוכל לעמוד בזה ראוי שיחמיר. **וטעם ב'** מבואר בשער הציון, שכיון שדעת הרמב"ן שבזמן הזה יש שמד, ואז גם בעשרה בטבת ובשאר צומות נוהג כל דיני ט' באב מן הדין, לכן אף שלהלכה לא נקטינן כהרמב"ן, יש לבעל נפש להחמיר כהרמב"ן ולנהוג דינים אלו.

ולפי מה שנתבאר נראה שבעל נפש יחמיר בכל העינויים גם **בליל התענית**. אמנם היה מקום לדון שכיון שבלאו הכי בעלי נפש לא מחמירים באכילה ושתייה בליל התענית, אזי אין להחמיר אף בשאר העינויים. אך יש לדחות דכיון דחזינן דביום התענית בעלי נפש מחמירים [אף שאינם מחמירים בלילה באכילה ושתייה], הוא מטעם דמה שאפשר להחמיר מחמירין, ולכן יש לבעלי נפש להחמיר אף בליל התענית [ואין בניהוג העינויים בלילה שתי חומרות זע"ז, אלא הכל חומרא אחת – ניהוג דיני ט' באב בשאר הצומות].

העולה לדינא:

רחיצה, סיכה, ונעילת הסנדל – מותרים בתענית זו מן הדין.

הרחיצה המותרת היא או **פניו ידיו ורגליו בחמין, או כל גופו בצונן**, אבל ברחיצת כל גופו בחמין בני אשכנז נהגו להחמיר.

בעל נפש יחמיר ברחיצה שלא לרחוץ כלל בצום [בליל התענית וביומו], אף לא בצונן, **וכן יחמיר בסיכה**.

בעל נפש יחמיר **בתשה"מ**, אף בליל התענית [אא"כ חל בו ל"ט].

לעניין **נעילת הסנדל**, כשהולך ברחוב אף בעל נפש אין לו להחמיר בזה, משום שזהו דבר שבפרהסיא והוי יוהרא ויראה כחוכא ואיטלולא, אך בבית יש לבעל נפש להחמיר שלא לילך בנעלי עור [בליל התענית וביומו] כמו ט' באב.

בית דין בתעניות אמצעיות ואחרונות, וכל דתקון נביאים כעין דאורייתא תקון, תשעה באב וד' צומות כיום הכפורים לעינוי, וכן לגבי תענית דמגלה אמרו במדרש תלים "וצומו עלי ואל תאכלו ואל תשתו שלשת ימים לילה ויום", וכי אפשר לאדם לעשות כן, אלא שהיו מפסיקין מבעוד יום. ובתוספתא אמרו במסכת תענית כל אלו שאמרו אוכלין ושותין מבעוד יום ואסורין במלאכה וברחיצה וכו' מנין שהיום הולך אחר הלילה, שנאמר "לך כנוס את כל היהודים וצומו עלי שלשת ימים לילה ויום", הא למדנו שאין תענית צבור נקבע על הצבור אלא בהפסקה מבעוד יום, ובחומרי אלו כולן שווין הן לתשעה באב בעינוי. והאי דנקיט בגמרא לאיסור תשעה באב בלחוד משום דשאר ארצו מתעניין אוקמיננה ולא מדכרי להו במתני' ולא בגמרא כלל" עכ"ל.

ומבואר ברמב"ן שמעיקר הדין אם התענית בעשרה בטבת היה חובה כמו בט' באב, היו אסורים כל העינויים כמו בט' באב, שהם רחיצה סיכה נעילת הסנדל ותשה"מ, וגם צריך להפסיק לאכול לפני השקיעה, ולכן בזמן שיש 'גזירת המלכות' - 'שמד' שאז התענית בעשרה בטבת היא חובה ואז יש את העינויים הנ"ל, אבל בזמן שאין גזירת המלכות - שמד ואין שלום, שאז אין חובה מעיקר הדין לצום, אז מותרים בכל הנ"ל, שבשעה שקיבלו עליהם לצום לא קיבלו עליהם שיהיה לזה כל חומר תענית ציבור כצום ט' באב.

והנה ברמב"ן לעיל כתב 'וכל שכן בדורות הללו שהרי בעונותינו שרבו יש שמד בישראל ואין שלום, הילכך חייבין הכל להתענות מדברי קבלה ותקנת נביאים', ויש לעיין, דאם כן אמאי אין נוהגין בעשרה בטבת ובשאר צומות את העינויים הנוהגים בט' באב, הרי מבואר ברמב"ן שבזמן שיש שמד צריך לנהוג גם בשאר צומות את שאר העינויים, וכבר כתב הרמב"ן שבדורות הללו יש שמד.

וצ"ל שאין הכי נמי לפי הרמב"ן צריך לנהוג היום גם בשאר צומות שאר עינויים, אך להלכה לא קיי"ל כרמב"ן.

והנה כתב השו"ע (סי' תקנ ס"ב) "צומות הללו, חוץ מט' באב, מותרים ברחיצה וסיכה ונעילת הסנדל ותשמיש המטה, ואין צריך להפסיק בהם מבעוד יום" [ודברי השו"ע אינם כשיטת הרמב"ן, ועיין בביאור הגר"א מה שכתב בזה].

ומצינו בדברי השל"ה (תענית פרק נר מצוה אות ו) שכתב וז"ל: "מן הראוי היה להחמיר בשלשה צומות, צום גדליה, ועשרה בטבת, ושבעה עשר בתמוז כמו בתשעה באב, שכולם הם משום החורבן. אבל אין גוזרין גזירה על הצבור אלא אם כן [רוב הצבור] יכולין לעמוד בה (בבא קמא עט:), על כן לא החמירו אלא בתשעה באב בעצמו. ומבואר מדברי הפרדס שנתחבר בשם רש"י ז"ל, שעל כן איזה יחיד שמרגיש בעצמו שיוכל לעמוד בזה, טוב לו בכל ד' צומות שיחמיר על עצמו, לפסוק האכילה מבעוד יום, ע"כ. ונראה בעיני, דדוקא באכילה ושתייה להפסיק מבעוד יום יחמיר, כדי שיהיה תענית שלם יום ולילו, אבל בשאר דברים אין צריך להחמיר, מ"מ אם מחמיר בהן גם כן, בינו לבין עצמו שלא יהא נראה כיוהרא, תבא עליו ברכה" עכ"ל.

ובמגן אברהם (סי' תקנ סק"ג) כתב בביאור דברי השו"ע דלעיל שאין נוהגים שאר הדינים הנוהגים בת"ב, וז"ל "לפי שאין רוב הצבור יכולים לעמוד בה (ר"ן) ולכן בעל נפש יחמיר בכולן כמו בט' באב, חוץ מחליצת מנעל שלא יהא כחוכא ואיטלולא (של"ה) עכ"ל.

הלכות שלושת השבועות

חורבן בית המקדש

לג. כתב המשנ"ב (סי' תקנ"א ס"ק קג) ובכונת האר"י כתב, שיתאבל בימים ההם אחר חצי היום ויבכה כמו חצי שעה. וכתב החיד"א בספרו מורה באצבע (סי' רל) "טוב לומר סדר תיקון רחל בכל יום חול מבין המצרים אחר חצות [היום], וכן נהגו בארץ ישראל תובב"א". בערב שבת, בערב ראש חודש ובראש חודש - אין אומרים [ודין אמירתו בערב תשעה באב ובת"ב עצמו, יתבאר בגיליון תשעה באב].

נישואין

לד. בני אשכנז אינם מתחתנים בכל שלושת השבועות, ואף לא בליל י"ז תמוז. ומבני ספרד, יש הנוהגים כבני אשכנז, ויש הנוהגים היתר עד ר"ח אב.

דיני ברכת שהחיינו, וקניית בגדים בשלושת השבועות

לה. טוב להיזהר בימי בין המצרים מלברך ברכת שהחיינו על פרי או מלבוש חדש. ולפיכך לא יאכל פרי חדש, וכן לא ילבש בגד חדש [שמברכים עליו שהחיינו] בימים אלו.

לו. בשבת מותר לברך ברכת שהחיינו, והאריז"ל מחמיר בזה.

לז. בגדים שאינם חשובים שאין מברכים עליהם שהחיינו, מותר לקנותם ולחדשם משבעה עשר בתמוז עד ראש חודש אב.

לח. קניית בגדים חשובים [שמברכים עליהם שהחיינו] על דעת לחדשם לאחר תשעה באב, אינה אסורה.

לט. פרי חדש שלא ימצא אחר תשעה באב, ואינו יכול לשמור את הפרי עד שבת מפני שיתקלקל, מותר לברך עליו שהחיינו ולאכלו אפי' ביום חול.

מ. חולים, וכן נשים מעוברות מותרים באכילת פירות חדשים, אך לא יברכו עליהם שהחיינו.

דיני ברכת הטוב והמטיב בשלושת השבועות

מא. מותר לברך ברכת הטוב והמטיב בימי בין המצרים. ולכן מותר לאדם נשוי לקנות עד ראש חודש אב ריהוט ומוצרי חשמל, מפני שאדם נשוי מברך עליהם הטוב והמטיב, אך רווק שמברך עליהם שהחיינו, אין יכול לקנותם בימי בין המצרים.

מב. כמו כן קניית דירה מותרת בימי בין המצרים לאדם נשוי עד ראש חודש אב, מכיוון שמברכים על דירה חדשה הטוב והמטיב, אך אדם שאינו נשוי שמברך שהחיינו יש להימנע מכך משבעה עשר בתמוז.

מג. קניית רכב לאדם נשוי מותרת עד ראש חודש אב, אך לאינו נשוי יש להימנע מכך מי"ז בתמוז, מכיוון שמברך על כך שהחיינו.

דיני תספורת בימי שלושת השבועות

מד. בני אשכנז נוהגים שלא להסתפר מליל י"ז בתמוז ואילך בין שיער הראש ובין שיער כל הגוף.

לבני ספרד ישנם מנהגים שונים בזמן איסור תספורת: ישנם הנוהגים שלא להסתפר מי"ז בתמוז, וישנם הנוהגים מראש חודש אב, וישנם הנוהגים רק משבוע שחל בו תשעה באב [ומי שאין מנהג בידו, יכול לנהוג כדעה זו]. מותר לאשכנזי לספר אדם ספרדי בג' השבועות.

מה. מותר לקצר את השפם אם הוא מעכב את האכילה. **מו.** נחלקו הפוסקים האם **קטנים** אסורים בתספורת מי"ז בתמוז ואילך או שאסורים רק בשבוע שחל בו תשעה באב, ולמעשה המיקל יש לו על מה לסמוך.

מז. יש המקלים לנשים להסתפר עד תשעה באב וכך נוהגים בני ספרד, אך דעת המשנ"ב להחמיר בזה שדינם כגברים [שעווה ולייזר, וכן סידור גבות - נראה שדינם כתספורת].

מח. חתן מותר להסתפר ולהתגלח בימי השבע ברכות. **בעלי ברית** [אבי הבן, מוהל וסנדק] מותרים להסתפר ולהתגלח לכבוד הברית [עד שבוע שחל בו תשעה באב, ויש לצדד שמותר אף בליל הברית], ורבים נוהגים שלא להסתפר ולהתגלח כלל לכבוד ברית.

דיני שמיעת שירים בשלושת השבועות

מט. אדם בריא בגופו ונפשו - אסור לו לשמוע מנגינות ושירים בימי בין המצרים. **מי שמצבו הנפשי ירוד מאוד והמוזיקה משפיעה עליו לטובה, מותר לו לשמוע.**

נ. שירים ווקאליים [שלא נשמעים כמוזיקה רגילה] ושירי רגש אין לשמוע, אך אין למחות ביד המקלים.

נא. מוזיקת ליווי [ברקע של סיפור וכד'], וכן מוזיקה לצורך רפואי - מותרים.

נב. לימוד נגינה מותר עד ר"ח אב.

נג. שירה בפה ללא כלי נגינה - ביחיד מותר ובציבור יש להימנע.

נד. בחור שהתארס בשלושת השבועות, יש מקום להקל בשירה בפה לכבודו כשמגיע לשיבה.

נה. לילדים עד גיל חינוך [-גיל שש] מותר לשמוע [ואף אם הגדולים שומעים ברקע את המנגינה אין בזה איסור, כיון שלא מתכוונים לשמוע וליהנות ממנה].

נו. שירים ומנגינות בסעודת מצוה כגון ברית, פדיון הבן, בר מצוה בזמנה, סיום מסכת [בשעת הסעודה] - יש להימנע מלהביא תזמורת לסעודות אלו [אולם רבים מבני עדות המזרח נוהגים היתר בדבר, אם רגילים בכך בשאר ימות השנה]. ושמיעת מוזיקה מוקלטת מנגן מותרת, אם רגילים להשמיע מוזיקה בשמחות אלו בשאר ימות השנה.

נז. לסעודת שבע ברכות, מותר אף להביא תזמורת.

דינים שונים

נח. מותר לטייל, וכן לרחוץ בים ובבריכה, עד ר"ח אב [אפי' אם לא הלך קודם לכן, וראה עוד בגיליון תשעת הימים מה שנתבאר לענין נופש בזמן זה].

נט. סיוד הבית ושיפוצו, וכן מעבר דירה מותרים עד ר"ח אב [ודינם לאחר ר"ח, ראה בגיליון תשעת הימים].

ס. מותר לערוך סעודות מרעים [אפי' עם נטילת ידיים, וכגון יום גיבוש, אירוסין וכו'], עד ר"ח אב.

הגיליון הודפס לע"נ
מרת ברכה ב"ר יוסף ע"ה
נלב"ע י"ג תמוז תשע"ח

קו בית ההוראה
0733-260-800
להפניית שאלות לרב ולקבלת הגיליון למייל - פנו
לבחובת
6191265@gmail.com

פאר מקדושים

פגונים נדירים מספרים עתיקי יומין

פרשת בלק תשפ"ה

לו יש חרב בידי כי עתה הרגתיך. (כב כט)

מה שלא רצה בלעם לקלל את אתונו, כתב בספר פענח רזא בשם רבו, דהנה אלישע הנביא שלח את גיחזי עם מקלו להחיות את הנער והחיה בו את הכלב, ושוב לא יכול להחיות את הנער כיון שהמקל עשה שליחותו, ולכן גם בלעם חשש מלקלל את אתונו, כי אח"כ שוב לא יוכל לקלל את ישראל.

(ילקוט הפלאות, לרבי חיים פוטרניק מקראקא)

ויחר למשה מאד ויאמר וגו', ולא הרעותי את אחד מהן. (טז טו)

איתא במדרש (תנחומא ז) שלא חייבתי את הזכאי ולא זיכיתי את החייב. וקשה מה היה מתפאר משה בזה, דכל אדם מזהר על זה. ותיריך דודי גאון ישראל בעל חכם צבי זצ"ל ע"פ דאיתא בגמרא (ר"ה כא: עפ"י המהרש"א) בקש קהלת להיות כמשה לדון בלא עדים, יצא בת קול ואמרה כתיב (קהלת יב י) יושר דברי אמת. הכלל משה היה יודע מה בלבו של אדם והיה דן בלא עדים. ואיתא במשנה (אבות פ"א מ"ח) כשיהיו בעלי דינים עומדים לפניך יהיו בעיניך כרשעים וכשנפטריה יהיו בעיניך כזכאים, נמצא שאצל כל דיין בתחילה הוא מחייב את א' מהן שלא כדין [דמחשבו לרשע], וכשנפטר ממנו הוא מזכה את א' מהן שלא כדין [דעכשיו שניהם צריכין להיות זכאי בעיניו]. אבל אצל משה רבינו לא שייך זה, כי מתחילה ידע מי החייב ומי הזכאי. וזהו שאמר שלא חייבתי את הזכאי וכו', כי ידע מתחילה מי החייב ומי הזכאי.

(תקנתא דמשה - שביל הישר (אלקסניץ תקכ"ח) לרבי שמריה אב"ד הלאזמיץ)

וישב ישראל בשטים ויחל העם לזנות אל בנות מואב. (כה א)

שמעתי בשם הגאון בעל שער אפרים ז"ל שהקשה, דלא מצינו בכל התורה שיהיה ויחל לשון חטא. ואמר הגאון ז"ל, שמרומז בו יחל שזה היה עיקר החטא, דאיתא בגמ' (שבת יז:) אמר ר' יצחק גזרו על פתן של עכו"ם משום שמנן ועל שמנן משום יינן וכו' ועל יינן משום בנותיהן, נמצא שגזירת חתנות עם בנותיהן בא באחרונה אחר שעבר על כל הנ"ל, לזה מדייק הפסוק ויחל העם לזנות, שהתחילו תיכף עם זנות ולא הלכו כסדר הנ"ל, והוא לעבירה גדולה יחשב ודפח"ח.

ועצמותיהם יגרם וחציו ימחץ וגו', ועתה ברח לך אל מקומך. (כד ט - יא)

ויש לדקדק מפני מה אמר בלק לבלעם לברוח אחרי שאמר ועצמותיהם יגרם. ונ"ל דהאי לישנא יגרם הוא לשון ארמית, כמו הא דא"ר יוחנן במסכת ברכות (ה:) דין גרמא דעשיראה ביר, ואיתא דאין מלאכי השרת מכירין בלשון ארמית. ובמדרש איתא, שמלאך דיבר מתוך גרונו של בלעם. והשתא אתי שפיר, דמקודם שאמר ועצמותיהם יגרם לא ידע בלק שמעצמו דיבר, כי אם חשב שמלאך הגיד מתוך גרונו, אבל אחר שאמר ועצמותיהם יגרם שהיא לשון ארמית, א"כ מעצמו דיבר ובירך את ישראל, לכן צויה לו לברוח.

(פני יהושע (זאלקווא תק"ב) לרבי יהושע פלק הדרשן מלבוב)

ומה אזעום לא זעם ה'. (כג ח)

במסכת ברכות (ז) איתא, וכמה זעמו רגע כו', ואין כל בריה יכולין לכוין אותה שעה חוץ מבלעם הרשע וכו'. והקשו התוס' (ד"ה שאלמלא) מה היה יכול לומר בשעת רגע, ויש לומר כ"לם, אי נמי, מאחר שהתחיל לקללתו באותה שעה, היה מזיק אפילו לאחר מכן עכ"ד. וראוי לשום לב, מאי בעי תוס' בתירוץ השני, הא בתירוץ ראשון סגי.

וביאר הגאון רבי אברהם פוזנר ז"ל (אביו של הגה"ק רבי נחום משאדיק), דהתוס' מוכרחין לזה, דאם לא כן קשה מה דאיתא בחז"ל (במ"ד כ ט) עה"פ הנה העם היוצא ממצרים וגו' לכה קבה לי אותו וגו' וגרשתיו, שבלעם היה שונאם יותר מבלק, שבלק אמר 'ואגרשנו' לא אמר אלא מן הארץ, ובלעם אמר 'וגרשתיו' דהיינו מן העולם, וכדאיתא בפירוש רש"י שם. וקשה מנא לן זה שבלעם היה שונאם יותר מבלק, דלמא לא היה שונאם יותר, רק היה מוכרח לאמר 'וגרשתיו', משום שלא היה יודע לכוין אלא אותו רגע, [והיה מוכרח לומר כלם שהכוונה כליה, ולכך אמר 'וגרשתיו' דר"ל מן העולם]. אבל בלק היה סבור שבלעם יוכל לקלל כפי רצונו, ולכן לא ביקש יותר אלא 'ואגרשנו מן הארץ'. לכך צריך התוס' לתרץ התירוץ השני, דמאחר כשהיה מתחיל לקלל היה יכול להזיק אפילו לאחר כן, א"כ למה אמר כלם דהיינו מן העולם, אלא ע"כ שבלעם היה שונאם יותר מבלק.

(נדפס מכתב ידו בגליון משפתי ישינים)

רבי אברהם לעזוי פוזנר אב"ד סעלעשון

נולד בשנת תקל"ה לבן יחיד לרבי שלמה זלמן 'חסיד' ולאמו אחות הגאון המפורסם רבי צבי הירש חריף אב"ד ור"מ פיורדא. היה תלמיד אביו ותלמיד מובהק של הגאון רבי יוסף הצדיק חתן ה'נודע ביהודה', ולמד גם אצל דודו הג"ר צבי הירש חריף ואצל הג"ר רפאל הכהן מהמבורג ז"ל. לאחר נישואיו נסע ללמוד אצל הג"ר שלמה זלמן ליפשיץ בעל ה'חמדת שלמה' רבה של ורשה, וכעבור עשר שנים חזר לעירו פוזנא.

בשבת פרשת לך לך שנת תקע"ג התארח רבי אברהם בבית מדרשו של הרה"ק החוזה מלובלין, החוזה עצמו קרא בתורה וכיבד את רבי אברהם בעליית שישי, וסיים את העלייה כשהוא מדגיש בהגדשה יתירה את הפסוק 'ומלכים מחלצין יצאו'. תלמידי החוזה התפעלו מהברכה שהעניק רבם הגדול לאורח, והחוזה בירך את אחד מתלמידיו, שיזכה לראות בארץ הקודש את חמשת הבנים אשר בירך.

וזכה רבי אברהם שחמשת בניו גדלו לתלמידי חכמים נודעים, שכונו חמישה חומשי תורה.

הבכור היה רבי שלמה זלמן אב"ד זלאטשוב, ואחריו רבי אשר לעמיל אב"ד גאלין, שבסוף ימיו כיהן כראש ב"ד בירושלים, עליו מסופר כי בבואו לירושלים הקריאו לו בחלום את הפסוק עצל עד מתי תשכב, ומאז היה הולך לישון כשעתיים לפני חצות הלילה, ומחצות היה לומד עד הבוקר.

ואחריו היה ציס"ע הגה"ק רבי נחום משאדיק, שעליו אמרו שזכה לגילוי אליהו, ואחריו רבי יעקב יהודה לייב אב"ד סעלעשין וראש ב"ד בירושלים, והצעיר רבי ישראל ז"ל.

ובשנת תקצ"ב נפטר רבי אברהם לבית עולמו.

ספר הכת"י של רבי אברהם פוזנר

פרשת בלק

המפרשים הקשו מה היתה יראת מואב מישראל הלא ישראל נצטוו שלא להלחם עמם. אפס דהרמב"ן תירץ, דיראתו היתה שלמען אהבת ישראל ימסרו ביד אומה אחרת וישראל יקחו את ארצם מיד אומה אחרת כמו שנטהר ארצם על ידי סיחון ועוג עיין שם. ואם כן יראתם היה שיש אומה אחרת שכובשים ואחר כך יכבשו ישראל את האומה אחרת וכבישות ישראל הוא עלייה של האומות ויהא לארצם עליה על ידי כבישות אחרים. ומצינו כיצא בזה בענין אכילה דידוע מאמר רבותינו ז"ל דאכילת ישראל להעלות נצוצות שיש בדומם צומח חי, ושיתעלה הדומם צומח חי למדבר אינו שכיח כל כך, גלל כן מפעלות תמים דעים שחי דהיינו הבהמה יאכל דומם צומח, ומדבר אוכל החי ומתעלה הדומם צומח שיש בחי למדבר, דמחי למדבר בקל שכיח בכל עת להעלות. נמצא על ידי אמצעי, דהיינו החי, יש עלייה לדומם צומח, שעל ידי שבאו דומם צומח בתוך החי מתעלה במדבר כשאוכל החי. וכמו כן הנ"ל על ידי אמצעי שיכבוש אחר את מואב יתעלה ארצם שיכבוש ישראל מיד אחר. וזהו עתה ילחנו הקהל את כל סביבותינו, ושלא תקשי הלא אי אפשר לישראל לכבוש אותם שנאמר (דברים ב, ט) לא תצור את מואב, לזה פירוש כלחון השור את ירק השדה, שיראתו הוא שיהיה כלחון השור את ירק השדה שהכוונה שהירק יהא לו עלייה על ידי אחר, דהיינו השור דהוא חי. וכמו דהתם העלייה הוא על ידי אחר, כמו כן יראתו בכאן שיתעלה ארץ מואב שיכבוש ישראל ארצם והוא עלייתם על ידי אחר שימסרו ביד אומה אחרת וישראל יכבוש מאומה ההוא ומואב ובלק לא רצו בעלייה זו שיכבוש ישראל ארצם:

(קדושת לוי)

וישלח מלאכים אל בלעם בן בעור וכו' (כב, ה)

הקשה רש"י ז"ל מפני מה השרה הקב"ה שכינתו על גוי רשע. כדי שלא יהי פתחון פה לאומות לומר אילו הי' לנו נביאים חזרנו למוטב. העמיד

בפרשיות קרח חקת ובלק, יש בכל אחת מהן בשם הפרשה את האות ק', אבל בפרשת 'קרח' הק' בתחילה, ב'חקת' באמצע, וב'בלק' בסוף. אמר בזה הרה"ק רבי משה מראזוואדב זי"ע, הענין כי האות ק' רומזת על 'קדושה' (ראה שבת קה, א), ולכן, קרח שהתחיל את מחלוקתו באמר "כי כל העדה כולם קדושים", לכן האות ק' היא בראשית שם הפרשה. פרשת חקת היא בענין פרה אדומה המטהרת את הטמאים ומטמאת טהורים לכן אות ק' היא באמצע. ובפרשת בלק מדובר ממואב שלבסוף יצאה ממנו רות המואביה אמה של מלכות, ולכן הק' הוא בסוף...

וירא בלק בן צפור. הקשה הרה"ק רבי מאיר מפרמישלאן זי"ע דמצאנו בתורה הק' ב' פרשיות שפותחים בתיבת 'וירא' וירא אליו השם' בפרשת וירא, וירא בלק' בפרשת בלק.

מדוע שם נקרא פרשת וירא, וכאן פרשת בלק? האם משום שכבר יש פרשה וירא קודם לכן? וביאר רבי מאיר'ל שבלק שהיה "ערליכער גוי", כי הלכה בידוע שעשיו שונא ליעקב ולא כל הגויים מקיימים הלכה זאת בגלוי, ומדברים אחד בפה ואחד בלב, רק בלק היה גוי כשר שקיים 'בסתר ובגלוי' את שנתת עשיו ליעקב. לכן מגיע לו שתקרא הפרשה על שמו, פרשת בלק.

וכתב האדמו"ר מגור הרה"ק בעל ה'בית ישראל' צוק"ל שמכינו שניצטוונו מצות הזכירה 'עמי זכר נא מה יעץ עליך בלק', לכן כשמזכירים במנין הימים ש"היום יום פלוני פרשת בלק", מקיימים מצות זכירה זאת, ואילו היה נקרא 'פרשת וירא' לא היו זוכרים מצות זכירה זאת, לכן קוראים לפרשה 'בלק' לקיים בכל פעם מצות הזכירה. (הגרמ"י רייזמן)

ויאמר מואב אל זקני מדין עתה ילחנו הקהל את כל סביבותינו כלחון השור את ירק השדה ובלק בן צפור מלך למואב בעת ההוא (כב, ד)

שאלות לפי א' ב' על הפרשה - עם רש"י. (מהרב מ. אלינגר)

- א. המלכים מריצים לבלעם (כב, ה). ב. כינוי לעבודה זרה (כב, מא) תרגום של אהלים (כד, ו). ג. מילה נרדפת ל-יראו! (כב, ג) סתמו, עשוי מאבן (כב, כד). ד. הדבר המייחד את עם ישראל במדבר (כג, י). ה. אחד המקומות, בהם בנה אברהם, מזבח (כג, ד). ו. פסוק הנאמר בפיוט למוצ"ש (כד, יט). ז. ביטוי של הצלחה (כד, ז) נהרג ע"י פינחס (כה, ו). ח. בזה תפסו עם ישראל, אומנותו של בלעם (כב, כג). ט. שארית יעקב, נמשלה לו (פסוק ראשון בהפטרה). י. ראשי תיבות של יר"ט (כב, לב). כ. משום כך נהרגה אחונו של בלעם (כב, לג). ל. משל שאומרים לצרעה (כב, יב) רק בזמן זה, רוח"ק שורה על בלעם ולכן (כב, ח). מ. בראש עמוד בס"ת (כד, ה) העיר החשובה - נקראת (כב, לו). נ. ביטוי לתאוות ממון (כב, יח). ס. מכונים "עין הארץ" (כב, ה). ע. ממשמעות הלשון "ויקרא" (כג, ד). פ. בזה, כוחו של משה (כב, ד). צ. כינוי לשומר על העיר, ומוזהיר מחיילות (כג, יד). ק. קללה מפורשת (כב, יא) אין בישראל (כג, ה). ביטוי לאדם גאה (כב, יג). ש. בנחת, בשקט (כג, ג). ת. לשון חבה ורעות (כג, כא).

שאלות לפי א' ב' על הפרשה - בלי רש"י. (מהרב מ. אלינגר)

- א. הדומה בפרשתנו לפר' בשלח (כא, יז). ב. ימותו אתנו בחסרון המים (כ' ד). ג. מהדברים החסרים במדבר (כ' ה'). ד. בה נלך (כ' ז). ה. סרבנים (כ' י). ו. מוזכר בספר מלחמות השם (כא, יד). ז. הוזכר בתחילת הטהרה ובתחילת הטומאה (יט ב, יד). ח. כמוהו כמות, לטומאה (יט, טז). ט. עושים עם האזוב (יט, יח). י. אותה שלח משה לרגל (כא, לב). כ. הנטמא באוהל המת (יט, טו). ל. כינו את המן (כא, ה). מ. לא יהיה בפרה האדומה (יט ב) מתה בקדש (כ א). נ. ממנו נעשה ה"שרף" בגין הלשון (כא ט). ס. הצטוו לדבר אליו (כ, ח). ע. יצא לקראת ישראל (כא לג). פ. מחלקי הפרה, הנשרפים (יט, ה). צ. המונע טומאה מכלי (יט, טו). ק. עיר בקצה גבול אדום (כ, טז). ר. המקום הנשקף על פני הישימון (כא כ'). ש. משה הצטוו לעשות לו, כדי להחיות (כא, ח). ת. נכתב על סיחון, ומשתמשים בו על ערי הקודש (כא כז).

להם נביאים והם פרצו גדר עולם. והקשה הר"ר בונים מפרשיסחא אדרבה עתה יהי' להם פתחון פה שיאמרו מפני מה העמיד לישראל נביא אמת הוא מרע"ה והחזירים למוטב.

וסיפר ע"ז מעשה. כשבא פעם אחת לעיר ברלין להתרפאות מכאב עיניים. שהי' לו ר"ל. ופגע באיש אחד בשוק, ושאל אותו על הרופאים ואמר לו האיש הלז שנמצא פה רופא אחד שיכול לרפאות בשעה קלה ונקרא "ווינדער דאקטער" (רופא פלאי), נענה הרה"ק הנ"ל ואמר: באמת צריך להיות דרך איש הישראלי כשהוא חולה ר"ל שילך אל צדיק הדור שיבקש עליו רחמים, רק שהעולם נוהג ע"פ דרך הטבע. ולכן צריך ללכת לרופא. אמנם, ללכת אצל רופא פלאי כזה, שלא בדרך הטבע, עדיף היה לי לילך אל המגיד הקדוש ז"ל מקאזניץ. ועתה יהי' מתורצת הקושיא הנ"ל. כי זאת שהאומות לא היו מאמינים להאותות והמופתים שעשה מרע"ה. הוא מחמת שאומרים שהכל ע"פ מקרה ח"ו. וע"פ הטבע. ולא מחמת שהוא איש אלקים. ולכן העמיד להם הקב"ה בלעם הרשע והוא יעשה הכל שלא ע"פ דרך הטבע כידוע. ובכל זאת היו מאמינים בו האומות ומעתה לא יהי' להם פתחון פה כי הקב"ה יאמר להם מפני מה האמנתם בבלעם הרשע ולא האמנתם במרע"ה כי בלעם הרשע עשה ג"כ שלא ע"פ דרך הטבע ואעפ"כ האמנתם בו טוב הי' לכם להאמין במרע"ה.

ויעתה לכה נא ארה לי את העם הזה כי עצום הוא ממני וכו' כי ידעתי את אשר תברך מבין ואשר תאר יואר (כב, ו)

יש להבין בפסוק זה א. למה ביקש בלק מבלעם שיבא לקלל את ישראל ולא בקש ברכה לעצמו. ב. למה שינה את לשונו לומר "את אשר תברך מבין ואשר תאר יואר" היה צריך לומר ואשר תאור "מואר" כמו "מבורך", או יאמר אשר תברך "יבורך" כמו "יואר".

מתרץ על זה ב"אור החיים הק" (וכן הוא ב"כלי יקר"), וכתב "כי לעולם ברכת בלעם כברכת חמור", שבלעם לא היה לו שום כח לברך. רק לקלל יכול מצד היותו רע עין, ומצד מה שהיה יודע לכוון לרגע של זעם. ומי שבא אצלו לבקש ברכה, היה בלעם מסתכל במזלו שהרי היה גם קוסם, ובאם רואה שלפי מזלו עתיד הוא להתעשר ברכו ברכת עושר, והמתברך חשב שנתעשר מחמת ברכתו של בלעם. וזה גם מה שעשה לבלק כשברכו למלך, שראה במזלו כך.

ובזה מיושב היטב, כיון שבלק הרי היה קוסם יותר מבלעם, וידע שבלעם "מברך" רק לפי מזלו של אדם, לכן לא בקשו שיבא לברכו אלא שיבא לקלל, כיוון שכוחו של בלעם הוא רק בלקלל וכשמו כן הוא לשון של "בלע" וחורבן. וזהו אומרו "ואני ידעתי" שאני בלק מכיר את כוחותיך ש"את אשר תברך מבין" – "מבורך" לשון עבר שהוא כבר מבורך עומד מפני מזלו ורק את – "אשר תאור יואר" "יואר" – לשון עתיד שבאמת כוחך הוא לקלל בלבד.

ויהי אף בלעם ויך את האתון במקל (כב, כז)

אמר הגר"ח קנייבסקי (שליט"א) [זצוק"ל], מה שהכה את האתון ולא קיללו, במדרש אמרו שאם היה מקלל את האתון לא היה בכוחו לקלל גם את ישראל. וכנראה שבדרך זו היה מאבד את כוחו. ומשום כך מקלו של אלישע לא הועיל, כי גיחוזי נסה זאת בדרך והחיה כלב מת וכיון שעשה פ"א פקע כוחו.

הגר"ר מרדכי בנעט זצ"ל רצה להשיב לאחד הכרת הטוב, ואמר לו שיקנה כרטיס הגרלה וכי הוא יזכה. הלך הלה וקנה. הקונה עשה בביתו הגרלה לראות אם באמת יזכה, ואכן יצא הכרטיס שלו. בהגרלה שהיתה אח"כ, לא זכה. ובא בטענה לר' מרדכי בנעט, ר' מרדכי אמר לו כי לא יתכן שלא זכה, וסיפר הלה מה שעשה שניסה את ההגרלה בביתו וכי הצליח, אמר לו רמ"ב אם כן הפסדת בידים! אני התפללתי שיצא המספר שלך ובאמת יצא. (דרך שיחה)

ויאמר בלעם אל מלאך ה' חטאתי כי לא ידעתי כי אתה נצב לקראתי (כב, לד).

איך הגיב בלעם אחרי שהאתון דברה, ואחרי שראה את המלאך עומד וחורבו שלופה?

"חטאתי כי לא ידעתי כי אתה נצב לקראתי"...

היה פעם גנב שבשעה שלוש לפנות בוקר טפס על צנורות הביוב, כדי להגיע ולהכנס לדירה בחשכת הלילה. חלפה שם נידת משטרה, והוא נתפס. העמידוהו למשפט, השופט נותן לו תוכחה ומוסר [הם], הרי

מחמת מה שאומר לנו כאן הפסוק: כלביא יקום וכארי יתנשא לא ישכב עד יאכל טרף וגו'. (כג, כד) וברש"י - כשהן עומדין משינתם שחרית הן מתגברים כלביא וכארי לחטוף את המצות ללבוש טלית לקרוא את שמע ולהניח תפילין: לא ישכב - בלילה על מטתו עד שהוא אוכל ומחבל כל מזיק הבא לטרפו. כיצד קורא את שמע על מטתו ומפקיד רוחו ביד המקום. בא מחנה וגייס להזיקם הקב"ה שומרים ונלחם מלחמות ומפילם חללים. וכו': ידוע מה שפירשו צדיקים על דברי המחבר בתחילת השו"ע סימן א' סעיף א: "יתגבר כארי לעמוד בבוקר לעבודת בוראו וכו' והוסיף על זה הרמ"א: "ובשכבו על משכבו ידע לפני מי הוא שוכב" ונשאלת השאלה מה ענין דין זה לכאן? הרי הלכות אלו נאמרו בסימני רל"ט. אלא, שא"א לילך לישון כסוס ולקום כמו אריה... לכן אמר הרמ"א שאם ברצונו להתגבר בבוקר כארי צריך לילך לישון כמו ארי' וידע לפני מי הוא שוכב...

וזה מה שאומר לנו כאן הפסוק: כלביא יקום וכארי יתנשא, מסביר רש"י שקמים בבוקר כמו אריה וחוטפין מצוות ואיך מסוגל לזה מיד בבוקר? על זה אמר הכתוב: לא ישכב עד יאכל וגו' ומסביר בזה רש"י שקורא שמע על מיטתו ומפקיד רוחו ביד המקום. (צינוני תורה)

רש"י איך תוכל לבטל אומה החוגגת שלוש רגלים לא המקיימת שלוש רגלים, אלא 'החוגגת' בשמחה ואהבה.
(הגרמ"י רייזמן)

מאצרות המגידים

כי הכינתי זה שלוש רגלים (כב, כח)

וברש"י: 'זה שלוש רגלים - רמזה לו, אתה מבקש לעקור אומה החוגגת שלוש רגלים בשנה'.

על שלושת הרגלים נאמר 'מה יפו פעמיך בנעלים בת נדיב'. ויש להבין מה פירושו של שבח זה של הנעלים? ובמדרש (שיר השירים רבה, פרשה ז' פסקה ג') שואל: 'א"ר יודן, אפילו הדיוט מקלס בלשון זה, גנאי הוא לו, ואת אומר מה יפו פעמיך?'

דהיינו, המדרש מתקשה להלום את פירושו של השבח בו התעטר עם ישראל, שכביכול המנעלים שלו יפים בשלושת רגליו? היכן שמענו שמעניקים שבח שכזה לבני אדם?

והנה, שמענו מפי ת"ח מפורסם המתגורר בשכונת רמת שלמה בירושלים, פירוש נחמד מאוד לדברי הפסוק, ששמע מפי מרן הגרש"ז אויערבך זצ"ל, ולקח מוסרי הגון בצידו.

הכל מופקר ועומד

גם מרן זצ"ל אמר שמעולם לא הבין כיצד הפסוק משבח את נעליהם של עם ישראל, עד שעלה בליבו ההסבר דלהלן. וכן הסביר הגרש"ז: העליה לרגל התחלקה לשני חלקים. האחד עם נעליים והשני בלי נעליים...

הקטע שבו הלך היהודי עם הנעליים היה מפתח יציאתו מביתו, עד שהגיע לשערי הר הבית, שם חלץ את מנעליו. והנה, בקטע הראשון, שבו היה עם הנעליים, התיישר היהודי על שעזב את מעונו על כל הממון שהיה בו, עם כל השדות והעצים, הפרות והתרנגולות, ועכשיו הכל מופקר ועומד, והשכנים הרעים שלו עלולים לגנוב לו את הכל.

ונכון, הוסיף הגרש"ז, שהשם יתברך כתב בתורתו (שמות, פרק ל"ד פסוק כ') 'ולא יחמד איש את ארצו בעלתו לראות את פני ה' אלקיך שלוש פעמים בשנה', אבל אחרי הכל ליבו של היהודי לא היה שקט עליו כל כך. אולי אולי יגרמו חטאיו וכו'...

ובאמת, לא פשוט הדבר לעזוב את הבית ללא שומרים. צריך לזכור שבימים ההם לא היו אמצעי שמירה משוכללים כבימינו, ואדם שנשטש את ביתו, ועלה לירושלים, הפקיר בכך את כל רכושו וממונו.

נקל לתאר את מסכת התלבטויותיו של היהודי הזה, שהלך כברת דרך, ונעצר, ורצה לחזור לביתו, אבל התחזק בנפשו ואמר שאם הקב"ה הבטיח לי שאף אחד לא יחמוד את ביתי - אמשך ואלך, והכל יהיה בסדר. ושוב הלך כמה קילומטרים, ושוב תקפוהו דאגותיו, ושוב התחזק והתחזק, עד שהגיע סוף סוף לירושלים.

הקטע השני, הפחות דאוג, של העלייה לרגל, היה כאשר הגיע היהודי להר הבית, שם חלץ את מנעליו. כאן הוא כבר שהה לצד השכינה ששרתה בבית המקדש, ושכח מכל הדאגות והטרדות שאפפו אותו בדרך.

והיה אם שוב עלתה לרגע מחשבת הממון במוחו, הוא הצליח להסיר ולדחות אותה כלאחר יד, שהרי מה ערכו של עוד פרסד וכרם, של עוד פרה וכבש, למול ההנאה וההתעלות הרוחנית שהיו לו בבית המקדש!

אם היו שואלים אותו...

והנה, אמר הגרש"ז, אם היו שואלים אותו איזה שלב בעלייה לרגל חשוב יותר לפני ה' יתברך; האם השלב הראשון שבו הלך עם המנעלים שלו, והיה טרוד ומודאג על ממונו, או הקטע השני כשהגיע כבר לבית המקדש, והיה ללא מנעליו?

לכאורה היינו אומרים שהשלב בו הגיעו כבר העולם אל בית המקדש, יקבל עדיפות ראשונה במעלה אצל הקב"ה, שהרי אז ההתעלות היתה בשיאה, והאדם היה דבוק בקונו בצורה נפלאה!

אבל מה לעשות, ממשך הגרש"ז ואומר, שהשי"ת בעצמו העיד ואמר 'מה יפו פעמיך בנעלים!' אני מעריך יותר את קטע הדרך שבו הלכתם לבית המקדש, כשנעליכם ברגליכם, והיו לכם ייסורים בענין הממון, ובכל אופן לא התייחסתם לטענותיו של היצר הרע שניסה לפתותכם לחזור הביתה, אלא המשכתם ללכת לבית המקדש, וסמכתם עליי שאשמור על הממון שלכם, כפי שהבטחתי בתורתך.

כי כאשר הגעתם כבר לבית המקדש, ושכינתי שרתה עליכם, הנסיון לא היה כל כך גדול, והיה באפשרותכם להתגבר על דאגת הממון בצורה הרבה יותר קלה.

רואים מכאן, אמר ראש ישיבת 'קול תורה', לאיזו דרגה אדם יכול להגיע דווקא בגלל היסורים! עד שהשם יתברך מעיד עליו 'מה יפו פעמיך בנעלים!'

ומכאן ייקח כל אדם חיזוק ועידוד למול מה שעובר עליו בחיים. דווקא כאשר היסורים תוקפים אותך, ומסבבים את כל כולך, דווקא אז הינך חביב לפני אלוהיך יותר ויותר מהתקופה שבה היית מצוי בשלווה.

אם היו בני התורה הצעירים משימים את הדברים הללו על ליבם, ויודעים כמה חשובים ומוערכים הם בעיני הקב"ה דווקא בעם שה'משברים' באים עליהם, אין ספק שהיתה ניתנת בידם אפשרות להתגבר על המועקות, ודווקא הירידה הגדולה היתה מביאה בעקבותיה עלייה של ממש! (ברכי נפשי)

לא הביט און ביעקב (כג, כא)

הורים עושים לפעמים טעויות בחינוך ילדיהם, שההשפעות השליליות שלהן עלולות להיות קשות במיוחד. נעמוד כאן על אחת מהן, שהושמעה בשיחה של הרה"ג רבי נחום דיאמנט, ויש לה השלכות רבות.

סיפר לי ת"ח גדול אחד, אמר הגר"נ דיאמנט, שבמוצאי שבת התכוננו הוא ואשתו לאכול סעודת מלווה מלכה. כיון שלת"ח זה יש ילדים רבים, בלעה"ר, הרי שלאחר השבת נערם מספר רב של כלי אוכל במטבח, והיה צריך לשוטפם. בני הבית אכן שטפו את כל הכלים, והניחו אותם על עגלת תה שעמדה במטבח.

והנה, הוא מספר, אשתי נכנסת למטבח כדי ליטול ידיים ל'מלווה מלכה', ומבלי משים נתקלת בעגלת התה, ומיזהה אותה ממקומה. העגלה קורסת, וכל הכלים שהיו בה - עד האחרון שבהם - נפלו בקול רעש גדול על הרצפה, ונשברו. לא נשאר בהם עד אחד.

הת"ח ממשיך לספר שבתגובה אינטיינקטיבית אמרו הוא ואשתו, בקול אחד, 'כפרת עוונות'... אחר כך הוסיפו גם את ההצהרה ש'הכל משמים', ו'הכל נגזר עלינו כבר בערב ראש השנה', ובכך תם מעמד ריסוק הכלים... אף אחד לא צעק על השני, אף אחד לא התרגז. הכל עבר בשלום.

בני הזוג הבינו בדעתם שדבר כזה יכול לקרות לכל אחד, וממילא אין כל סיבה לעשות מזה ענין. נכון שההפסד הכספי הוא גדול מאוד, אבל אין מה לעשות... הרי אמרנו: זה הרי יכול לקרות לכל אחד. גם במשפחות הכי טובות מתרחשים אירועים שכאלה.

מיד לאחר איסוף כל השברים, שחלקם ניתזו למרחוק, ישבנו אני ואשתי לאכול 'מלווה מלכה'.

צעקות רמות

בתוך כדי הסעודה, נתנו לפתע את דעתנו לענין אבסורדי. נתאר לעצמנו מצב שבו לא עקרת הבית נתקלה בעגלת התה, אלא אחד הבנים הקטנים היה חולף במקום, ומבלי משים נתקל בעגלה וכל הכלים נשברים.

הרי הכל מבינים שהאירוע לא היה נגמר במלים 'כפרת עוונות', או 'הכל משמים'. הבן הזה היה 'חוטף' מאתנו צעקות וגערות רמות במיוחד! היינו מטיפים לו על כך שהכלים נשברו מפני שהוא לא נזהר די הצורך, ואם היה מביט טוב יותר במה שנעשה סביבו, הכלים לא היו נשברים.

במשך שעה ארוכה היינו אנחנו, ההורים, מטפים לו מוסר על חוסר הזהירות שלו, וללא ספק שהיינו מביאים לכך 'ראיות' רבות מהעבר, ומזכירים לו עוונות ראשונים, ודואגים שייזכר שגם בשבוע שעבר, וגם לפני שבועיים ושלושה, הוא לא גילה זהירות מספקת, ולכן קרה כך וכך.

סביר להניח שדבר זה היה מתרחש כמעט בכל בית, והצעקות על הבן הקטן היו בלתי נמנעות. לא כן?

ויבוא השואל וישאל: כיצד אנחנו יכולים לתבוע מילדנו זה, את מה שאין אנחנו תובעים מעצמנו?! האם הילד הקטן צריך להיות יותר זהיר מאמא שלו, שנתקלה בעגלה ושברה את הכלים?! מה ההגיון בכך שאנחנו מוכנים לצעוק על הבן, ולגבינו - מסתפקים ב'כפרת עוונות'?! האין זו עוולה הזועקת לשמי שמים?!

אין זאת אלא שאנחנו דורשים מילדינו דברים שאין בכוחם לעשות! כל אבא ואמא רוצים שהילד שלהם יגלם את דמות ה'פרפקט' (מושלמות), וכל עוד הוא אינו ממלא רצוננו זה, 'מותר' לנו לצעוק עליו, ולכלות בו את זעמנו, גם אם כאשר אנחנו נכשל בדבר ההוא, לא תהיינה לנו שום טענות על עצמנו!

נזק חינוכי

באומות קם, מיי בלעם, שהיה נביא כמשה (שלא יאמרו אומות העולם, לישראל נתת נביא גדול כל כך, לכן לא חטאו כמותנו, אם היה לנו נביא כזה היה חל שיפור ניכר במעשינו. לכן נתנו לו נבואה). מה עשה בלעם בנבואה - השתמש בה לתאוותיו, להשיג עוד כסף ושטויות. העמידו לו בדרך אפשרות לשוב מדרכו הרעה, כמו הכותב בפרשתנו בחנו אותו מהשמים להיכן רצונו נוטה, על ידי שהעמידו כמה עיכובים בדרך, אבל ללא הועיל, ואז אמר לו הקב"ה "לך עם האנשים" - "בדרך שאדם רוצה לילך מוליכים אותו..." והוא הלך! לקח את כל המעלות שהיו בו והשתמש בהן לרעה, לקלל את ישראל.

בפסוק כתוב "זבובי מות יבאיש יביע שמן רוקח" מבאר אחד מגדולי החסידים, אם על השולחן ישנם זבובים מתים מתרחקים מהם פסיעה שניים או שלושה, כבר לא רואים לא מרגישים, אבל אם זבובי מות נפלו בשמן רוקח, אזי השמן מעלה עובש וצחנה - מאה מטר. כי הזבובים נוטלים את הכח הריחני הנודף של השמן וכאילו משתמשים בו לרעה - הנזק גדול שבעתים. (אם אדם מתגאה, ושוכח כי את כל מה שיש בו מקבל מתנה מהקב"ה, ומתנהג כחפץ ליבו, בכך, נוטל את כוחותיו ומעלותיו להזיק לעצמו או לסביבה).

בנובהרדוק היו מסבירים את בלעם כך. היה פעם שמש נאמן שניקה את בית המדרש בשעת לילה מאוחרת, לאחר חצות. והנה לפתע, הבחין כי הגנב של העיר נכנס בשקט לבית הכנסת. הגנב לא הבחין בו. השמש התכופף מיד מתחת אחד השולחנות (להביט בעקבותיו ולתפוס אותו בגנבתו, אחת ולתמיד).

ניגש הגנב לארון הקדש, נישק את הפרוכת והחל לבכות, (אתם יודעים כי בשנים קדמוניות היו נשים צדקניות נכנסות בלילה ומתפללות ליד ארון הקדש בבכיות, היו שפתחו את הארון וביקשו לקרוע דלתות שמים בדמעותיהן). השמש לא הבין מה קורה כאן מה קרה לגנב שהגיע לארון הקדש, אולי הגנב הניח בבית ליד חולה ושמא קרה משהו אחר. המתין בסבלנות לשמע מה בפיו אלו בקשות ישמעי, והנה הוא שומע: רבונו של עולם, רבונו של עולם תן לי רוח הקודש! "יותר לא הצליח לשמוע..."

אחרי שעזב את ארון הקדש, לא יכול היה השמש להתאפק, יצא מהמחבוא ודילג אחריה, פנה אליו בחשיכה: "ר' יהודי, אף אחד לא נמצא כאן, רק אני ואתה, שמעתי שהתפללת אנא, תסביר לי, מה התכוונת בבקשותיך? תאמר לי את האמת, האם השתגעת וכי רק רוח הקדש חסרה לך?... [עד רוח הקדש ישנן כל כך הרבה דרגות בעבודת ה' כפי שהתנא רבי פנחס בן יאיר מונה בברייתא שלו: תורה זהירות, זריזות, פרישות, טהרה - עד רוח הקודש], מה קרה לך ידידנו הגנב?...".

"אי, מה אתה לא מבין. מי כמוך יודע מה זה לילה חורפי קשה, כמה קשה להידחק לבית סגור ומסוגר, אני ממש מוסר את עצמי ועד שאני כבר בפנים, מאותו רגע חיפוש הארנק כל כך קשה, חיפוש בחורים ובסדקים מתוך פחד ואימה עד כי רק אנשים בודדים מסוגלים לעמוד בפחד כזה. פחד ומתח. אילו היה לי רוח הקדש הרי הייתי יודע היכן טמונה הכספת - פונה ישר אליה וחוסך את כל הצער החולף על ראשי..."

חסרה לו לגנב הזה רוח הקודש, ואם תהיה לו מה הוא יעשה בה?... כך בלעם פונה להקב"ה מדבר עם הקב"ה וכו' כדי להרוג, על מנת להרוג יהודים, - רבונו של עולם - תן לי נבואה ורוח הקודש בשביל להרוג כסף. הבטיחו לי הרבה כסף. אנו מהרהרים לעצמנו כי זו טענה רק על בלעם, אומר הדובנער מגיד, ומציין כי חז"ל מגלים "אין לך אדם שאין לו שעה" כל אדם מקבל בשמים - מנה של סיעתא דשמיא, אם הוא מנצל אותה כראוי הוא תופס אותה - אשרי חלקו, אבל אם הוא משתמש בהצלחותיו אלו לשטויות, מפסיד. אל תהיה כבלעם! אומר הדובנער מגיד.

בדורנו, מחד גיסא יש צרות ויסורים, ומאידך גיסא קיימת סיעתא דשמיא מרובה, אפשרויות רבות במיוחד - דור דעה. זו מתנה מהקב"ה. לכן יש לדעת עוד, כי ה' לא נותן מתנות בחינם ומי יודע כמה יתבעו מאיתנו, על שנתנו את כל המוח והכשרונות לשטויות, להבלי הזמן.

בין ישראל לעמים

אני מסיים בעניין אחר. כי בלעם הרשע לימד אותנו עד כמה רב ההבדל בין נביאי ישראל לנביאי האומות.

אנו חושבים כי יש ללמוד משהו מהגויים מחכמיהם, מגדוליהם ונביאיהם - לרכוש מנהג יפה מהאנגלים התנהגות מסוימת מהאיטלקים וכדו'. טעות! מה שיש לגויים מעט, הוא מה שהם חטפו לעצמם מעם ישראל!!! יסוד היסודות שלכם יהיה - כי התורה טומנת בקרבה דרך חיים בכל השטחים ובכל התחומים. מי לא יודע כי מכח התורה אפשר לפתור כל בעיה שהיא בחיי האדם.

חז"ל אומרים כי במצרים נפדו בזכות הצדקה ובזכות מה ששמרו על המסורת "שלא שינו שמם לבושם ולשונם", גם כאשר היו עבדים,

לא פעם קורה שביל שבת שולחת האמא את בנה מהסלון למטבח, עם שתי צלחות ריקות. הבן נתקל בדבר מה, מועד ונופל, ויחד עימו את הצלחות, הנשברות לרסיסים.

גם כאן האמא תפתח את פיה בצעקות נגד הבן, ותאשים אותו בחוסר זהירות מוחלט, וכו' וכו', בעוד שאם היא עצמה תיתקל באותו דבר, ותשבור את הצלחות, יעבור האירוע בשתיקה, ואף אחד לא יעשה מזה עסק, כי הרי 'זה קורה לכל אחד'.

יתירה מזאת. אם הילד שנפל ושבר את שתי הצלחות לא היה הבן שלנו, אלא בנו של אחד מאורחיו שהגיעו להתאכסן בביתנו, הרי ברור שגם במקרה זה לא נצעק עליו ולא נגער בו ולו במילה אחת, אלא ננסה לנחם אותו במלים 'לא נורא, זה קורה לכל אחד...'.

ורק כאשר הילד שלנו הוא זה ששבר את הכלים, נצא גם אנחנו מכלינו, ונצעק עליו, על לא עוול בכפו.

הדרישה שלנו למושלמות, המתייחסת רק אל הילדים, עלולה לגרום לנזק חינוכי רב, שכן הילדים עצמם רואים שהטענות שאנחנו משמיעים כלפיהם, אינן רלוונטיות כלפינו עצמנו.

(ברכי נפשי)

"אמר רבה בר רב הונא אמר רב הונא, ואמרי לה אמר רב הונא א"ר אלעזר, מן התורה ומן הנביאים ומן הכתובים - בדרך שאדם רוצה לילך בה מוליכין אותו. מן התורה, דכתיב לא תלך עמהם, וכתוב קום לך אתם. מן הנביאים, דכתיב אני ה' אלקיך מלמדך להועיל מדרכך בדרך (זו) תלך; מן הכתובים דכתיב אם ללצים הוא יליץ ולענוים יתן חן" (מסכת מכות דף י)

"בדרך שאדם רוצה לילך מוליכים אותו" נדרש מן התורה, מן הנביאים ומן הכתובים, ומבלעם. המדרש בפרשת שמייני על הפסוק "ויין ושכר אל תשת" מביא סיפור (ובאסתר רבה פ"ה):

שיכור אחד אהב לשותות יין, כל כך היה תאב ליין עד כי מכר את החפצים בבית, כדי שיהיה לו כסף לשותות יין. הילדים שלו כעסו מאד. למה, מדוע? הם חששו שהוא יותיר אותם ללא ירושה... (הבנים אוהבים את אבא שלהם, אבל את עצמם אוהבים יותר) טוב, הם ראו כי אין עם מי לדבר, אבא מוכר את עצמו וחפציו למען היין, מה עשו? בשעה שישן נטלו אותו במיטתו, כך עם המיטה - הניחוהו בבית קברות. "שישאר שם". אולי עשו כך מסיבה נוספת - אם יראה את בית הקברות, יתבונן קצת במצבו העגום "יזכיר לו יום המיתה".

הוא לא ידע מהחיים שלו כלום, כן בית קברות, לא בית קברות, העיקר כוס יין.

למחרת בבוקר, הגיעו לכיוון העיר סוחרים בגדים, אוכל, משקאות, הם הביאו את סחורתם למכירה בעיר. לפני הכניסה לעיר יצאו תושבים והזהירו אותם "חיילי המכס מסתובבים בעיר, מה שנתפס לא כחוק מחרימים בשביל המלך" הם נבהלו כיון שהיתה להם "סחורה שחורה" היכן יברחו? להיכן ילכו? החליטו הסוחרים להניח את הסחורה בבית העלמין עד יעבור זעם (יכנסו לעיר יבחנו את האפשרויות העומדים לרשותם, ישובו ויטלו את הסחורה) בין הסוחרים היה רוכל אחד שנשא שתי חביות גדולות, הוא מיהר בבהלה והניח את החביות בצידו בית העלמין. במקרה, ליד מיטתו של הזקן.

הזקן התעורר הרים את ראשו וראה חבית יין גדולה וברז גדול בצידה. שכב בחזרה על המיטה, פתח את הברז ופתח את פיו, והיין נכנס - היישר לפיו. שתה ונרדם. התעורר. שתה עוד ויש עוד. - תענוג! מעשה מובא במדרש. חלפו שלושה ימים הסוחר עדיין לא שב לקחת את החביות, הן נחו שם ליד השיכור, ומאידך גיסא, הילדים של השותה אמרו לעצמם "בואו נראה מה קורה עם אבא שלנו". נכנסו לבית העלמין, התקרבו בהססנות והנה ראו את אבא שוכר וברז יין ממש ליד פיו... אמרו לו "אבא, עד כדי כך ה' לא עוזב אותך, נוכחים אנו להבין כי מהשמים מסייעים למלא את רצונותיך, איך גם אנו לא נמנע ממך", מיד החליטו לקבוע תורניות של ימים - כל יום אחד הילדים היה קונה לו יין ובא להשקותו. כך קיבל את היין בלי לאבד נכסים ובדרך כבוד מילדיו.

וכי חז"ל מספרים לנו סתם סיפור?!

הם באים להדגים לנו עד היכן מגיע "בדרך שאדם רוצה לילך מוליכים אותו" רוצה יין - קח, רוצה יין שרף קח לך, כמה שאתה רוצה. נכון, כי גם כאשר נותנים לו, הרי מתקופה לתקופה מנסים לעוררו שולחים מהשמים "אדום" כלומר תמרוז: "עצור" לאן אתה הולך? מה איתך? מאותתים לו בתקוה אולי יחשוב כי לא כדאי להמשיך עם היין ושאר מטעמים, אך אם אינו מבין, ממשיכים "להוליך אותו" כן, כן, לתת לו כתאוות לבו - עוד יין. פשוט מאד, זה מה שהיה בלעם. "בדרך שאדם רוצה לילך מוליכים אותו" חז"ל אומרים "ולא קם בישראל עוד נביא כמשה" בישראל לא קם אבל

מעשה באחד מהגסטאפו ימ"ש, שהוליך יהודים לכבשן, רח"ל. לאותו גוי היתה עין אחת מזכוכית, אבל כיון שעשו אותה בגרמניה, אף אחד לא הכיר בה. לא יכלו להבחין בינה לבין העין הטובה. כאשר הוליך את היהודים לכבשונות, ה' יקום דמם. לחשו לו חבריו הארוזים, והצביעו על יהודי: "הנה, זה רב של היהודים, החכם ביותר מכל היהודים הנמצאים כאן".

הוא עצר את השיירה פנה ליהודי ושאל: "אף אחד מהחיילים שלי לא יודע עד היום כי יש לי עין מזכוכית, קשה להבחין בה, אם אתה חכם, תגיד לי אתה איזו עין מזכוכית?".

החכם היהודי הי"ד הסתכל רגע קצר והצביע, קלע למטרה: "זו העין מזכוכית".

שאל אותו הגרמני ימ"ש: "כיצד הבחנת?". השיב לו היהודי תשובה ניצחת: "לעין זו אין מבט אנטישמי... הבנתי שהיא זכוכית".

ועתה, נשאלת השאלה, איך בלעם בן בעור הטמא, בעיניים טמאות שכאלו, ראה נבואה?

התשובה, -אומר הבעל שם טוב הק' - ה' הוציא לו עין אחת, ובזו העין העיוורת ראה נבואה... ובכך אפשר להשלים את שני הפירושים גם יחד: בעין אחת בה היה עיור, בה ראה היטב נבואה, (ובעין הגשמית הרי היה טמא ומטומא ולא ראה בה נבואה). (להגיד)

חמור נשאר חמור

זכורני, ששאלו בישיבה: ב"שלחן ערוך" (או"ח א, ב) נפסק, שראוי לכל ירא שמים להיות מצר ודואג ודואג על החורבן. וכי מי שאינו ירא שמים אינו צריך להתאבל על החורבן? -

ותרצו: ודאי שהוא חייב -

אך מה יעשה, ואין זה חסר לו...

ובענין זה, מסופר שכפרי אחד שב מדרשת "שבת הגדול" בעיירה הסמוכה. פנה לאשתו, מודאג: "הרב אומר שבחודש ניסן נגאלו ובניסן עתידין להיגאל, החודש הזה יבוא המשיח ויעלנו לארץ ישראל! ומה יהיה על הבקתה שבנינו בזיעת אפינו, מה יהיה על הפרות והתרנגולים וגית הירק, את הכל ניאלץ להשאיר מאחרינו?"

"קטן אמונה אתה", נזפה בו אשתו. "הקדוש ברוך הוא כבר הצילנו מצרות כה רבות, וודאי יצילנו גם מצרה זו!"

לא נעים לשמוע תוכחה, ודאי שלא מפי האשה. מיד שינה טעמו: "יודעת את, אולי אין זו צרה כה גדולה! הלא הקוזקים פושטים לאחרונה וחומסים מכל הבא ליד. שתי פרות טבחן, ותרנגולים החרימו!"

מה שנכון, נכון. אולי בכל זאת כדאי שהמשיח יבא, ונעקור למקום בטוח יותר!

חשבה, ומצאה מוצא: "אתה יודע מה? נבקש מהקדוש ברוך הוא שכאשר יביא את המשיח, יעלה את הקוזקים לארץ ישראל, ואנו נישאר פה באין מפריע..."

ועכשיו נשאל כאן שתי שאלות.

הראשונה, מה זה שייך לפרשת בלק. מלבד העובדה שהיא נקראת תמיד בראשית שלושת שבועות האבל על החורבן.

והשאלה השנייה, מדוע זה כך. מדוע אין מעיינינו בגאולה. או לנו מיום הדין או לנו מיום התוכחה, כאשר אחת השאלות בו היא: "צפית לישועה" (שבת לא).

שמעתי מאדם שהשתתף בכנסיה הגדולה של אגודת ישראל בוינה. החפץ חיים זצ"ל היה לעת זקנותו המופלגת, ישב על כסא וקהל רב התגודד סביבו, לשמוע אמרותיו. בנחישות מרפק לעצמו דרך, ושמע משפט אחד בטרם הכריעו הלחץ ונפלט: "בכל יום, בכל תפילת העמידה אנו עומדים ומבקשים: את צמח דוד עבדך מהרה תצמיח וקרנו תרים בישועתך, כי לישועתך קיינו כל היום -

האומנם 'לישועתך קיינו'?"

האומנם 'כל היום'?"

זה מה שהוא שמע, וסיפק לו חומר למחשבה למכביר...

והתשובה לשאלה הראשונה תנתן בתשובה לשאלה השנייה -

כידוע, שלבים שונים יש בבריאה. דומם, צומח, חי, ומעליהם האדם: "מדבר". פעם אחת ויחידה בכל ימי עולם ניתנה לבעל חיים היכולת לדבר. לאתונו של בלעם. סוף סוף יכולה היא לומר לאדוניה מה דעתה עליו, יכולה היא לשוחח עמו כשוה אל שוה.

שבורי רוח והמצרים שלטו בהם בכח, לא שכחו את ערכם ולכן מיאנו להתערב בהם. (בטוחים היו היהודים שהמצב הזה וכל הדומה לו - הינו זמני בלבד, והגאולה תבוא), הכיר בערכם! והבינו כי אם נביא של אומות העולם נראה כך בבושתו, סתם גוי כיצד הוא? - מה לנו ולם. מי כעמך ישראל גוי אחד בארץ! וכך תבוא הגאולה.

(להגיד)

"שתום העין - עינו נקורה ומוצאת לחוץ... ורבותינו אמרו לפי שאמר ומספר את רובע ישראל, שהקב"ה יושב ומנה רביעיותיהן של ישראל מתי תבא טפה שנוול הצדיק ממנה, אמר בלבו מי שהוא קדוש ומשרתו קדושים יסתכל בדברים הללו, ועל דבר זה נסמת עינו של בלעם. ויש מפרשים שתום העין פתוח העין, כמו שתרגם אונקלוס, ועל שאמר שתום העין, ולא אמר שתום העינים, למדנו שסומא באחת מעיניו היה"

רבותי, לפני שנים רבות נסעתי פעם בטקסי. הנהג ספר לי כי לפני כמה שבועות, העלה נוסע אלמוני שהרוויח במפעל הפיס 50,000 לירות. טוב.

כחלוף שבוע הוא לקח בטקסי את ש.י. עגנון. עגנון קיבל אז פרס נובל, יותר מ-50,000 לירות.

"שאלתי את עגנון" ספר הנהג: "פרופסור עגנון, מה ההבדל בין לבין הנוסע הקודם שלקחתי אותו במונית והרוויח סכום דומה לשלך?"

הפרופסור צחק: "שטויות, אצלו זה מתחיל ונגמר 50,000. לא יותר. אצלי 50,000 זו רק סוכריה אחת, סכום זה הינו רק ההתחלה. הספרים שלי יודפסו מעתה, וימכרו במליונים. השם שלי שווה. וזה, תבין, הכח של שירה (שי עגנון היה משורר שלהם).

כסף וכבוד, כבוד וכסף... ושוב, כסף וכבוד.

רבותי, קעת נראה. שיבואו אלף משוררים כמו עגנון, ויעשו פסוק אחד של שיר בלעם: "לא הביט און ביעקב ולא ראה עמל בישראל ד' אלקיו עימו ותרועת מלך בו" גם אלף כמו עגנון לא יכולים ליצור משהו עמוק יפה וקדוש כזה!

ניסוח זה, סגנון כזה, שירה שיצא מפיו של משה רבינו ונכתבה בתורה! "ה' אלוקיו עמו ותרועת מלך בו". ומאז, פסוק זה נלמד מפייהם של הנביאים, התנאים, האמוראים, איזו נעימות, איזה לב, קדושה טמונה כאן! הוא, בלעם, הביא שירה גדולה לעולם, היו לו כוחות טמירים! מי יכול להיות תחליף לבלעם שמילותיו נכתבו בתורה, איזו קדושה, נורא ואיום: "כנחלים נטיו כגנות עלי נהר כאהלים נטע ה' כארזים עלי מים... שכב רבץ כארי וכלביא מי יקימנו..."

"לא הביט און ביעקב ולא ראה עמל בישראל ה' אלוקיו עימו ותרועת מלך בו" חלק זה של בלעם, מלים אלו נאמרות בראש השנה אלפי שנים - על ידי גאונים וחכמים, ראשונים ואחרונים. בראש השנה! מילים של לב, נחלי דמעות נשפכו במשפט זה. ומי ביטא אותן? איזה בן אנוש הורידן משמי מרום לכדור הארץ? בלעם.

והנה אחר כל זאת, הוא יורד מדיוטא עליונה עד ל... דיוטא תחתונה. עומד לו בלעם עם בלק ובוכים: "אמרתי כבוד אכבדך" - רציית לתת לך כבוד וכסף חמישים אלף לירות... הנה אתה מסכן אומלל, אומר בלק לבלעם, אוי מסכן לא הצלחת להשיג כבוד, "הנה מנעך ה' מכבוד"... מה כבוד? איזה כבוד? וכי זה כבוד? אם היה משתף פעולה עם בלק ואומר קללות עם ישראל "ינעל א'בוק יאלה" ועוד כהנה וכהנה, הם היו שמחים.

על הכבוד הזה הם הצטערו. שיא הכבוד... ואח"כ כסף.

שוטה! נתנו לך שירת בלעם, אין לך כבוד גדול מזה! אתה מתחרה בנבואה עם משה רבנו, וזה כלום אצלך, הכבוד שלך, הן אותן שתי קללות ערביות להרוג ולהרוויח דולרים... וכי זה כבוד? עד כמה אדם עיוור ולא רואה מה נותנים לו.

עיוור

כתוב אצל בלעם "נאום הגבר שתום העין" - בחז"ל מוזכרים ב' פירושים. פירוש אחד, כי ראה רק בעין אחת והשנייה עיוורת. פירוש שני: פתוח העין שראה טוב בנבואה (עבודה זרה דף ס"ט). שני פירושים הפכיים. ואכן מקשים, כיצד יכולים לחיות יחד שני הפשטים - או שלא ראה או שראה טוב בנבואה. התירוץ הוא כך.

מה היה ראוי שתאמר? שתי מילים: "רד ממני!"
באיזו זכות אתה משתרר עלי, חובש ורותם ורוכב –
אולי נתחלף?!

תכרע על ארבע, ואטעימך את ההרגשה...
ומה אמרה?

"הלא אנכי אתונך", למה אתה מכה? –

תרתום, תרכב, אבל ברחמים, אל תצליף...

ומדוע? כי חמור נשאר חמור.

ומספרים –

הצאר הרוסי סקר מסדר של קוזאקים. עבר בין שדרת החיילים הזקופים,
חנוטים במדיהם המרהיבים ומצליבים חרבותיהם מעל ראשו. עבר תחת
חופת הלהבים, ולפתע הנחית אחד הקוזאקים את חרבו על ראש הקיסר,
לשספו באבחה. על אתר התעשת חייל הנצב מולו והסיט את חרבו. חיי
הצאר נצלו ממוות. מיד לפתו את המתנקש וגררוהו משם, סופו נחרץ.

הצאר גילה שליטה עצמית למופת. המשיך בדרכו עד לאוהל הפיקוד,
ושלח לקרא לחייל שהצילו.

"מי אתה", שאל.

הצדיע: "טוראי ולדימיר, מלכי".

"הצלת את חיי מלכך".

הצדיע: "זו חובתי וזכות עבורי, מלכי".

"הצאר חייב לך הכרת תודה, והצאר אינו אוהב להיות חייב. אמור מה
מבוקשך".

הצדיע: "מלכי, מפקד הבסיס מתאנה ללי ומתעלל בי. שולל חופשות
ומטיל מטלות וגוזר עונשים בעלילות שווא. יצוה שיפסיק להתנכל לי!"
"כן אעשה, אתה משוחרר!"

הצדיע, ויצא.

הצאר הביט לעבר מפקד הבסיס, שמצא לנכון להתנצל. קטע את דבריו:
"זכור את שני הוראותי –

האחת, להפסיק את כל ההתנכלויות כלפיו מהיום והלאה. אין להענישו,
יעשה מה שיעשה!

והשניה, שלא להעלותו בדרגה! טוראי ישאר, עד לשחרורו מהשירות".

תמה המפקד, ושאל: "מדוע, מלכי? העלאה בדרגה מתבקשת כאן!"

והצאר ענה: "כי איני חפץ בקצינים שוטים –

הרי יכול היה לבקש להתמנות למפקד הבסיס..."

אך מבטו מצומצם, מבט של טוראי. כל מבוקשו, שלא יתעללו בו.

כאתונו של בלעם –

וכמונו –

כל מבוקשינו, שלא יתעללו בנו, שלא נסבול יותר מדאי מצרות הגלות.
שהקוזקים לא יחמסו את תרנגולותינו. במקום לבקש שתבא הגאולה,
ויאיר האור, ויושפע השפע, ותבא הרווחה, ויורעף העושר, רוחני וגשמי
כאחד!

(והגדת)

וישא בלעם את עיניו (כד, ב)

וברש"י: "וישא את עיניו – ביקש להכניס בהם עין רעה, והרי יש לך שלש
מידותיו עין רעה ורוח גבוהה ונפש רחבה".

כך שנינו באבות (ה, יט): "עין טובה – מתלמידיו של אברהם אבינו, עין
רעה – מתלמידיו של בלעם הרשע".

אינני יכול לשכוח ביום שהתקיימה חנוכת הבית בישיבת "בית הלל" בבני
ברק, באותו יום ממש שהתקיימה הנחת אבן הפינה לבנין ישיבת "בית
מאיר", כבדו את הרב מפוניבז' זצ"ל לנאום.

הוא נעמד ליד מקום הנחת אבן הפינה וקרא בקול גדול: "תאמינו לי, כאשר
אני רואה שנבנות ישיבות נוספות, כאשר אחרים בונים ישיבות – אני שמח
עוד יותר מאשר כשאני בונה לבד. ואם תשאלו מה פתאום יותר, הרי
"ואהבת לרעך כמוך", ומדוע אני שמח יותר? אסביר לכם: בישיבה שלי יש
לי שמחה אבל גם עול כבד של חובות. ומאידך, כאשר אחרים בונים,
השמחה שלי גדולה ובלי עול של החובות, כל כך שמח לי בלב... גלייבט
מיר – האמינו לי כי אני שמח יותר מבעת בניית הישיבה שלי!"

זו דוגמא של "עין טובה"! ואפשר להאמין לו – לרב מפוניבז' (יחי
ראובן)

"וירא את ישראל שוכן לשבטיו" (כד, ב)

כשביקש בלעם לקלל את ישראל, "וירא את ישראל שוכן לשבטיו"...
(במדבר כד, ב) ואמר: "מה טובו אהליך יעקב משכנותיך ישראל" (שם ה)
על שראה שאין פתחיהם מכוונים זה כנגד זה (רש"י).

מעניין מה היה אומר על בני ברק. חלון מול חלון, סלון מול סלון, בקנין תורה
של דיבוק חברים (תנא דבי אליהו זוטא פט"ז).

טוב, בשביל זה יש תריסים, והמהדרין מוסיפים וילונות.

מה תפקידם? ברור: שלא יסתכלו לי לתוך הסלון. אני לא אוהב
שמסתכלים לי בצלחת. אז יש לי הפתעה עבורכם. נקרא ברש"י: "ראה
שאין פתחיהם מכוונים זה כנגד זה, שלא יציץ לתוך אוהל חברו" (רש"י
במדבר כד, ב) אתם שומעים: לא כדי שלא יסתכלו אלי, אלא כדי שאני לא
אסתכל אליהם! כי לא מענין אותי מה נעשה אצל הזולת, איני רוצה לדעת
מה קורה אצלו. אני חי את חיי, יחיה את חייו. איני רוצה למצוא חן בעיניו
ולהרשים אותו, ואיני רוצה להשוות עצמי אליו ולקנאות בו. יהי לו אשר
לו, ומה לי ולו. אלו חיים מבורכים, ואפילו בלעם לא יכול היה לקללם!

והיום, היום חיים תוך השואות לשני ותחרות עם השני, ואם יש לשני מנה
רוצה אני מאתים. הוא עבר לארבע חדרים ואני מחפש וילה.
מולו, כמובן.

בגמרא (חגיגה ט"ז) אמרו: "יאה עניותא ליהודאי" יפה עניות לישראל,
"כי ברזא סומקא לסוסיא חורא" כמו רתמא אדומה לסוס לבן. לא מצאו
משל אחר, דוגמא אחרת ליופי והתאמה. כפו פראק לחתן, למשל, או
מגבעת לבחור בר מצוה.

ואומרים בשם החוזה מלובלין זצ"ל שרעיון עמוק טמון כאן. אימתי שמים
רתמה על סוס, כשמוציאים אותו החוצה. כשמחזירים אותו לאורוה
פורקים ממנו את הרתמה! אף העניות יפה לישראל בחוץ, "למה תתראו"
(בראשית מב, א), אל תראו עצמכם שבעים, כדי שלא יתקנאו בכם (תענית
י"ב). "לעולם היו קבל [במקום חשוך] וקים" (סנהדרין יד ע"ב צב, ע"א)!
והיום, עולם הפוך. חיים על חובות, כדי להתיפות כלפי חוץ!

כשיוסף הציג אחיו לפני פרעה, בחר בחלשים שבהם (רש"י בראשית מז,
ב) לא ביקש להרשים, להפך.

והיום?! אברך הסיע אותי לאחר שמסרתי שיחה. דוקא בחור נחמד.
ופתאום האדים וצפר צפירה מחזירה.

"מה קרה" נבהלתי.

"חוצפה שכזו!" סנן "שבעה ושמונה עוקף שמונים ושתיים!" אתם כבר
מבינים באיזו שנה זה היה.

לי לקח זמן להבין מה אמר. אז איך היה מסתכל על ה"חזון איש" זצ"ל,
שעד סוף ימיו הלך עם הכובע של החתונה?!

בליל שבת אנו מקדמים בברכה את המלאכים שלוונו מבית הכנסת (שבת
קט ע"ב). שלום עליכם מלאכי השרת, בואכם לשלום וברכוני לשלום,
ומיד: צאתכם לשלום. למה משלחים ואתם, למה מגרשים אותם, מדוע
לא ישארו? החפץ חיים זצ"ל ענה: שאנו מבקשים מהם שיברכונו. ואם
ישארו עמנו, ויעיפו מבט סביב, לא בטוח שמה שהם רואים ימצא חן
בעיניהם, שהבית שלנו נראה כמו בית יהודי. שירצו לברכנו בברכת "מה
טובו אהליך יעקב משכנותיך ישראל"!

פגשתי באחד, לבוש הדר ופניו קודרות. "מה קרה לך" שאלתי, "למה נפלו
פניך". אח, כמה שמח לשאלה! סוף סוף מישוהו מתענין, דאגה בלב איש
ישיחנה. "מה אתה חושב" אמר, "יש לי כסף לקנות חליפה חדשה? אני
בקושי גומר את החודש! ומה לא טוב בחליפה הישנה? נכון, קצת דהתה,
קצת מרופטת, יצאה מהאופנה, אז מה, אי אפשר ללכת איתה? אבל מה,
אני בא בין אנשים, אז בשביל החברה התאמצתי וקניתי חליפה חדשה.
ואני מסתובב כבר שעה, ואף אחד לא בא ואמר לי תודה! הרי בשבילם
קניתי, ולא מעריכים!"

ונאמר, שזהו שאנו מתודים - גברים כנשים, בת ק' כבת כ', "על חטא
שחטאנו לפניך בשקור עין" פסוק הוא: "יען כי גבהו בנות ציון ותלכנה
נטויות גרון ומשקרות עינים" (ישעיה ג, טז) ופרשו בגמרא (שבת סב ע"ב
יומא ט ע"ב) שהיו כוחלות עיניהן, ופרש רש"י (ביצה טז ע"א קידושין עג
ע"ב) שהיו נותנות כחול סביב עיניהן, ליפותן. נו, טוב. ומה החטא שבדבר?
מה האיסור? אין כאן חטא, ויש כאן אבי אבות החטא! לא רק על שקור עין
שבא להדיח לחטא, חלילה, לפעפע כארס של עכנאי. אבל עצם השיקור,
ההתייפות, הגינדור, בשביל מה, עבור מה. למשוך תשומת לב, למצוא
חן, לקושש הערכה. על מה ולמה, מה עסקך עם אחרים, למה תתחשב
בדעתם, האם הם מתחשבים בדעתך. חיה אתה חייך, מלא את מצבריך,
גדוש עצמך בתוכן, וההערכה תגיע מאליה!

ויתכן שזהו שאמרו (בבא בתרא יא ע"א): מעשה במונבז המלך שבזבז
אוצרותיו ואוצרות אבותיו בשנות בצורת ונאספו עליו אחיו ובית אביו
ואמרו לו: אבותיך גזזו והוסיפו על של אבותם, ואתם מבזבזם? אמר להם:
אבותי גזזו למטה, ואני גזזתי למעלה. אבותי גזזו לאחרים ואני גזזתי
לעצמי. מהו "גזזו לאחרים"? בפשטות, הכונה ליורשיהם אחריהם. ולעניינו:
שאחרים יראו, ויעריכו, ויקנאו...

ורבי ירוחם ממיר זצ"ל אמר: בוא וראה, מה בין הנזיר לבין המצורע. במצורע, הן בטומאתו והן בטהרתו, כתוב: "והובא אל הכהן" (ויקרא יג, ב. יג, ט, יד, ב) במהותו נגרר הוא, נסחף, מובל. ואצל הנזיר נאמר "יביא אותו" (במדבר ו, יג) פרש רש"י: הוא מביא את עצמו. עצמאי הוא, בלתי תלוי! (ויעוין במאמרינו שם). נבחן את עצמנו, ונראה באיזה מחנה אנו נמצאים. למי מהם אנו משתייכים!

עין רעה ויצר הרע ושנאת הבריות, מוציאים את האדם מן העולם" (אבות פ"ב מ"א), וכולם בבלעם. העין הרעה, אחת מתכונותיו ותכונות תלמידיו, היורשים גיהנום בעולם הזה ויורדים לבאר שחת לעולם הבא (אבות פ"ה מ"ט ובתו"ט).

וכתב רבנו יונה (אבות פ"ב מ"א) שמי שאינו שמח בחלקו ועוין את הזולת, "אזיר עולה מן המחשבה ההיא ושורף את הדברים שעין בהם בעינו הרעה" וידועים דברי החזון איש זצ"ל (בבא בתרא לקוטים סימן כא) כי "מסודות הבריא, כי האדם במחשבתו הוא מניע גורמים נסתרים בעולם המעשה, ומחשבתו הקלה תוכל לשמש גורמים להרס ולחורבן של עצמים מוצקים". וידוע, שרב צפה בקברים שבבית העלמין ואמר שתשעים ותשעה מתוך מאה מתו בעין הרע (בבא מציעא קז ע"ב).

ובספר "אורות אילים" מצינו סיפור נורא. שר אחד היה לו בן יחיד כבן עשר. יום אחד סרקה אותו אמו והלבישתו בגדים נאים, ושלחה אותו לשחק עם הנערים. היה השר יושב בלשכתו, ושמע את מצהלות הנערים. נשא עיניו וראה במשחקם, והנער התמיר והנאה המשחק כה יפה נשא חן בעיניו. חשב: אח, אילו בני היה כמוהו - ולא ידע כי בנו הוא...

לאחר מכן פנה לביתו, לאכול. שאל את אשתו: הנער היכן הוא? אמרה לו: משחק עם הנערים. אמר: קראי לו, ונאכל יחדיו. יצאה לקרוא לו, וראתה התגודדות מבוהלת. פלסה דרך, וראתה את בנה מוטל לארץ, מת, בר מינן...

עינו הרעה של אביו פגעה בו!

הגאון רבי אברהם הורביץ זצ"ל ישב ולמד לפני הסטייפלר זצ"ל, ונכנס אדם לשאול שאלה: לא מכבר נכנסו לגור בדירתם החדשה, ואשתו שמה לב לכך שבכל פעם שהשכנה רואה את ילדיהם ומתפעלת מהם, הם חוזרים הביתה עם כאבי ראש וסחרחורות. היא מטילה בהם עין הרע, האם לעבור דירה? שאל רבי אברהם וחיין: בשביל זה, לעבור דירה? הבחין הסטייפלר בחיכוך, והקפיד: "אם הגמרא קובעת שעין הרע מזיקה, מציאות קיימת היא!"

הפטיר רבי אברהם: "מי שאינו מקפיד, אין מקפידים עמו" (פסחים ק"ע"א) והסטייפלר אמר: "לא אמרו כן לגבי עין הרע!" שהרי מזיקה היא גם צומח (בבא מציעא קז ע"א בבא בתרא ב ע"ב) ודומם (פסחים נ ע"ב)!

כמה התפעל בלעם כשראה את ישראל שוכן לשבטיו (במדבר כד, ב) שאין פתחים מכוונים זה כנגד זה, כדי שלא יציץ לתוך אוהל חבירו (רש"י). שיותר יש לאדם להזהר שלא יזיק, משלא יזוק (תוספות בבא קמא כג ע"א)!

כמה זה מנוגד לאורח החיים הראותני והרהבתי של ימינו, להחצנת העושר ולניקור העיניים. ולא מבינים, שיותר משמנקרים עיני הזולת, מנקרים עיני הזולת את נכסינו, חלילה! ואף בדבר מצוה, הרי אמרו שהלוחות הראשונים נשתברו משום שנתנו בפרהסיה ושלטה בהם עין הרע (תנחומא שמות לא).

והגאון רבי חיים פלאגי זצ"ל (לב חיים סימן פח) כתב, ששליח הציבור לא יהיה גם התוקע, "משום סכנת עין הרע, שרבים יתמהו למה כחו גדול". וכתב, שהמעשה היה באיזמיר ששליח הצבור היה גם התוקע בראש השנה, ומאותו היום ואילך הלך ונחלש עד שנפטר לבית עולמו, ותלו כולם משום עין הרע. (והגדת)

פרשת בלק – הגר"ב רוזנבלום

ישנו ספר שנקרא **אור חדש**, לר' חיים-אפרים זייטשיק. שם הוא כותב נקודה, שכשקראתי את זה נורא הודעזעתי, כי הבנתי שמה שחשבתי שידעתי עד היום, בכלל לא נכון.

מספרת הגמרא {מסכת גיטין נו, ב – נו, א} - אונקלוס בר קלוניקוס בר אחתיה בן אחותו דטיטוס הוה היה בעי לאיגורי רצה להתגיייר, אזל אסקיה לטיטוס בנגידא הלך והעלה את טיטוס באוב. אמר ליה שאלו אונקלוס: מאן חשיב בההוא עלמא מי חשוב בעולם ההוא – דהיינו העולם הבא? אמר ליה השיב לו טיטוס: ישראל! שאלו אונקלוס: מהו לאידבוקי בהו האם כדאי להתחבר עמם – כלומר להתגיייר? אמר ליה השיב לו טיטוס: מילייהו נפישין ולא מצית לקיומיהו מצוותיהם מרובות ולא תוכל לקיימם. זיל איגרי בהו בההוא עלמא לך ותתגרה בהם בעולם הזה. והוית רישא ותהיה למנהיג, שכן כתוב דכתיב {איכה א-ה} היו צריה

ואין באמת כל סתירה בין מה שהם מודים בחשיבות עם ישראל, לבין זה שהם מייצעים לעשות להם רעה, כי הם אינם ביד עצמם, אינם שולטים על טבעם אלא להיפך - טבעם שולט עליהם, אולם במאות רבות בשנים יתלבנו חטאיהם ותטוהו נפשם.

אם ככה יוצא, שכל אדם, עם המידות שהוא יוצא מהעולם הזה, הוא ישאר איתם לעולם הבא – אם הוא גנב כאן, הוא גם יגנוב למעלה. היה עצבני כאן, יהיה עצבני גם למעלה וכד'.

לאחר שמביא הרב זייטשיק את היסוד הזה, הוא מביא לו ראייה ממסכת גיהינום {ראשית חכמה, פרק יג – שער היראה} – מומלץ לכל מי שרוצה לעשות דיאטה ☺

הלכתי לארון, הורדתי את הספר שקיבלתי מתנה לבר מצוה – ראשית חכמה, פתחתי במסכת גיהינום והתחלתי לקרוא:

דבר ראשון הוא קבע כלל, וראיתי שגם הראשית חכמה מביא את הדברים – גנב ממשיך להיות גנב, גזלן ממשיך להיות גזלן, שקרן נישאר שקרן, בעל גאווה ממשיך להיות בעל גאווה, בעל תאוה נישאר בעל תאוה וכד' – המידות ממשיכות להיות אותן מידות, הן לא משתנות! כשקראתי את הדברים, פתאום קיבלתי הארה בגמרא שמעולם לא הבנתי:

מספרת הגמרא {מסכת יומא פג, ב} - ר' מר' יהודה ור' יוסי הו' קא אזלי באורחא היו הולכים בדרך. ר' מאיר הו' דייק בשמא ר' מאיר היה מדייק בשמו של בעל האכסניא לדעת אם שם נאה או מכוער הוא, ואילו ר' יהודה ור' יוסי לא הו' דייקו בשמא לא היו מדייקים בשם. כי מטו להווא דוכתא בעו אושפיזא: כשהגיעו למקום אחר בקשו מקום ללון, יהבו להו ונתנו להם, אמרו לו התנאים לבעל האכסניא: מה שמך? אמר להו בעל האכסניא: כידור. אמר ר' מאיר לעצמו: ש"מ מוכח משמו שאדם רשע הוא, שנאמר {דברים לב-כ} כי דור תהפוכות המה, והרי שמו "כידור" הוא כלשון הפסוק הזה, "כי דור כו". בערב שבת, ר' יהודה ור' יוסי (שלא הקפידו בשמות) אשלימו ליה כיסייהו הפקידו אצל בעל הבית את ארנקיהם לשבת, ר"מ (שהקפיד בשמות) לא אשלים ליה כיסיה לא הפקיד אצלו את ארנקו. אזל אותביה בי קיבריה דאבוב הלך ר' מאיר וטמן את ארנקו בקבר אביו של בעל האכסניא. בלילה ההוא אתחזי ליה בחלמיה נראה הנפטר לבנו, בעל האכסניא, בחלמו ואמר לו: תא שקיל כיסא דמנח ארישא דהווא גברא בוא וקח את הארנק המונח לי מתחת לראש. למחר, אמר להו בעל האכסניא: הכי אתחזי לי בחלמאי כך וכך הראו לי בחלומי. אמרי ליה ר' מאיר לבעל האכסניא בכוונה לדחותו שלא ילך ויטול את ארנקו: חלמא דבי שמשי לית בהו ממשא החלומות של ליל שבת, אין בהם ממש, שמתוך שאדם שרוי במנוחה, הוא מהרהר ורואה חלומות. אזל הלך ר"מ לקבר ונטריה כולי יומא ושמר על ארנקו כל אותו היום, ואייתיה למחר והביאו במוצאי שבת. אמרו לו ר' יהודה ור' יוסי לבעל האכסניא: הב לן כיסן תן לנו את ארנקינו. אמר להו בעל האכסניא: לא היו דברים מעולם על איזה ארנקים אתם מדברים? אמר להו ר"מ אמאי לא דייקיתו בשמא מדוע לא דייקתם בשמו? אמרו ליה: אמאי לא אמרת לן מר מדוע לא אמר לנו האדון להזהר ממנו? אמר להו ר' מאיר: אימר דאמרי אנא חששא כשאמרתי לדייק בשמות, אמרתי רק ששם מכוער מעורר חשש. אחזוקי מי אמרי האם אמרתי שצריכים עד כדי כך להחזיק אותו כרשע ולהזהיר אחרים מפניו? משכוהו לבעל האכסניא בדברים, ועיילוהו לחנותא והכניסוהו לחנות יין כדי להשקותו יין. חזו טלפחי אשפמיה ראו עדשים על שפמו, אזלו הלכו התנאים אצל אשתו של בעל האכסניא, ובקשו בשמו את ארנקיהם ויהבו סימנא לדביתיהו ונתנו סימן לאשתו ששלחם, שאכלו אותו יום, הוא ואשתו עדשים. בכך האמינה להם אשתו ומסרה להם את הארנקים, ושקלוהו לכיסייהו ואייתו לקחו את הארנקים והלכו לבעל האכסניא, להוכיח לו שהוא שקרן. אזל איהו וקטליה לאיתתיה הלך בעל האכסניא והרג את אשתו.

רבתי, למדתי את הגמרא הזאת כמה וכמה פעמים, ותמיד שאלתי את עצמי שאלה - איך יכל להיות, שמשמים נותנים לנשמה שנפטרה כבר, לרדת לבן שלו בשבת ולומר לו "כידור, כנס אלי, יש לך חבילת דולרים ליד הראש שלי - בוא תיקח!" - איך יכל להיות שמשמים נותנים לו לרדת ולעודד את הבן שלו לגנוב???

עפ"י דברי הרב זיטשיק והראשית חכמה זה מובן - מי שהיה גנב בעולם הזה יהיה גנב גם בעולם הבא, אבל בעולם הבא אין מה לגנוב - אז מה הוא עושה???

"כידור ובניו" - זה תורשתי - למעלה הוא כבר לא יכל לגנוב, לכן הוא בא לבן שלו ומעודד אותו לגנוב - "תמשיך את המורשת!" © זאת אומרת, שהדבר הזה לא מפסיק לאחר המוות, אלא ממשיך הלאה עד המיתות!

מביא רש"י מעשה שמוכא בירושלמי {מסכת סנהדרין מד, ב} - דבעיא מכסא. מעשה במוכס אחד ישראל רשע אחד שמת ובו ביום מת אדם גדול בעיר ובאו כל בני העיר ונתעסקו במטתו וקרובי אותו מוכס הוציאו גם את מטת המוכס אחריו וקפצו עליהם אויבים והניחו המטות וברחו והיה שם תלמיד אחד שישב לו עם מטת רבו לאחר זמן חזרו גדולי העיר לקבור את החכם ונתחלף להם מטתו בשל מוכס והיה אותו תלמיד צועק ולא הועיל וקרובי המוכס קברו את החכם ונצטער בה אותו תלמיד מאד מה חטא גרם ליקבר זה בבזיון ומה זה אותו רשע ליקבר בכבוד גדול כזה. נראה לו רבו בחלום ואמר לו אל תצטער בא ואראך בכבודי בגן עדן בכבוד גדול ובא ואראך אותו האיש בגיהנם וציר של פתח גיהנם סובב באוניו. אבל פעם אחת שמעתי בגנות תלמידי חכמים ולא מחיתי ולכך נענשתי, וזה פעם אחת הכין סעודה לשר העיר ולא בא שר העיר וחילקה לעניים וזה היה שכרו. אמר אותו תלמיד: עד מתי יהא אותו האיש נדון בדין קשה? אמר לו: עד שימות שמעון בן שטח ויכנס תחתיו. אמר לו: למה? אמר לו: מפני נשים מכשפניות ישראליות שיש באשקלון ואינו עושה בהן דין. למחר סיפר אותו תלמיד דברים לשמעון בן שטח. מה עשה? כינס שמונים בחורים בעלי קומה והיה אותו היום יום גשמים, ונתן כד גדולה ביד כל אחד ואחד וקיפל טלית בתוכם ואמר להן: הזהרו בהן שהן שמונים ובשעה שתכנסו יגביה איש אחת מהן מן הארץ ושוב

אין מכשפות שולטות בכם, ואם לאו, לא נוכל להם. הלך לו שמעון בן שטח לטרקלין שלהם, והניח הבחורים מבחוץ. אמרו לו: מי אתה? אמר להן: מכשף אני ולנסותכם בכשפים באתי. אמרו לו: ומה כשפים בידך? אמר להן יכולי להביא לכם שמונים בחורים עטופי טליתות נגובות. ואע"פ שהוא יום גשמים, אמרו לו: הנראה. יצא לחוץ ורמז להם הוציאו הטליתות מן הכדים, ונתעטפו בהן ונכנסו ואחו כל אחד את אחת מהן והגביה ויכלו להם הוציאותם וטלאום כולם, ונתקנאו קרוביהם בדבר ובאו שנים מהם וכוונו דבריהם והעידו על בנו של שמעון בן שטח חיוב מיתה ונגמר דינו וכשהיה יוצא לסיקל אמר אם יש בי עון זה, לא תהא מיתתי כפרה לי, ואם אינו כן, תהא מיתתי כפרה על כל עונותי וקולר תלוי בצואר עדים ושמעו אלו וחזרו בהם ונתנו טעם לדבריהם מחמת שנאת הנשים ואעפ"כ לא נפטרו:

נשאלת השאלה - בשלמא הצדיק שנקבר בתור מוכס - זה מידה כנגד מידה - הוא שמע בגנותו של תלמיד חכם, לכן הוא נענש - שוכב תלמיד חכם על הרצפה, אומרים לו: "אוי, כמה מס הכנסה גבית!" - זה ביזיון לתלמיד חכם. לכן אם הוא שמע בגנותו של תלמיד חכם, אז העונש במידה כנגד מידה - בגנותו של תלמיד חכם.

אבל אם אתה אומר שזה שכר שניתן למוכס - איזה מין שכר זה שניתן למוכס, שמלווים אותו אלפי אנשים ואומרים לו: "אוי, איזה צדיק! שבעים שנה הרבצת תורה. כל רגע הקדשת לתורה!" - זה לא שכר, זה בושע עברו! כאלה כינויים לומר לאדם שהדברים לא היו קיימים אצלו? סיפר לי פעם אחת הרב בויאר, ראש העיר - פעם הגיע אחד, להתקבל לתפקיד פקח עירוני.

אמר לו: "תשמע, אנחנו נותנים שכר מינימום"

"יש אופנוע?"

"יש אופנוע"

"בסדר גמור!"

בדר"כ, אף אחד לא היה מסכים לעבוד בשכר מינימום "שכר מינימום? אני מינימום 30 ₪ לשעה!"

הרב בויאר ממש התפלא: "בלי ויכוחים!! ככה ישר הוא מקבל את התפקיד?!", הלך לברר את הענין ...

אמרו לו: "כבוד הרב, מה אתה מתפלא? אתה חושב שאנחנו חיים משכר מינימום? אנחנו עולים למעלה, אם בנו קצת יותר מידי - מבקשים 'אגרה' כדי לא להגיש תלונה ויש לנו משכורת!"

מספר לי הרב בויאר, שכאשר הוא נבחר לראש עיר, הגיע אליו אברך אחד: "כבוד הרב, תעזור לי!!!"

"מה קרה???"

"כבוד הרב, אתה יודע ... מותר לבנות על הגג רק 40 מטר ... מה אני יכל לעשות שלמשאית מלט נשפך 'בטעות' עוד 30 מטר מלט? אתה יודע, אי אפשר להחזיר את המלט בחזרה למשאית ... לא חבל? זה כל תשחית - אז כבר המשכתי עם המרפסת" ©

"נו, אז מה אתה רוצה?"

"תשמע, אתמול הגיע הפקח. אמרו לי תתן לו מעטפה עם 400\$ - הוא ירד חזרה למטה ולא יבדוק אותך. אתמול הוא הגיע, פתח את המעטפה, ואמר לי 'אדוני, המחיר עלה ל- 1000\$! , כבוד הרב - דבר איתו שיעשה הנחה, אני אברך!' ©

כותב הספר מעיין האמונה {חלק ב, ע' תקע"ד} - למה אדם הולך לעבוד בתור מוכס? הרי לא מרוויחים משכורת גבוהה מזה. עיקר הכסף זה מהמעטפות שנותנים להם בדרך ©.

אם ככה, מה יש למוכסים? הרבה כבוד - כולם רועדים מהם!

כשרואים שוטר, מכבדים אותו? אתה אומר לעצמך "הלוואי שילך כבר", אבל כל עוד שהוא בשטח, אתה נותן לו כבוד מדומה.

כמו השוטר - מגיע מוכס, שגם עליו אתה אומר "הלוואי שילך כבר", אבל בכל זאת, נותנים לו כבוד מדומה - הוא חושב שמכבדים אותו, אבל זה לא באמת שמכבדים אותו, אלא יראים ממנו ולכן מכבדים אותו.

אדם שנעשה מוכס ונהנה מכבוד שקרי, גם לאחר מותו יקבל כבוד שקרי - עומדים אלפי אנשים ואומרים: "אחא, איזה תלמיד חכם הוא היה!" יוצא, אם אדם נהנה מכבוד מדומה בחייו, הוא יהנה מכבוד מדומה גם לאחר מותו.

רבתי, זה לא רק זה:

בשעה שחמד אחאב מלך ישראל את כרם נבות, ביקש לקנות אותו מידו: "אתן לך מיליון דולר!"

"לא מעוניין!"

"אתן לך שלש מיליון דולר!"

"בשום פנים ואופן לא" – "מ"א כא, ג} ויאמר נבות אל אחאב חלילה לי מה' מותני את נחלת אבותי לך.

אמרה לו איזבל אשתו: "מה אתה מנהל איתו משא ומתן, הרי אתה מלך! שכור שני עדי שקר שיעידו שקילל את הקב"ה, ותחסל אותו!" מספר הנביא:

"מ"א כא, יג} ויבאו שני האנשים בני בליעל וישבו נגדו ויעדהו אנשי הבליעל את נבות נגד העם לאמר בך נבות אלהים ומלך ויצאהו מחוץ לעיר ויסקלוהו באבנים וימת: {יז} וישלחו אל איזבל לאמר סקל נבות וימת: {טז} ויהי כשמע איזבל כי סקל נבות וימת ותאמר איזבל אל אחאב קום רש את כרם נבות היזרעאלי אשר מאן לתת לך בכסף כי אין נבות חי כי מת: {טז} ויהי כשמע אחאב כי מת נבות ויקם אחאב לרדת אל כרם נבות היזרעאלי לרשתו: {יז} ויהי דבר ה' אל אליהו התשבי לאמר: {יח} קום רד לקראת אחאב מלך ישראל אשר בשמרון הנה בכרם נבות אשר ירד שם לרשתו: {יט} ודברת אליו לאמר כה אמר ה' הרצחת וגם ירשת ודברת אליו לאמר כה אמר ה' במקום אשר לקקו הכלבים את דם נבות ילקו הכלבים את דמך גם אתה.

נבות כבר נמצא בעולם האמת – נהנה מזיו השכינה. הגיע הזמן להעניש את אחאב – הוא רוצה לצאת למלחמה, אבל אומר לו הנביא: "אתה היחיד שתיפול במלחמה"

אמר אחאב: "הנביא הזה שונא אותי" – חיפש נביאי שקר, שיאמרו לו שיצליח במלחמה.

{כב, ו} ויאמר ה' מי יפתה את אחאב ... {כא} ויצא הרוח ויעמד לפני ה' ויאמר אני אפתנו ויאמר ה' אליו במה: {כב} ויאמר אצא והייתי רוח שקר בפי כל נביאי ויאמר תפתה וגם תוכל צא ועשה כן.

אומרת הגמרא {מסכת סנהדרין פט, א} – אמר רב יהודה מאי מהי הכוונה במלה צא שאמר ה' לרוח? צא ממחיצתי. מאי ומהו ה"רוח"? שנזכר בכתוב: אמר רבי יוחנן: רוחו של נבות היזרעאלי ...

נשאלת השאלה – נבות נמצא בגן עדן- נהנה מזיו השכינה, מה זה צריך לעניין אותו איך יענישו את אחאב?

אומרים רבותינו – יצר הנקמה, נמצא גם לאחר המוות.

הוא כבר נמצא בעולם האמת, יש נקמה?! הוא מוכן ללכת!

אם הוא מוכן לשקר עבור הנקמה – זה סימן שהוא היה גם שקרן במהלך חייו. כי מי שהיה שקרן בחייו, ממשיך להיות שקרן גם לאחר מותו.

אם אלו הם פני הדברים, הגענו אל הראיה שכותב הרב זייטשיק בספרו, ומכאן יש לנו הסבר נפלא:

כותב הרמח"ל {אוצרות הרמח"ל, איוב} – כי פעל אדם ישלם לו וכאחר איש ימציאנו {לד, יא}. כי בדרך שאדם הולך בעולם הזה, בה הולך לאחר מיתתו. ואותו העון שעשה בעוה"ז בבחירתו, ואז הוא לו לעונג. אותו העון עצמו מתמיד ועושה בגיהנום, אבל בעל כרחו שלא בטובתו. וזה הוא הצער היותר גדול שיכול להיות לו. ולפי ששמעון הלך אחר עיניו, היה ראוי שיעשה כן גם אחר מיתתו בעל כרחו. והקב"ה ריחם עליו ונתן לו העונש הזה בעוה"ז, כדי לתת לו מנוחה לעוה"ב. והוא מה שארז"ל: "ויהי טוחן בבית האסורים". מלמד שכל אחד ואחד הביא לו אשתו לבית האסורים כדי שתתעבר ממנו. וענין זה אומרו הפסוק בהדיא: {איוב כד, יט} "ציה גם חום יגזול מימי שלג שאול חטאו". כי מי שגונב וגזול בחייו גם במותו יגזול, אלא שבחייו גזל מעות או ממון להנאתו, ושם יגזול, אם בגיהנום של אש – יגזול אש. ואם בגיהנום של שלג – יגזול שלג. וזה אליו לצער גדול ולכפרת עונותיו.

כותב הרב זייטשיק – ובמסכת גיהנום אמרו ז"ל: בכל ערב שבת מוליכין אותם לב' הרי שלג ומניחים אותם, ובמוצאי שבת מחזירים אותם למקומם בגיהנום, ומהן נוטלים שלג ונותנין תחת בית שחיתתם כדי לצנן אותם בששת ימי החול, והקב"ה אומר להם: רשעים, אוי לכם שאף בגיהנום אתם גוזלים, שנאמר {איוב כד, יט} ציה גם חום יגזול מימי שלג שאול חטאו (כלומר, אף בשאול חטאו).

ולכאורה, מה שייכת גזילה בעולם הבא, איך יכולים בכלל לגזול שם? מילא בעולם הזה קיימת בחירה ונותנים את האדם לבחור לו, אבל בעולם הבא הלא כבר ניטלה הבחירה מיד האדם ואין בידו לעשות הרע, מה איפוא אפשר לגזול? ועוד, כלום גם שם קיימים יצר ונטיה לרע, ואם לא איך הם גוזלים?

אלא כפי רעיונו, שהורגלו אותם הרשעים לגזול בעולם הזה, כטבע נעשה להם הדבר, הנטיה הזו חדורה כ"כ בנפשם ודבוקה בכל חושיהם ועצמותיהם, עד שאפילו בגיהנום, מקום הדין והמשפט על הרע, מקום הזיכור וההיטהרות מכל עוון ותיעוב, הרי ההרגל עוד עושה את שלו, אפילו מבלי ידיעה והרגשה כבר עושים את הרע, שולחים את ידיהם לגזול, כי כל דמם וכל חושיהם טבועים ברעל הגזילה, היד נשלפת

מעצמה, עוד בטרם באה ההכרה ומוחה על זה, כי אם הרע נתדבק בכפותיהם בעולם הזה – ההתדבקות הזו באה עמם גם כשהם מגיעים לעולם הבא, גם שם הם גוזלים.

והקב"ה גוער בהם ומבכה עליהם ברחמנותו: "אוי לכם רשעים", שאף בגיהנום, מקום הטהרה, מקום ההפרדה בין הרע והנפש, גם שם אתם גוזלים, עדיין לא נטהרתם, עדיין עומדים אתם תחת השפעת ההרגל הרע שנתרגלתם בעולם השפל, עולם השקר, עדיין בתוך כתמייהם וגילוליים אתם רובצים, לא הספיקו לכם עוד יסורי הגיהנום כדי לשרוף את הפגמים הדבוקים בכם, הכתמים שרחשתם לעצמכם בחייכם בעולם השקר, כמ"ש: כל העובר עבירה אחת בעולם הזה העבירה מלפנתו, ור"א אומר: קשורה בו ככלב.

והגאון הרבי רבי יונתן מפרג זצ"ל כתב בספרו יערות דבש: שבמחלוקת במסכת ברכות פרק מ' שמתו: אם המתים יודעים מה שנעשה בעולם הזה אם לא, אומר שאלו ואלו דברי אלקים חיים, כי אלה שנשארו אחרי מותם במדרגת עוה"ז יודעים ומתעניינים בו, משא"כ אלו שהיו בעלי מדרגה רוחנית בעוה"ז אינם יודעים מאומה מעוה"ז כי שוב אינם מתעניינים מהנעשה בו בעוה"ז. כי בהיותם בעוה"ז היו פורשים ורחוקים מכל הוויות שבה.

עד כאן דבריו הנפלאים של הרב זייטשיק.

רבותי, בואו נעבור עכשיו לזכות ולא לשלילה:

מספרת הגמרא {מסכת כתובות עז, ב} – ריב"ל מיכר בהו ועסיק בתורה היה מתדבק בהם ועוסק בתורה. וכך אמר: הפסוק קורא לתורה (משלי ה-יט) אילת אהבים ויעלת חן. אם חן היא מעלה על לומדיה {ויעלת חן} אגוני לא מגנא – וכי לא תגן עליו גם מהמחלה? כי הוה שכיב כשהגיע זמנו של רבי יהושע בן לוי להיפטר מן העולם אמרו ליה: למלאך המות: זיל עביד ליה רעותי לך תעשה לו כל מה שהוא רוצה – תמלא את רצונו אזל איתחזי ליה הלך מלאך המות ונתראה לו א"ל רבי יהושע בן לוי: הביאתי לך ענין ואחיו לי דוכתאי והראה לי את מקומי שם, אמר ליה המלאך: לחיי (בסדר). א"ל ריב"ל למלאך המות: הב לי סכינך תן לי את סכינך שבו אתה הורג אנשים דלמא מבעת לי באורחא אני חושש שמא תפחיד אותי בדרך, יהבה ניהליה ונתן לו מלאך המות את הסכין. כי מטא להתם כשהגיע ריב"ל לשם דלייה הרימו מלאך המות על גבי הקיר קא מחוי ליה והראה לו את מקומו בגן עדן שוור נפל לההוא גיסא קפץ ריב"ל לצד השני, כלומר לתוך גן עדן. נקטיה בקרנא דגלימיה אף מלאך המות אחז בו בפיתת כסותו. א"ל ריב"ל: בשבועתא דלא אתינא שבועה שלא תחזור! ובכן, נוצרה בעיה חמורה: מלאך המות רצה להחזיר את רבי יהושע בן לוי, אך הוא נשבע שלא יחזור! אמר קודשא בריך הוא אמר הקב"ה בישוב הבעיה: אי איתשיל אשבועתא ניהדר אם נשבע ריב"ל בשבועה מעולם ונשאל עליה להתירה, עליו לחזור; אי לא לא ניהדר אך אם לא, אינו צריך לחזור. מכיון שלא נשאל ריב"ל להתיר שבועה מעולם, הותר לו להישאר בגן עדן. אמר ליה מלאך המות לריב"ל: הב לי סכינאי תן לי את סכיני בחזרה. לא הוה קא יהיב ליה סרב ריב"ל להחזירה ולא נתן לו, כי פחד שמא ישתמש בה נגדו. נפקא בת קלא יצאה בת קול ואמרה ליה (לו) לריב"ל: הב ניהליה דמיתבעא לבריינתא תן לו (למלאך המות את סכיניו) כי הוא נצרך לה לבריות אחרות. הוא לא ישתמש בו נגדך, אלא נצרך הוא לו ליטול נשמתם של אנשים אחרים. כששמע זאת ריב"ל – החזיר לו את הסכין. הגמרא מתארת כיצד נתקבל ריב"ל בגן עדן: מכריז אליהו קמיה הכריז אליהו הנביא לפניו: פנו מקום לבר ליואי פנו מקום לבר ליואי (לבן לו), אזל אשכחיה לר' שמעון בן יוחאי הלך ריב"ל ומצא את רשב"י דהוה יתיב על תלת עשר תכטקי פיזא שהיה יושב על שלש עשרה כסאות מזהב טהור. אמר ליה רשב"י לריב"ל: את הוא בר ליואי? אמר ליה הן, שאלו רשב"י: האם נראתה קשת בימיך? אמר ליה הן. אם כן אי אתה בר ליואי. ולא היא ובאמת לא כך היה הדבר דלא הואי מידי שכלל לא היתה נראית הקשת בימיו, אלא סבר ריב"ל: לא אחזיק טיבותא לנפשאי "לא אתגאה בעצמי" – היה ענוותן!

מכאן אנו למדים – מי שהיה ענוותן בעולם הזה, ממשיך להיות כך גם בעולם הבא!

אם אלה הם פני הדברים, נוכל לעמוד על נקודה אחת:

בלעם הרשע אומר לאונקלוס: "אל תתגייר – לא תדרוש שלומם וטובתם כל הימים"

נשאלת השאלה – למה?!

עפ"י מה שלמדנו, התשובה פשוטה מאוד – אם בחייו היתה לו שנאה לעם ישראל, הוא ממשיך לשנוא אותם גם לאחר מותו – זה לא ניגמר! אברהם אבינו שבחייו ניסה להציל את סדום, גם לאחר מותו ממשיך לעשות חסד:

אומרת הגמרא {מסכת עירובין יט, א} - אם אין אש של גיהנום שולטת ברשעי ישראל, איך תפרש את הכתוב: "עובדי בעמק הבכא" שנתפרש קודם לכן, כלומר: העובדים על רצונו של מקום מעמיקים להם גיהנום והם בוכים, הרי שפושעי ישראל אכן נידונים בגיהנום? ההוא אותו פסוק, פירושו רק דמייני ההיא שעתא בגיהנום שהם נידונים לפי לגיהנום לפי שעה ואתי ובא אברהם אבינו ומסיק להו ומקבל להו ומעלה ומקבל אותם; בר מישאל חוץ מיהודי שבא על בת עובד כוכבים דמשכה ערלתו מפני שערלתו נמשכת ומכסה את המילה שלו ולא מבסקר ליה ואין אברהם אבינו מכירו כיהודי.

אני רוצה לעמוד על נקודה אחת, שראיתי בספר מעיין המועד על חג הסוכות {ע"מ שני"}, שמביא סיפור נורא ואיום, שימחיש לנו על מה אנחנו מדברים:

מספר הספר מעיין המועד - הגאון הצדיק רבי חיים פרידלנדר זצ"ל, המשגיח בשיבת פוניבז', חש בשיניו. פנה לרופא שערך צילום, והבהילו לבית החולים. גידול ממאיר בלסת, רחמנא ליצ'לן, עבר ניתוח בארה"ב ושב לארץ לסידרת הקרנות. בו בזמן המשיך בשיגרת שיחותיו בישיבה, ובישיבת הנגב ובישיבת "לב אליהו" בקרית ישמח משה, ובחוגי המחשבה שהעביר בביתו לקבוצת אברכים. מי שמכיר את השפעתו המדכדכת והמחלישה של ההקרנות, לא יוכל אלא להשתאות. אבל המחלה הלכה והתפשטה, וההקרנות הלכו והתישו, וכאן מגיעים אנו לספורנו. תלמיד הישיבה ביקש להוועץ ברבו, מרן הגר"מ שך זצ"ל. ידע שהדלת תמיד פתוחה. נכנס לדירה, אבל הדלת היתה סגורה; בחדר התקיימה ישיבת הנהלה בראשות ראש הישיבה. המתין לסיומה. עודו ממתין, והדלת החיצונית נפתחה. המשגיח, רבי חיים פרידלנדר, נכנס, "מה אתה עושה כאן", שאל את הבחור, אמצע ה'סדר' עתה. "אני מבקש להוועץ בראש הישיבה".

"ומדוע אינך נכנס?"
"כי מתקיימת ישיבת הנהלה"

אם זו ישיבת הנהלה, יכל המשגיח להיכנס. פתח את הדלת. הבחור ראה כיצד כולם קמים, כאיש אחד. פסע פנימה, ולא היה בו כח לסגור הדלת אחריה. ראה הבחור כיצד הוא פונה לראש הישיבה ושואל דבר מה. לא שמע את השאלה, אבל ראה שהכל דומעים. ראש הישיבה ענה, רבי חיים פנה לצאת, וראש הישיבה ליווהו. בפתח ראה את הבחור, שאל לרצונו, וענהו.

הבחור עלה לבית המדרש, אכול סקרנות. מה שאל המשגיח, מדוע כולם בכו. בצהריים פגש באחד הר"מים, ושאלו בחכמה: "ראיתי שהמשגיח נכנס ושאל משהו את ראש הישיבה. ראיתי שכולם בוכים, וראש הישיבה ענהו. אם זה דבר שאיני ראוי לדעתו, כאילו לא שאלתי. אבל אם רשאי אני לדעת, מבקש אני לדעת".

ענה הר"מ: "אספר לך, בתנאי שלא תגלה זאת בחודש הקרוב". וסיפר שהמשגיח גילה, שהוא מגיע היישר מהרופא, הרופא הודיעו שנכשל בעצירת המחלה. אין עוד טעם בהקרנות, והן יופסקו. יינתנו רק תרופות לשיכוך הכאבים. "וכמה זמן נותר לי לחיות, להערכתכם", שאל המשגיח. "שבועיים שלושה", ענה הרופא.

שמע המשגיח, ובא סיפר זאת, ואין פלא שכולם בכו. אך לא לשם כך הגיע. הוא בא לשאול: אדם שנותר לו שבועיים לחיות, מה עליו לעשות. לערוך חשבון נפש, לשוב בתשובה יותר עמוקה, לחזור על תלמודו: "אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו {פסחים נ, א} להכין ספריו לדפוס, להעניק זמן איכות לילדיו?

וראש הישיבה ענה: "אדם שנותר לו פרק זמן קצר לחיות, ינצלו כדי לעבוד ולעמול על שיפור המידות".

מי שהכיר את המשגיח ומידותיו האצילות, את שליטתו העצמית המוחלטת, ידע ששבועיים הספיקו לו לליטוש אחרון, לברק סופי. אנו, זקוקים להרבה יותר. אבל התשובה כה תמוהה. רגילים אנו להתייחס למידות כאל יצרניות של מעשים. אבל המשגיח עמד בפני תקופת התנתקות ממעשים. לשם מה עליו לשפר מידותיו? והתשובה, שכאשר מגיע האדם למרום נשקלים מעשיו, נקבע שכרו, אבל בראש ובראשונה שואלים מי בא, מי הגיע, מי אתה. עד כאן.

כשקראתי את זה, אמרתי לעצמי: "ר' חיים פרידלנדר צריך לעבוד על המידות שלו?!"

כותב הגאון מוילנה {אבן שלמה, פרק א} - עיקר חיות האדם, הוא להתחזק תמיד בשבירת המידות, ואם לאו למה לו חיים. אם ככה יוצא, שעבודת המידות היא העיקר.

אומרת המשנה {מסכת אבות ה, יט} - כל מי שיש בידו שלשה דברים הללו, מתלמידיו של אברהם אבינו. ושלשה דברים אחרים, מתלמידיו של בלעם הרשע. עין טובה, ורוח נמוכה, ונפש שפלה, מתלמידיו של אברהם אבינו. עין רעה, ורוח גבוהה, ונפש רחבה, מתלמידיו של בלעם הרשע.

באים חז"ל ואומרים לנו - דע לך, בפרשה הזו אין שום מצוה. אבל יש בה את התשתית לבנות בן אדם!

אם אתה רוצה לדעת איך נבנה אברהם אבינו, בבקשה - מ - עין טובה, ורוח נמוכה, ונפש שפלה!

אתה רוצה לדעת איך נהיה בלעם הרשע? חי עם אתון, מחפש לקלל את ישראל וגם לאחר מותו, ששואלים אותו מה לעשות עם ישראל, הוא אומר: "לא תדרוש שלומם וטובתם כל הימים" - איך זה נוצר? זה נוצר מ - עין רעה, ורוח גבוהה, ונפש רחבה!

בהמשך, שואלת המשנה - "מה בין תלמידיו של אברהם אבינו לתלמידיו של בלעם הרשע?"

נשאלת השאלה - מה זאת אומרת 'מה בין תלמידיו'?
תלמידיו של אברהם אבינו, הולכים ב"ה עם חליפה ארוכה ועם כובע עגול. אבל תלמידיו של בלעם הרשע, הולכים עם ג'ינס מחורר וחולצה שכתוב עליה מספר '10'. יש להם י"ב עגילים באזניים כנגד י"ב שבטים ועוד עגיל בעין כנגד 'עין טובה' ☺ - מה זאת אומרת מה ההבדל? יש הבדלים עצומים!

המשנה לא מביאה את ההבדלים האלה, אלא מה היא אומרת! "מה בין תלמידיו של אברהם אבינו לתלמידיו של בלעם הרשע" - יכולים לשבת באותה ישיבה שני בחורים, עם אותו כובע ואותה חליפה - אחד יהיה תלמידו של אברהם אבינו, והשני יהיה מתלמידיו של בלעם הרשע! למה???

אם אין לו 'עין טובה':
אחד רק יצא לבניה של מרפסת - "הלו, תבואו מהר, מישוהו התחיל לבנות כאן משהו!"

מה אכפת לך?! הוא יגנוב לך את השמש?! מה קרה???

'עין רעה' - הוא לא יכל לראות את השני מצליח!

חז"ל לא אמרו לנו שהוא שונה - הוא נראה אותו הדבר!

מלמדת אותנו הפרשה, עד כמה האדם צריך לתקן את מידותיו. (ברוך שאמר)

בדרך הדרוש

אוי מי יחיה משמו אל. (כד, כג)
בגמ' סנהדרין (צו, ב) "אמר רב כלו כל הקיצין ואין הדבר תלוי אלא בתשובה ומעשים טובים ושמואל אמר דיו לבא לשיעורם באבלו כתנאי רבי אליעזר אומר אם ישראל עושין תשובה נגאלין ואם לאו אין נגאלין אמר ליה רבי יהושע אם אין עושין תשובה אין נגאלין אלא הקדוש ברוך הוא מעמיד להן מלך שגורונו קשות כהמן וישראל עושין תשובה ומחזירין למוטב" דהיינו שרב ס"ל כ"א ושמואל ס"ל כ"ר"י שמעמיד עליהם מלך רשע כהמן. וזה מה שאמר בלעם "אוי מי יחיה משמואל" שלשית שמואל מעמיד עליהם מלך רשע כהמן.

(שפע חיים - מכתבי תורה מכתב כ' - לימים נוראים)

דאיתא בזהר על פסוק עיני ה' המה משוטטים בכל הארץ, דאית מלאכין משוטטין בכל העולם ורואין מעשה בני אדם, וכשבית דין העליון דן את האדם, המה יעידון ויגידון מעשה בני אדם, נמצא דיש עדות על מעשה בני אדם. ואיתא בגמרא (ב"ק עה, א) מודה בקנס ואחר כך באו עדים רב אמר פטור ושמואל אמר חייב. נמצא דהוידי מועיל לדעת רב, ואפילו אם האדם חטא כשמתוודה הוא כקטן שנוולד דמי בלי חטא, אבל לדעת שמואל דאמר מודה בקנס ואחר כך באו עדים חייב, אינו מועיל לו הוידי, וחייב מיתה אם חטא. וזהו שאמר בלעם "אוי מי יחיה משמואל", בשלמא לדעת רב יש תקוה בוידי אף על פי שחטא אבל לשמואל אינו מועיל, ואדם אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא, אם כן מי יוכל לחיות בלי חטא. (פניני הרמ"ע מפאנו)

אוי מי יחיה משמו אל. (כד, כג)
איתא בכתבי האר"י ז"ל על הפסוק הזה שאמר בלעם, שציער את עצמו מה שראה שקרר יבוא לתיקון מאחר דיצא ממנו שמואל הרמתי, אבל על עצמו לא ראה תיקון, לכן ציער את עצמו. הרי לך דנרמז שמואל בשתי תיבות "משמו אל". ומאחר דהאיר לנו בהקדמותיו נלך באורחותיו. אף אנו נאמר בו מה דקאמר בלעם "אוי מי יחיה משמואל" דמשמע לדעת שמואל ציער עצמו, ודבר זה צריך ביאור. ונקדים מה דאיתא בעשרה מאמרות והוא ידוע לכל כי רב, דעיקר התשובה הוא הוידי, וכתב העשרה מאמרות (חיקור דין א ג) הטעם דהוא מודה בקנס, ומודה בקנס הוא פטור. וזה אין לאוקמי אלא אליבא דרב, אבל אליבא דשמואל אינו מועיל הוידי מטעם דמודה בקנס.

גליון באר הכרשה

נערך ונלקט מתוך תוכן דברי שיחותיו של
מורינו הגה"צ רבי אברהם אלימלך בידרמן שליט"א

בלק

מכון
באר
האמונה

גליון באר הפרשה

להערות והארות,
וכן לכל עניין אחר
ניתן לפנות:
לטלפון 718.484.8136

או לאימיל:
Mail@BeerHaparsha.com

מדי שבוע בשבוע בדוא"ל בחינם

הירשמו היום!

לשון הקודש
באר הפרשה
mail@beerhaparsha.com

אידיש
דער פרשה קוואל
mail@derparshakval.com

אנגלית
Torah Wellsprings
mail@torahwellsprings.com

ספרדית
Manantiales de la Torá
info@manantialesdelatorah.com

צרפתית
Au Puits de La Paracha
info@aupuitsdelaparacha.com

איטלקית
Le Sorgenti della Torah
info@lesorgentidellatorah.com

רוסית
Колодезь Торы
info@kolodetztory.com

ארה"ב:
Mechon Beer Emunah
1630 50th St, Brooklyn NY 11204
718.484.8136

בארה"ק:
מכון באר האמונה
רח' דובב מישרים 4/2
עיה"ק ירושלים תובב"א
025 688 040

יו"ל ע"י מכון באר אמונה
© 2025 כל הזכויות שמורות להמכון

העתקה או הדפסה של הגליון בכל פרמוט שהוא כדי
להרויח או לפרסם עסק וכדו' ללא אישור בכתב ממכון
באר האמונה הינו נגד ההלכה והחוק הבינלאומי

תוכן הענינים

פרשת בלק

אמונה

וחסרונן להחיות בהם נפש - תכלית ה'חסרונות' להחיות נפש..... ד

גדר וקדושה

אשר יעשה באחרית הימים - נסיונות הדור האחרון..... ו

וקרא לך גודר גדר - שכר המוסיף גדרים והמתרחק מן העבירה..... י

כי עצום הוא - חשיבות העבודה בדור אחרון וחביבותה הגדולה אצל השי"ת..... יג

שבת קודש

כי ברוך הוא - שבת מקור הברכה..... טו

בין אדם לחברו

למה הכיתני - זהירות ממחלוקת ולשון הרע..... טז

תלמידיו של אברהם אבינו - עין טובה, אהבת ישראל וזהירות בכבודם..... יז

ספה"ק בת עין

אך נראה, דהנה כתיב (קהלת יב ג) 'סוף דבר הכל נשמע את האלוקים ירא ואת מצותיו שמור, כי זה כל האדם', כי תכלית הבריאה היה רק בשביל היראה, כמ"ש (שם ג ד) 'והאלוקים עשה שייראו מלפניו', ואמרו חז"ל (ברכות י:): שכל העולם כולו לא נברא אלא לצוות לזה, כי הבורא ברוך הוא מסר התנהגות העולם בחי' חסד ורחמים אל היראה - שמי שיש לו יראה אמיתית בשלמות הוא מושל ביראת אלוקים (והוא יכול להביא על העולם הנהגת חסד ורחמים), וכמ"ש חז"ל (מו"ק טז:): על פסוק (שמואל ב כג ג) 'צדיק מושל ביראת אלוקים' - מי מושל בי צדיק, שהקב"ה גוזר וצדיק מבטל.

או יאמר כי הבורא ברוך הוא נקרא כ"ל, כי הוא מקור כל הנבראים, וחיות של כל הנבראים, כמ"ש (נחמיה ט ו) 'ואתה מחיה את כולם'. וכמו שמסרו לנו אנשי כנסת הגדולה 'על חיינו המסורים בידך'.

וזה פירוש הפסוק (תהלים קג יט) ומלכותו בכל משלה, שמי שיש לו יראה אמיתית יש לו ממשלה בכל (כביכול מושל כל הקב"ה), ומשפיעים שפע חיים וברכה לעולם, כמ"ש (תהלים קלג ג) כי שם צוה ה' את הברכה חיים עד העולם. ועפ"י בחי' 'יראה' נקראת אבן שתיה, שממנה הושתת העולם (יומא נד:): שהוא נקודה של עולם, וירושלים וארץ ישראל סמוך לה כי שם הוא משכן היראה, וזהו מאמר הגמרא (כתובות קי:): כל הדר בארץ ישראל וכו'.

(בת עין, פרשת בלק בדיבור הראשון)

פרשת בלק

ומשם הגיע לכל המידות הרעות. ומסיים, וזה מה שהראה להן הקב"ה, שלא טוב בשבילן נביאים, הנה אתם רציתם שיהיה לכם נביא, הנה ראו נא מה גרמה לו אותה 'מעלה', שאדרבה, דייקא בגין כך ירד מטה מטה עד לדיוטא התחתונה ועד שפרץ גדר העולם, ומכאן תלמדו להבין, שמה שלא העמדתי בקרבכם נביאים אין זה אלא לטובתכם השלימה.

ומכאן נלמד לנו בני ישראל - כל אחד באשר הוא, שלא להתלונן ולהתאונן בכל מחסור שהוא, הן כאשר חסר לו איזה דבר מצרכי העולם, בבני חיי ומווני וכיו"ב, כי הקב"ה הוא היודע כל תעלומות, והוא יודע שאותו דבר אינו 'לטובתכם', אדרבה דייקא החסרון הוא הטוב לכם בגוף ובנפש למלא את התפקיד המיועד לכם בעולמכם". וכאשר יאמין בזאת שוב לא יתלונן

וחסרונן להחיות בהם נפש - תכלית ה'חסרונות' להחיות נפש בפרשתן (כב ה), 'וישלח מלאכים אל בלעם בן בעור' וגו', וברש"י, 'ואם תאמר מפני מה השרה הקב"ה שכינתו על גוי רשע, כדי שלא יהא פתחון פה לאומות לומר אלו היו לנו נביאים חזרנו למוטב, העמיד להם נביאים והם פרצו גדר העולם'. הקשה הגאון רבי חיים קנייבסקי זצ"ל (שעמא דקרא), שעדיין יש פתחון פה לאומות, כי בידם למעון ולומר, מה תועלת יש בכך שהשרה הקב"ה שכינתו על שפל אישים משוקץ ומתועב כבלעם הרשע, ואילו היה הקב"ה מאציל מרוח הנבואה על אחד מ'חסידיו אומות העולם' הינו חוזרים למוטב.

ומי"שב הגר"ח, שאכן באמת בלעם היה הטוב מבין כל אומות העולם, אלא שמתוך שנעשה נביא ויודע עתידות וכולם נצרכו לו - עלתה גאוותו שחקים,

א. שאלו את הרה"ק רבי מיכל מזלאטשוב זי"ע אשר היה מדוכא בעניות נוראה כיצד הינו מברך בכל יום בשחרית 'שעשה לי כל צרכי' בעוד שאין לו אפילו לחם לאכול, השיב להם, הבורא ית"ש הוא היודע שהצורך הגדול שלי הוא 'עניות' כי רק עי"ז אוכל להגיע לשלמות תיקון נפשי, ולשם כך סיפק לי עניות במידה גדושה, על כן אודה לו ואברך אותו בכל לב ונפש שעשה לי כל צרכי והביא אותי לידי עוני... (הובא בתורת המגיד מזלאטשוב).

עוד נביא מה שסיפר הרב זיכערמאן שליט"א רב דקרית ספר שבשנים קודמות שימש כרב בביה"ח 'מעייני הישועה' בב"ב, באחד הימים ביקר הגאון בעל ה'שבט הלוי' זצ"ל בביה"ח - לכבודו נאספו כל עובדי בית החולים יחד עם החולים ומשפחותיהם... בהיותו שם אמר לו הרב זיכערמאן היום נשאלתי שאלה מחולה נואש כבן חמשים שאין בכוחו להזיז אפילו אבר אחד מבלי עזרה מצוות הרופאים - האם יש לו לברך ברכת 'שעשה לי כל צרכי' כי לפי הנראה אין בידו כל צרכו כלל. הרב וואזנער הבין את אשר לפניו ועלה מיד לבקרו בקומה העליונה, בהיכנסו ניסה החולה לעשות תנועה כמי שקם מלפני הדרת כבוד פוסק הדור והיה גונח ושוחק, שוב גנח ושחק... א"ל הרב בהנהגתך הזכרתי מעשה שהייתי עד לה לפני כשמונים שנה כשלקחני מו"ר רבי מאיר שפירא זצ"ל לבקר עמו את החולה שהיה מצבו קשה עד מאד, משנכנס ר"מ החל החולה מאיר פנים ומעמיד פנים שוחקות בכל כוחו שעמד לרשותו, שאלו ר"מ 'לשמחה מה זה עושה', נענה החולה ואמר - מן הדין היה עלי לקום לכבודו של הרב ולכבדו בכל מיני כבוד ויקר, להגיש 'משקה' על השולחן וכיו"ב, אבל הקב"ה מנע בעדי מחמת חוליי שאין בידי להזיז אפילו אבר קל, על כן אעשה ככל שיש בידי עשות והוא השמייכעל (חיוך) - זאת אעשה באופן הכי נעלה שאוכל, כי אם רק זאת יש בידי עשות הרי זה שליחותי ותפקידי בזו העת - לכבד בזה לבדו את הרב... ואם עשיתי כן השלמתי כראוי את שליחותי שנשלחתי מן השמים לתקופה זאת, ועל זה רבתה שמחתי עד מאד. אף אתה אמר לו הרב וואזנער, שמועה שמעתי כי מע"כ שאל אודות ברכת 'שעשה לי כל צרכי', דע לך, אם תעשה ככל שיש בידך עשות בזו התקופה נחשבים מעשיך יותר מהבריא שכוחו במתניו ועשה פי כמה וכמה, כי בוודאי קיימת שליחותך... וזהו 'כל צרכי' שלך... הלה שמע את דברי הרב, ונכנסה בו רוח חדשה ומצב בריאותו הוטב אט אט עד שבתוך כמה ימים הילך על רגליו...

לו, ובודאי לא נצרך לו יותר. ובוה מבואר דקדוק לשון השמח בחלקו, כלומר שהשמחה באה לו על ידי שמאמין שמה שיש לו זה הוא 'חלקו' שחלק לו הקב"ה, ומה שאין לו, אינו מ'חלקו' - אינו שלו ואינו צריך לו, ואילו היה 'צריך' בודאי היה הקב"ה נותנו לו.

ואין הדברים אמורים רק לגבי 'חסרון' בגשמיות, אלא כך הם פני הדברים גם ב'רוחניות', הן כאשר מרגיש שחסר לו תכונה טובה בנפשו, או כאשר נסיונות

על כל מקרה לא טוב שאירע לו ח"ו, ולא יקצוף על עצמו או על אחרים², אלא יזכה לחיות בשלוות הנפש ובשמחה.

ובך ביאר הרה"ק ה'תפארת שלמה' זי"ע (כי תבוא במה שאמרו חז"ל (אבות ד א) 'איזהו עשיר השמח בחלקו', והכוונה היא שהאדם צריך להאמין שכל מזונותיו ועשרו הכל בהשגחת הבורא ב"ה, על כן לא יהיה לו קנאה על חברו כי אין זה חלקו, ומה שהוא צריך יש

ואין הדברים אמורים דווקא לחולה אנוש, אלא בכל ענין, רוחני או גשמי, שרצה לעשות כך וכך בתורה או בתפילה ואינו יכול, הרי עם ה'שמייעל' שלו במקום זה קיים בשלימות את שליחותו בזמן זה.

הן הן הדברים אשר הגיד הרה"ק ה'אמרי אמת' זי"ע (קורח תרע"ו ד"ה ויראו) ששמע בילדותו בשם הרה"ק רבי בונים מפשיסחא זי"ע, כי כאשר יניחו על השולחן את ה'חבילות' (צרות וייסורים ולעומתם הטוב והשמחה) של כל באי עולם, ויצא הכרוז כי הרשות נתונה לכל איש לבחור לעצמו 'חבילה' אחת... אזי יבחר כל אחד ויתפוס בשתי ידיים את חבילתו שלו, כי הקב"ה גדול העצה ורב העלילה נותן לכל חד וחד בדיוק נפלא את אשר נצרך לו לטובתו ברוח ובגשם - ומה שבכוחות גופו ונפשו לעמוד בה.

ב. וכבר אמר הרה"ק מקאצק זי"ע (מדרש משה בלק תרס"ט) על דברי רש"י (כב כח) שהאתון אמרה לבלעם 'מה עשיתי לך כי הכיתני זה שלש רגלים' - רמז לו אתה מבקש לעקור אומה החוגגת שלש רגלים בשנה, ולכאורה צריך ביאור, מדוע רמזה לו דייקא במצוות שלשה רגלים, ולא אמרה 'אומה שמניחה תפילין בכל יום ויום' או שאר מצוות. אלא ביאורו, שהאתון רמזה לו, הנה עם בני ישראל יעלו ג' פעמים בשנה לעיר קטנה כירושלים, ושם 'עומדין צפופין ומשתחוין רווחין', ואעפ"כ מעולם לא אמר אדם צר לי המקום שאלין בירושלים (אבות ה ה) ואילו אתה, רגע אחד עמדת במקום צר וכבר איבדת כל עשתונותיך...

ויתבאר עוד, כי מיסודי העבודה הוא מידת ה'סבלנות' - לסבול את כל העובר עליו ברוגע ובשלווה מתוך האמונה בה' שאם העמיד אותו במצב זה הרי כך צריך להיות וזהו הטובה הגדולה ביותר עבורו. ובזאת ניכר ההבדל בין ישראל לעמים, בלעם הרשע כשהיה 'לחוך' מיד היכה את אתונו, ואילו בני ישראל אף כשהם 'צפופים' אינם 'שוברים את הכלים'. ובדרך משל, אם נתקע לו 'אתונו' (הוא ה'רכב' כהיום הזה) בדרך, אף כשהוא 'ממהר' מאוד להספיק... אינו מקלל ואינו צועק על כל הנקלע לד' אמותיו... וכמובן שאין זה אלא משל לכל תהלוכות החיים...

ג. משל נפלא המשילו, אברך ת"ח נכנס אל מוכר מנעלים, המוכר קבלו בסבר פנים יפות ושאלו לאיזה מנעל הוא נצרך, בסוף דבריו שאלו, כבוד הרב, איזה מידת נעל אתן למע"כ, אמר לו הת"ח מספר 40, הביט בו המוכר ואמר לו, לא... לא... הכרת פניכם ענתה בכם שמחשובי בני התורה אתם, על כן אפתח את לבי ואגדיל חסדי עמכם לתת לכם מספר 45... אמר לו הת"ח, רק לזאת לא אסכים, כי מה אעשה עם מנעל הגדול מרגליי פי כמה, הרי אפילו פסיעה אחת לא אוכל להלך עמהם מבלי ליפול אפיים ארצה. וזאת עלינו לדעת שהשאיפה והרצון ליותר ממה שקבלנו מן השמים הוא ממש כמידת 45 למי שגודל רגלו אינו יותר מ40... ולכן אמרו בגמרא (ברכות ס:) שכשנועל מנעליו בבוקר יברך ברכת 'שעשה לי כל צרכי', כי מרומז בזה שידע שהקב"ה הכין ונתן לו כל צרכו, וכל מה שעודף על כך אין בזה שום טובה עבורו, ואדרבה העודף יעכב אותו מללכת על רגליו.

שמעתי מצדיק אחד, דלכן נתקנה ברכת 'שעשה לי כל צרכי' בשונה משאר ברכות השחר, שהם מדברים בלשון רבים על כללות העולם, דוגמת 'מלביש ערומים... מתיר אסורים' ואילו זו נתקנה בנוסח 'שעשה לי כל צרכי' ולא העושה צרכי בני אדם, ללמד לאדם דעת ובינה מה הם 'צרכיו' - מה שיש לו, ומה שיש לשכנו ולחברו אינו מצרכיו כלל, אלא שעשה לי צרכי...

וכן מרומז בדברי המדרש (בר"ר לד טו) לבאר את הכתוב (יחזקאל לו כו) 'והסירותי את לב האבן מבושרכם ונתתי לכם לב בשר' - לב בוסר של חברו, והיינו שלא יקנאו איש ברעהו אלא כל אחד ישמח בחלקו ובחלק חברו, ויש שפירשו שנקטו חז"ל לשון זו, כי כידוע 'בוסר' הוא פרי חמוץ שלא נתבשל עדיין ואינו ראוי לאכילה, ועל דרך זה

באר הפרשה - פרשת בלק

את רוח המומאה מן הארץ, אזי 'מוציא' היצר הרע את ה'כלי זיין' המסוכנים ביותר להפיל את האדם ברשתו, ועי"ז תידחה הנאולה, וישאר היצר הרע על מעמדו.

ובזה יתבאר שכך אמר בלעם הרשע לבלק, הנני רואה [ברוח הנבואה שהיתה לו] מה שיארע באחרית הימים, שבאותו הדור ובאותה התקופה יתגבר היצר הרע ביותר בעיקר בנסיונות בענייני קדושה ושמירת מידת היסוד ובענייני אמונה, והרי זה מוכיח ביותר כי זהו ה'נשק' המסוכן ביותר שיש ביד היצה"ר להכשיל את הבריות, על כן לכה איעצך שתכשיל את בני ישראל בב' עניינים אלו (כבר עתה) בבנות מואב - שהוא נסיון במידת הקדושה, ובבעל פעור - בע"ז, וזהו ביאור לשון הכתוב לכה איעצך אשר יעשה עמך לעם הזה כמו שעומד להיות באחרית הימים.

וכל זאת ללמדנו בא, כאשר לדאבון לב ניכר בעליל גודל הנסיונות של הדור הזה, כאשר היצר הרע מסתער בכל כוחו 'ומוציא חמה מנרתיקה' להרתיע את העולם בתאוות רח"ל, שעלינו לעמוד בכל הכוחות בחומת אש בצורה, ולא לתת למשחית לבוא אל בתינו ואפילו במלוא נימא"ה, מתוך הברה הברורה אשר זהו 'רגע ההכרעה', ואם נעמוד בזה אזי נזכה במהרה להינאל לתשועת עולמים.

ואכן, עלינו להתבונן היטב בפרשה זו, ולהבין מתוכה כיצד נפלו ישראל בחטא נורא כזה, למען נלמד ארחות חיים היאך להינצל מ'עת בלעם' שבדור הזה. והנה בתחילת הפרשה כתיב (כה א) 'וישב ישראל בשמים ויחל העם וגו', וכתב רבינו ה'אור החיים' הקדוש בזה"ל, צריך לדעת מה צורך בהודעת מאמר זה וכו', ונראה לפרש שהכתוב יעיד סיבת הזנות, שהייתה - לפי שיצאו

רבים מתרגשים ובאים עליו ל"ע, ידע שזוהי הטובה הגדולה ביותר עבורו, ורק עי"ז יוכל לעבוד את הבורא ית"ש כפי העבודה המוטלת עליו.

אשר יעשה באחרית הימים - נסיונות הדור האחרון

בפרשתן (כד יד), 'ועתה הנני הולך לעמי לכה איעצך אשר יעשה העם הזה לעמך באחרית הימים', וברש"י, 'לכה איעצך - מה לך לעשות, ומה היא העצה, אלוקיהם של אלו שונא זימה הוא', וכלומר, שבלעם נתן עצה לבלק, שאם ברצונו לנצח את בני ישראל יכשילם בבנות מואב ובבעל פעור, ואז בוודאי ינצחם. וכך איתא בגמ' (סנהדרין קו) שכוונת הכתוב היא כאילו נאמר 'אשר יעשה עמך לעם הזה' (ועי"ש בגמ' וברש"י). ולפי"ז צריך ביאור, מהו שסיים הכתוב ואמר 'באחרית הימים', והרי תיכף ומיד היה אותו מעשה ב'שימים' ולא באחרית הימים.

וביארנו בעלי המוסר, שהנה נודע מה שאיתא בספה"ק אשר לעת שהולך ומגיע זמן קץ הימים ומתקרב פעמי הנאולה העתידה לבוא בב"א, אזי השטן מתאמץ ביותר להכשיל את בני ישראל ולהפילם בחטא בכדי שלא יהיו ראויים להינאל ח"ו וידחה הקץ, וכידוע מדרכי המלחמה, שכאשר מתקרב ובא 'רגע ההכרעה' - כשצד אחד הולך לנצח, אזי הצד השני מתאמץ ביותר להשיב מלחמה שבעתים, ובאותה שעה הוא מוציא מאוצרותיו את כלי הנשק המסוכנים ביותר, ביודעו, כי אם לא עכשו אימתי... אם לא יעשה עתה כל מה שביכולתו להגן על עצמו ולהכריע את האויבים - הרי יפול שדוד מידם, וכל אשר לאיש יתן בעד נפשו. על דרך זה ממש, כאשר השטן הוא היצר הרע מרגיש שהגיע קיצו, ומתקרב הזמן שהקב"ה 'ישחט' אותו (סוכה נב.), ויעביר

צריך האדם להביט על נחלת השני שלדידו היא 'בוסר' ואינה ראויה 'לאכילה', ואם יאכל לא זו בלבד שלא יהנה אלא אף סופו להקיא...

ד. וכבר אמר הגאון רא"מ שך זצ"ל ראש ישיבת פוניב'ז שבוינא במשך שבעים שנה לא היה את הנסיונות שיש היום ברחוב רבי עקיבא בבני ברק ביום אחד, ואם אמר כן בזמנו לפני כארבעים שנה, מה נאמר ומה נדבר כלפי המצב כהיום...

ה. הגאון הגדול רבי משה שטערנבוך שליט"א מביא (מועדים וזמנים ח"ז סי' קמג, בהערה) שהרה"ק ה'בית ישראל' זי"ע גילה לו, שבאמת היה ברצונו להחמיר בכל עניין ועניין בהלכה לפי כל השיטות והפוסקים אך אינו יכול לעשות כן (עי"ש בטעמו של דבר) אך 'בחר לעצמו כלל גדול, שעיקר החומרות והסייגים בדורו של משיח הוא בתיקון מידת היסוד, ובזה הוא דווקא המחמיר מאד'.

העם לטייל חוץ למחנה ישראל וכו' ושם נכשלו, והוא אומרו וישב ישראל בשטים פירוש במקום שהיו מטיילים בו חוץ למחניהם, ושטים הוא לשון טיולים, כדרך אומרו (יא ח) 'שמו העם' ופירש'י שם, 'אין שייט אלא לשון טיול', וזה סיבת ויחל העם לזנות, עכ"ל.

ולמדנו מדבריו הק', כי סיבת החטא ותחילת הנפילה היתה ממה שיצאו מחוץ למחנה, שלא נוהרו לשמור על עצמם להיות בגבולות הקודש, ומאחר שיצאו חוצה, הגיעו לאן שהגיעו רח"ל... וללמד בא על חובת עשיית גדרים וסייגים המרחיקים את האדם מן

ו. בשם הגה"ק ה'חפץ חיים' זי"ע אמרו נוראות בלשון הכתוב (כג כז) 'ויאמר בלק אל בלעם לכה נא אקחך אל מקום אחר אולי יישר בעיני האלוקים' וכו', כי זו דרכם של בלק ובלעם לילך למקום אשר אולי מותר ללכת שם, אולי יישר בעיני האלוקים, לחפש 'היתרים' וספק היתרים אולי יש היתר... אכן לא כן דרכם של יראי ה', אלא אדרבה להיפך, בהתבוננם בכל עת אולי זה אסור... ומחמירים על עצמם שלא להיכנס לשערי ספיקות והיתרים מפוקפקים, והכוונה ברורה שלא יאמרו כדרך האומרים 'יש לי היתר', או אילו היו הרבנים מכירים את מצבי אזי בוודאי היו מתירים לי... עוד נביא בזאת מה שכתב הגה"ק רבי אלחנן וואסערמאן זי"ע הי"ד (קונטרס דברי סופרים אות כד), שהנה נאמר בתורה להדיא (כב יח) 'ויען בלעם ויאמר אל עבדי בלק אם יתן לי בלק מלא ביתו כסף וזהב לא אוכל לעבור את פי ה' אלוקי לעשות קטנה או גדולה', ואם כן מדוע נחשב לרשע על הליכתו [וכמו שכתב רש"י על הפסוק (שם כא) 'ויחבוש את אתונו' - 'מכאן שהשנאה מקלקלת את השורה, שחבש הוא בעצמו, אמר הקב"ה רשע כבר קדמך אברהם אביהם'], אלא, כי יש דברים שאינם אסורים להדיא, אינם נמנים בתרי"ג מצוות, ואף הקב"ה לא הזהיר עליהם בפירוש, אך מכל מקום רצונו ית' הוא שלא לעשותם, ועלינו לקיים מלבד המצוות והחוקים גם את רצון הבורא ית"ש - אפילו אם אין זה מצווה מפורשת בתורה. וזה היה חטאו של בלעם, כי הקב"ה לא אסר עליו בפירוש ללכת עם שרי בלק לקלל את ישראל אך מכל מקום הוא ידע היטב שאין רצון הבורא מתרצה בזה, ובלעם עשה רק את אשר נצטווה להדיא, וכמו שאמר לא אוכל לעבור את פי ה' אלוקי, אך לא היה אכפת לו לעשות כנגד רצון ה', על כן נקרא רשע...

מן הבאר

אגב אורחא נביא בענין המובא למעלה מדברי ה'אור החיים' הק', וז"ל, ונראה לפרש שהכתוב יעיד סיבת הזנות, שהייתה - לפי שיצאו העם לטייל חוץ למחנה ישראל וכו' ושם נכשלו, והוא אומרו וישב ישראל בשטים פירוש במקום שהיו מטיילים בו חוץ למחניהם, ושטים הוא לשון טיולים. עפ"י דבריו שמענו ליישב, מדוע בתחילה חיפש בלעם לקלל את בני"מ מכאן ומשם, ורק בגמר בענין כשכבר 'כלו לו כל הקיצין' החליט להציע לבלק להחטיא את בני"מ, מדוע לא התחיל מיד בעצה זו המכלה את בני"מ מגוף ועד נפש וכדכתיב (כה ג) 'ויחר אף ה' בישראל', ועוד צ"ב, שהנה מצינו שבכל אותם הימים שקיללם בלעם וניסה לכוון לאותו רגע שהקב"ה כועס, הציל אותנו ה' ו'לא זעם ה' באותם הימים, והרי אילו היו חוטאים בני"מ בזנות בוודאי היה בכל יום חרון אף וכעס עליהם, ובוודאי הי' לו מיד להציע כזאת לבלק.

אלא ביאורו, כי בתחילה כאשר היתה 'עת צרה ליעקב' (עת מלחמה, אזעקות בכל עת....) נתאספו כל בני ישראל בהיכלי בתי כנסיות ובתי מדרשות ללמוד ולהתפלל, ואיש מהם לא יצא לשטים - לטייל הכא והתם, וממילא לא היה יכול בלק להביאם לידי זנות, ורק בגמר המלחמה, כאשר נשמעו קולות מרגיעים מבית ומחוץ, ואז יצאו בני ישראל לשטים לטייל אירע מה שאירע ל"ע.

ומכאן תשובה לכל אותם האומרים מי אמר שאסור... כי אפילו לשיטתם שאין בזה איסורים מפורשים מן התורה, אך הכל מודים שאין זה רצונו של מקום... וזה האיש האומר ח"ו שהינו מקיים רק את המצוות ואינו חושש מלעבור על רצונו ית' הרי הוא מתלמידיו של בלעם הרשע רח"ל...

ויזכור את דברי הרה"ק ה'יסוד העבודה' זי"ע (יסוד"ע ח"ב פ"ט אות כד) לרמז בפסוק בפרשת שמיני (ויקרא י ט) ויאמר אהרן אל משה... הייטב בעיני ה', וישמע משה וייטב בעיניו, וביאר שכה אמר אהרן למשה, הן אמת כי על פי דין היה לי לאכול אבל מעלה נוספת יש בעבודת ה' והיא לא לחשוב רק האם מותר לי לאכול מאכל פלוני... ללכת

באר הפרשה - פרשת בלק

העבירה, כי בלא גדר הנו קרוב ליפול ולהיכשל ח"ו, וקל וחומר אם הוא 'פורץ גדר' ח"ו שאחריתה מי ישורנה רח"ל...
ועד שקרב אצל הפרוכת המבדילה בין ההיכל לקודש הקדשים 'ונטל סייף וגדר את הפרוכת', וכן כשחזר לביתו 'נטל את הפרוכת ועשאו כמין גרנותני (-סל גדול) והביא כל כלים שבמקדש והניח בהן והושיבן בספינה לילך להשתבח בעירו, כי זהו חורבנו של עולם מתחילתו ועד סופו, כשבאים לפגוע

ובן היה בחורבן בית המקדש, כמו שמספרים חז"ל (גיטין נו:) על טיטוס הרשע שנכנס לבית המקדש

למקום פלוני... לעשות מעשה פלוני... אלא בכל ענין יחשוב האם ייטבו הדברים בעיני ה'... וישמע משה מששמע משה רבינו את דבריו ויטב בעיניו - הנהגה זאת הוטבה בעיניו.

ז. נוראות אמר הגאון רבי חיים שמואלביץ זצ"ל ראש ישיבת מיר, שהנה מבואר בגמ' (סנהדרין קו.) כיצד היה החטא בשיטים האמור בסוף פרשתו, שהעמידו למכור כלי פשתן, וכשנכנס ישראל לתוך האוהל הציעו לו יין של עמונים, ומובא בגמ' 'ועדיין לא נאסר יין של נכרים', ולאחר ששתה בער בו יצר הרע, ולא לחינם נזכר בגמ' שבאותה שעה עדיין לא נאסר 'סתם יינם', אלא ללמדנו, כי אם היה כבר נוהג דין זה לא היו שותים ולא היו נופלים לאן שנפלו... וכל חטאם בא להם רק ע"י שלא העמידו גדר לאיסור.

ובזה פי' מה שאמר בלעם 'לכה ארה לי יעקב' שהוא מלשון 'אורה בתאנים' (הוא מלשון לקיטת פירות, כמו בוצר בענבים ומוסק בזיתים), והנה מצינו בתאנים (פאה א ד, שבת סח.) 'שאינן לקיטתם כאחת' אלא כא"א בזמנו, וזה שרמזו בלעם לבלק, הנך רוצה לעקור ולנתק את בני ישראל משורש קדושתם, תדע לך שאינן לקיטתו כאחת - לא תוכל לנתקו כאחד, בפעם אחת, אלא תתחיל להורידו מגדר קדושה כאן, ומסייג פלוני לאחמ"כ, ומשם תורידנו מדרגה אחר מדרגה עד לשאול תחתית.

וכבר אמר הרה"ק ה'בית ישראל' זי"ע בלשון הכתוב שבהפטרה (מיכה ו ה) 'מן השטים עד הגלגל', שטים לשון 'שטות', והיינו שמשטות קטנה התגלגלו עד להיכן שנפלו כי עבירה גוררת עבירה.

ח. הגה"ק ה'חפץ חיים' זי"ע (שם עולם פ"ו בהג"ה) מבאר בלשון שאמר שלמה המלך (קהלת י ח) 'ופורץ גדר ישכנו נחש', מדוע לא אמר ישכנו ארי, שלכאורה נשיכתו מסוכנת יותר, אלא, כי אדם אשר פגע בו ארי ונשכו ירגיש תיכף ומיד את כאב המכה, ותיכף יחישו אליו את אנשי ההצלה, משא"כ הכשת הנחש איננה מורגשת מיד, והמוכה ממשיך להלך כלא היה, אמנם הארס מתפשט לאיטו בכל גופו עד שלפתע הוא נופל ומת חלילה. וכן הוא ממש בפורץ גדר, וכגון לענייננו, העוסק בעניינים הנבזים המדוברים, כי באותה שעה שהוא פורץ את גדר הקדושה עדיין אינו שם על לבו מה גדולה עוולתו אשר עשה, ואינו מרגיש איך שהטומאה כולה נכנסת בקרבו כארס של עכנאי, ואף יאמר, מה עשיתי, עברתי על ה'גדר' וראה נא שלא הריעותי ולא נחמצתי במאומה, אך באמת, הארס מפעפע בקרבו, עד שבאחד הימים תמצאנו לפתע 'מת' ונופל ברוחניות - מלא מכף רגל ועד ראש בזהמא וטומאת הרחוב... ומועטים הם היוצאים מבאר שחת זו.

ידוע לכל ה'פיצוץ' הנורא אשר היה בשנת תשמ"ו ב'כור האטומי' בעיר טשערנאביל, מקום אשר מכינים בו החומר עבור 'פצצת האטום', וכשערכו שם ניסויים התחמם הכור יתר על המידה עד שהתפוצץ, ונתפזר חומר מסוכן הנקרא 'רדיואקטיבי' למרחקים, ורבים רבים מתו שם, ומני אז ועד היום הזה המקום ההוא מסוכן לשהות בו עקב ה'קרינה' השוררת שם, והרי הוא כ'עיר הנידחת' ממש - והיתה תל עולם, ואף אסור להיכנס לשם. והנה מתחילה נזהרו הכל שלא להתקרב לאותו חבל ארץ, אך כעבור כמה שנים כבר ניסו כמה חכמים ונכנסו שמה, באמרם, שאין שום סכנה בשהייתם שם, כי הכל 'דמיונות' של השלטונות מסיבות שונות ומשונות, ואף קיבצו חכמים כמותם ונכנסו לשם וסיירו לארכו ולרחבו, ובצאתם התפארו בקול גדול, ראו כי 'יצאנו בשלום ואין ממה לפחד כלל, אלא שלא ידעו שנספג החומר המסוכן בגופם ופעל לאיטו את פעולתו הרעה, ולא זו בלבד שלבסוף ניזוקו, גם הולידו ילדים חולים ופגומים רח"ל, ודורות שלמים 'נחרבו' בגלל אותה 'חכמה'...

כיוצא בדבר נדמים אותם המתחכמים לפרוץ גדרות עולם, תקנות שתיקנו גדולי הדור להרחיק את האדם מן העבירה, ואומרים 'שלום עלי נפשי', הנה מחזיק אני בכלי אסור ולא אירע לי מאומה, הצצתי ולא נפגעתי, הסתכלתי במקום האסור ולא נפגם בי כלום אלא נשארתי יהודי שלם בכל הרמ"ח והשס"ה... ואינו יודע עד כמה 'רגעים אלו' פגמו בו ובזרעו אחריו...

במחיצות ופרוכות המבדילות בין דרגות בקדושה, זהו חורבן הבית, בית המקדש הכללי ו'בית המקדש' הפרטי,

ט. כה זעק בעל ה'שבט הלוי' זצוק"ל מנהמת ליבו (שלח תש"ע) דהנה איתא בגמ' (מנחות מג:) רבי אליעזר בן יעקב אומר כל שיש לו תפילין בראשו ותפילין בזרועו וציצית בבגדו ומזוזה בפתחו הכל בחיזוק שלא יחטא [וברש"י, עומד בחזקה שלא יחטא] שנאמר (קהלת ד יב) 'והחוט המשולש לא במהרה ינתק', ואומר (תהילים לד ח) חונה מלאך ה' סביב ליראיו ויחלצם, ופירש רש"י 'ויחלצם מהחטא'. ונתבאר במהרש"א שם, כי מכל עשיית מצוה נברא מלאך, ומאותם ג' מצוות, תפילין ציצית ומזוזה, נברא מלאך החונה סביב האדם ומשמרו מן החטא.

ומעתה הכל תמהים תמיהה רבתית, מי מאחינו בני ישראל אינו מדקדק ונזהר לקיים מצוות הללו בתכלית השלמות 'למהדרין מן המהדרין', א"כ צ"ב מדוע אינם ניצולים מן החטא רח"ל, היכן היא הבטחת חז"ל שלא יחטאו. ומבאר השבט הלוי, אכן נודע הדבר, כי הגם שמרבים בדקדוקי המצוות כהלכתן, אך לאידך גיסא מכניסים אל הבית כלים טמאים מאררים 'אשר אין צמיד פתיל עליו'... המכלים מנפש ועד בשר, ואם כן, מה תועיל ומה תוסיף קביעת מזוזה מהודרת בפתח הבית כאשר בתוך הבית מונח כלי טמא ומשחית, ועל כגון דא יש להעמיס מה שנאמר (בפיט לשחרית דיו"כ קודם קדושה) 'אוי לבית אשר מחריבו מתוכו'... והמשיך בדבריו עוד 'וכמו כן הסיבה בתפילין ובציצית, שאם מחזיק בכיסו פלאפון שאיננו כשר, ומחובר לכל אתר טמא ולכל מבוי פרוץ, אשר על ידה יכול לירד לשאול תחתית וכל באיה לא ישובון, אם כן מה יתן ומה יועיל לו שמוכתר בתפילין מהודרים ביותר ויקרות עד למאוד, או מסובב בציצית טוית גברא ומנופצים לשמה מתחילת עשייתן אחר שמבפנים ובתוכו שוקע בו בטומאה חמורה'. רמז נפלא שמעתי לאמור, שהנה 'טעמי המקרא' על תיבות 'ולא תתורו' הם 'אזלא גרש', כי מי שאינו נזהר מלקיים בעצמו 'ולא תתורו' רח"ל הרי מגרש הוא את השכינה ח"ו, וגם הוא עצמו נידון בגירושין, והדברים אמורים ביותר כלפי ה'כלים' הטמאים והמשוקצים אשר מביאים את האדם לאבדון, 'מתגרש' מעצמו ומביתו וד"ל, אכן אם יעמוד על המשמר לקיים 'ולא תתורו' אזי 'אזלא' – ילכו להם ה'גירושין'...

כה היה מעשה בעיר פאס שבמדינת מרוקו לפני כמאתיים וחמישים שנה, בגביר אדיר שאהב לצאת מפעם לפעם למסעות 'ציד', את החיות אשר צד היה מעניק ל'גן החיות' שבבית המלך יר"ה, פעם אחת הצליח לצוד 'גור' אריה קטן בחיים, אלא שהפעם החליט 'לגדלו ולחנכו ל...' בביתו, ואכן, לקחו עמו לביתו, ייחד לו מקום בחצר הבית, שם גידל את האריה לתפארת המשפחה כולה, במשך הזמן גדל הגור ונעשה לאריה המסוכן להמית, נטל הגביר חבל וקשרו סביב צוואר הארי, ואת הקצה השני קשרו אל סורגי הברזל שהיו בראש גדר האבנים שהפריד בין חצרו לרחוב העיר, וכך היה סמוך ובטוח שלא תצא תקלה מתחת ידו. כעבור זמן מה הגיעו לפאס שני סוחרים בדים לרכוש סחורה ביריד הגדול, ברצותם לחזור לביתם מצאו שחסר להם חבל לכרוך בו את גלילי הבדים, מכיוון שחזרו אחרי 'חבל' ראה אחד מהם קצה של חבל הקשור לסורגי הברזל אשר בחצר הגביר, נענה האיש ואמר לשותפו, הנה מצאתי את שאהבה נפשי, ובמקום לקנות חבילת חבלים שלימה ננתק את החבל אשר מצאתי ובו נשתמש לצרכינו, נענה לו הסוחר השני, חלילה לי מלעשות כן, והרי גזל הוא, אך הלה חמד מאוד את הגזל, ואמר, אף אם נניח שזו עבירה, אך אין זה עבירה גדולה כי אם קטנה... כי כמה שוויו של חבל, פרוטות בודדות ותו לא... ובפרט שהוא צריך אותו 'לצרכי פרנסה'... אמנם השני לא הסכים לדבר בשום אופן, על כן עזבו, והעדיף להתיישב על מקומו בראש העגלה. בינתיים הסוחר ההוא הוציא סכין מחיקו וחתך את קישורי החבל והחל למשוך אותו, משך ומשך עד שהציץ ראש אריה מבעד לסורגים... האריה שהבין כי הוא משוחרר לנפשו יצא בבת אחת מן החצר, התנפל על הסוחר ונעץ בו מלתעותיו, השמיע הלה קול זעקה, וכשמוע השני את הזעקות סיבב ראשו לראות מה זה ועל מה זה, אך אדהכי והכי כבר היה הראשון מונח כגל של עצמות. ותרב תאניה ואניה, וישבו 'שבעה' עליו עשרים איש (בניו ובנותיו היתומים ואימם האלמנה, הוריו ואחיו ואחיותיו). בעת ניחומי האבלים, נענה אליהם אחד הרבנים, הביטו וראו, פריצת גדר קטן – נטילת חבל כל שהוא, הרגתו לאותו איש והביאה צער ובכיה, מספד ואבלות לעשרים איש היושבים 'שבעה' ל"ע... ללמדנו, כי אף אם נדמה לאדם שאין זה אלא גדר קטן, ומה יארע אם יעבור עליו, אך האמת כי אחריתו רע ומר...

כיו"ב ייאמר לדידן, פעמים שהאדם מתיר לעצמו 'חבל' קטן, פריצת גדר קטן, ואינו מבין שבכך גורם רעה ומיתה לעצמו, ולא רק לעצמו הוא מחריב עולמו, אלא גם לכל סובביו שנחשך עליהם עולמם ברוב צער בכי ומספד, ועד שנעשה דבר כבר 'נסתם הגולל' ואת הנעשה אין להשיב, על כן ישמר ויזהר מבעוד מועד, ויטיב לעצמו ולכל סובביו.

וקרא לך גודר גדר - שכר המוסיף גדרים והמתרחק מן העבירה בפרשתן (כב כד), 'ויעמוד מלאך ה' במשעול הכרמים גדר מזה וגדר מזה', ופירש בספר 'חומת אריאל' שתיבת 'במשעול' ראשי תיבות ש'כר מ'צווה ב'האי ע'למא ל'יכא (קידושין לט:), ורומז בזה, שבלעם רצה לקלל את בני ישראל, אך מאחר שידע שלא יוכל להפסיד מעולם הבא, על כן בא בטענה שאין לתת להם שכר בעולם הזה כיוון ש'שכר מצווה בהאי עלמא ליכא'. הוסיף על זה ב'ערוגת הבושם' (ר"ה ויעמוד) שעל כן העמידו מן השמים את המלאך בין 'גדרות', לתת בזה תשובה על טענת בלעם, כי אף ששכר מצווה בהאי עלמא ליכא, מ"מ עשיית גדרים וסייגים משתלם

מהחל ועד בלה, ומכאן תלמד גם להיפך, כי העמידה בכל עוז ותעצומות על כל הגדרים והסייגים - היא היא השמירה על הבית, והיא היא שתתקן את פגם ה'חורבן' ותקרב את הנאולה.

עוד מצינו בדברי חז"ל את הדרך שעל ידה נמשכו ונגררו לחטא, שהעמידו קלעים למכור 'בגדי פשתן', עיי"ש, והרי שהתירו לעצמם לצאת מחוץ למחנה 'לצורך פרנסה', אך משם הגיעו עד 'לשאול תחתית'. ואכן כך הוא דרכו של היצר הרע בזמן הזה, למשוך את האדם 'לכלים' המאריים והמשחיתים כל חלקה טובה לצורך 'פרנסה', אך מכאן הדרך קצרה רח"ל"א...

י. וכה אמר בעל ה'שבט הלוי' זצ"ל לבאר בעניין טומאת נגעי בתים האמורה בפר' מצורע, שהנה אמרו חז"ל שהיו האמוריים מטמינים בכותלי הבתים אוצרות זהב וכסף, ונתגלו על ידי שהיו מנתצים את הקירות בהם נמצאו הנגעים, ומעתה יש להקשות אם כן מדוע נקרא בשם 'נגע', אלא ללמדנו כי הריסת הבית בשביל כסף וזהב אין זה אלא 'נגע'... ולדידן ייאמר לאלו המחריבים את הבית ברוחניות ובגשמיות וד"ל 'לצורך פרנסה' שאין כאן 'רווח' כי אם נגע.

יא. מאמר איום ונורא אמר הגה"ק רבי אלחנן וואסערמאן זי"ע הי"ד לאביו של אחד מתלמידי ישיבתו 'אהל תורה' שרצה להוציא את הבן מהישיבה ללמדו אומנות, וטענתו בפיו שהרי מפורש אמרו חכמים (אבות ב ב) 'יפה תלמוד תורה עם דרך ארץ', נענה לו רבי אלחנן, גדולה מזאת אמרו (שם) 'כל תורה שאין עמה מלאכה סופה בטלה וגוררת עון', אלא שאפילו מצוה גדולה כמו מצוות מילה נדחית אם 'מתו אחיו מחמת מילה', ואם יעמוד האב ויקיים את ה'ברית' אינו אלא רוצח... על אחת כמה וכמה לעניין 'מלאכה', שאף שחשובה היא עד מאוד... אך כבר מתו אחיו מחמתה... וממילא נדחית היא... ומעתה לדידן ייאמר, גם זה שיש לו היתר 'לצורך פרנסה', זכור יזכור כמה מאחיו בני ישראל כבר מתו מחמת מלאכה...

והנה היסוד הראשון להצלחת הבנים שיהיה הבית שמור וסגור מפני כל פירצה ואש זרה, ואף אם 'קשה' לו מאוד להתנתק מהם רח"ל, או שנדמה לו כי זקוק הוא להם ביותר, הרי יפתח את ליבו לרחם על בניו לבל ירדו לבאר שחת ויסגור את ה'כלי'...

מין הבאר

והרבה יש להיזהר מאותו תירוץ מפוקפק של 'צרכי פרנסה', וכמאמרו הנודע של הרה"ק ה'ישועות משה' מוויז'ניץ זי"ע בלשון הכתוב (בראשית כב י) 'ויקח את המאכלת לשחוט את בנו', כי מאכלת נקראת כל דבר המאכיל ומביא פרנסה לאדם כדי מחייתו (עיי' רש"י), ובא לרמז על המורים היתר לעצמם 'לצורך פרנסה' - להאכיל בני ביתו, שעל זה נאמר ויקח את ה'מאכלת' ובהם ישחט את בנו ח"ו... כיוצא בדבר פירשו גם במה שנאמר (שם מג כ) 'ירוד ירדנו בתחלה לשבור אוכל', כי תחילת הירידה היא 'לשבור אוכל' - בטענת 'פרנסה'... (וכלל בתוכו הן ירידת האדם לעצמו, והן ירידת 'הבית'). הרה"ק ה'חתם סופר' זי"ע מבאר בלשון הפסוק (ויקרא יט כח) 'ושרט לנפש לא תתנו בבשרכם', דהיינו 'בשביל בשרכם', ומרמז על עסקי האדם לצורך פרנסתו. ובא להזהיר את האדם 'ושרט לנפש לא תתנו' - אל תעשו שריטות, חריצין ונעיצין ב'נפש', בעד עסקי הפרנסה, ולזמן הזה, ייאמר על כל ה'כלים' הנצרכים כביכול 'לצרכי פרנסה', הזהרו והשמרו על נפשותיכם, שלא לשרוט הנפש וגם הנשמה עבור הפרנסה.

ושמע נא למה שכתב המהרי"ט (בנו של המבי"ט) בספרו 'צפנת פענח' (דברים כב ו), וז"ל, ציפור זה (הכוונה כל מין) ציפור, ומדבר שם לענין מצות שילוח הקן) אינו מצוי אצל בני אדם אלא מצד ההכרח, בשעה שעוסק ביישוב העולם ובקיום המין,

שכרם בעולם הזה, ומאחר שמדרכם של בני ישראל לעשות תמיד 'גדר מזה וגדר מזה', על כן בדין הוא שלא יוכל לקללם כי ברוך הוא.

בפרשתן (כג י), 'מי מנה עפר יעקב', איתא במדרש (תנר"ב א, ילק"ש וכן בבבלי הטורים) שתיבת עפר מרמזת על בחורי ישראל, מלשון 'עופר האיילים' (שה"ש ח יד) שהוא אייל בחור. הוסיף ע"ז ה'ערוך' (ערך עפר) בשם מדרש ילמדנו, שבא הכתוב לשבח את בחורי ישראל העומדים במבחר ימיהם בתוקף יצרם ואעפ"כ הינם שומרים את עצמם מן החטא², מתוך 'יראת

כי לצורך עצמה בהרים וּבְגִבְאוֹת ובמדברות מצאה ביתה, אבל לגדל בניה צריכה לבוא אל היישוב. והקב"ה הטביע בה שאע"פ שהיא מתרחקת מאוד מרשתות ומכמורות בני אדם וכשיתקרבו אליה תגביה עוף וכו', עכשיו לצורך בניה יושבת וכורעת עליהם, ואף אם יתקרבו אליה בני אדם יושבת ודוממת ומוסרת עצמה למיתה לקיים מצות בוראה, כי כן הטביע בה יתברך. עכ"ל. ומעתה, אם הציפור מוכן למסור נפשו עבור בניו, קל וחומר בן בנו של קל וחומר עד כמה בני אדם ברי דעת מחוייבים למסור נפשם עבור בניהם, לדאוג לחנכם כדבעי בלא להתחשב בשום קושי מקשיי הגוף והנפש וטרדות הפרנסה...

וכבר היה מעשה בשנות עבר בעיה"ק ירושלים, שנאלץ רבה של ירושלים הגה"צ רבי יוסף חיים זאננפעלד זי"ע להעביר מלמד אחד מתפקידו מפני סיבה מסוימת, ונזעק המלמד ואמר, רבי, מה נאכל מעתה... נענה לו בחריפות הלשון, וכי כלום עדיף לך לאכול ילדים... ועל דרך זה ייאמר למי שמתיר לעצמו בטענת מה נאכל... וכי ברצונך לאכול ילדים...

עוד נימא בה מילתא, בהקדם מעשה שהיה בישיבתו של הגה"ק ה'חפץ חיים' זי"ע בראדין, שאחד התלמידים הוכרח לצאת לעזור לאביו בפרנסה [וכפי שהיה מצוי בשנים ההם, שהורע מאוד מצב הפרנסה של אחינו בני ישראל, ורבו הבחורים אשר עזבו בלית ברירה את ספסל הלימודים ונפנו לעזור להוריהם בהבאת הפרנסה למען לא יגוועו ברעב], אך בטרם שעשה 'למעשה', נכנס אל מורו ורבו הח"ח ושאל את חו"ד על כך. ענה לו הח"ח, שהנה נאמר (איכה ד ג) 'בת עמי לאכזר כיענים במדבר', ומהו אכזריות בת היענה, אלא שמובא בגמ' (שבת קכח.) שמצד טבעה היא אוכלת שברי זכוכית, וגם כשבניה מבקשים ממנה 'אוכל להשיב נפשם' היא מאכילתם 'שברי זכוכית', והשברים מבקעים את כריסם עד שהם מתים מכך, כי האם אינה ברת דעת להבין שהיא עצמה קיבתה כבר נתקשתה ואין שברים הללו מזיקים לה, אבל הילדים הרכים קיבתם רכה ונחתכת מאותם שברי זכוכיות, עד כדי מיתה ל"ע.

וכך אמר לו החפץ חיים, אביך כבר אינו צעיר – ויצרו אינו כל כך חם ורותח כשל הצעירים, יש לו כוחות לעמוד בנסיונות, גם אם הוא הולך לעבוד יש לו כוחות הנפש שלא להגרר אחר זוהמת הרחוב – אבל אתה 'עלה רך', והנני מפחד עליך וחושש עד מאד, שלא תאכל אותם שברי זכוכיות (נסיונות הרחוב) וח"ו תמות מיתה רוחנית. וללמדנו הן להורים הן לבנים, הבנים יזהרו מאד מאד להתרחק ממקומות מפוקפקים ומכלים מפוקפקים, ולהורים נאמר, גם אם יש עניינים שנראה לכם שלכם כבר אינם מזיקים, נראה לכם כי מקום פלוני אינו מסוכן עבורכם (אע"ג שמן הנראה אין בדור שפל כזה מציאות כזאת, ומי אמר ש'להם' זה מותר, והמבין יבין) אבל, הזהרו שלא להרוג את בנכם, קחו נא אחריות על בניכם הרכים, בחורים וצעירים שלא יירצחו ברוחניות מכל המקומות ועניינים מפוקפקים...

יב. בדרך הרמז פירש הרה"ק ה'ישמח ישראל' זי"ע ('מאורן של ישראל' פורים אות א) בהא דאיתא בגמ' (מגילה טז.) שכאשר הגיע המן להרכיב את מרדכי היהודי ברחוב העיר ראה אותו כשהוא מלמד הלכות קמיצה, אמר המן 'אתא מלי קומצי קמחא דידכו ודחי עשרה אלפי ככרי כספא דידי', כי מרדכי חשש שנגמר דינו למיתה על ידי המן, לכן מיהר להנחיל לבני ישראל לדורות עולם את יסוד היהדות, ומה לימד אותם, הלכות קמיצה, שעניינה הוא שהכהן מכניס את כף ידו לתוך הכלי המלא סולת וקומץ משם מלוא קומצו, והוא העולה לזכרון לפני ה', ללמדנו כי מה שאדם 'קומץ' ואינו נראה מבחוץ הוא עיקר הנחת רוח לפני המקום. וזה כלל גדול בכל עבודת השי"ת, כי כשאדם קומץ ועוצם עיניו מראות ברע, ואין איש יודע מזה אלא רק הקב"ה לבדו, או כשקומץ וסוגר את פיו מלדבר ברע ורק השי"ת 'יודע ועד' כמה מסירות נפש השקיע וכמה נתייגע לכבוש את יצרו, באותה שעה עולה ה'קומץ' לנחת רוח לפניו שאמר ונעשה רצונו. ועל כך אמר המן אתי מלי קומצי דידכו ודחי עשרה אלפי ככרי כספא דידי, כי שבירת היצר בדברים שנפשו של אדם מחמדתם היא דוחה כל שאר קטרוגי היצר.

באר הפרשה - פרשת בלק

שמים' שבלבבם, וכל הנהגתם בקדושה וטהרה". זאת של עפר יעקב של בחורי ישראל הכובשים את יצרם יי מי מנה - מי יוכל למנות חשיבותם וגדולתם (ושכרם) ומתגברים על תאוות ליבם טו.

יג. סיפר הרה"ח רבי חונה אדמקר זצ"ל שפעם טייל בעיר תל אביב יחד עם רבו הרה"ק ה'אמרי חיים' מוויז'ניץ זי"ע, לפתע עצר ה'אמרי חיים' ודפק במקלו על איזה בית, ואמר לו, לך נא ראה מי הוא הדר בבית זה, הלך רבי חונה לראות, וחזר לאמר כי הוא בית מדור של הרה"ק רבי משה מרדכי מלעלוב זי"ע. נענה ה'אמרי חיים' ואמר 'מה טובו אהלך יעקב' שני פירושים יש לה לתיבת אהל, מלשון אהל ודירה, עוד אפשר לבארו מלשון מור ואהלות - בשמים שיש בהם ריח טוב, וכלשון הכתוב (שם ו) 'כאהלים נטע ה', וכלומר שבית שהוא קדוש עולה ממנו ריח קדושה.

מין הבאר

ואין הדברים אמורים דייקא בעניין השכר הצפון לעולם הבא, אלא גם בעולם הזה הקב"ה משלם שכר טוב ליראיו. ומפורש כן בדברי הגר"א (משלי יג ט) בכתוב 'תִּצְוֶה נְהִיָּה תַעֲרֹב לְנַפְשׁוֹ, וז"ל. נהיה הוא לשון נשבר והוא מלשון 'הָיָה עַל הָיָה' וגו' (יחזקאל ז כו), כלומר התאוה כאשר היא נשברת אח"כ היא תערב לנפש, אף שבשעה שתאוותו מתגברת עליו והוא שובר אותה הוא מצטער מ"מ אח"כ היא תערב לנפש ונהנה מזה מאוד. ואמר לשון 'נהיה' כי כאשר האדם שובר תאוותו ורצונו מפני כבוד ה' בכדי לעשות רצונו, הקב"ה עושה רצונו, כמו שאמרו (אבות ב ד) בטל רצונך מפני רצונך וכו', ולכן כתיב נהיה כלומר כאשר ישבר תאוותו 'תאוותו נהיה' - שהקב"ה יעשה רצונו.

והדברים מפורשים במהרש"א (קידושין מ.) וז"ל, אבל פירוש הכתוב, שהצדיקים הם עושי דברו של הקב"ה על ידי כוחם וכבישת יצרם, ואז הקב"ה גוזר לשמוע לו בקול דברו, כינוי דברו על הצדיק, דהיינו לשמוע תפילתו ולעשות לו נס להצילו מהמזיקים וכו', ולהצילו משאר כל דבר צרה. עכ"ל.

יד. ואין כל מלאך ובריה יכולים לשער גודל השכר שיקבל האדם על כל 'מסירת נפש' בהתגברו על רצונותיו ותאוותיו, וכפי שאמר ה'בית אברהם' זי"ע בשם ה'ספר חרדים' על הפסוק בפרשתן (כג כג) 'כעת יאמר ליעקב ולישראל מה פעל א-ל' שהם מתפללים איך ברגעא חדא מצליח בשר ודם בעוה"ז להעפיל ולהגיע עד לכסא הכבוד, אך הקב"ה עונה להם - 'א-ל', סוד הוא ביני ובין בני ישראל, כי רק הוא יתב"ש יודע צפונות לב האדם ונסיונותיו, וכמה יגיעה הוצרך להתייגע בכדי להתגבר על טבעו.

טו. ועלינו לדעת כי המקיים את המצוות מתוך צער והרגשה תמידית שהוא 'מפסיד' יקשה עליו לעמוד בנסיונות החיים, וקרוב הדבר להפסד, ואילו זה שמרגיש רווח ותענוג בכל עת ששומע ליוצרו ואינו הולך בעצת יצרו הרע יקל מעליו קושי העבודה.

סיפר יהודי אחד שקרובו היה מאושפז בבית החולים בארה"ב והיה עמו לעזור לו, וחשב לעצמו, אם הביאה אותי ההשגחה עד הנה מוטב שאוסיף לקיים מצוות ביקור חולים עם עוד מאחינו בני ישראל הנמצאים כאן, וחיפש האם יש שם עוד יהודים, ואכן ראה יהודי מבוגר המוטל במיטה ומחובר ל'צינורות' בפניו וכל גופו רח"ל... ואמר לו הלה, יודע אני היטב את מצבי שהנני עומד לעזוב את עלמא הדין ל"ע, אך איני מתיירא כלל לעלות לעולם העליון ולהתייצב בפני ב"ד של מעלה, וסיפר לו כי עבר את מאורעות המלחמה ומשם נתגלגל לארה"ב, ובנה ביתו ואף נולדו לו ילדים, אלא שלדאבון ליבו כל בני המשפחה 'ירדו' וחדלו מלשמור תורה ומצוות ואף השאירוהו בודד בעולם, ומאחר שהיה 'רווק הדר בכרך של רומי' נקל לשער את הנסיונות שעברו עליו... יום אחד התבונן לעצמו בגודל מעלת העמידה בנסיונות, וכיצד יקבל שכר טוב על כל התגברות והתגברות, וכדי להמחיש לעצמו היטב צייר במוחו כיצד מקבל חמש דולר על שעבר ברחוב פלוני ונזהר על עיניו, לעומת זאת אם ישמור עיניו ברחוב גדול יותר אזי יקבל עשר דולר, ואם יתגבר כארי בלכתו ברחוב הראשי הרי 'הרוויח' עשרים דולר, הכל כפי הקושי... וכך חי ברגשות קודש אלו במשך תקופה, כשבכל לילה בשכבו על משכבו היה מחשב 'חשבונו של עולם' כמה הרוויח היום... כך וכך... וכן מתקופה לתקופה חישב כמה הרווחתי בתקופה האחרונה, כך וכך כבר שווה רכוש, כשהוא 'משתכר' ומרוויח אלפי דולרים המצטברים לחשבונו... לא עברו ימים רבים והחל להרגיש טעם נפלא בעשיית המצוות

לנחת רוח כל נרנוד עבודת קודש ביתר שאת משהיה בזמן שביהמ"ק קיים. ולא עוד אלא שכל כוונת המשכן היה שיעלה לנו בנקל לזכות לבחינת ישראל, ואם כן כהיום שרבו הנסיונות וכל מעט עבודת ה' עולה בקושי רב - הרי אנו בבחינת ישראל ע"י ההתגברות, ואדרבה אותה העבודה שבזמן בית המקדש היא בדרגה פחותה יותר ובבחי' יעקב לעומת חשיבות העבודה בדורות האחרונים^{טז}.

בפרשתן (כה ג), 'ויצמד ישראל לבעל פעור', ובכתבי הקודש נאמר (יהושע כב יז) 'עוון פעור אשר לא המהרנו עד היום הזה', ומבאר הרה"ק ה'חתם סופר' זי"ע (פנחס, ד"ה ענין פעור) כי דרך עבודתה הייתה להראות לאדם פחיתותו (כמבואר סנהדרין סד), ועי"ז להוריד את ערכו בעיניו עד לעפר, שיחשוב שאינו מן הראוי שפחות

כי עצום הוא - חשיבות העבודה בדור אחרון וחשיבותה הגדולה אצל השי"ת

בפרשתן (כד ה), 'מה טובו אוהליך יעקב משכנותיך ישראל', וברש"י, מה טובו אוהליך יעקב בזמן שבית המקדש היה קיים, ומשכנותיך ישראל היינו לאחר החורבן. הקשה הרה"ק ה'שפתי צדיק' זי"ע (אות מו) דלכאורה היה לו לומר להיפך, שהרי השם 'ישראל' מורה שהם עומדים במדרגה גבוהה, ואילו 'יעקב' מורה על דרגה פחותה יותר, ואם כן היה לו לומר 'אוהליך ישראל', כי בזמן 'אהלך' כלומר כשביהמ"ק קיים נקראים בשם 'ישראל', ואילו ב'משכנותיך' היה לו לומר 'יעקב', כי אחר החורבן הרי אנו בשפל המצב בסתר המדרגה. **אלא** מבאר ה'שפתי צדיק', כי אדרבה, כהיום הננו במדרגה גבוהה יותר, כי דייקא עתה מתקבל

וקיום רצון ה' וכולו מתמלא ביראת שמים טהורה, עד שעתה 'לעת מצוא' - זו מיתה מרגיש שעוזב את העולם נקי בלא חטא...

כיוצא בדבר סיפר אחד שלקח ברכבו תלמיד חכם חשוב וירא שמים מרבים, באמצע הנסיעה הוצרך הלה לרדת במקום שיש בו נסיונות לרוב... והלך ברוגע מבלי הביט ימין ושמאל... כשחזר אל הרכב לא התאפק הנהג ושאלו, ילמדנו רבינו, כיצד הצליח מע"כ לשמור על העיניים במקום מסוכן זה, השיב לו, כי הנה מטבע הבריות בהגיעם לידי נסיון שמירת עיניים הם חושבים 'מי יודע מה הפסדתי'... אלא שהם יודעים שצריך 'להקריב' למען שמו ית' לכן ישמרו על עיניהם, אבל יש בזה חסרון עצום, כי פעמים נקל לאדם להקריב ופעמים שקשה לו... לעומת זאת כשאני הולך ברחוב כשעיניי מושפלות למטה, הרי בכל העת אני חושב לעצמי, ב"ה הרווחתי עכשיו, עוד פסיעה - עוד רוח, ובכל הזמן הנני אוגר וצובר רווחים בלי סוף... על כן נקל לי לשמור עיניי, כי מי פתי ולא ירצה להרוויח... [פשיטא ואין צריך לומר, שהיותר מובחר הוא שלא ללכת כלל באותם מקומות מסוכנים, וכדאיתא בגמ' (ב"ב נז:)] שההולך ברחוב ושומר את עיניו אך היה יכול לילך בדרך אחרת שאין בה נסיון כזה - נקרא רשע, אך הדברים אמורים במקום שאין ברירה ומוכרח ללכת, שישים אל ליבו כמה הוא מרוויח ברוחניות ובגשמיות בכל פעם שעושה רצון ה', ואל יחשוב ש'מפסיד', כי באמת אינו מפסיד כלום...]

טז. נוראות כתב הרה"ק ה'דברי ישראל' זי"ע (ידי ישראל, חוקת), על הפסוק בריש פרשת חוקת, זאת חוקת התורה, וברש"י 'לפי שהשטן ואומות העולם מונין את ישראל לומר מה המצווה הזאת ומה טעם יש בה לפיכך כתב בה חוקה. והנה, חק הוא לשון מזוני, כמו שנאמר (משלי ל ח) 'הטריפני לחם חוקי', ואמרו חז"ל (זוהר חדש ח"ג ז:): 'ישראל מפרנסין לאביהן שבשמים', ומזונו של הקב"ה כביכול - הוא התורה והמצוות והיינו כשהוא בא להם בקושי, בטרדות ונסיונות, וזהו לפי שהשטן ואוה"ע מונין את ישראל - שהשטן מביא עליהם טרדות ונסיונות שונים ומשונים - חדשים לבקרים עם רעיונות חדשים שלא שערום אבותינו, ובנ"י מתגברין עליו ועל נסיונותיו ועובדים את ה' בכל לב ונפש, זהו כביכול מזונותיו של הקב"ה - 'לפיכך כתב בה חוקה'.

הוסיף על זה ב'הגהות' שם (מתוך הגהות דבר"י פר' קדושים) בשם זקינו הרה"ק מקאזמיר זי"ע כי כלל זה שהזכרנו - 'ישראל מפרנסין לאביהם שבשמים' הוא עד עצם היום הזה אף בדור שפל כמונו, ומי שאומר שהיום אינו כן חס ושלום - הוא שוטה, כי צריך לידע שאנו קיום ה'חנות' של השי"ת, ובימים הקדמונים היה לו חנות גדול, והיה סוחר גדול, והיה לו פרנסה בריווח כביכול (והיינו בזמן שביהמ"ק היה קיים, והיה כהן בעבודתו ולוי בדוכנו, ואף לאחמ"כ עדיין היה העולם מלא בצדיקים), אבל גם היום אנחנו נותנים לו פרנסה, כי אם לא כן ממי הוא מתפרנס, וכי מבני ישמעאל ובני עשיו. רק העיקר לידע אז מען גיט איהם היינט גאר ווינציג צו לייזען (פי', שכהיום נותנים לו 'רווחים' קטנים מאד), אבל באמת גם היום אנו נותנים לו פרנסה - כי בשמים שוקלין לפי ערך הנשמה, לפי ערך הגלות, ולפי ערך הטרדה.

באר הפרשה - פרשת בלק

והיא היא הע"ז הגרועה והמאוסה ביותר המונעת מהאדם לעלות אל ראש הפסגה, ומזה 'לא המהרנו עד היום הזה', מאפיקורסות הלז עדיין לא המהרנו".

אלא זה כלל ראשון בעבודת האדם, שיחשיב את עצמו, וידע כי כביכול הקב"ה יושב ומצפה שיעבוד אותו^{יז}, ואז יהא בכוחו להתגבר על כל הנסיונות. ואין מקום ל'ענוה' כלל, אלא יתחזק בנאוה דקדושה, וכמו שכתב היעב"ץ (בהקדמה לסידורו, סולם בית א-ל חוק ב עין א) וז"ל, ומאחר שכל תכלית האדם ללכת בדרכי ה' ולדבקה בו גם בזה ידמה לעליון, מה הוא הבורא ית' גאה גאות לבש וכו' כך אנו עם היותו שוכני בתי חומר יש לנו לילך אחר מידותיו ית' וכו'.^{יח}

כמותו יעבוד את ה' הגדול והנורא, ודבר זה הינו המפריע הגדול ביותר לאדם בעבודת ה', כי על ידי שאינו מכיר ברום ערך חשיבות נשמתו הקדושה, ומחשב שאינו שווה כלום, עי"ז הוא נופל לתהום".

ולכן אצל העבודה זרה המאוסה הזאת כתוב (תהלים קו כח) 'ויצמדו לבעל פעור' שבני ישראל נצמדו אליה בקרבה גדולה ועצומה, אך לענין קרבתם אל אבינו שבשמים אין כתוב כי אם 'ואתם הרבקים בה' אלוֹקֵיכֶם' (דברים ד), ודביקות היא קרבה פחותה מהצמדות (סנהדרין סד. ע"י"ש), כי זה מה שמונע מבני ישראל ומרפה את קרבתם אל א-ל אלוֹקֵי הרוחות, מה שהם נצמדים לבעל פעור דהיינו שסוברים שאין ערכם שווה כל כך,

אמור מעתה, כשנבוא לחשב באיזה גלות וטרדה אנו שרויים בה אז נבין עד כמה עולה חשיבותנו למעלה לאין ערוך כלל וכלל, שכאשר ה'רוחים' מועטים הרי יש לכל פרוטה ופרוטה חיבה עזה ויתירה, כי הם מחיים את נפשו, וכך כביכול פרנסתו של הקב"ה היא רק מאותם 'פרוטות' שלנו...

יז. וכך פירש הרה"ק המגיד מקאז'ניץ זי"ע (עבודת ישראל אבות א ט"ז) במה שאמרו 'עשה לך רב', שהוא מלשון גדולה כמו 'רב לכם בני לוי' (טז ז), שצריך האדם להגדיל את עצמו בענין זה, ולהחשיב את עצמו בעבודתו.

יח. בפרשתן (כד א), 'וירא בלעם כי טוב בעיני ה' לברך את ישראל וגו' וישת אל המדבר פניו, וברש"י, 'אזכיר עוונותיהם והקללה תחול על הזכרת עוונותיהם', על כן השיב פניו כנגד המדבר להזכיר החטא שעשו במדבר. וכן מצינו בכל הפרשה שניסה להיתלות בחטא זה או אחר, אלא שלא עלתה בידו כי 'לא הביט און ביעקב'. אמור מעתה, שאם ח"ו הייתה נקודת רע בישראל היה בידי הקללה כח לחול עליהם, מכאן נלמד שאם יש באדם 'נקודה טובה' בוודאי תחול עליה הברכה, וממנה יכול יהודי להתחדש כנשר נעוריו, שהרי מידה טובה מרובה, ומכאן ההוראה למעשה לכל אחד למצוא בעצמו חלק טוב, ומכוחו ישוב לצמוח מחדש.

יט. אף אם 'תכבד עליו העבודה', יזכור ממה ששנו חכמים (אבות ה ו) שעשרה דברים נבראו בערב שבת בין השמשות ואחד מהם הוא 'פי האתון', שכל תכליתו היתה למנוע מבלעם לילך לקלל את ישראל, ומכאן למדנו שכבר מששת ימי בראשית הוכן סיוע ועזר אלוֹקֵי בכדי שיוכל לעמוד כנגד יצרו הרע, ואם לבלעם הרשע כן, קל וחומר בן בנו של קל וחומר כמה דרכי עזרה והצלה מוכנים עבור כל יהודי ויהודי.

ואל תאמר חלוש אנכי ואין בי כח להתחזק, אלא הט אונך למה שאמר הרה"ק ה'חזוה מלובלין' זי"ע (זאת זכרון) בשם הרה"ק המגיד הגדול ממעזריטש זי"ע לפרש בלשון הכתוב בפרשתן (כג כד) 'הן עם כלביא יקום וכארי יתנשא', שהנה גבורת ה'ארי' שהוא זכר יתירה היא מגבורת ה'לביא', ומעתה יש לומר כי זה שאינו חזק כ"כ ואעפ"כ קם ומתחזק כ'לביא' אזי מן השמים יוסיפו לו כוחות הרבה עד שיתנשא כ'ארי', שהבא לטהר מסייעין לו.

וכבר איתא בגמ' (מכות י:) 'מן התורה ומן הנביאים ומן הכתובים בדרך שאדם רוצה לילך בה מוליכין אותו, מן התורה דכתיב (בפרשתן כב יב) לא תלך עמהם וכתיב (שם כ) קום לך איתם', ונודע דיוקו של המהרש"א בלשון הגמ' מוליכין אותו, מי הם אותם ה'מוליכים', אלא שמכל מעשה דיבור ומחשבה של אדם נברא מלאך כפי עניינו לטוב או לרע, והאדם החושב לעשות מצוה מיד נברא מלאך טוב כפי רצונו לסייע ולחוליקו עד לקיום המצווה בפועל. ומעתה אם נראה לאדם שאין לאל ידו להתגבר על הרע או לעשות מצווה ידע נאמנה כי מלאך טוב יעמוד לימינו לחוליקו למלא רצונו הטוב, ואם בכוחותיו האנושיים נדמה לו שאינו יכול, אך המלאך כן יכול... וממילא התייצב על דרך טוב ומלאכים כבר יעזרו לו...

כ. עוד מענייני 'חזוק' אמר הגה"צ רבי יעקב מאיר שעכטער שליט"א, הנה מצינו בבלעם שאמר בתחילה 'אם יתן לי בלק מלא ביתו כסף וזהב לא אוכל לעבור את פי ה' אלוֹקֵי' (כב יח), אכן בסוף הפרשה אמר בלעם 'אם יתן

כי ברוך הוא - שבת מקור הברכה

היהודי מעל השרפים העומדים ממעל. עפ"ז מפרש מאי דקאמר בלעם בשבחן של ישראל 'כעת יאמר ליעקב ולישראל מה פעל א-ל', שהנה 'עת' רומז על שבת קודש שהיא העת הידועה והגדולה, וכעת - ביום השבת, יאמר ליעקב - שואלים מלאכי השרת לישראל 'מה פעל א-ל', מפני שישראל עומדים במעלה גבוהה יותר ממלאכי השרת, ועל כן הם מבררים אצלם 'מה פעל א-ל'. הבט וראה עד כמה ניתן להתרומם בשב"ק"א.

בפרשתן (כג כג), 'כעת יאמר ליעקב ולישראל מה פעל א-ל', וביאר הגה"ק רבי יהונתן אייבשיץ ז"ע (תפארת יונתן עה"ת, ד"ה ויעמוד מלאך), בהקדם מה שמצינו בזוה"ק (ויקרא קפב:) שם נידון מי גדול ונשגב ממי, האם אנשים אשר בארץ המה, או מלאכי מעלה ושרפי עליון, והמסקנא היא, שאכן בימות החול המלאך עומד במעלה יותר מהיהודי, אך בהגיע יום השבת קודש נתעלה

לי בלק מלא ביתו כסף וזהב לא אוכל לעבור את פי ה' (כד יג), ולא אמר ה' אלוקי כבתחילה, ופירש רש"י, 'כאן לא נאמר אלוקי כמו שנאמר בראשונה, לפי שידע שנבאש בהקב"ה ונטרד', וכלומר שבלעם סבר שמאחר שנבאש מהקב"ה שוב אינו אלוקי... כי זו דרכה של הסט"א להתיימש ולסוג אחורנית, לחשוב - אם נתרחקתי מה' בוודאי כבר 'נסתם הגולל' עלי ועל עבודתי, שוב אינו 'אלוקי' ואין דרך לחזור, ומה גרמה לו מחשבה רעה זו - לפרוק עול לגמרי ולהחטיא את ישראל (ושעל כן נהרג אף הוא)... אמנם לא זו דרך הקדושה, אלא בכל מצב אפילו הגרוע ביותר, עדיין ה' הוא 'אלוקי'... וחפץ בקרבתנו, ומעולם לא נסגרו השערים... (הובא באוסף מכתבים ח"ב עמ' קפה).

כא. הנה אמרו חז"ל (שבת י:) 'מתנה טובה יש לי בבית גנזי ושבת שמה, ואני מבקש ליתנה לישראל, לך והודיעם', וקשה, א. מהו שאמר 'מתנה טובה' וכי יש מתנה שאינה טובה. ב. מה ענין לך והודיעם, מדוע צריך להודיע. ושמעתי לבאר בהקדם משל שנשא פמ"מ הגה"צ רבי שמעון שפיצער שליט"א, איש כפרי היה דר בכפר נידח מאד, באחד הימים הוצרך האיש ל'ארון' להניח בו חפציו המועטים, והרי בכפר אין להשיג ארונות, לכן נסע לעיר הגדולה, משהגיע לראשונה בחייו ל'עיר' נגלה לפניו עולם חדש ומופלא, מה שלא ראה מעולם, וראה שם מכוונות משוכללות שמעולם לא ראה (מכוונת כביסה, פרידז'עדער וכיו"ב), ולפתע נתקל במכוונה משונה, מעין קופסא לבנה, עם דלת זכוכית ושלל כפתורים עליה (והיא היתה מכוונת כביסה הטובה והחדשה ביותר), ולא ידע ולא הבין מה היא, אבל היה נראה לו שהיא ראויה לשמש לו כארון, שהרי אפשר להניח דברים וחפצים הן מעליה והן בתוכה, לכן רכש אותה בשמחה רבה, והביאה לביתו שבכפר, ושמח שיש לו ארון חדש ומיוחד... לימים אירח בביתו ידיד נעורים הדר בעיר, הידיד ראה שחברו זה משתמש בארון הלזה.. ועיניו נפערו למראה הארון המשוונה, שאלו הידיד מה האי, ענה הכפרי, ארון יפה ומיוחד שקניתי בעיר, שאלו הידיד (כי רצה להביא את ידידו מארחו לידי הכרה והבנה בטעותו ובבערותו) וכי לא ראית שיש כאן דלת מזכוכית, וגם יש עור תוף המסתובב בתוככי הארון, התבלבל הכפרי, אבל מיד התעשת וענה ואמר, כנראה מטרת התוף המסתובב שיוכלו להוציא בנקל את החפצים הנמצאים בתוכו, אמר לו הידיד ומה הבנת - מדוע יש כפתורים בחלק העליון של הארון, וגם שמא תוכל לומר לי מהו החוט שהיה יוצא מהארון שנראה שמתחבר לקיר - לשם מה ישנו ב'ארון' שלך, הכפרי החל להתרגז על ידידו, ואמר לו - ידידי הנאמן עזוב, מדוע הנך מחפש 'בעיות' - לאמור אלי כי אפשר לעשות כך בארון הלזה ואפשר לעשות כך - העיקר שהוא משרת אותי נאמנה, יש בידי אפשרות להניח עליו וכן בתוכו את חפצי... הנח לנפשי, מה הנך רוצה ממני.

אמר לו הידיד, לזאת אסכים, אבל בתנאי שתתן לשאול אותך עוד שאלה אחת ודיי, הגידה נא כמה שלמת על הארון, אמר לו 4-5 אלפים, שאלו הידיד, הרי מחיר זה מופרז מאד, והרי ארון ניתן לקנות בכמה מאות, ובע"כ שיש כאן משהו המעורר מחשבה, והיית צריך להבין שיש כאן שימוש חשוב ומועיל הרבה יותר מסתם ארון...

עפ"ז יתבאר היטב אומנם מתנה טובה יש לי בבית גנזי שבת שמה ולך והודיעם, כי הנה השבת בכוחה לכבס את נשמת איש היהודי [וכלשון הפיוט 'כי אשמרה שבת' מאת רבינו האבן עזרא - 'על כן אכבס בו לבי פְּבוֹרִית'], לחדש אותו לגמרי ברוח ובגשם, ובא זה האיש ולוקח ממנה שפע גשמי - לאכול ולשתות ולנוח, והרי הוא כנוטל מכוונה בעלת ערך גבוה מאד ומשתמש בה לצורך הכנסת כמה חפצים, וכאשר נשאל אותו, הגידה נא, וכי עבור זה הוצרכו לתת לנו 'מתנה טובה' - מבית גנזיו עד עולם שפל זה... שבת שהיא שמא דקודשא בריך היא - רזא דשבת דאתאחדת ברזא דאחד - ביני ובינ בני ישראל, וכל מה שנעשה בעולמות עליונים ביום זה, ובא האיש ואומר לנו - איני יודע מה אתה רוצה ממני, טוב לי ונח לי, אני משתמש במתנה זו לצרכי, אין לך טפשות גדולה מזו,

באר הפרשה - פרשת בלק

ההסכן הסכנתי לעשות לך כה ויאמר לא, ואמרו חז"ל (ילקוט שמעוני פרק מה רמז קנב) על הפסוק - 'בלעם חכם של אומות לא היה יכול לעמוד בתוכחת אתוננו, שנאמר ההסכן הסכנתי לעשות לך כה ויאמר לא'. ולכאורה איזה 'שיחת מוסר' ו'תוכחה' יש באותם דברים שאמרה 'ההסכן הסכנתי לעשות לך כה' [וכפי הנראה הלא היה עיקר התוכחה באמרה 'למה הכיתני', ומדוע נקטו חז"ל את סוף דבריה 'ההסכן הסכנתי']. ומבאר הגאון רבי אברהם פאם זצ"ל ראש ישיבת תורה ודעת, שבה טענה האתון לבלעם, למה הכיתני, וכי כבר עשיתי לך ככה אפילו פעם אחת - לנמות מהדרך וללחוץ רגליך אל הגדר, אלא בע"כ שיש לי איזה סיבה צודקת ומוכרחת שמחמתה נאלצתי לנמות לצדי הדרך, וא"כ למה הכיתני - מדוע לא חשבת על כך. ואכן, לא היה יכול לבלעם לעמוד בפני תוכחה אמיתית שכזו...

ומבאר למד יסוד נאמן, אם ראית שחברך מתנהג לעומתך שלא כהוגן ואין דרכו בכך, אל תחרפוה ולא תריב עמו, אלא חשוב נא ותחקור מהי הסיבה שמחמתה נהג כן, ותבין שיש משהו ש'לוחץ' עליו,

ומבאן תתבונן עד כמה צריך לנצל את יום השב"ק לעבודתו ית"ש בתורה ותפילה, בשירות ותשבחות לקל חי מתוך התרוממות הנפש, ברשפי אש קודש לאהבתו וליראתו. וכבר כתב בש"ך עה"ת מגורי האר"י זי"ע לפרש בלשון הכתוב (שמות לא יג) 'אך את שבתותי תשמורו, ש'אך' יתפרש 'כאדם שהוא נוהם וגונח ואומר, אך לו היית עושה דבר פלוני' [וכמו שמצינו בדברי חז"ל (בר"ר לב יא) שפירשו מה שנאמר (בראשית 2 כג) 'וישאר אך נח' - שהוא מלשון גונח ונאנח], ור"ל, שכביכול הקב"ה נוהם וגונח ואומר הלוואי שאת שבתותי תשמורו, שהלא אמרו חז"ל (שבת קיח:) 'אילו שמרו ישראל ב' שבתות מיד היו נגאלין', וע"כ הלוואי שהייתם שומרים את שבתותי ו'חוסכים' מאתכם את כל צער הגלות, ועל דרך זה יאמר גם לענין 'גלות הפרט', הלוואי שיתרומם בשבת ו'ישמור' אותה כדבעי, ובכך 'יגאל' ויפטר מכל עקתין בישוין".

למה הכיתני - זהירות ממחלוקת ולשון הרע
בפרשתן (כב ל), 'ותאמר האתון אל בלעם הלוא אנכי אתונך אשר רכבת עלי מעודך עד היום הזה

שוטה המאבד מה שנותנים לו... לזה אנו באים כאותו ידיד לעורר, אנא, אל תעשה כן, בין תבין שהשבת היא מכונת כביסה הטובה בעולם, כל השומר שבת כהלכתו מוחלין לו על כל עוונותיו, ואם ישתמש בה כראוי יהיה לו בו תועלת פי כמה וכמה, נעשה שותף למעשה בראשית, יכול להגיע לידי 'נותנין לו משאלות לבו', נחלה בלי מיצרים, למקור הברכה, חלילה לנו מהיות כאותו כפרי שבזבז מתנה טובה זו עבור כמה נארישקייטן. ובזה יתיישבו ב' התמיהות, כי אכן המתנה היא טובה - לא בהשגות קטנות, אלא טובה מרובה יש בה, ולכן הוא 'מודיענו' כדי שנדע להשתמש בה כראוי וכיאות, לא רק למאכל ומשתה ותו לא מידי.

כב. עיי' בסוף הגליון, מעשה הממחיש ענין זה.
כג. יתר על כן, אם נראה לך שחברך פגע בך או נהג שלא כשורה - חקור היטב את הדבר, שהרי מעולם לא 'הסכין' לעשות לך ככה, ואין מסתבר לומר שהחליט להרע לך בלי סיבה... אלא פעמים (הרבה...) תמצא שלא היו דברים מעולם, אין כאן פגיעה, ואין כלל שום מעשה מצידו, ואין זה אלא דמיונות בעלמא. ואכן במקרים רבים 'בניין' המריבה והמחלוקת נבנה על 'יסודות' של טעות גמורה ודמיון פורח, אך השטן אינו מוותר על ההזדמנות שנקרתה לפתחו ואינו נותן מנוח וזמן לחשוב על הטעות ולעצור את המחלוקת, וכך מתגוללים רבים מאחינו בני ישראל בצרות וייסורים של המריבות ופירות באושיהם מחמת איזה טעות שווא בתחילת הריב. פלוני כועס על רעהו שלא הזמין אותו לנישואי בנו, ובאמת הלה לא התכוון לכך כלל, רק אירעה טעות ברשימותיו או עיכוב במשלוח ההזמנה, והנפגע כבר נכנס לריב ומדינים, וזה משיב לו כגמולו על פי תילי תילים של השערות שמבין מדוע משנהו כועס עליו וכך בונים אנשים תילי תילים של מריבות, הם וב"ב וכל הנלווים עליהם על דברים שלא היו ולא נבראו וגם לא עלתה על ליבם, שנאת חינום כפשוטו...

דוגמא לדבר הוא במעשה דפרשתן - הנה בלק ועמו נבהלים כהוגן מבני ישראל העומדים בסמוך לגבולם, והם קוראים לבלעם שיבוא לקללם פעם אחת ושתיים - שרים רבים ונכבדים, וכל טצדקי עשה בלק בהלוח ושוב בכדי להרוג את ישראל כיון שחשש מהם 'עתה ילחכו הקהל את כל סביבותינו כלחוך השור את ירק השדה', אבל באמת כל זה לא היה אלא פחד שווא שאין בו ממש, שהרי בני ישראל נצטוו מזה עידן ועידנים שלא להילחם עמהם -

ישלום בהם גם בן עין הרע מבלעם הרשע ימ"ש, עכ"ל. ללמדנו, שכדרך שאדם נוהג כלפי אחרים כך נוהגים עמו מן השמים, וכדברי הגמ' המפורסמים (שבת קנא:): 'כל המרחם על הבריות מרחמים עליו מן השמים'.

וכבר איתא ב'אבות' (ה יט) 'כל מי שיש בידו שלשה דברים הללו מתלמידיו של אברהם אבינו, ושלשה דברים אחרים מתלמידיו של בלעם הרשע. עין טובה ורוח נמוכה ונפש שפלה - מתלמידיו של אברהם אבינו, עין רעה ורוח גבוהה ונפש רחבה יד - מתלמידיו של בלעם הרשע. מה בין תלמידיו של אברהם אבינו לתלמידיו של בלעם הרשע, תלמידיו של אברהם אבינו אוכלין בעולם הזה ונוחלין בעולם הבא וכו', אבל תלמידיו של בלעם הרשע יורשין גיהנום ויורדין לבאר שחת^כ, ע"כ. ובכל עת, וביתר שאת בפרשה זאת, יש לנו לקנות בנפשנו קנין עולם להיות נמנים על 'תלמידיו של אברהם אבינו' - בג' מידות הללו, להוסיף באהבת

ורק מחמת כך נהג בן, וממילא עליך להשתדל להשקיט את רוחו ולחלצו מן המצב המעיק לו, אך חלילה לך מלהחזיק במחלוקת, להרגיזו ולדבר עליו סרה או לביישו ולאחוז עליו שינא בלב, אלא אדרבה חזק את רוחו ואת ליבו ותעמוד לימינו ולעזרתו.

תלמידיו של אברהם אבינו - עין טובה, אהבת ישראל וזהירות בכבודם

בפרשתן (כד ב), 'וישא בלעם את עיניו וירא את ישראל שוכן לשבטיו ותהי עליו רוח אלוקים', וברש"י, 'ראה שאין פתחיהם מכוונין זה כנגד זה, שלא יציץ לתוך אהל חברו. ותהי עליו רוח אלוקים - עלה בליבו שלא יקללם'. וביאר הרה"ק ה'מאור ושמש' זי"ע בזה"ל, ונראה בדרך פשוט שהוא מדה כנגד מדה, לפי שהם שמרו את עצמם לבלתי הסתכל כל אחד בפתחו של חברו לראות בעסקיו כדי שלא יבנים בו עין הרע, לזאת מדה כנגד מדה הגין עליהם השי"ת ברחמיו לבל

'אל תצר את מואב'... ובני ישראל לא חשבו עליו כלל, והוא כבר הפך עולמות, והכל בטעות גמורה (הוסיף על כך ת"ח אחד, ומדוע בלעם לא העמיד את בלק על טעותו, מדוע לא אמר לו - אסור להם לריב איתך... כי רצה להרוויח את הכסף והכבוד...) - כיו"ב נדמים אנו בשעה שאנו מדמים כי פלוני רוצה להרע לנו, ומשנהו רוצה להזיק לנו וכיו"ב רבות מ'דמיונות' הגוזלים מאתנו את שלוות הנפש, ומפריעים לנו מלישן בלילה על משכבנו, אף מוציאים אנו על כן ממון רב, והרי אין כאן אלא דמיון בעלמא - על סמך אלו דמיונות וראיות הוכחת שפלוני בא להזיקך...

בדרך צחות מספרים 'מעשה' באחד שנזקק בדחיפות לסכום מעות אשר לא היו בידו, ובדלית ברירה החליט ללכת לידידו לבקש ממנו הלוואה, בדרכו 'נפלה' בליבו מחשבה שמן הסתם לא ירצה הלה להלוות לו אלא ישיב פניו ריקם, אך מיד דחה מחשבה זו, כי מהיכי תיתי שרעהו לא ירצה להיטיב לו, אולם המחשבה הראשונה נקבעה במוחו וניקרה בו כל הדרך כיתושו של טיטוס, עד ש'דמיון' זה נהפך כמציאות ממש, והתרגז עד מאוד, כשהוא אומר לעצמו, הן תמיד השתדלתי בטובתו ומדוע 'רשע' זה משיב רעה תחת טובה, מה פשעי ומה חטאתי, וככה המשיך לילך בדרכו כשכולו 'אש להבה' והוא רותח וזועם על 'נבזותו' של רעהו לשעבר... שאינו עומד לימינו בשעת דחקו, משהגיע לבית רעהו, נקש על הדלת ותיכף משנפתחה זעק בחמתו, איני צריך את הטובות שלך... אל תלווה לי... ואיני חפץ להכירך מיום זה והלאה... וטרק את הדלת בחזקה עד שנשמע הקול ברחוב השני... והלה עומד נדהם ואינו יודע מה הוא שח, ואיזו הלוואה בראשו...

כד. כה אמר המשגיח הגר"י לוינשטיין זצ"ל בשיחתו בישיבת פוניבז' בלהט אש קודש, אחז"ל באבות כל מי שיש בו ג' דברים הללו מתלמידיו של בלעם הרשע וכו', גילו לנו חז"ל שיכול האדם לשבת בישיבתו של אברהם אבינו ולהיות מתלמידי בלעם הרשע, אם יש בו ג' דברים הללו.

כה. הקשה הרה"ק ה'נתיבות שלום' זי"ע (אבות שם) שהנה המשנה מעמידה את ההבדל בין תלמידיו של אברהם לתלמידיו של בלעם שהרי זה דבר והיפוכו, ומאחר שאצל תלמידי אברהם כתיב שהם אוכלין בעולם הזה ונוחלין בעולם הבא אם כן היה צריך לומר שתלמידי בלעם מפסידיים כבר בעוה"ז ויורשים גיהנום, ומדוע הזכיר רק שהם יורשים גיהנום ויורדין לבאר שחת שהוא לעולם הבא.

ומבאר, כי אכן, כוונת המשנה שהם יורשים גיהנום בעוה"ז (מלבד מה שיורדים לבאר שחת בעוה"ב), כי בעלי מידות מושחתות אלו של עין הרע ורוח גבוהה ונפש רחבה הרי חייהם אינם חיים, כי לעולם אינם מסתפקים ושמחים במה שיש להם, והם מלאים רוגז ומכאוב על הצלחת אחרים ועל כך שאין יכולים למלא כל תאוותיהם, לעומת זאת,

באר הפרשה - פרשת בלק

ולא יכלת לעמוד בתוכחה וכו', על כן הרגתה, שלא יאמרו זו היא שסלקה את בלעם בתוכחה ולא יכול להשיב, שחם המקום על כבוד הבריות' (ועיין ברש"י שמביא עוד כיו"ב). ומעתה קל וחומר בן בנו של קל וחומר אלף פעמים, אם חם המקום על כבודו של אותו רשע טמא ומשוקץ בבלעם הרשע, עד כמה עלינו לחום על כבודו של כל איש ישראל באשר הוא, ולהיזהר בתכלית הזהירות שלא לפגוע בכבודו ושלא לצער אותו. ואף אם חלה רודף אותו ומצער אותו עדיין יעביר על מידותיו ולא יענהו דבר כי (שהרי אינו גרוע מבלעם שרדף אחר ישראל לקללם ולאבדם מן העולם ח"ו ומכל מקום עדיין נוהר המקום שלא יבוא לידי בושה...).

יה"ר שנוכה לברכות עדי עד, להתקדש בקדושתן של ישראל ובקרוב נזכה לבוא גואל צדק בב"א.

ישראליו, לגמול חסד איש עם רעהו מתוך עין טובה ושפלות הרוח. וחלילה לנו מלהיות מתלמידיו של בלעם הרשע להתנשא איש על רעהו, או בעין רעה ושנאה אחד על חברו ח"ו.

וז"ל הרה"ק ה'לב שמחה' זי"ע (לך תשל"ח, תשמ"א), הרה"ק ה'חידושי הרי"ם' זי"ע אמר חסידים באים הנה ומבקשים להם רבי, והרי אפשר להיות מתלמידיו של אברהם אבינו, כדאיתא במשנה מתלמידיו של אברהם אבינו ע"ה 'עין טובה ורוח נמוכה ונפש שפלה', א"כ הרי יכולין להיות תלמידו של אברהם אבינו ע"ה, ואאע"ה יהיה לכם רבי, עכ"ל.

נוראות מצינו בפרשתן היאך חם המקום ב"ה על כבוד הבריות, וכמבואר ברש"י (כב ל) שאמר המלאך לבלעם שהוא הורג את האתון 'מפני שדברה והוכיחתך

אלו שזכו להיות מתלמידי אברהם אבינו אשריהם בעולם הזה וטוב להם בעולם הבא, חיים הם בעולם הזה בתוך 'גן עדן', כשהם תמיד מלאים שמחה ואושר החיים...

הנה איתא במסכת מנחות (כט:) ומפני מה נברא העולם הזה בה"י מפני שדומה לאכסדרה שכל הרוצה לצאת יצא. ופירש"י שם הרוצה לצאת לתרבות רעה יוצא. הקשה הגר"ח קרייזווירט זצ"ל הלא תרבות רעה היא היא החיים בעוה"ז על כל שלל תענוגותיו הנאותיו, ואיך אמרו על זה שהוא נחשב כיציאה מהעולם הזה – והרי זה ה'כניסה' לעוה"ז, אלא ביאורו, דהיוצא לתרבות רעה לא רק את העוה"ב איבד, אלא שגם מהעוה"ז יצא, כי גם בו אין לו כלום.... וכלשון קדשו של הגר"א זיע"א באגרתו 'עלים לתרופה', והעולם דומה לשותה מים מלוחים ידמה לו שמרוה וצמא יותר.

כו. בדרך צחות אמר הרה"ק ה'אמרי חיים' זי"ע ש'בלק' ר"ת ו'אהבת ל'רעך כ'מוך, ואם תשאל הרי אין זה מתאים לפי האותיות, תשובתך, כי אכן כשאין חברך מתאים עמך, ובאופן זמן שקשה לו לאדם, יתחזק גם כן ב'ואהבת לרעך כמוך'...

כז. ידוע מה שהובא בגמ' (סנהדרין קה:) כל ה'משא ומתן' שהיה לבלעם עם אתונו, שבתחילה שאלו אותו שרי מואב מדוע אינו רוכב על סוס כי אם על אתון, וענה להם בלעם במרמה שאכן תמיד רוכב על סוס אלא שעתה נמצא הוא במרעה על כן היה מוכרח לרכוב על אתון, מיד פתחה האתון את פיה ואמרה הלא אנכי אתונך, הצטדק בלעם ואמר שלוקח אותה לטעון משאות, השיבה האתון אשר רכבת עלי, המשיך בלעם לומר שאין זה אלא באקראי בעלמא, וחזרה האתון לגלות את רמאותו ואמרה מעודך עד היום הזה והמשיכה לגלות 'סודות' ממעשיו, בבזיונות נוראים ועצומים וכמבואר שם בגמ'. ונמצא שאם בלעם היה שותק בתחילה מיד כשאמרה הלא אנכי אתונך לא היו הדברים מגיעים עד כדי גילוי קלונו ברבים, והיה חוסך מעצמו כל אותם בזיונות, אלא מכיוון שהרגיש שהוא 'מוכרח לומר את המילה האחרונה', על כן שילם בכפל כפליים... וללמדנו כי המעביר על מידותיו ואינו משיב למחרפהו אזי מלבד השכר הטוב שיקבל מן השמים הרי מונע הוא מעצמו הרבה כאב לב...

ישקו העדרים

כתיב בפרשתן (כג כג), 'כעת יאמר ליעקב ולישראל מה פעל א-ל', וביאר הגה"ק רבי יהונתן אייבשיץ זי"ע (עיי' לעיל) **שביום השבת קודש מתעלה היהודי מעל השרפים העומדים ממעל וגדול כוחו עד מאד.**

המגיד הנודע הגאון רבי שבתי יודלביץ זצ"ל היה פעם בארה"ב כדי לאסוף כסף למטרה קדושה, בנדודיו הגיע לאחת מקהילות הקודש אשר בני הקהילה עשירים גדולים היו, לצורך מטרתו רצה ר"ש לדרוש לפנייהם ולפתוח את לבם, וביקש רשות מגבאי ביהמ"ד לשאת מדברותיו, אבל הגבאי סירב באמרו, שמע נא, כל בני הקהילה אנשים עסוקים עד מאד, אין לנו זמן מיותר, ומאחר שידענו שמע"כ מדבר ארוכות לא נוכל לכבדך, הפציר בו ר"ש ואמר לו, הנה באתי ממרחקים... נעתר הגבאי ונתן לו רשותו, אבל הגביל אותו לדבר חמש מינו"ט (דקות) ולא רגע אחד יותר מכך, וכפל תנאו - זכור מה שקבענו, חמש מינוט ולא יותר...

ר"ש פתח פיו בחכמה וכה אמר להם, שמעו נא רבותי, אספר לכם סיפור נורא שהתחולל **בשמים**, ישבו להם קבוצת עשירים בגיהנום, וסבלו סבל נורא ואיום, החום היה קשה מנשוא, וכל מצבם ומצב רוחם היה בשפל המדרגה... אמנם מאחר שיש רק קיר דק המבדיל בין ג"ע לגיהנום (כמאמר חז"ל ילקוט ראובני, האזינו, אין בין גהינום לגן עדן אלא כחוט השערה בלבד) לכן שמעו כל אותם עשירים נאנקים איך שמעבר למחיצה, יושבים הצדיקים ושמחים, הם נהנים מכל רגע, מתענגים על לימוד התורה באותו זמן שהם מתענים מהחום וכו'.

אמרו העשירים לעצמם, לא יתכן כדבר הזה, הרי כל ימינו בעולם הזה היה לנו חיים שלווים ושמחים, בתנאים נוחים, חדרים ממזוגים, פאר והדר, תענוגים ומותרות, ואילו צדיקים הללו היו יושבים בתנאים דלים וכו', פשוטים עד מאד - כיצד נתהפכו היוצרות, איננו מסכימים לכך... לכן החליטו כל העשירים פה אחד, הבה נעשה **פרצה קטנה** בקיר הדק הזה, וממילא ייכנס לכאן אויר טוב מה'גן עדן' ויהיה לנו למשיב נפש, ואף אם לא ייהפך כאן להיות גן עדן ממש, אבל עכ"פ תכנס איזו רוח טובה להפיג את צערנו, להחיות את נפשנו במעט אויר נקי. אבל הצדיקים שמעבר למחיצה סרבו, בטענה שאינם מוותרים על אויר הגן עדן אפילו במעט דמעט, כי כל פרצה תמעט לנו מהאויר, ואיננו מסכימים לכך, מה גם שיכנס מאויר העכור שלכם אלינו. לאידך ענו להם העשירים, אנא מכם, רחמנים בני רחמנים, כשל כוחנו ומוחנו מלסבול את החום והאויר הקשה הלזה, היכן מידת החסד שלכם, הרי יש לכם הרבה מהאויר הטוב, די והותר, ומאומה לא יארע לכם אם יתמעט בכל שהוא, ולאידך גיסא, אותנו תצילו כפשוטו, כל טיפת אויר תציל אותנו ממש.

ואז, עצר ר"ש מדיבוריו, ואמר, **חמשת המינו"ט שהוקצבו לי נגמרו והלכו להם...** קהל השומעים הביטו זה בזה, בפליאה ותמהון, ועל הכל מתוך סקרנות, הם רצו לשמוע מה היה סוף דבר... אבל ר' שבתי בשלו, הבטחתי לגבאי המסור שלא אחרוג רגע אחד מהזמן שניתן לי לדבר, אני עומד על 'הן צדק' לקיים הבטחתי.

ישקו העדרים

אך הגבאי ניגש אליו וביקש, רבי שבת, אנא ברחמים, שמע"כ ימשיך לספר, לא נוכל להמשיך לסדר היום שלנו העמוס מבלי דעת מה עלה בגורלם - כי הבינו שאולי כוונתו אליהם, יהודים עשירים וכו'... נעתר רבי שבת, והודה לגבאי על המשך רשות הדיבור, ופתח לאמר, כך היה המשך המעשה, אחרי כל הדו"ד היתה ההכרעה, שאפשר לעשות פרצה בקיר הדק ולהקל על יושבי הגיהנום באויר צח שיבוא אליהם מתוככי הגן עדן, אבל דעו כי פרצה זו ניתן לעשות רק בעולם הזה בעודו בחיים, לכן כל מי שחושש שמא יגיע להיות בגיהנום - אפילו לזמן מה, יעשה לעצמו פרצה כבר עכשיו כי החום שם יהיה קשה מנשוא. ואם תשאלו כיצד עושים פרצה זו, תשובתכם, על ידי שיש לאדם קשר בעולם הזה עם הצדיקים, עם לומדי תורה, בזה הוא עושה לעצמו את ה'פרצה' בקיר, שגם אם ח"ו יירש גיהנום אפילו לזמן מה, יהיה לו פרצה ומשם יהיה לו אויר מג"ע להחיות נפשו. אבל מי שבימי חייו לא היה לו שום קשר עם לומדי תורה ולא תמך בהם, לא יועילו לו כל תחנוניו בגיהנום, לא יעשה לו שום פרצה - כמה אומלל אדם זה, אבל אין לו לבוא בטענות אלא לעצמו.

עתה נרחיב את דברי רבי שבת (שאמר את דבריו לענין 'צדקה')... ללמוד כיו"ב באופן נפלא בכפתור ופרח לענין 'שבת קודש', כי שבת היא מעין עולם הבא, בשבת הגיהנום שובת, אמנם פעמים שבהגיע האדם לימי החול הוא נופל ח"ו ל'גיהנום', בבוא עליו קשיים הסתרות והעלמות, והוא כעין גיהנום, פעמים יקרה כזאת בעניני גשמיות ופעמים ברוחניות, וקשה לו עד מאד לסבול את המצב, אמנם אם קונה לעצמו קנין בשבת, שבבוא יום השבת יש לו 'קשר' לשבת, אזי נעשה לו בזה פרצה לתת לו אויר לנשימה - חיזוק ותעצומות לעמוד בכל הקשיים הללו.

היכל החתם סופר

מליון שוביני בגשימת חוררת
של מרנא ורגנא החתם סופר זיע"א

גליון ט"ו • פרשת בלק • ט"ז תמוז תשפ"ה

בפתח ההיכל

משה כתב ספרו ופרשת בלעם

אמר'י בגמ' (ב"ב יד:) **"משה כתב ספרו ופרשת בלעם"**. וכתבו המפרשים בכמה אופנים בביאור מימרא זו, שהרי פרשה זו היא חלק מהתורה, ולמה נכתב לעצמו. וברש"י שם כתב 'ופרשת בלעם נבואתו ומשלו אע"פ שאינן צרכי משה ותורתו וסדר מעשיו' וצל"ב מאי קאמור. ובמסורת הש"ס שם ציין לדברי הנש"ה (חלק תורה שבכתב פר' בלק בקונטרס לברכה ולא לקללה) שהביא מספר 'ציוני' עה"ת, שאכן אין המכוון לפרשת בלק בתורה, אלא ספר אחר היה הקרוי פרשת בלעם, והוא אבד מאתנו ע"ש. ובאמת דכבר הריטב"א שם פירש כן וכתב **"הא דאמרין במשה שכתב ספרו ופרשת בלעם. נראין דברי האומרים שאין זו פרשת בלעם שכתובה בתורה, דההיא הקדוש ברוך הוא כתבה כשאר התורה, אלא פרשה בפני עצמה היא שכתב, והאריך בה יותר, והיתה מצויה להם"**.

איברא, דעפ"י דברי רבינו בתשובותיו (יו"ד סימן שנו), זכינו לפרש גם לדרכו של רש"י דמיידי בפרשת בלק שלפנינו, מהו 'יחוסו המיוחד שקנה שם לעצמו. דרבינו האריך שם, דמכל התורה כולה, הפרשה היחידה שלא ידעוה כלל ישראל מפי אבותיהם דור אחר דור, היה פרשת בלעם ובלק. וזהו אכן חלק התורה היחיד שרק באמונת אומן באמיתות התורה אנו יודעים את אמיתותה. וז"ל שם: **"ויש לי לעורר בדבר אחד, הנה אין לנו בכל התורה שום דבר שאין אנחנו בעצמנו עידי ראייה חוץ מפ' בלעם. כי כל מופת מצרים ומדבר, את הכל ראו עינינו, ונעשה לפני' ס' רבוא ולא נשאר א' מכל ישראל בחוץ שלא ראה. חוץ למד' יתרו אחר מ"ת ב. נשארו בני משה מבחוץ. זולת זה לא נשאר אחד שלא ראה בעיניו. אין האבות מנחילים שקר לבניהם. וה' כאלו ראינו בעינינו. ואפילו חידוש עולם, ומעשה נחש בג"ע, והמבול, והפלגה, כבר כ' רמב"ן בס' דרשות הרמב"ן, הרי אדה"ר ראה עצמו יחידי בלי אב ואם, ומעשה ג"ע וגירשו. והוא דיבר פא"פ עם שם בן נח רבו של יעקב אבינו ע"ה, כי בן חמישים הי' יעקב כשמת שם. וקיבל ממנו כל הג"ל עם מעשה מבול והפלגה. והוא סיפר לבניו, ועמרם שמע מלוי ואמר לבניו משה ואהרן, וכל הדור ההוא קבלו כן מאבותיהם. ובכל הדורות כל הנעשה לזקן זקנים הרי הוא כאלו נעשה בפניהם ממש וא"א להכחיש זהו במעשיות וספורי תורה ...**

נחזור להג"ל, כל התורה כולה ראינו בעינינו. חוץ מפ' בלעם מי הגיד לנו מה הי' בין מלך מואב ובין קוסם אחד בלעם, שבא אלי אל ארצו ולמה בא, ומי הביאו, ומי ידע שבנה מזבחות, ושרצה לקלל ונהפך לברכה, מי בא בסודם. וישראל הי' שרוים במדבר, ואם הם עמדו בארץ מואב בראש הפסגה וראו למטה אל המדבר למרחוק מאין ידעו יושבי מדבר שמביטים עליהם מראש ההר הזה ושמןחשים עליהם. ואפ"ל מרע"ה לא ידע. ורק מפה הקדוש ברוך הוא ית"ש נכתבו הדברים. והנביא צווח זכר נא מה יעץ בלק וגו'..." ועפ"י הדברים האלו, שפיר מובן מהו היחס המיוחד לפרשת בלעם ויחודו משאר חלקי התורה"ק.

ונסיים בסיומו המיוחד של רבינו בתשובתו שם **"כאור בקר ליום ג' יו"ד למב"י תקצ"ו..."**

הקויתל
שלך
בציור רבינו
החתם סופר
פרטים
בעמוד ג'

פנינים מתורת רבינו

עורכים בשיפה ברורה לשולחן השבת

ושמעתי להגאון מו"ה וואלף באסקוויץ, שזהו פירוש הפסוק (דברים לז, כט) **"עם נושע בה' ואשר חרב גאותך"**, פירוש אשר אתה צריך לחרב, הוא לגאותך ותפארתך, לומר כחך רב ועצום, ואומר אני שזהו ר"ת 'כלביא', כ"י לא ב'חרבם' ירשו א'רץ (תהלים מד ד), או כ"י לא ב'כח' יגבר איש (שמואל א, ב טו). ומ"מ 'כארי יתנשא' בנשיאות וכבוד כאילו הם גבורים כאריות, לא ישכב עד יאכל טרף, בחרבות שבשפתותיהם בקוראי שמע על מטותיהם (כפירש"י). ואין מדרך אותו הרהיגה להראות דם, כ"א להיות גנוף וימות, מ"מ לתוספת כבודם **"דם חללים ישתה"**

(כת"י מרבינו נדפס בספר 'זכרון' מהדורת מכון חת"ס, עמוד י"ט בהערה. ונדפס גם ב'חת"ס החדש' עה"ת בפרשתינו).

הבטטה על כלל ישראל מביא דוח הקודש והשראת השכינה

ולא הלך כפעם בפעם לקראת נחשים וישת אל המדבר פניו, וגו', וירא את ישראל שוכן לשבטיו ותהי עליו רוח אלוקים, וגו', מה טובו אהליך יעקב וגו' (כז, א, וא"ך).

כוונת דבריו היה, כי בכל פעם היה מכין עצמו לנבואה ע"י הילוכו שפי למקום מיוחד, אבל עכשיו לא עשה שום דבר כדי שתשרה עליו הנבואה, רק הביט על אהלי ישראל, ומרוב קדושת ההבטה היא כבר חל עליו שפע האלוהי, וזהו 'ולא הלך לקראת הנחשים', רק 'וישת אל המדבר פניו' אל אהלי ישראל, וירא אותם שוכן לשבטיו, ועל ידי זה לבד היה עליו רוח אלוקים.

ולכן פתח ואמר 'מה טובו אהליך יעקב', כמה רב טוב צפון באהליך, שעל ידי ההבטה בהם לבד יזכה אדם להשראת השכינה. (חידושים עמ"ס סנהדרין יב: ד"ה ואידי)

בשנפדר מהקדושה דח"ל עדיין ישאר בו לחלוות, אך כשנפדר מהטומאה לא ישאר בו מאומה

הנצמדים לבעל פעור (פה, ה).

איתא בגמ' (סנהדרין טז.) אצל הקב"ה כתיב (דברים ד' ד') 'ואתם הדבקים', כתמרה הדבוקה זו בזו, אבל כאן כתיב 'הנצמדים' כצמיד פתיל.

והנה אף שהגמרא ביארה כן בגנותם (עי' פירש"י שם שלבעל פעור נצמדו בחוץ כדיוק השעוה. משא"כ לקב"ה רק כתמרה שדבוקות ואינן דבוקות), מכל מקום יש לומר שהוא גם לשבח, כי תמרה הדבוקה זו לזו, בא לחלוותי מזו לזו, באופן שגם אחר שיפרידו זו מזו, עדיין ישאר הלחלוותי מאחת על חברתה, וכן הוא נמי הדיקות בהש"ת, שגם אם יסוד ממנה רח"ל, עדיין נשאר בו לחלוותי, משא"כ בצמיד פתיל כשמפרידין זה מזה לא נשאר מאומה ממנו.

(תו"מ דף ק"ז, ויע' לקח"ח ח"ד דף י"ד ע"ב)

מאהבת עמו ישראל לא הסכים הקב"ה שבלעם יקללם, אף שאין ממשי בהבל פיו

לא תאור את העם כי ברוך הוא (כז, יב)

פירש"י אינם צריכים לברכתך, כי ברוך הוא. והנה אף שאינם צריכים לברכה, ראינו שאח"כ הפך הש"ת קללתו לברכה, ובירך את ישראל.

ויש להבין מה היה איפכת ליה להש"ת שיקלל, הלא אין ממש בהבל פיו, כי ממנ"פ, אם ראויהם לקללה ח"ו, וכי וותרן הוא הקב"ה ח"ו, ואם אינם ראויים לעונש, וכי הבל פיו של אותו רשע יכול להענישם חנם, הלא כתיב 'קללת דברי ההבל, ולא יוכל לסבול לשמוע דברי גידוף והבל על קללתו לברכה'.

ויש לפרש דרך משל, כאשר בן בליעל מגדף את גדול הדור, באמת מה לנו בגידופיו, ודאי אף אם ידבר כל היום אין בדבריו כלום לגרוע ממעלת גדול הדור. ואעפ"כ אדם ישר האוהב ומוקיר את גדול הדור, ודאי יכאב ליבו לשמוע דברי ההבל, ולא יוכל לסבול לשמוע דברי גידוף והבל על הצדיק האהוב לו.

והנמשל לזה, שהקב"ה אוהב את ישראל, ולא יכול לשמוע שאותו רשע יקלל את אהוביו. לכן, כיון שהוא נתן בליבו לדבר סרה ולקללם, עיקם פיו ברסן שיהיו דברי הקללה נהפכים לברכה, לא מחמת שחפץ או צריך לברכתו, רק מצד האהבה לא רצה לשמוע קללה על ישראל. (עה"ת עמו' קע"ג)

אפילו זריזות לדבר מצוה איננו לומדים מבלעם, שכבר קידמו אברהם אבינו ע"ה

ויקם בלעם כבקך ויחבוש את אתונו (כז, כא)

פירש"י, אמר הקב"ה, רשע כבר קדמך אברהם אביהם, שנאמר 'וישכם אברהם בבקר ויחבוש את חמור'. פירוש, כי בחובות הלבבות כתב (שער חשבון הנפש פ"ג ד"ה והשנים עשר) שיש לאדם ללמוד זריזות מצוה מזריזות עוברי עברה לתאות ליבם, ולפ"ז גם זריזות בלעם לקלל יהיה לימוד ללמוד ממנו זריזות לעבוד אלוהיו, ונמצא שבלעם הרשע יהיה סיבה רחוקה לעבדי הש"ת, על כן אמר לו הקב"ה, רשע, כבר קדמוך אברהם אבינו ע"ה, ואין אנו צריכים ללמוד ממך. (עה"ת עמו' קי"ז, משנת תקפ"ט)

הקב"ה הוא המנצח במלחמה, רק נתן החרב ביד ישראל כאילו הם המנצחים

כלביא יקום וכארי יתנשא וגו' (כז, כד)

אף על פי שהמלחמה ביד ה', מ"מ לכבוד ישראל הוא עושה כאלו נעשה המלחמה על ידם בחרב וחנית.

חייגו:

0733.454.678

1748 1748 1748

ארה"ב:
1-605.615.70.10

טעמו ודאו כי טוב

מאות שיעורים חדשים, שיחות, וסיפורי קודש מתורת מרנא החתם סופר זיע"א

לשה"ק אדיש אנגלית צרפתית

כמו"כ וטכנולוגיה להירשם לקבלת הגיליון, ואפשרות מענה על מדור 'לחידוד'

קו היכל
החתם סופר

א סיון אל
פיו רכב

מדור נושא פרסים: הגרלות מיוחדות בין המשיבים

להודות

חידושים ועיונים עיתונותיים ז"ע

איך הותר לבלעם ובלק לשחוט ולהקריב קרבנותיהם, ואיך נכרי שחוט קרבנותיו בבמה בזמן הזה (ובחיים קטן ב) - הלא שחית נכרי בנילה היא?

קובץ תשובות חת"ס סי' כא

כל תשובה (על כל שאלה בנפרד) מזכה את המשיב בברטניס הגרלה

גם בין המשיבים בחודש תמוז תתקיים הגרלה על
ברטניס טיסה לציון רבינו החתם סופר
4-2 זוכים כל אחד בסך 500 ש"ח

תשובות ניתן להחזיר באופנים הבאים:

1. בנדרים פלוס בקטגוריית "היכל החתם סופר"
 2. בטלפון 0733.454.678 שלושה 4 (לאחר בחירת השפה)
 3. במייל CH3131325@gmail.com
- יש לצייין, שם, כתובת, טלפון, ומקום לימודים.

יש לשלוח כל תשובה בהודעה נפרדת.

בקרוב קדושים

שבחי ערן ז"ע בפני צדיקי וצאורי הדורות

הרה"ק הישיבה משה זיע"א (ג)

הפלגות נוראות מהרה"ק בעל הישיבה משה' על תפילת רבינו ז"ע - ביום הכיפורים האחרון לחייו

וכדי להגיד קצת כח תפלתו [של רבינו החתם סופר], אספר מה ששמעתי מפה קדשו של בנו הגר"ר שמעון סופר ז"ל הנ"ל. כשנסע הרב הגאון ר' מרדכי שלאניק ז"ל המוזכר בתשובה חת"ס [א"ח סימן ק"ג] למכור חידושי ר"י מיגאש שנדפסו בחיי חת"ס ז"ל עם איזה תשובות מחת"ס, באו לקהילת 'אוהב' והיה שם על יום הכיפורים [יחז"כ שנת ת"ר כמה שבועות לפני הסתלקות רבינו החת"ס], והתפלל בבית המדרש של הגאון בעל 'ישיבה משה' וכשקראו להגאון ז"ל לעלות לתורה ובירך ברכת התורה לאחריה, אמר בזה הלשון "רבותי דער פרעשבורגער צדיק ברויך רחמים" [הצדיק מפרעשבורג זקוק לחתמים].

וכששמע הרב ר' מרדכי הנ"ל דבריו אחזתו פלצות, יען כי הוא היה כמו תלמיד חבר לחת"ס ז"ל, ולמד אצלו כמו ט"ו שנים. אמנם ביום הקדוש לא היה בו כח לישאל את הגאון ישמח משה הנ"ל היאך ידע מזה שהחת"ס צריך לרחמים, והתאפק עד מוצאי יום הכיפורים, דחק ונכנס לפנים ממחיצה, ואמר להגאון ישמח משה ז"ל, יען שהוא תלמיד מובהק לחת"ס וצער גדול, ימחול להגיד לו מה שמע מפרעשבורג. והשיב הגאון ישמח משה, גם אם אגיד לכם לא תדעו דבר.

והפציר הרב ר' מרדכי בבקשתו ותחנתו, והשיב הגאון ישמח משה ז"ל בזה הלשון: "ראיתי את הצדיק מפרעשבורג מעורר רחמים למעלה, ואלפים ורבבות נשמות של התנאים ואמוראים ליוו את תפלתו. והרמב"ם והרמב"ם ז"ל אחד מימינו ואחד משמאלו בתפלתו". עד כאן לשונו הקדוש ויותר מזה לא הגיד לו.

הגר"ר יהודה גרינוואלד זצ"ל, הקדמה לשירת משה (סאטמאר תרס"ה)

ותקבר שם: פולמוס העברת קברו של הרה"ק מהר"ם בנעט זצ"ל - מליכטנשטאדט לניקלשבורג (ב)

כשהרה"ק מהר"ם בנעט מתגלה לרבינו בחלום או בהקיץ • תקנות שנמצאו בעיר ל"ש שחתום עליהם רבינו תם... • לא שלט רקבון בארוננו הק' של מהר"ם... • וכבוד גדול עשו לו במותו

"ידוע שמקטנותו ממש גדל אצל זקנו אבי אמו, ושם משפחתו כשם משפחת אמו - בנעט"ן [ולא כשם אביו שנתכנה אשכנזי], וא"כ אומדנא דמוכח שערב לו לשכב אצל משפחת אמו.

ועל טענתם שהעדיף לשכב אצל רבו הרה"ק רבי שמעלקא יותר מאשר אצל משפחתו, מצינים דייני ניקלשבורג שכל הרואה יראה שכל הקברים, הן של רבו הק' והן של משפחתו הכל בחלקה אחת צמודים זה לזה - כך שאפשר לקיים שניהם.

רבינו חושש להתיר בפועל משום חשש תקלה, וגילוי שמימי שגורם לו להתיר

אחר כל מה שנו"נ רבינו בתשובתו הרמה להתיר, עדיין מסיים רבינו בחשש גדול, אך לא מדינא כי אם מחשש תקלה, זאת מאחר שבערים רבות בגולה, היה תמיד גזירות ותקנות רעות מצד המלכויות על פיננוי בתי קברות ישראל. משום סלידת הדרכים או שתילת נטיעות, ותמיד נלחמו בני ישראל על כך שפינוי קברים אסור עפ"י דתם. ואם עכשיו יעבירו היהודים בעצמם את רבם, "יאמרו התירו פרושים את הדבר ואם עצמות הגאון פינו מקבר לקבר מכ"ש עצמות משאר קברים". אך מסיים החת"ס, באם אפשר לפעול אצל השלטונות שלא יארע שום מכשול למתי ישראל בעתיד בגלל העברת הצדיק אזי מצוה רבה עבדי.

ובאמת הגאון רבי דוד דייטש תלמיד חבר לרבינו זי"ע, מספר בכתביו (ראה קובץ בית אהרן וישראל חלק לט) דמותחילה נמנע רבינו מלהתיר בפועל משום חשש זה, ורק ע"י חלום שמימי שנגלה הרה"ק מהר"ם בנעט, והבטיחו שלא יצא תקלה מכך, הסכים להתיר. וכלשונו שם: "ביום שלאחריו אמר אצל השיעור שהרב דהמדינה היה אצלו בלילה, ואמר לו שיתיר לפנותו, והוא מבטיחו שלא יהיה לתקלה, כן השיבו לו..."

ובשינוי קצת מספר זאת תלמיד רבינו הגה"ק רבי הלל מקאלאמייא זצ"ל (מקרי דרדקי פר' חיי שרה), וז"ל: "וכשהיה רבינו הגאון בעל החתם סופר זצלה"ה מעיין בדיון זה וכו' (של פיננוי ארון מהר"ם), קודם אור הבוקר בא אליו הגאון הנ"ל וראה אותו בהקיץ בפנים מאירות ומצהיבות ובכבוד גדול מאד, ויאמר לו שרצונו שיוליכוהו לעיר ניקלשבורג, עד שאמר כשיספר זאת אל התלמידים הקרובים אליו: מי יתן שתהיה אחריתי כמוהו..."

העברת הארון לביה"ח דניקלשבורג

ואכן אחר שנתקבל תשובתו של רבינו להתיר, עלו בני מהר"ם ובני קהילת ניקלשבורג ביום י' אדר תק"ץ לקברו בל"ש, ונחלוף שבעה חדשים מיום פטירתו פיננוהו מקברו "ולא שלט שום ריקבון בארון ולא הרגישו שום ריח נודף" (מתוך פנקס חברא קדישא דק"ב נ"ש).

אך גם עתה כראות בני ל"ש שמוציאים את הצדיק מנחלתם, לא שקטו ולא נחו, והעמידו את בני הכפרים שעל אם הדרך שימנעו את העברת הארון, והוכרחו לשהות עם הארון ג' ימים בלב יער, עד שנתקבל פקודה מעם השלטונות לבל יהיו איש לשלוח יד באנשים האלו, אז הובל לעיר נ"ש. "וביום י"ז ערש"ק סמוך לכניסת השבת באו עם הארון אשר שם שברי לוחות מונחים לעירנו, וכל העם למקטן ועד גדול יצאו לקראתו, לא נשאר אחד בבית כי אם הפיסח והחולה, גם עם גדול מהערלים יצאו לכבודו, ותחרר כל הארץ לקול הבכייה והיללה אשר כמוה לא נהייתה מאז ומקדם..."

מפאת ביאת הארון הק' לניקלשבורג בכניסת השבת, הניחוהו בבית שליד בית העלמין [שעדיין קיים כיום]. וביום א' יב אדר בא לקבורה בין גאוני העיר וקדושיה, סמוך לציון הצמח צדק' [הקדמון], ורבו הגה"ק מהר"ר שמעלקא ז"ע.

על מצבתו נחרת בין הדברים: "ובאחריתו היתה מאת ה' נסבה בגבורה, כי יסע לעיר קארלסבאד לשתות מי בארה, ושמה בקשו העליונים נפשו הטהורה, ביום ד' י"ג אב עזב אותנו לאנחה וצרה, ולמחרתו נקבר ע"מ לפנות בל"ש העירה, ואחריו בז' אדר בהסכמת שרי התורה, העלוהו בניו מקברו והובל פה העירה, והושם בין קברות משפחתו היקרה, בכבוד גדול בבכי והספד מרה, ביום א' י"ב בחדש אדר התק"ץ ליצירה". זכותו יגן עליו ועל כל ישראל

ואתפלל כדת

עדברי גאוני הדורות העלפלים בתורת רבנו

מקום קבורת אבותיו - האם גם האמהות בכלל? ומה הדין רבותיו?

ההיתר המרכזי עליו סמכו הגאונים המתירים, ועליו כותב רבינו בתשובתו הרמה שהוא ההיתר "הכי נכבד". הוא מפני היות ניקלשבורג מקום קבורת אבותיו של מהר"ם בנעט. וקי"ל (סי' סג סג) דמותר להעביר את המת לקבורת משפחתו. ומעתה, טענו ק"ק ניקלשבורג, הרי בבית החיים של ניקלשבורג טמונים כל משפחתו של מהר"ם, הלא הם, אמו הצדקת וכל משפחתה, אביה הרב ר' אברהם אבריל בנעט, ואביו ר"מ בנעט, וכן אשת מהר"ם עצמו וכמה מיוצ"ח שנפטרו על פניו, כולם קבורים במבחר קברי ניקלשבורג, וא"כ ודאי שהוא מקום קבורת משפחתו. ומוסיפים "גם הדבר ידוע ומפורסם כאשר מתה אשתו הצדקת ז"ל שאלו את פיו הקדוש אם דעתו לקברה אצל הרב הגאון המנוח מו"ה שמעלקי זצ"ל, והשיב בפה מלא להניח המקום הנ"ל לעצמו, והיא תקבר למרגלותיו, וכן נעשה, ובדאי ערב לו לשכוב בכבוד בארצו".

אמנם בית דינה של פראג יצאו חוצץ נגד היתר זה, ושלשה טעמים כתבו בדבר, א' יש לדון אם בית החיים דניקלשבורג נקרא כלל 'קברות אבותיו', שהרי אביו ומשפחתו אינם קבורים שם כלל, ורק משפחת אמו הצדקת קבורים שם, ומעתה הרי "משפחת אב קרויה משפחה ואין משפחת אב קרויה משפחה".

ב' הרי מדברי רבני נ"ש עצמם מוכח שלא הקפיד מהר"ם לשכב ליד קברי אבותיו, שהרי כשנפטרה אשתו אמר להשאיר המקום שליד רבו הר"ר לעצמו, "הרי שלא נתאווה הגאון להיות קבור לבני משפחתו... אדרבה רצה להיקבר ליד רבו הק', והגאון זצ"ל נתאווה לנוח קרוב להגאון מו"ה שמעלקא ז"ל יותר מאבותיו". ואם אכן לא הקפיד על אבותיו כי אם על רבותיו, א"כ מנלן דעדיף ליה נ"ש על פני ל"ש הרי "בק"ק ליכטנשטאט נקברים ג' גאונים וצדיקים אשר ג"כ זכותם רב וגדול, וג"כ נחא ליה להגאון לנוח בשכונתם, כי ידוע שהבית עלמין בק"ק ליכטנשטאט הוא ישר נושן... ויש להם קבלה איש מפי איש שמרבותיו בעלי התוס' נקברים שם, ויש להם תקנות שחתם בס' רבנו תם ז"ל".

ג' ועוד דעל עצם דין 'קבורת משפחה' יש לחלק בין דורות ראשונים לדורות אלו. בדורות הראשונים היה שני טעמים לקבור המת אצל משפחתו, האחד, שבזמנם היה לכל משפחה חלקת קבר משלהם שכל בני המשפחה נקברו שם, ושום אחר זולתם לא. ולכן היה בזה פגם משפחה אם לא היו קבורים אותו בנחלת משפחתו זו. וטעם נוסף משום שערב להמת לשכב עם אבותיו. אבל בזמנינו שטעם הראשון בטל, שהרי אין לשום משפחה אחוזת קבר משלהם, דבית העלמין שייך לכל בני הקהילה, וגבאיה הם הרשאים להחליט איזה קבר לתת למי, ואינם מקפידים כלל לסמוך בני משפחה לז"ל, ומש"ה ליכא פגם משפחה כלל. ונמצא מעתה שלא נשאר כי אם הטעם השני משום שערב לו לשכב עם אבותיו, ואי משום הכא "אדרבה אמרינן להיפך שערב ליה להמת שלא לפנותו מקבר, ואז ינוח לו כדי שלא יהיה לו חרדת הדין".

הכרעת רבינו: גם לולי קבורת משפחתו, עדיין יש להתיר משום קבורת רבותיו

חרף טענותיהם, החזיק כאמור רבינו החת"ס בהיתר זה בשתי ידיים, דודאי ישנו עדיין היתר קברות אבותיו בזמנינו, וגם הסכימו לזה כל הפוסקים. לא זו בלבד, אלא מוסיף רבינו דאף לו יצויר שלא נקברו אבותיו בעיר נ"ש, "מ"מ ה' גנאי וביזיון לצדיק שלא בא אל קברי גאוני רבני מדינת מעהרין, והפסוק מיחשב לעונש למנשה ואמון שלא באו לקברי מלכים. וא"כ לא לבד מותר לפנות, אלא אפי' מצוה וחיוב נמי על יורשי' ובני קהלתו לפנותו ולהובילו בכבוד למקום מנוחתו...", והיינו דדימור רבינו למה שקוברים מלכים אצל המלכים. ואכן אחר היתר זה מסיים רבינו "ועפ"י ז"ל להסכים עם המתירים או המזרזים ומחייבים לפנותו ככל הנ"ל".

ובמכתב ששיגר ק"ק נ"ש אחר שהוציא רבינו את פסק דינו, הם מוסיפים גם לסתור את טענותיהם של בית דינה של פראג הנ"ל. דטענתם דמשפחת אב אינה קרויה משפחה לאו מילתא היא, שהרי ידוע ומפורסם שרבינו יחם עצמו למשפחות אמו,

תולדותיו

פרקי חיייו של רבינו זינ"א

חיי משפחתו (א)

מבוא:

נישואיו הראשונים והשניים

בהיות רבינו בן כ"ב - ביום י' סיון תקמ"ה, בשבתו בפרוסטיץ כהוראת רבו, בא בבית האירוסין עם האשה מרת שרה בתו של הגאון רבי משה יערוויץ אב"ד פרוסטיץ, וקבעו זמן החתונה עד חנוכה תקמ"ו. אמנם מפאת חוקי המדינות לא התאפשר קיום הנישואין למשך קרוב לשנתיים, ובהיותו בן כ"ד - בשנת תקמ"ז [או כ"ג בעומר או בתחילת חודש אדר, ע"י מאמרו של הרגמ"מ יאקאבאוויטש ב"פליטת בית סופריהם" פרק מז], התקיימו הנישואין בעיר סעמניץ כשהוא חוזר לפרוסטיץ לדור שם. עם אשתו זו שהה משך כ"ה שנים בלא ולד, בפרוסטיץ, דרעזניץ ומאטערסדארף. חמש שנים אחר בואו לכהן ברבנות פרשבורג, ביום י"ג מג"א תקע"ב, נפטרה עליו זוגתו זו, והוא בן מ"ט.

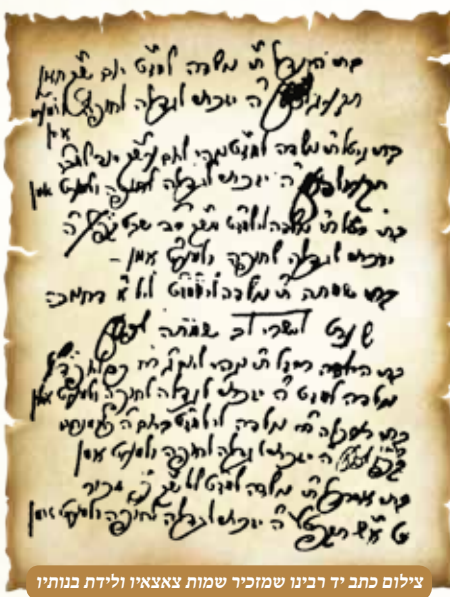
"קישור החיתון בזו"ר היא מדרש פליאה, מנפלאות הקב"ה היושב ומזוגזג זיווגים, כמו שמתבטא מרן זל"ק, כך גזרה חכמתו יתברך שמו לעד. פרשה זו שתומה והיא נפלאות בעינינו, לוטה בערפל ואין פורש אותה, האריך נתגלגל הדבר שלח מרן אלמנה, יתומה מאב ואם, קשישה ממנו שנים הרבה, בזמן היותה קרוב לשנת הארבעים..." (הרגמ"מ יאקאבאוויטש, שם).

עוד באותו שנה, בסוף שנת תקע"ב בא בבית האירוסין עם זוגתו השניה הרבנית מרת שרל, בת רבן של כל בני הגולה רבינו עקיבא איגר זי"ע [והיא הביאה עמה מזיווגה הראשון את בתה מרת פראדל ראדש, אשר גדלה בצל רבינו, ואף נישאה תחת ידי ר' יוסף גינז שלעזינגער אחיינו של זקנה הגרעק"א - מי שהיה לימים המו"ל של ששת חלקי שו"ת חתם סופר]. ובהיותו בן חמישים - ביום כג חשוון תקע"ג, התקיימה נישואיו השניים בעיר אייזנשטאט, כשרבינו עקיבא איגר מפאר בראש המסובין. מכאן ואילך זכה לברכת הבנים, כאשר בתקופה של ט"ז שנים הוליד מזוגתו זו י"א תולדות, ארבעה בנים ושבע בנות. וכדלהלן:

זרעו לברכה

בהיותו בן חמישים - ד אב תקע"ג היה לאב בלדית בתו בכורתו מרת הינדל [נישאה להג"ר דוד צבי עהרנפעלד. ובזיוו"ש להג"ר שלמה זלמן קאדלבורג]. ל' אדר א' תקע"ה, נולד לו בנו הגדול הג"ר אברהם שמואל בנימין לימים בעל ה"כתב סופר". כ"ה ניסן תקע"ו נולדה לו בתו מרת גיטל [נישאה להג"ר אליהו קארניצער. ובזיוו"ש אשת הג"ר שלמה זלמן שפיטצער]. כ"ו סיון תקע"ה, נולד לו בנו יהודה אריה המכונה יהודה ליב [אשר למגינת לב נסתלק ועודו נער. בחג הסוכות תק"פ או תקפ"ג ו"א תק"צ]. י"ד שבט תק"פ, נולדה לו בתו מרת יטל [אשת הג"ר ישראל גייגער]. י"ג טבת תקפ"א נולד לו בנו

הג"ר שמעון לימים בעל המכתב סופר. כ"ה כסלו תקפ"ב, נולדה לו בתו מרת שמחה [נישאה להג"ר משה טוביה לעהמן]. א' כסלו תקפ"ד, נולדה לו בתו ריזל [נפטרה לדאבון לב בצעירותה י"ז טבת תר"ב בהיותה כלה להג"ר אברהם אייזנשטיין מצפת]. ט"ז תמוז תקפ"ה, נולד לו בנו הצעיר מוה"ר יוסף יוזפא [אשר נהרג ע"י גוי ט"ז תמוז תר"מ, ועוד חזון למועד בענין עובדא נוראה סביב פרשיה זו]. כ"א מנחם אב תקפ"ו, נולדה לו בתו רעכלה [אשת הג"ר צבי יהודה פרידמאן]. בהיותו בן ס"ו - ט' אדר ב' תקפ"ט, נולדה לו בתו הצעירה אסתר [נפטרה לדאבון לב בצעירותה בשנת תר"ט כשהיא בת עשרים שנים בלבד בהיותה כלה להג"ר יונה צבי בערנפעלד].

צילום כתב יד רבינו שמזכיר שמות צאצאיו ולידת בנותיו

פטירת זוגתו השניה ונישואיו השלישיים

בהיותו בן ס"ט - יח אדר ב' תקצ"ב, נפטרה עליו לדאבון לב זוגתו השניה, מרת שרל, בהיותה רק בת מ"ה שנים [וזכתה להוביל עם רבינו רק את בתם בכורתם מרת הינדל בשנת תקפ"ט], ורבינו ספד עליה בכי נהי תמרורים. וביכה את צדקותה וישרת דרכה. לאחר שזוגתו המנוחה הגיעה אליו במחזה ואמרה לו שהבית צריך שמירה (חוט המשולש), נשא רבינו בשנת תקצ"ה, בהיותו בשנתו הע"ב, את זוגתו השלישית, מרת חיה, אלמנתו של הגאון רבי הירש העלר זצ"ל בעל "טיב גיטין". עמה שהה חמש שנים, עד פטירתו בשנת ת"ר בהיותו בן שבעים ושבע שנים. רבינו השיא בחייו את חמשת ילדיו הראשונים, ושאר ילדיו נישאו כבר לאחר הסתלקותו.

הושע נא ציון המצוינת • הושע נא קדש הקדשים • הושע נא תל תלפיות

חדש ומיוחד:

אפשרויות לשליחת קוויטל

לציון קדשו של מרן החתם סופר זי"ע בפרשבורג

הקוויטל יונחו על מקום מנוחת קדשו מידי שבוע

3 אפשרויות לשליחת קוויטלך:

דוד האמי"ל: k6056157010@gmail.com

דוד חנון הטלפוני שולח: 0733.454.676
חובה: 1-605.615.70.10

בעמודות נדדים פלוס
היכל החתם סופר

הנפילה למשורר איש האלוקים ה' מען אתה היית לנו בדר ודר

ענינה דיומא

שיבתי אור עיני רבינו בחיפה זו

כמו שראינו בגליון הקודם, אחר שהיה רבינו ביערגן כמה שבועות, חזר לעירו פרעשבורג (ביום ו' תמוז) אך עדיין לא חזר לביתו, כי אם לבית אחר ששם יש כיפה של ברזל וחזקה יותר לעמוד נגד החיצים.

ומשך איזה ימים שקטה הארץ עד שתמהו רבים למה רבינו אינו חוזר לביתו, אך דעת רבינו לא כן היה, הרגיש בנפשו כי עדיין לא כלתה הרעה.

ואמנם, בליל י"ג תמוז, בשעה החמישית, נשמע "קול רעש גדול אשר לא נשמע כמוהו, קול חצים וברקיהם נראים בעד החלונות, ובלכתן כקול מים רבים, קול המולה גדולה, ועוד זה סואן ורועש וזה בא אחריו קול גדול ולא יסף, וירעשו אמות הסיפים, ונשתברו החלונות וירעשו הבתים, וכל העם נאספו מקצה אל קצה איש וחבילתו על כתפו ואשתו ובניו נאספו אל הבתים אשר שם כיפות אבנים ודלתי ברזל, ואלי יאספו כמה מהשכנים גם כי שם בבית ר"מ לבוב יש כיפה גדולה להסתר שם. ובתוך הדברים, והנה רעש וקול צעקה בעיר כי הדליקו החצים את העיר, ופניתי החוצה וראיתי כל הקהלה כמדורת אש ר"ל, אשר כפי הנראה אכלה אש סביבותינו, ולהב העיר עלתה השמים, ובני ביתי ככו וצעקו להוציאם חוצה, ואנשים אחרים אמרו אל יזוז מר ממקומו פן תמצאהו חץ ברחובות ח"ו, בחוץ שיכלו חצים ומחדרים אימת אש, והיו אלו מושכים אותי לכאן ואלו לכאן, טפחו של זה בצד טפחו של זה..."

ובמשך כל אותו הלילה היה רבינו יחד עם בני קהילתו אסופים בבתים מבוצרים, וכשהאיר היום הורה רבינו למהר להתפלל "בעוד יש לאל ידינו, כי מי יודע מה יולד יום"... ובאמצע התפילה נפל אבן בליסטרא גדול ושבר הגג שעל הדלת, אך בנס הדלת עצמו לא נשבר וכך ניצל רבינו ממות לחיים. כשראה רבינו כך, חזר שוב לעיר יערגן עד ישיקוט ארץ.

י"ז בתמוז וימי בין המצרים

חודש תמוז מר"ח ואילך

כיון שצום י"ז בתמוז נוהג בחודש זה, יש למעט בו בשמחה מראש חודש ואילך, דמזל דירחא קא גרים (דרשות ח"א דף פ"ג ע"א), ובכל חודש זה דין שולט, וצירוף שם י"ה יורד אחורנית בסוף זה איננו שוה ל"ה (ת"מ פרשת עקב דף י"ח).

צום י"ז בתמוז למעוברים ומניקות

רבינו לא הניח למעוברים ומניקות לצום ב"ז בתמוז, ורק ביום הכיפורים (ותשעה באב) התיר להן לצום (שו"ת רבי עקיבא יוסף שלזינגר א"ח סי' קע"ד בשם רבינו, וע"ש שכתב שלא הניח להן לצום כי אם ביוה"כ, ובתשובה שניה שם הזכיר שגם בת"ב הניח להן לצום), ולבנותיו לא הניח רבינו להתענות כלל [אפילו שלא היו מעוברות ומניקות] זולת בתשעה באב ויום הכיפורים (שם ח"ב סי' שע"ג, וע"י מנהגי החת"ס להגרע"מ סופר, פכ"ז הערה קפ"ח). וככלל יש לצייץ מש"כ בספר אלה כתב סי' תרע"א, שהיה רבינו אומר כי אילו היה בכוחו היה מבטל כל התעניות זולת ת"ב ויוה"כ.

מהות צום י"ז בתמוז, וטעם אמירת סליחות

צום י"ז בתמוז לא נקבע לאבל וצער, כי אם כדי לעורר האדם לתשובה, כי התענית מסוגל לתשובה ולכפרה, ולכן אומרים בו יידיים וסליחות (שו"ת א"ח סי' ר"ח), "יען כי בכרס מלאה אי אפשר לשבור ולהכניע הלב לתשובה, אך ע"י שגריעב עצמו בתענית ועינוי גוף, יוכנע הלב, ופותח בו פתח להיות לו בנקל לשבור בתשובה, ותשובתו והכנתה היא נחת רוח לפניו כמו הקרבת קרבן" (לשון רבינו בדרוש לח' טבת, נדפס בת"מ השלם דברים עמו קפ"ב).

הצום והכבי הוא הוכחה שעדיין חביבותה גבן

"הקב"ה נותן רוחו על עבדיו ומתעוררים בבכי ובתפילה ותחנונים, וצמים ומתענים ב'ד' תעניות על צרות שעברו כמה מאות שנים, זהו סימן מובהק שעדיין חביבותה גבן, ולא נכבה אש אהבה, ועתיד להאיר מתוך חשכה אורה, והיא גופיה נחמה גדולה" (לשון רבינו בדרשה לח' טבת, דף צ"ז טור ד'), והמתענה ואינו שב אל ה', חשיב מנחת תעניתו כדם חזיר וכחזיר (ע"ה) דברים דף ס"ו, על הפסות שבת ר"ח).

תענית ואכילת בשר מי"ז בתמוז עד ט' באב

מנהגו של רבינו היה להתענות מידי יום ביומו, החל מי"ז בתמוז ועד לתשעה באב, אך בזקנותו, משהחלו כוחותיו להיחלש, נהג על כל פנים שלא לאכול מאכלי בשר בכל ימי בין המצרים, ובשנותיו האחרונות, כשגם זה היה קשה לו, החמיר כן רק מר"ח אב ואילך (לקה"ח הקדמה לח"ג, וע"ע בהגהות חת"ס לשו"ת א"ח סי' תקנ"א סעי' ח'), וכשאירע פעם אחת שמחמת חולי הוצרך לאכול בשר עוף אחר ר"ח אב, כאב ליבו והצטער מאוד מכן, אף שלא היה בשבוע שחל בו (לקה"ח שם). בימים אלו, בהם נמנע מאכילת בשר, גם לא אכל דגים (מנהגי חת"ס להגרע"מ סופר, ממנהגים כ"א אות כ"ח).

היתר תספורת לכרית ופדיון הבן

בימי בין המצרים, אין היתר להסתפר בשביל פדיון הבן או שאר שמחות, כי רק לבעל ברית לבד התירו (שו"ת א"ח סי' קנ"ח).

נישואין בבין המצרים

אין נושאים נשים בימי בין המצרים, גם מטעם כי בימים אלו ריע מזליה דשבת יהודה, ולא מסמנא מילתא לקדש אשה (ולכן גם קודם החורבן לא היה בועז נושא את רות בימים אלו, ע"ש) (דרשות למגילת רות דף ש"ב ע"א, ודף ש"ג ע"א ד"ה כי לא דשקוט).

זמן עלול לרע, וגרם לשבירת הלוחות

ימי בין המצרים, הוא זמן העלול לרע, וקטב מורירי שולט וצריך שמירה רבה (מד"ר איכה א' טז), והוא גרם לשבירת הלוחות, מפני שיום ירידת משה רבינו היה ב"ז בתמוז (חידושים ע"מ שבת פז. ד"ה והנה לכאורה, ות"מ במדבר על חג השבועות דף טו).

צום י"ז בתמוז וימי בין המצרים לעיתיד באב

לעיתיד לבוא יהיו ימי בין המצרים, מי"ז בתמוז עד ט' באב, כימי חול המועד (דרשות דף צ"ז טור ב'), וכן כתב בספר אמרי פנחס פרשת מטות אות שס"ו בשם הרה"ק מבארדיטשוב ז"ע, והצומות יהפכו למועדים טובים (כדכתיב בזכריה ח, יט) כדן ימי יום טוב (דרשות שם, וכן הוא בכתבי האר"י בספר עץ הדעת טוב, פרשת כי תשא), ויהיו באיסור עשיית מלאכה (דרשות שם דף פ"ט טור א'. עוד באיסור מלאכה לעיתיד לבוא ב'ד' צומות, ראה בדברי רבינו בדרשות דף פ"ג טור א'. וע"י בדרוש לח' טבת, נדפס בת"מ השלם דברים עמו קפ"ב, אם ימשיכו להתענות בימים אלו גם אחר הגאולה).

בן שמונים לכה...

בצד לימים קשים או לימי הזקנה כשהכח אוזל", הזקן שב ונוטל את הצרור, ותוך כדי הליכתו ממשיך לספר באזני הבחור משה סופר: "פעם אחת, בעודנו נושאים את רבינו בתיבה ברחוב העיר, עצרתי פתאום את הליכתי, ופניתי אל הצדיק הקדוש ואמרתי לו, 'רבי! לבי נוקף! הן עכשיו אני צעיר וכוחי במתני, ובודאי יכול אני להרויח פרנסה מרווחת יותר מזו שבהסעי את הצדיק. וזאת בכדי שאוכל להניח מעט חסכון לימי זקנה שכווי ודאי לא יהיה במותני כמו עכשיו. על כן, החלטתי, כי אף שזו זכות גדולה מאוד עבורי, להפסיק לשמש בתפקיד זה, וללכת לעבוד בעבודה מכניסה יותר..."

"החתם סופר הביט בי בעיניו הקדושות, המלאות חכמה וחמלה, ושאל אותי במה ארצה שאברך, ובכך תמשיך לשמשני ולשאתי מידי יום ביומו כאשר היתה באמנה איתי עד היום. ואני, לא

יהודים ברחובות פרעשבורג

בקשתי עושר ולא כבוד, אלא זאת היתה בקשתי, ברכני אבינו שגם בימי זקנותי לא יעזובני כוחתי, ואוכל לעבוד לפרנסתי בכבוד גם אז... רבנו הקדוש, החתם סופר, הושיט לי את ידיו הטהורות, ובקול מלא אהבה ברכני שעד זקנה ושיבה אהיה גבור וחזק, ושכווי לא יסור ממני..." ואכן, סיים הזקן בהתרגשות והצביע על עצמו, כפי שאתה רואה, נתקיימה בי ברכת הצדיק הקדוש! זוהי פרנסתי מאז ועד היום, כסבל אני משמש כאן בתחנת הרכבת, וכוחי עמודי.

ומיד כשראיתי, בחור צעיר, הבחנתי בפניך והבחנתי שאתה מצאצאי רבנו החתם סופר זיע"א, ועל כן חפצתי לעזור לנכד הצדיק שבזכות ברכתו אני מתפרנס בכח עד היום הזה...

סיפור מופלא זה הובא בספר "במחיצת זקני" (להרב משה סופר שליט"א, עמו רמ"ב), והוסיף כי זקינו כ"ק מרן אדמו"ר בעל האמרי סופר מערלוי זצ"ל, היה אומר כי ודאי אותו סבל, חכם גדול הוא לא היה. הרי היה לו בידו את רבינו קודש הקדשים מרנא החתם סופר, ותמורת לבקש ברכה לפרנסה ברחובת לכל ימיו ושיוכל לישב באהלה של תורה בימי זקנתו, הסכיל לבקש שיהיה לו כח להיות סבל כל ימיו...

בנוסף היה האמרי סופר זצוק"ל מוסיף ומחדד לתלמידיו: צאו וראו את גודל התאמצותו של רבינו החת"ס על קדושת העינים, עד שחשש ללכת ברחוב העיר אף שכבר היה בימי זקנותו, ואף שאנו יכולים לתאר לעצמנו כי רחובות פרעשבורג של שנים קדמוניות, היו במצב הרבה יותר טוב מרחובותינו אנו... ועל כן, על אחת כמה וכמה עלינו, בדור קשה זה, להזהר ולשמר עינינו בקדושה בלכתנו ברחוב העיר...

הבחור הצעיר והיחסן משה סופר, ירד מהרכבת, היה זה בשנת תר"ס, זה עתה הוא עושה את דרכו לעבר העיר פרעשבורג, לכבוש את ספסלי הישיבה הקדושה המפורסמת שהקים סבו הגה"ק רבינו החתם סופר זיע"א.

הבחור המתמיד והשקדן משה סופר [בן רבי שמעון סופר בעל התעוררות תשובה, שהיה בן רבינו הכתב סופר. לימים הפך רבי משה לאבד"ק ערלוי בעל היד סופר], ירד מהרכבת העמוסה, עולם חדש ועיר גדולה נפרשו לפניו, ועוד ידו אווזת במטענו הדל שהכיל את כל ציודו לשיבה, מבטו פונה לצדדים לבחון את דרכו בעיר הזרה.

עודנו מבקש להסתגל לרעג למקומו, נגש אליו יהודי זקן, שהקמטים שעיתרו את פניו, ומראהו הישיש, לא השאירו ספק כי הוא חצה זה מכבר את גיל הגבורות, ועוד בטרם פצה הבחור את פיו, כבר נטל הזקן בידו את מטענו של הבחור, ובלא אומר ודברים החל להוליכו לקראת המרכבה שהמתינה לו לקחת אותו אל הישיבה הקדושה.

הבחור משה סופר, לא הצליח לכבוש את תמיהתו, וגם מחה על כן במחות יד קלה, היתכן? האם ראוי שזקן וישיש כמוהו יסחב את חבילותיו? והרי אני בחור צעיר ואיתן! אך הזקן הרגיעו בתנועת יד קלה, "זוהי עבודתי משכבר הימים, סבל אני בתחנת הרכבת, סוחב חבילות ומטענים למחיית. זוהי פרנסתי, וממנה אני חי", הטעים הקשיש.

הזקן שראה כי הבחור אינו מצליח לכבוש את תמיהתו, וכי אינו מצליח להאמין כי בגילו המופלג הוא מצליח לעבוד למחייתו כסבל, החליט לשתף אותו בסיפורו המופלא.

בשנותיו המאוחרות של רבינו החתם סופר זיע"ע, פחתו קצת גדרי הצניעות והקדושה ברחובות העיר פרעשבורג, והחתם סופר, שקדושתו ויראתו היו באופן הנעלה ביותר ובדרגה העליונה, חושש היה ללכת ברחובות העיר פן ייפגמו קדושת עיניו.

ראשי הקהל שראו בצערו, הבינו כי חייבים הם למצוא פתרון מיידי, הרי החתם סופר אינו יכול להשאר בביתו, שיעוריו בישיבה ותפילותיו בתוך קהל ועדה מה יהיו עליהם, ועוד לא הזכרנו את בריתות המילה שהיה רבינו עורך מידי יום בכל קצוות העיר, כיצד אפשר להמשיך את כל אלו מבלי להפסיד את קדושת עיניו.

ישבו העסקנים והמציאו רעיון יחודי, תיבה מיחדת נבנתה, סוג של קרון קטן וסגור ובו כסא, שבה היה יושב רבינו, ושני אנשים בעלי כוח שנשכרו במיוחד למטרה זו, היו נושאים אותו בעגלה זו כדי להעבירו ממקום למקום (קרון מיוחד זה מוזכר גם בלקוטי חבר בן חיים בהקדמה לח"ג, ושם כתב כי בשפת המקום נקרא "זענטפס").

הסבל הזקן נאנח, הניח את הצרור לרגע, ניגב את מצחו מפלגי הזיעה, והביט בפני הבחור משה הצעיר, ואמר "אני, לאחר שפרנסתי כסבל רגיל היתה דלה ומצומצמת, קבלתי על עצמי את התפקיד להיות אחד מן האנשים הנושאים את 'ארון איש האלקים' על הכתפים".

"היתה זו זכות גדולה שבבילי לשמש את הצדיק הנשגב, אך השכר היה דל ביותר, בקושי בכדי להתקיים, וכל וחומר שלא היה בו בכדי להניח

יו"ל על ידי:

היכל החתם סופר

המפעל העולמי להפצת והנחלת מורשת החתם סופר

מכון הוצאה לאור • קו תורני • גיליון שבועי

להצטרפות לקבלת הגיליון באימייל: chasamsofer3@gmail.com

